

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca

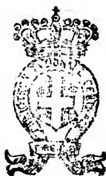
Libris Joannis Nencini
1874

P. OVIDII

NASONIS

METAMORPHOSES.

C. Eisen Invenit 1761. *de Longueil Sculp*

P. OVIDII NASONIS OPERA

QUÆ SUPERSUNT.

TOMUS SECUNDUS.

PARISIIS,
Typis J. BARBOU, viâ San-Jacobeâ, ſub Signo Ciconiarum.

M DCC LXII.

P. OVIDII NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBRI XV.

AUTORIS
EPIGRAMMA.

ORBA parente ſuo quicumque volumina tangis,
His ſaltem veſtrâ detur in urbe locus.
Quóque magis faveas, non ſunt hæc edita ab illo:
Sed quasi de Domini funere rapta ſui.
Quicquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, si licuiſſet, erat.

P. OVIDII NASONIS
METAMORPHOSEON
LIBER PRIMUS.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dî cœptis, nam vos mutaſtis & illas,
Aſpirate meis; primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Ante, mare, & tellus, &, quod tegit omnia, cœlum,
Unus erat toto Naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos: rudis indigeſtaque moles;
Nec quicquam, niſi pondus iners; congeſtaque eódem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan;
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuſo pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata ſuis; nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Quáque fuit tellus, illic & pontus & aër:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër: nulli ſua forma manebat;
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit:
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas;
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aëre cœlum.
Quæ poſtquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & ſine pondere cœli
Emicuit, ſummâque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi levitate, locoque.
Denſior his tellus, elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt gravitate ſui. Circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coërcuit orbem.

Sic ubi diſpoſitam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rapidisque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare litora terræ.
Addidit & fontes, immenſaque ſtagna, lacuſque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diverſa locis, partim ſorbentur ab ipſa,
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis litora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſilvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextrâ cœlum, totidemque ſiniſtrâ
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei; totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:

Nix tegit alta duas : totidem inter utramque locavit ;
Temperiemque dedit, mixtâ cum frigore flammâ.
Imminet his aër : qui, quantò est pondere terræ
Pondus aquæ levius, tanto est onerosior igni.
Illic & nebulas, illic consistere nubes
Jussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit : vix nunc obsistitur illis,
Cùm sua quisque regant diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum ; tanta est discordia fratrum.
Eurus ad Auroram Nabathæaque regna recessit,
Persidaque, & radiis juga subdita matutinis.
Vesper, & occiduo quæ litora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro : Scythiam Septemque trionem
Horrifer invasit Boreas : contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvioque madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, & gravitate carentem,
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus dissepserat omnia certis ;
Cùm, quæ pressa diu massâ latuere sub illâ,
Sidera cœperunt toto effervescere cœlo.
Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæque Deorum :
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ :
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera posset :
Natus homo est : sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo :
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli.
Quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantûm cuncta Deorum.
Pronaque cùm spectent animalia cetera terram ;
Os homini sublime dedit, cœlumque tueri

Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & sine imagine, tellus
Induit ignotas hominum conversa figuras.

Aurea prima sata est ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte suâ, sine lege, fidem rectumque colebat.
Pœna metusque aberant; nec verba minacia fixo
Ære legebantur: nec supplex turba timebant
Judicis ora sui; sed erant sine judice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas:
Nullaque mortales, præter sua, litora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis, erant: sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia mentes.
Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos fetus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis;
Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.

Post quàm, Saturno tenebrosa in Tartara misso,
Sub Jove mundus erat; subiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.
Juppiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hiemes, æstusque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, spatiis exegit quattuor annum.
Tum primùm siccis aër fervoribus ustus

Canduit, & ventis glacies aſtricta pependit.
Tum primùm ſubière domos: domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique jugo gemuere juvenci.

Tertia poſt illas ſucceſſit aënea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promtior arma;
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verumque fideſque:
In quorum ſubière locum fraudeſque, doliquе,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavere carinæ.
Communemque priùs, ceu lumina Solis & auras,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantùm ſegetes alimentaque debita dives
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas: & Virgo cæde madentes,
Ultima Cœleſtûm, terras Aſtræa reliquit.

Neve foret terris ſecurior arduus æther,
Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantas:
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad sidera montes.

Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subjecto Pelio Ossam.
Obruta mole suâ cùm corpora dira jacerent;
Perfusam multo natorum sanguine Terram
Incaluisse ferunt, calidumque animasse cruorem.
Et, ne nulla feræ stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum: sed & illa propago
Contemtrix Superûm, sævæque avidissima cædis,
Et violenta fuit: scires e sanguine natos.

Quæ pater ut summâ vidit Saturnius arce,
Ingemit: &, facto nondum vulgata recenti,
Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ,
Ingentes animo & dignas Jove concipit iras;
Conciliumque vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis, cœlo manifesta sereno:
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
Hàc iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum: dextrâ lævâque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diversa locis: a fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuere penates.
Hic locus est; quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem: cum qua terram, mare, sidera, movit:
Talibus inde modis ora indignantia solvit.
Non ego pro mundi regno magis anxius illâ
Tempestate fui, quâ centum quisque parabant
Injicere Anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus: per flumina juro

Infera, ſub terras Stygio labentia luco,
Cunctà priùs tentata: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pars ſincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt, ruſtica numina, Nymphæ
Faunique, Satyrique, & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare ſinamus.
An ſatis, ô! Superi, tutos fore creditis illos,
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
Struxerit inſidias, notus feritate, Lycaon?
Confremuere omnes; ſtudiisque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. Sic, cùm manus impia ſævit
Sanguine Cæſareo Romanum exſtinguere nomen,
Attonitum tantæ ſubito terrore ruinæ
Humanum genus eſt; totusque perhorruit orbis:
Nec tibi grata minùs pietas, Auguſte, tuorum,
Quàm fuit illa Jovi. Qui poſt quàm voce manuque
Murmura compressit, tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit ut clamor preſſus gravitate regentis;
Juppiter hoc iterum ſermone ſilentia rumpit.
Ille quidem pœnas, curam hanc dimittite, ſolvit:
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humanâ luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram, latebris horrenda ferarum;
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycêi.
Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulgusque precari
Cœperat. Irridet primò pia vota Lycaon:
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomnó nec opinâ perdere morte

Me parat : hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſsâ
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit :
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis, ego vindice flammâ
In domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit ; nactusque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur : ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes : & nunc quoque ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ.
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu :
Idem oculi lucent : eadem feritatis imago.

Occidit una domus : ſed non domus una perire
Digna fuit : quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes : dent ocius omnes,
Quas meruere pati, ſic ſtat ſententia, pœnas
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimulosque furenti
Adjiciunt : alii partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus : &, quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant : quis ſit laturus in aras
Tura ? feriſne paret populandas tradere gentes ?
Talia quærentes (ſibi enim fore cetera curæ)
Rex Superûm trepidare vetat, ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mirâ.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras ;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longusque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat ; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur, manibus fabricata Cyclopum :

Pœna placet diverſa ; genus mortale ſub undis
Perdere , & ex omni nimbos dimittere cœlo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris ,
Et quæcumque fugant inductas flamina nubes :
Emittitque Notum : madidis Notus evolat alis ,
Terribilem piceâ tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis ; canis fluit unda capillis :
Fronte ſedent nebulæ : rorant pennæque ſinusque.
Utque manu latâ pendentia nubila preſſit ,
Fit fragor : hinc denſi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Junonis , varios induta colores ,
Concipit Iris aquas , alimentaque nubibus affert.
Sternuntur ſegetes , & deplorata coloni
Vota jacent ; longique labor perit irritus anni.
Nec cœlo contenta ſuo Jovis ira : ſed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes : qui poſt quàm tecta tyranni
Intravere ſui ; Non eſt hortamine longo
Nunc , ait , utendum : vires effundite veſtras.
Sic opus eſt : aperite domos : ac , mole remotâ ,
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat : hi redeunt , ac fontibus ora relaxant ,
Et defrenato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit : at illa
Intremuit , motuque ſinus patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos ;
Cumque ſatis arbuſta ſimul , pecudeſque , viroſque ,
Tectaque , cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit , potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo ; culmen tamen altior hujus
Unda tegit , preſſæque labant ſub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant :
Omnia pontus erant : deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem : cymbâ ſedet alter aduncâ ,
Et ducit remos illic , ubi nuper ararat.
Ille ſupra ſegetes , aut merſæ culmina villæ ,

Navigat : hic summâ piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi, si Fors tulit, ancora prato ;
Aut subjecta terunt curvæ vineta carinæ :
Et, modò quâ graciles gramen carpsere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ.
Mirantur sub aquâ lucos, urbesque, domosque
Nereïdes : silvasque tenent delphines, & altis
Incursant ramis, agitataque robora pulsant.
Nat lupus inter oves : fulvos vehit unda leones :
Unda vehit tigres : nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo :
Quæsitisque diu terris, ubi sidere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars undâ rapitur : quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.

Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit ; sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnasus, superatque cacumine nubes.
Hîc ubi Deucalion, nam cetera texerat æquor,
Cum consorte tori parvâ rate vectus adhæsit ;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quæ nunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illâ metuentior ulla Deorum.
Juppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse videt de tot modò millibus unum,
Et superesse videt de tot modò millibus unam ;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos ;
Nubila disjecit : nimbisque Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet : positoque tricuspide telo

Mulcet aquas rector pelagi : ſupraque profundum
Exſtantem, atque humeros innato murice tectum,
Cæruleum Tritona vocat : conchæque ſonaci
Inſpirare jubet ; fluctusque & flumina ſigno
Jam revocare dato. Cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo :
Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
Litora voce replet, ſub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora Dei madidâ rorantia barbâ
Contigit, & cecinit juſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris & æquoris undis :
Et quibus eſt undis audita, coërcuit omnes.
Jam mare litus habet : plenos capit alveus amnes :
Flumina ſubſidunt : colles exire videntur.
Surgit humus : creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina silvæ
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat : quem poſt quàm vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion, lacrymis ita Pyrrham affatur obortis.
O ſoror ! ô conjux ! ô ! femina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit ; nunc ipſa pericula jungunt :
Terrarum, quaſcumque vident occaſus & ortus,
Nos duo turba ſumus : poſſedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis : terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animi, miſeranda, foret ? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes ? quo conſolante, dolores ?
Namque ego, crede mihi, ſi te modò pontus haberet,
Te ſequerer, conjux : & me quoque pontus haberet.
O ! utinam poſſim populos reparare paternis
Artibus ; atque animas formatæ infundere terræ.
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus,
(Sic viſum Superis) hominumque exempla manemus.

Dixerat, & flebant: placuit cœlefte precari
Numen; & auxilium per facras quærere fortes.
Nulla mora eft; adeunt pariter Cephisidas undas,
Ut nondum liquidas, sic jam vada nota fecantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Veftibus & capiti; flectunt veftigia fanctæ
Ad delubra Deæ: quorum faftigia turpi
Squalebant mufco; ftabantque sine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit ofcula faxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina juftis
Victa remollefcunt, si flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, quâ generis damnum reparabile noftri
Arte sit: & mersis fer opem, mitissima, rebus.
Mota Dea eft, fortemque dedit: Difcedite templo,
Et velate caput; cinctasque refolvite veftes;
Offaque poft tergum magnæ jactate Parentis.
Obftupuere diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha prior; jussisque Deæ parêre recufat:
Detque sibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obfcura latebris
Verba datæ fortis fecum, inter feque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet; &, Aut fallax, ait, eft follertia nobis;
Aut pia funt; nullumque nefas oracula fuadent.
Magna Parens terra eft: lapides in corpore terræ
Offa reor dici: jacere hos poft terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota eft,
Spes tamen in dubio eft: adeò cœleftibus ambo
Diffidunt monitis: fed quid tentare nocebit?
Defcendunt, velantque caput, tunicasque recingunt;
Et juffos lapides fua poft veftigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro tefte vetuftas?)
Ponere duritiem cœpere, fuumque rigorem;
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.

Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, ſic non manifeſta, videri
Forma poteſt hominis; ſed uti de marmore cœpto
Non exacta ſatis, rudibusque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum.
Quod ſolidum eſt, flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quod modò vena fuit, ſub eodem nomine manſit.
Inque brevi ſpatio, Superorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virilem:
Et de femineo reparata eſt femina jactu.
Inde genus durum ſumus, experiensque laborum:
Et documenta damus, quâ ſimus origine nati.

Cetera diverſis tellus animalia formis
Sponte ſuâ peperit: poſt quàm vetus humor ab igne
Percaluit Solis, cœnumque udæque paludes
Intumuere æſtu; fecundaque ſemina rerum,
Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarſit ſidere limus;
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modò cœpta, ſub ipſum
Naſcendi ſpatium: quædam imperfecta, ſuisque
Trunca vident numeris: & eodem in corpore ſæpe
Altera pars vivit, rudis eſt pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem ſumſere humorque calorque,
Concipiunt; & ab his oriuntur cuncta duobus:
Cúmque ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fetibus apta eſt.
Ergo ubi, diluvio tellus lutulenta recenti,
Solibus æthereis almoque recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies: partimque figuras
Retulit antiquas; partim nova monſtra creavit.

Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
Tùm genuit: populisque novis, incognita serpens,
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas.
Hanc Deus arcitenens, & numquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
Mille gravem telis, exhaustâ pæne pharetrâ,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam possit delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitæ serpentis nomine dictos.
His juvenum quicumque manu, pedibusve, rotâve
Vicerat; esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

Primus amor Phœbi Daphne Peneïa: quem non
Fors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victâ serpente superbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros,
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti.
Qui modò, pestifero tot jugera ventre prementem,
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores
Irritare tuâ, nec laudes assere nostras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostrâ.
Dixit: &, eliso percussis aëre pennis,
Impiger umbrosâ Parnasi constitit arce:
Eque sagittiferâ promsit duo tela pharetrâ
Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acutâ:
Quod fugat, obtusum est; & habet sub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneïde fixit; at illo

Læsit Apollineas trajecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat : fugit altera nomen amantis
Silvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coërcebat positos sine lege capillos.
Multi illam petiere : illa averſata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum avia luſtrat :
Nec quid Hymen, quid Amor, quid ſint connubia curat.
Sæpe pater dixit ; Generum mihi, filia, debes.
Sæpe pater dixit ; Debes mihi, nata, nepotes.
Illa, velut crimen, tædas exoſa jugales,
Pulchra verecundo ſuffunditur ora rubore :
Inque patris blandis hærens cervice lacertis ;
Da mihi perpetuâ, genitor cariſſime, dixit,
Virginitate frui : dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur : ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat : votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, viſæque cupit connubia Daphnes :
Quæque cupit, ſperat : ſuaque illum oracula fallunt.
Utque leves ſtipulæ demtis adolentur ariſtis ;
Ut facibus ſepes ardent, quas fortè viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit ;
Sic Deus in flammas abiit : ſic pectore toto
Uritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos,
Et, Quid ? ſi comantur, ait : videt igne micantes,
Sideribus ſimiles, oculos : videt oſcula, quæ non
Eſt vidiſſe ſatis : laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, & nudos mediâ plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat : fugit ocior aurâ
Illa levi : neque ad hæc revocantis verba reſiſtit.
Nympha, precor, Penêi, mane : non inſequor hoſtis.
Nympha, mane : ſic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ ;
Hoſtes quæque ſuos : amor eſt mihi cauſa ſequendi.
Me miſerum ! ne prona cadas, indignave lædi

Crura ſecent ſentes ; & ſim tibi cauſa doloris.
Aſpera, quà properas, loca ſunt : moderatiùs, oro,
Curre, fugamque inhibe : moderatiùs inſequar ipſe.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego ſum paſtor : non hîc armenta, gregesve
Horridus obſervo. Neſcis, temeraria, neſcis
Quem fugias : ideoque ſugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia ſervit.
Juppiter eſt genitor : per me, quod eritque, fuitque,
Eſtque, patet : per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt ; noſtrâ tamen una ſagittâ
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt : opiferque per orbem
Dicor ; & herbarum ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi ! quod nullis amor eſt medicabilis herbis :
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes.
Plura locuturum timido Peneïa curſu
Fugit ; cumque ipſo verba imperfecta reliquit.
Tum quoque viſa decens : nudabant corpora venti,
Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes :
Et levis impexos retro dabat aura capillos ;
Auctaque forma fugâ eſt. Sed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus : utque movebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit ; & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem.
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro ;
Alter in ambiguo eſt, an ſit deprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur : tangentiaque ora relinquit.
Sic Deus, & virgo eſt : hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocior eſt, requiemque negat : tergoque fugaci
Imminet ; & crinem ſparſum cervicibus afflat.
Viribus abſumtis expalluit illa : citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneïdas undas,

Fer, pater, inquit, opem; si flumina numen habetis.
Quâ nimium placui, Tellus, aut hisce; vel istam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finitâ, torpor gravis alligat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes, modò tam velox, pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat: positâque in stipite dextrâ,
Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus.
Complexusque suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes esse,
Arbor eris certè, dixit, mea: semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cùm læta triumphum
Vox canet; & longæ visent Capitolia pompæ.
Postibus Augustis eadem fidissima custos,
Ante fores stabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonsis caput est juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan: factis modò laurea ramis
Annuit: utque caput, visa est agitasse cacumen.

Est nemus Hæmoniæ, prærupta quod undique claudit
Silva: vocant Tempe; per quæ Penêus, ab imo
Effusus Pindo, spumosis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summasque aspergine silvas
Impluit; & sonitu plus quàm vicina fatigat.
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in hoc residens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphisque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primùm;
Nescia gratentur, consolenturne parentem,
Populifer Sperchêos, & irrequietus Enipeus,

Apidanusque ſenex, leniſque Amphryſos, & Æas.
Moxque amnes alii : qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt : imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas : natamque miſerrimus Io
Luget, ut amiſſam : neſcit vitâne fruatur,
An ſit apud manes. Sed quam non invenit uſquam,
Eſſe putat nuſquam ; atque animo pejora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Juppiter Io
Flumine : &, O ! virgo Jove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
Altorum nemorum, & nemorum monſtraverat umbras,
Dum calet, & medio Sol eſt altiſſimus orbe.
Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum ;
Præſide tuta Deo, nemorum ſecreta ſubibis :
Nec de plebe Deo, ſed qui cœleſtia magnâ
Sceptra manu teneo ; ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me : fugiebat enim. Jam paſcua Lernæ,
Conſitaque arboribus Lyrcæa reliquerat arva ;
Cùm Deus inductâ latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros ;
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die ; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſentit tellure remitti :
Atque ſuus conjux, ubi ſit, circumſpicit ; ut quæ
Deprensi toties jam noſſet furta mariti.
Quem poſt quàm cœlo non repperit ; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait : delapſaque ab æthere ſummo,
Conſtitit in terris, nebulaſque recedere juſſit.
Conjugis adventum præſenſerat, inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formoſa eſt. Speciem Saturnia vaccæ,
Quamquam invita, probat : nec non & cujus, & unde,
Quove ſit armento, veri quasi neſcia, quærit.
Juppiter e terrâ genitam mentitur, ut auctor

Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat ? crudele, suos addicere amores :
Non dare, suspectum : pudor est, qui suadeat illinc ;
Hinc dissuadet amor. Victus pudor esset amore :
Sed, leve si munus sociæ generisque torique
Vacca negaretur ; poterat non vacca videri.
Pellice donatâ, non protinus exuit omnem
Diva metum : timuitque Jovem, & fuit anxia furti ;
Donec Arestoridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat :
Inde suis vicibus capiebant bina quietem :
Cetera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocumque modo, spectabat ad Io :
Ante oculos Io, quamvis aversus, habebat.
Luce sinit pasci : cùm Sol tellure sub altâ est,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, & amarâ pascitur herbâ :
Proque toro, terræ, non semper gramen habenti,
Incubat infelix ; limosaque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere ; non habuit, quæ brachia tenderet Argo :
Conatoque queri mugitus edidit ore :
Pertimuitque sonos : propriâque exterrita voce est.
Venit & ad ripas, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas : novaque ut conspexit in undâ
Cornua, pertimuit, seque externata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit : at illa patrem sequitur, sequiturque sorores :
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas :
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis ;
Nec retinet lacrymas : &, si modò verba sequantur,
Oret opem ; nomenque suum, casusque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum ! exclamat pater Inachus : inque gementis

Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ, -
Me miſerum! ingeminat: tune es quæſita per omnes
Nata, mihi terras? tu non inventa repertâ
Luctus eras levior. Retices: nec mutua noſtris
Dicta refers: alto tantùm ſuſpiria prodis
Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tædasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores;
Sed nocet eſſe Deum: præcluſaque janua leti
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.
Talia mœrenti ſtellatus ſubmovet Argus,
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit: ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat, unde ſedens partes ſpeculetur in omnes.

Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt: natumque vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa eſt: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumsiſſe manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi diſpoſuit, patriâ Jove natus ab arce
Deſilit in terras: illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas: tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novâ captus cuſtos Junonius, At tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior ullo
Herba loco eſt: aptamque vides paſtoribus umbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: junctisque canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et, quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus;

Parte tamen vigilat : quærit quoque, namque reperta
Fiſtula nuper erat, quâ ſit ratione reperta.

Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas una fuit : Nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcumque Deos umbroſave ſilva, feraxve
Rus habet. Ortygiam ſtudiis, ipsâque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet Latonia ; ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycêo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acutâ,
Talia verba refert : reſtabat verba referre,
Et, precibus ſpretis, fugiſſe per avia Nympham,
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerit : hîc, illi curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores ;
Panaque, cùm prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ cannas tenuiſſe paluſtres ;
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti ;
Arte novâ, vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixiſſe, manebit ;
Atque ita, diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe junctis, nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem : firmatque ſoporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora : falcato nutantem vulnerat enſe,
Quà collo confine caput : ſaxoque cruentum
Dejicit ; & maculat præruptam ſanguine cautem.

Arge, jaces : quodque in tot lumina lumen habebas,

Exſtinctum eſt : centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat ; & gemmis caudam ſtellantibus implet.

Protinus exarsit, nec tempora diſtulit iræ,
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimulosque in pectora cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori :
Quem ſimul ac tetigit, poſitiſque in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
Quos potuit, ſolos tollens ad ſidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri eſt, finemque orare malorum.
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat : Inque futurum
Pone metus, inquit, numquam tibi cauſa doloris
Hæc erit : & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores :
Fitque quod ante fuit. Fugiunt e corpore ſetæ ;
Cornua decreſcunt : fit luminis arctior orbis.
Contrahitur rictus : redeunt humerique manusque ;
Ungulaque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
De bove nil ſupereſt, formæ nisi candor, in illa :
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur : metuitque loqui, ne more juvencæ
Mugiat : & timidè verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.

Huic Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Jovis ; perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis
Sole ſatus Phaëthon, quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboque parente ſuperbum,
Non tulit Inachides ; Matrique, ait, omnia demens
Credis ; & es tumidus genitoris imagine falsi.

Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quóque magis doleas, genitrix, ait; ille ego liber,
Ille ferox tacui. Pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu, si modò ſum cœleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque aſſere cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo;
Perque ſuum, Meropisque caput, tædasque ſororum,
Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an irâ
Mota magis dicti sibi criminis: utraque cœlo
Brachia porrexit: ſpectansque ad lumina Solis;
Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. Si ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; sitque oculis lux iſta novissima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates:
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modò fert animus, gradere: & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaëthon, & concipit æthera mente:
Æthiopasque ſuos, positosque ſub ignibus Indos
Sidereis, transit; patriosque adit impiger ortus.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER SECUNDUS.

REGIA Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tenebat;
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiam ſuperabat opus; nam Mulciber illic
Æquora cælarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cœlumque, quod imminet orbi.
Cæruleos habet unda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole ſedens virides siccare capillos:
Piſce vehi quædam. Facies non omnibus una,
Nec diverſa tamen: qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros urbeſque gerit, silvaſque, feraſque,
Fluminaque, & Nymphas, & cetera numina ruris.
Hæc ſuper imposita eſt cœli fulgentis imago;
Signaque ſex foribus dextris, totidemque siniſtris.
Quò simul acclivo Clymeneïa limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus,

Consiſtitque procul : neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureâ velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis.
A dextra lævaque Dies, & Mensis, & Annus,
Seculaque, & positæ ſpatiis æqualibus Horæ ;
Verque novum ſtabat, cinctum florente coronâ.
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat :
Stabat & Autumnus, calcatis ſordidus uvis :
Et glacialis Hiems, canos hirſuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aſpicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi cauſa ? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies, Phaëthon, haud inficianda parenti ?
Ille refert, O ! lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das hujus mihi nominis uſum,
Nec falsâ Clymene culpam ſub imagine celat ;
Pignora da, genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios, propiusque accedere jussit :
Amplexuque dato ; Nec tu meus eſſe negari
Dignus es ; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quóque minus dubites, quodvis pete munus, ut illud,
Me tribuente, feras : promissis teſtis adeſto
Dîs juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene desierat : currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit juraſſe patrem : qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput : Temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ eſt. Utinam promiſſa liceret
Non dare ! confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet. Non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon ; & quæ nec viribus iſtis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis : non eſt mortale quod optas.
Plus etiam, quàm quod Superis contingere fas sit,

Nescius affectas. Placeat sibi quisque, licebit;
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe,
Me, valet, excepto: vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextrâ,
Non agat hos currus: & quid Jove majus habemus?
Ardua prima via est: & quâ vix mane recentes
Enitantur equi: medio est altissima cœlo;
Unde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pavidâ trepidat formidine pectus.
Ultima prona via est, & eget moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quod assiduâ rapitur vertigine cœlum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adversum; nec me, qui cetera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid agas? poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic, urbesque Deorum
Concipias animo; delubraque ditia donis
Esse: per insidias iter est, formasque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Hæmoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore & naribus efflant,
In promtu regere est: vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo;
Et patrio pater esse metu probor: aspice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora posses

Inſerere , & patrias intus deprendere curas !
Denique, quicquid habet dives, circumſpice, mundus;
Eque tot ac tantis cœli , terræque , mariſque
Poſce bonis aliquid : nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum , quod vero nomine pœna ,
Non honor eſt : pœnam , Phaëthon , pro munere , poſcis.
Quid mea colla tenes blandis , ignare , lacertis ?
Ne dubita , dabitur , Stygias juravimus undas ,
Quodcumque optaris : ſed tu ſapientius opta.

Finierat monitus : dictis tamen ille repugnat ,
Propoſitumque tenet ; flagratque cupidine currûs.
Ergo , quâ licuit genitor cunctatus , ad altos
Deducit juvenem , Vulcania munera , currus.
Aureus axis erat , temo aureus , aurea ſummæ
Curvatura rotæ ; radiorum argenteus ordo.
Per juga chryſolithi , poſitæque ex ordine gemmæ ,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur , opuſque
Perſpicit ; ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores , & plena roſarum
Atria : diffugiunt ſtellæ ; quarum agmina cogit
Lucifer , & cœli ſtatione noviſſimus exit.
At pater ut terras , mundumque rubeſcere vidit ,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere Lunæ ;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Juſſa Deæ celeres peragunt : ignemque vomentes ,
Ambroſiæ ſucco ſaturos , præſepibus altis
Quadrupedes ducunt ; adduntque ſonantia frena.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit ; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Impoſuitque comæ radios : præſagaque luctûs
Pectore ſolicito repetens ſuſpiria , dixit ;
Si potes hîc ſaltem monitis parere paternis ,
Parce , puer , ſtimulis ; & fortiûs utere loris.
Sponte ſuâ properant : labor eſt inhibere volentes.

Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes :
Zonarumque trium contentus fine , polumque
Effugito auſtralem , junctamque aquilonibus Arcton.
Hàc sit iter : manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Utque ferant æquos & cœlum & terra calores ,
Nec preme , nec ſummum molire per æthera currum.
Altius egreſſus cœleſtia tecta cremabis ,
Inferius terras : medio tutiſſimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in Anguem ,
Neve siniſterior preſſam rota ducat ad Aram ;
Inter utrumque tene. Fortunæ cetera mando ;
Quæ juvet , & melius , quàm tu tibi , conſulat , opto.
Dum loquor , Heſperio positas in litore metas
Humida nox tetigit : non eſt mora libera nobis :
Poſcimur : effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu : vel , si mutabile pectus
Eſt tibi , consiliis , non curribus , utere noſtris ,
Dum potes , & ſolidis etiamnum ſedibus aſtas :
Dumque male optatos nondum premis inſcius axes ,
Quæ tutus ſpectes , sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum ,
Statque ſuper : manibusque datas contingere habenas
Gaudet , & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroëis , Eous & Æthon ,
Solis equi , quartusque Phlegon , hinnitibus auras
Flammiferis implent , pedibusque repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys , fatorum ignara nepotis ,
Repulit , & facta eſt immensi copia mundi ,
Corripuere viam , pedibusque per aëra motis ,
Obſtantes findunt nebulas , pennisque levati
Prætereunt ortos ìsdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat ; nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi : ſolitâque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ juſto sine pondere naves ,
Perque mare , inſtabiles nimiâ levitate , feruntur ;

Sic onere aſſueto vacuos dat in aëre ſaltus,
Succutiturque altè, similisque eſt currus inani.
Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi ſpatium: nec, quo prius, ordine currunt.
Ipſe pavet; nec quà commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, quà ſit iter: nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primùm radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito fruſtra tentarunt æquore tingi.
Quæque polo posita eſt glaciali proxima Serpens,
Frigore pigra priùs, nec formidabilis ulli,
Incaluit: ſumsitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote;
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Ut verò ſummo deſpexit ab æthere terras
Infelix Phaëthon, penitus penitusque jacentes;
Palluit, & ſubito genua intremuere timore:
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos numquam tetigiſſe paternos;
Jamque agnoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Jam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreâ, cui victa remiſit
Frena ſuus rector, quàm Dîs votisque reliquit.
Quid faciat? multum cœli poſt terga relictum;
Ante oculos plus eſt. Animo metitur utrumque:
Et modò, quos illi fato contingere non eſt,
Proſpicit Occaſus: interdum reſpicit Ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec frena remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario passim miracula cœlo,
Vaſtarumque videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios; &, caudâ flexisque utrimque lacertis,
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer ut, nigri madidum ſudore veneni,
Vulnera curvatâ minitantem cuſpide, vidit;
Mentis inops, gelidâ formidine lora remiſit.

Quæ poſt quàm ſummum tetigere jacentia tergum,
Exſpatiantur equi : nulloque inhibente, per auras
Ignotæ regionis eunt : quáque impetus egit,
Hàc sine lege ruunt : altoque ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per avia currum.
Et modò ſumma petunt, modò, per decliva viaſque
Præcipites, ſpatio terræ propiore feruntur;
Inferiusque ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos : ambuſtaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus;
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademtis.
Pabula caneſcunt : cum frondibus uritur arbos :
Materiamque ſuo præbet ſeges arida damno.
Parva queror : magnæ pereunt cum mœnibus urbes;
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Silvæ cum montibus ardent;
Ardet Athos, Taurusque Cilix, & Tmolus, & Œte;
Et nunc sicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineusque Helicon, & nondum Œagrius Hæmos.
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætne,
Parnaſusque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimasque,
Dindymaque, & Mycale, natusque ad ſacra Cithæron.
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora : Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus;
Aëriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc verò Phaëthon cunctis e partibus orbem
Aſpicit accenſum; nec tantos ſuſtinet æſtus :
Ferventesque auras, velut e fornace profundâ,
Ore trahit, currusque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam
Ferre poteſt : calidoque involvitur undique fumo.
Quóque eat, aut ubi sit, piceâ caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrûm raptatur equorum.
Sanguine tum, credunt, in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.

Tum facta est Libye, raptis humoribus æstu,
Arida: tum Nymphæ passis fontesque lacusque
Deflevere comis. Quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec sortita loco distantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanaïs fumavit in undis,
Penêosque senex, Teuthranteüsque Caïcus,
Et celer Ismenos, cum Phocaïco Erymantho;
Arsurusque iterum Xanthus, flavusque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
Mygdoniusque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arsit & Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
Thermodonque citus, Gangesque: & Phasis, & Ister.
Æstuat Alphêos: ripæ Spercheïdes ardent:
Quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus, aurum;
Et, quæ Mæonias celebrabant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet: ostia septem
Pulverulenta vacant, septem sine flumine valles.
Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat,
Hesperiosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promissa potentia, Tibrin.
Dissilit omne solum; penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge Regem.
Et mare contrahitur: siccæque est campus arenæ,
Quod modò pontus erat: quosque altum texerat æquor,
Exsistunt montes, & sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata jacent: ipsum quoque Nerea fama est,
Doridaque, & natas, tepidis latuisse sub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exserere ausus erat; ter non tulit aëris æstus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,

Inter aquas pelagi, contractosque undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris;
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus;
Oppoſuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paulum ſubſedit; & infra,
Quàm ſolet eſſe, fuit: ſiccâque ita voce locuta eſt.
Si placet hoc, meruique, quid ô! tua fulmina ceſſant,
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo; clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor.) Toſtos en aſpice crines;
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora favillæ.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges,
Humano generi, vobis quod tura, miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longiùs abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cœli miſerere tui. Circumſpice utrumque;
Fumat uterque polus: quos ſi vitiaverit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cœli;
In chaos antiquum confundimur: eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt; & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: ſuumque
Retulit os in ſe, propioraque Manibus antra.

At pater omnipotens Superos teſtatus, & ipſum
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; ſummam petit arduus arcem,
Unde ſolet latis nubes inducere terris;

Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec, quos cœlo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextrâ libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam: pariterque animâque rotisque
Expulit, & sævis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi: &, saltu in contraria facto,
Colla jugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena jacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum;
Sparsaque sunt latè laceri vestigia currûs.
At Phaëthon, rutilos flammâ populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu
Fertur; ut interdum de cœlo stella sereno,
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul a patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus, spumantiaque abluit ora.
Naïdes Hesperiæ trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo: signantque hoc carmine saxum.
Hic situs est Phaëthon, currûs auriga paterni;
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
Nam pater obductos, luctu miserabilis ægro,
Condiderat vultus: &, si modò credimus, unum
Isse diem sine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant; aliquisque malo fuit usus in illo.

At Clymene post quàm dixit, quæcumque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris & amens,
Et laniata sinus, totum percensuit orbem;
Exanimesque artus primò, mox ossa requirens,
Reperit ossa tamen peregrinâ condita ripâ.
Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minùs Heliades fletus, &, inania morti
Munera, dant lacrymas: & cæsæ pectora palmis,
Non auditurum miseras Phaëthonta querelas

Nocte dieque vocant : aſternunturque ſepulcro.
Luna quater junctis implêrat cornibus orbem ;
Illæ more ſuo , nam morem fecerat uſus ,
Plangorem dederant : e quîs Phaëthuſa ſororum
Maxima , cùm vellet terræ procumbere , queſta eſt
Diriguiſſe pedes : ad quam conata venire
Candida Lampetie , ſubitâ radice retenta eſt.
Tertia , cùm crinem manibus laniare pararet ,
Avellit frondes : hæc ſtipite crura teneri ,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumque ea mirantur , complectitur inguina cortex ;
Perque gradus uterum,pectusque,humerosque,manusque
Ambit : & exſtabant tantùm ora vocantia matrem.
Quid faciat mater ? nisi , quò trahat impetus illam ,
Huc eat , atque illuc ? & , dum licet , oſcula jungat ?
Non ſatis eſt : truncis avellere corpora tentat ;
Et teneros manibus ramos abrumpere : at inde
Sanguineæ manant , tamquam de vulnere , guttæ.
Parce , precor, mater quæcumque eſt ſaucia, clamat :
Parce , precor : noſtrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale. Cortex in verba novissima venit.

Inde fluunt lacrymæ : ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis : quæ lucidus amnis
Excipit , & nuribus mittit geſtanda Latinis.

Adſuit huic monſtro proles Stheneleïa Cycnus ,
Qui , tibi materno quamvis a ſanguine junctus ,
Mente tamen , Phaëthon , propior fuit. Ille relicto,
(Nam Ligurum populos , & magnas rexerat urbes ,)
Imperio , ripas virides amnemque querelis
Eridanum implêrat, silvamque ſororibus auctam ;
Cùm vox eſt tenuata viro : canæque capillos
Diſſimulant plumæ : collumque a pectore longum
Porrigitur , digitosque ligat junctura rubentes ;
Penna latus veſtit ; tenet os sine acumine roſtrum.

Fit nova Cycnus avis : nec ſe cœloque Jovique
Credit, ut injuſtè missi memor ignis ab illo.
Stagna petit, patulosque lacus : ignemque peroſus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

Squalidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipſe ſui decoris, qualis, cùm deficit orbem,
Eſſe ſolet : lucemque odit, ſeque ipſe, diemque ;
Datque animum in luctus, & luctibus adjicit iram :
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta : pigetque
Actorum sine fine mihi, sine honore, laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omnesque Dei non poſſe fatentur,
Ipſe agat : ut ſaltem, dum noſtras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum ſciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem
Numina : neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. Miſſos quoque Juppiter ignes
Excuſat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phœbus equos : ſtimuloque domans & verbere, ſævit ;
(Sævit enim,) natumque objectat & imputat illis.

At Pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit : &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quæ poſt quàm firma, ſuique
Roboris eſſe videt ; terras hominumque labores
Perſpicit. Arcadiæ tamen eſt impensior illi
Cura ſuæ : fontesque, & nondum audentia labi
Flumina reſtituit. Dat terræ gramina, frondes
Arboribus ; læſasque jubet revireſcere silvas.
Dum redit itque frequens, in virgine Nonacrinâ
Hæsit : & accepti caluere ſub ossibus ignes.

Non erat hujus opus lanam mollire trahendo ;
Nec positu variare comas. Ubi fibula veſtem ,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos ,
Et modò lêve manu jaculum , modò ſumſerat arcum ;
Miles erat Phœbes ; nec Mænalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. Sed nulla potentia longa eſt.
Ulterius medio ſpatium Sol altus habebat ,
Cùm ſubit illa nemus , quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hîc humero pharetram , lentosque retendit
Arcus : inque ſolo , quod texerat herba , jacebat ;
Et pictam poſitâ pharetram cervice premebat.
Juppiter ut vidit feſſam , & cuſtode vacantem ;
Hoc certè conjux furtum mea neſciet , inquit :
Aut ſi reſcierit , ſunt , ô ! ſunt jurgia tanti.
Protinus induitur faciem cultumque Dianæ ,
Atque ait ; O ! comitum , virgo , pars una mearum ,
In quibus es venata jugis ? de ceſpite virgo
Se levat : & , Salve numen , me judice , dixit ,
Audiat ipſe licet , majus Jove. Ridet , & audit ,
Et ſibi præferri ſe gaudet ; & oſcula jungit ,
Nec moderata ſatis , nec ſic a virgine danda.
Quâ venata foret silvâ narrare parantem
Impedit amplexu : nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contra , quantum modò femina poſſit ,
(Aſpiceres utinam , Saturnia , mitior eſſes !)
Illa quidem pugnat : ſed quæ ſuperare puella ,
Quisve Jovem poterat ? Superum petit æthera victor
Juppiter : huic odio nemus eſt , & conſcia silva.
Unde , pedem referens , pæne eſt oblîta pharetram
Tollere cum telis , & , quem ſuſpenderat , arcum.
Ecce , ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens , & cæde ſuperba ferarum ,
Aſpicit hanc , viſamque vocat : clamata refugit ,
Et timuit primò ; ne Juppiter eſſet in illa.
Sed poſt quàm pariter Nymphas incedere vidit ,
Senſit abeſſe dolos : numerumque acceſſit ad harum.

Heu ! quàm difficile eſt , crimen non prodere vultu !
Vix oculos attollit humo : nec , ut ante ſolebat :
Juncta Deæ lateri , nec toto eſt agmine prima :
Sed silet , & læsi dat signa rubore pudoris.
Et , nisi quod virgo eſt , poterat ſentire Diana
Mille notis culpam : Nymphæ ſensiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant Lunaria cornua nono ,
Cùm Dea venatrix , fraternis languida flammis ,
Nacta nemus gelidum , de quo cum murmure labens
Ibat , & attritas verſabat rivus arenas.
Ut loca laudavit , ſummas pede contigit undas.
His quoque laudatis ; Procul eſt , ait , arbiter omnis ;
Nuda ſuperfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit : cunctæ velamina ponunt ;
Una moras quærit : dubitanti veſtis ademta eſt ;
Quâ positâ , nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ , manibusque uterum celare volenti ,
I procul hinc , dixit , nec ſacros pollue fontes ,
Cynthia : deque ſuo jussit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis ,
Diſtuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Cauſa moræ nulla eſt : & jam puer Arcas , id ipſum
Indoluit Juno , fuerat de pellice natus.
Quò simul obvertit ſævam cum lumine mentem ;
Scilicet hoc unum reſtabat , adultera , dixit ,
Ut fecunda fores , fieretque injuria partu
Nota , Jovisque mei teſtatum dedecus eſſet !
Haud impune feres : adimam tibi nempe figuram ,
Quâ tibi , quâque places noſtro , importuna , marito.
Dixit : & , adversâ prensis a fronte capillis ,
Stravit humi pronam. Tendebat brachia ſupplex ;
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis ,
Curvarique manus , & aduncos creſcere in ungues ,
Officioque pedum fungi : laudataque quondam
Ora Jovi , lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos , & verba potentia flectant ,

Posse loqui eripitur : vox iracunda minaxque ,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen factâ quoque mansit in ursa.
Assiduoque suos gemitu testata dolores ,
Qualescumque manus ad cœlum & sidera tollit ;
Ingratumque Jovem , nequeat cùm dicere , sentit.
Ah ! quoties , solâ non ausa quiescere silvâ ,
Ante domum , quondamque suis erravit in agris !
Ah ! quoties per saxa canum latratibus acta est !
Venatrixque metu venantûm territa fugit !
Sæpe feris latuit visis , oblîta quid esset ;
Ursaque conspectos in montibus horruit ursos ;
Pertimuitque lupos , quamvis pater esset in illis.

Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti
Arcas adest , ter quinque ferè natalibus actis.
Dumque feras sequitur , dum saltus eligit aptos ,
Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit ,
Incidit in matrem , quæ restitit , Arcade viso ,
Et cognoscenti similis fuit. Ille refûgit ,
Immotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit : propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit Omnipotens : pariterque ipsosque nefasque
Sustulit ; & celeri raptos per inania vento
Imposuit cœlo , vicinaque sidera fecit.

Intumuit Juno , post quàm inter sidera pellex
Fulsit : & ad canam descendit in æquora Tethyn ,
Oceanumque senem ; quorum reverentia movit
Sæpe Deos : causamque viæ scitantibus infit.
Quæritis , æthereis quare regina Deorum
Sedibus huc adsim ? pro me tenet altera cœlum.
Mentiar , obscurum nisi nox cùm fecerit orbem ,
Nuper honoratas summo , mea vulnera , cœlo
Videritis stellas illic , ubi circulus axem

Ultimus extremum , ſpatioque brevissimus , ambit.
Eſt verò , cur quis Junonem lædere nolit ,
Offenſamque tremat ! quæ prosim ſola nocendo.
En ego quantum egi ! quàm vaſta potentia noſtra eſt !
Eſſe hominem vetui : facta eſt Dea. Sic ego pœnas
Sontibus impono : sic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem , vultusque ferinos
Detrahat : Argolicâ quod in ante Phoronide fecit.
Cur non & pulsâ ducat Junone , meoque
Collocet in thalamo , ſocerumque Lycaona ſumat ?
At vos si læſæ contemtus tangit alumnæ ,
Gurgite cæruleo ſeptem prohibete Triones ;
Sideraque in cœlo , ſtupri mercede , recepta
Pellite : ne puro tingatur in æquore pellex.
Dî maris annuerant. Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis ;
Tam nuper pictis cæſo pavonibus Argo ,
Quàm tu nuper eras , cùm candidus ante fuiſſes ,
Corve loquax , ſubitò nigrantes verſus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales , ut æquaret totas sine labe columbas ;
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
Cederet anſeribus , nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno : linguâ faciente loquaci ,
Cui color albus erat , nunc eſt contrarius albo.
Pulchrior in tota , quam Lariſſæa Coronis ,
Non fuit Hæmoniâ. Placuit tibi , Delphice , certè ,
Dum vel caſta fuit , vel inobſervata. Sed ales
Senſit adulterium Phœbeïus : utque latentem
Detegeret culpam , non exorabilis index ,
Ad dominum tendebat iter : quem garrula motis
Conſequitur pennis , ſcitetur ut omnia , cornix.
Auditâque viæ causâ ; Non utile carpis ,
Inquit , iter : ne ſperne meæ præſagia linguæ.

Invenies nocuiſſe fidem. Nam tempore quodam
Pallas Erichthonium, prolem sine matre creatam,
Clauſerat Actæo textâ de vimine ciſtâ;
Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi, denſâ ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent. Commiſſa duæ sine fraude tuentur,
Pandroſos atque Herſe: timidas vocat una ſorores
Aglauros, nodosque manu diducit: at intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutelâ pulſa Minervæ;
Et ponar poſt noctis avem. Mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quærant.
At, puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
Me petiit. Ipsâ licet hoc a Pallade quæras;
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaïcâ clarus tellure Coroneus,
Nota loquor, genuit: fueramque ego regia virgo;
Divitibusque procis, ne me contemne, petebar.
Forma mihi nocuit: nam, dum per litora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſummâ ſpatiarer arenâ,
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis conſumsit inania verbis;
Vim parat, & ſequitur: fugio, denſumque relinquo
Litus, & in molli nequicquam laſſor arenâ.
Inde Deos hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem: mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat, inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis;
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut ante, pedes retinebat arena;
Et ſummâ tollebar humo: mox acta per auras

Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, si, diro facta volucris
Crimine, Nyctimene noſtro ſuccessit honori?

An, quæ per totam res eſt notissima Lesbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? Avis illa quidem: ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
Celat; & a cunctis expellitur æthere toto.

Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo: nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene Hæmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt, audito crimine amantis;
Et pariter vultusque Deo, plectrumque, colorque
Excidit: utque animus timidâ fervebat ab ira,
Arma aſſueta rapit, flexumque a cornibus arcum
Tendit: & illa ſuo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro,
Candida puniceo perfudit membra cruore;
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dediſſe;
Sed peperiſſe priùs: duo nunc moriemur in una.
Hactenus: & pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus letale ſecutum eſt.

Pœnitet heu! ſerò pœnæ crudelis amantem;
Seque, quod audierit, quod sic exarſerit, odit.
Odit avem, per quam crimen cauſamque dolendi
Scire coactus erat: nervumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu, temeraria tela, ſagittas.
Collapſamque fovet, ſerâque ope vincere fata
Nititur, & medicas exercet inaniter artes.
Quæ poſt quàm fruſtra tentata; rogumque parari
Senſit, & arſuros ſupremis ignibus artus,

Tum verò gemitus (neque enim cœleſtia tingi
Ora decet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit. Haud aliter, quàm cùm, ſpectante juvencâ,
Lactentis vituli, dextrâ libratus ab aure,
Tempora diſcussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injuſtaque juſta peregit;
Non tulit in cineres labi ſua Phœbus eosdem
Semina: ſed natum flammis uteroque parentis
Eripuit, geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque ſibi non falſæ præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit conſidere corvum.

Semifer interea divinæ ſtirpis alumno
Lætus erat, mixtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit, rutilis humeros protecta capillis,
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën: non hæc artes contenta paternas
Addidiciſſe fuit, fatorum arcana canebat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat;
Aſpicit infantem; Totique ſalutifer orbi
Creſce, puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit: idque ſemel, Dìs indignantibus, auſus,
Poſſe dare hoc iterum flammâ prohibebere avitâ;
Eque Deo corpus fies exſangue: Deusque,
Qui modò corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus;
Poſſe mori cupies tum, cùm cruciabere, diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient; triplicesque Deæ tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis

Pectoribus, lacrymæque genis labuntur obortæ;
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vocisque meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi: mallem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur;
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognataque corpora, vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum, confuſaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur;
Sed simulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula: creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longæ pars ultima pallæ
Cauda fit: utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas: pariterque novata eſt
Et vox & facies: nomen quoque monſtra dedêre.

Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreïus heros,
Delphice, poſcebat: ſed nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras: nec, si reſcindere poſſes,
Tunc aderas. Elin Meſſaniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit, onvsque fuit baculum silveſtre siniſtræ;
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet;
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Processiſſe boves. Videt has Atlantide Majâ
Natus; & arte ſuâ silvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure ſenex: Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic ſaltus herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.

Hunc timuit, blandâque manu ſeduxit: &, Eia,
Quisquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega: neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia, vaccam.
Et dedit. Acceptâ voces has reddidit hoſpes;
Tutus eas: lapis iſte prius tua furta loquatur.
Et lapidem oſtendit. Simulat Jove natus abire;
Mox redit: & versâ pariter cum voce figura;
Ruſtice, vidiſti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem; furtoque ſilentia deme:
Juncta ſuo pretium dabitur tibi femina tauro.
At ſenior, poſt quàm merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erant: &, Erant ſub montibus illis.
Risit Atlantiades; &, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait: perjuraque pectora vertit
In durum ſilicem, qui nunc quoque dicitur Index;
Inque nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

Hinc ſe ſuſtulerat paribus Caducifer alis;
Munychiosque volans agros, gratamque Minervæ
Deſpectabat humum, cultique arbuſta Lycêi.
Illâ fortè die caſtæ de more puellæ,
Vertice ſuppoſito, feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.
Inde revertentes Deus aſpicit ales: iterque
Non agit in rectum, ſed in orbem curvat eumdem.
Ut volucris visis rapidissima miluüs extis,
Dum timet, & densi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum, nec longiùs audet abire;
Spemque ſuam motis avidus circumvolat alis:
Sic ſuper Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat curſus, & easdem circinat auras.
Quanto ſplendidior, quàm cetera sidera, fulget
Lucifer; & quanto te, Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe
Ibat: eratque decus pompæ, comitumque ſuarum.

Obſtupuit formâ Jove natus : & æthere pendens
Non ſecus exarsit, quàm cùm Balearica plumbum
Funda jacit : volat illud, & incandeſcit eundo ;
Et quos non habuit, ſub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter ; cœloque, petit diverſa, relicto :
Nec ſe diſſimulat : tanta eſt fiducia formæ.
Quæ quamquam juſta eſt, curâ tamen adjuvat illam ;
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat : ut limbus, totumque appareat aurum ;
Ut teres in dextra, qua ſomnos ducit & arcet,
Virga ſit ; ut terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domûs ebore & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos : quorum tu, Pandroſe, dextrum,
Aglauros lævum, medium poſſederat Herſe.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium : nomenque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſam adventûs. Cui ſic reſpondit Atlantis
Pleïoneſque nepos : Ego ſum, qui juſſa per auras
Verba patris porto. Pater eſt mihi Juppiter ipſe ;
Nec fingam cauſas. Tu tantùm fida ſorori
Eſſe velis, proliſque meæ matertera dici.
Herſe cauſa viæ : faveas oramus amanti.
Aſpicit hunc oculis iſdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ ;
Proque miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat : interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem ;
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Ægida concuteret. Subit, hanc arcana profanâ
Detexiſſe manu tum, cùm ſine matre creatam,
Lemnicolæ ſtirpem contra data fœdera vidit ;
Et gratamque Deo fore jam, gratamque ſorori ;
Et ditem ſumto, quod avara popoſcerit, auro.
Protinus Invidiæ, nigro ſqualentia tabo,
Tecta petit. Domus eſt imis in vallibus antri

Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento,
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris; & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago,
Conſtitit ante domum: neque enim ſuccedere tectis
Fas habet; & poſtes extremâ cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: visâque, oculos avertit. At illa
Surgit humo pigrâ, ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentûm, paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formâque armiſque decoram,
Ingemuit: vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto;
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes;
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt, niſi quem viſi movêre dolores:
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis;
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum; carpitque & carpitur unà;
Suppliciumque ſuum eſt. Quamvis tamen oderat illam,
Talibus affata eſt breviter Tritonia dictis.
Infice tabe tuâ natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. Haud plura locuta
Fugit, & impreſſâ tellurem repulit haſtâ.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit; ſucceſſurumque Minervæ
Indoluit: baculumque capit, quod ſpinea totum
Vincula cingebant; adopertaque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit;
Afflatuque ſuo populos, urbeſque, domoſque,
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniis, opibuſque, & feſtâ pace virentem:
Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſt quàm thalamos intravit Cecrope natæ,

Juſſa facit : pectusque manu ferrugine tinctâ
Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet,
Inſpiratque nocens virus : piceumque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone, venenum.
Neve mali ſpatium cauſæ per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis
Conjugium, pulchrâque Deum ſub imagine ponit;
Cunctaque magna facit. Quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur : & anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentâque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole.
Feliciſque bonis non ſeciùs uritur Herſes,
Quàm cùm ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret;
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum : cui blandimenta, preceſque,
Verbaque jactanti mitiſſima; Deſine, dixit;
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto;
Cælataſque fores virgâ patefecit. At illi
Surgere conanti partes, quaſcumque ſedendo
Flectimur, ignavâ nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco;
Sed genuum junctura riget, friguſque per ungues
Labitur; & pallent, amiſſo ſanguine, venæ.
Utque malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes;
Sic letalis hiems paulatim in pectora venit,
Vitaleſque vias & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt : nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis haberet iter. Saxum jam colla tenebat,
Oraque duruerant, ſignumque exſangue ſedebat.
Nec lapis albus erat : ſua mens infecerat illam.

Has ubi verborum pœnas, mentisque profanæ,
Cepit Atlantiades; dictas a Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor: nec causam fassus amoris,
Fide minister, ait, jussorum, nate, meorum,
Pelle moram, solitoque celer delabere cursu;
Quæque tuam matrem tellus a parte sinistrâ
Suspicit, indigenæ Sidonida nomine dicunt,
Hanc pete: quodque procul montano gramine pasci
Armentum regale vides, ad litora verte.
Dixit: & expulsi jam dudum monte juvenci
Litora jussa petunt, ubi magni filia regis
Ludere, virginibus Tyriis comitata, solebat.
Non bene conveniunt, nec in una sede morantur,
Majestas & amor. Sceptri gravitate relictâ,
Ille pater rectorque Deûm, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem;
Induitur faciem tauri: mixtusque juvencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis.
Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri
Calcavere pedis, nec solvit aquaticus Auster.
Colla toris exstant: armis palearia pendent;
Cornua parva quidem; sed quæ contendere possis
Facta manu, purâque magis perlucida gemmâ.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formosus, quod prœlia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primò;
Mox adit, & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: &, dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus: vix ah! vix cetera differt.
Et nunc alludit, viridique exsultat in herba;
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paulatimque metu demto, modò pectora præbet
Virgineâ plaudenda manu; modò cornua sertis
Impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo,

Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Cùm Deus a terra, siccoque a litore, sensim
Falsa pedum primis vestigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc, litusque ablata relictum
Respicit: & dextrâ cornum tenet; altera dorso
Imposita est: tremulæ sinuantur flamine vestes.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER TERTIUS.

JAMQUE Deus, poſitâ fallacis imagine tauri,
Se confeſſus erat; Dictæaque rura tenebat.
Cùm pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, si non invenerit, addit
Exsilium, facto pius & ſceleratus eodem.
Orbe pererrato, (quis enim deprendere possit
Furta Jovis?) profugus, patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides; Phœbique oracula ſupplex
Conſulit: &, quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in arvis,
Nullum paſſa jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce, carpe vias: &, quâ requieverit herbâ,
Mœnia fac condas, Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro:
Incuſtoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum ſervitii signum cervice gerentem.
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu,
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephisi, Panopesque evaſerat ava
Bos, ſtetit; &, tollens ſpatioſam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, reſpiciens comites ſua terga ſequentes,

Procubuit, tenerâque latus ſubmiſit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinæque oſcula terræ
Figit: & ignotos montes agrosque ſalutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire miniſtros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus ſtabat, nullâ violata ſecuri:
Eſt ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fecundus aquis. Hoc conditus antro
Martius anguis erat, criſtis præsignis & auro.
Igne micant oculi: corpus tumet omne veneno:
Tresque vibrant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſt quàm Tyriâ lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſaque in undas
Urna dedit ſonitum; longum caput extulit antro
Cæruleus ſerpens, horrendaque sibila misit.
Effluxere urnæ manibus: ſanguisque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu ſinuatur in arcus;
Ac mediâ plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phœnicas, (sive illi tela parabant,
Sive fugam; sive ipſe timor prohibebat utrumque,)
Occupat, hos morſu, longis complexibus illos:
Hos necat afflatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras;
Quæ mora sit ſociis, miratur Agenore natus,
Veſtigatque viros. Tegimen derepta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum: teloque animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque ſupra, ſpatiosi corporis, hoſtem,
Triſtia ſanguineâ lambentem vulnera linguâ;
Aut ultor veſtræ, fidissima corpora, mortis,

Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextrâque molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent: ſerpens sine vulnere mansit;
Loricæque modo, ſquamis defenſus, & atræ
Duritiâ pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritiâ jaculum quoque vincit eâdem,
Quod medio lentæ fixum curvamine ſpinæ
Conſtitit, & toto deſcendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in ſua terga retorsit;
Vulneraque aſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multâ partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæret.
Tum verò, poſt quàm ſolitas accessit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus;
Terraque raſa ſonat ſquamis: quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipſe modò immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur; interdum longâ trabe rectior exit:
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes proturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum, ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus; inſtantiaque ora retardat
Cuſpide prætentâ. Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, frangitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat; quia ſe retrahebat ab ictu,
Læſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longiùs ire sinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum
Usque ſequens pressit: dum retro quercus eunti
Obſtitit, & fixa eſt pariter cum robore cervix.
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.

Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis,
Vox ſubitò audita eſt: neque erat cognoſcere promtum
Unde; ſed audita eſt. Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix, ſuperas delapſa per auras,
Pallas adeſt: motæque jubet ſupponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: &, ut preſſo ſulcum patefecit aratro,
Spargit humi juſſos, mortalia ſemina, dentes.
Inde, fide majus, glebæ cœpere moveri;
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono;
Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
Exsiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur feſtis aulæa theatris,
Surgere ſigna ſolent, primumque oſtendere vultum;
Cetera paulatim; placidoque educta tenore
Tota patent, imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat;
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat: nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita, terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit: jaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, & exſpirat, modò quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba: ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis ſpatium vitæ ſortita juventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem,
Quinque ſuperſtitibus: quorum fuit unus Echion.
Is ſua jecit humi, monitu Tritonidis, arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidònius hoſpes;
Cùm poſuit juſſam Phœbêis ſortibus urbem.

Jam ſtabant Thebæ : poteras jam, Cadme, videri
Exſilio felix : ſoceri tibi Marsque Venusque
Contigerant : huc adde genus de conjuge tantâ,
Tot natos natasque, &, pignora cara, nepotes ;
Hos quoque jam juvenes. Sed, ſcilicet, ultima ſemper
Exſpectanda dies homini : dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.

Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſa fuit luctûs, alienaque cornua fronti
Addita, vosque, canes, ſatiatæ ſanguine herili.
At bene si quæras, Fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies : quod enim ſcelus error habebat ?
Mons erat, infectus variarum cæde ferarum ;
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras,
Et Sol ex æquo metâ diſtabat utrâque ;
Cùm juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore.
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum ;
Fortunamque dies habuit ſatis : altera lucem
Cùm croceis evecta rotis Aurora reducet,
Propoſitum repetamus opus : nunc Phœbus utrâque
Diſtat idem terrâ, finditque vaporibus arva :
Siſtite opus præſens, nodoſaque tollite lina.
Juſſa viri faciunt, intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis & acutâ denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ ſacra Dianæ :
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nullâ : ſimulaverat artem
Ingenio Natura ſuo : nam, pumice vivo,
Et levibus tophis, nativum duxerat arcum.
Fons ſonat a dextra, tenui perlucidus undâ,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hîc Dea ſilvarum, venatu feſſa, ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quò poſt quàm ſubiit ; Nympharum tradidit uni

Armigeræ jaculum, pharetramque, arcusque retentos.
Altera depositæ ſubjecit brachia pallæ.
Vincla duæ pedibus demunt: nam doctior illis
Iſmenis Crocale, ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
Et Pſecas, & Phiale; funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur ſolitâ Titania lymphâ,
Ecce nepos Cadmi, dilatâ parte laborum,
Per nemus ignotum, non certis passibus errans,
Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viſo, nudæ ſua pectora Nymphæ
Percuſſere, viro: ſubitisque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfuſæque Dianam
Corporibus texere ſuis: tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloque tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adversi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ;
Is fuit in vultu viſæ sine veſte Dianæ.
Quæ quamquam comitum turbâ ſtipata ſuarum,
In latus obliquum tamen aſtitit: oraque retro
Flexit: &, ut vellet promtas habuiſſe ſagittas;
Quas habuit, sic hausit aquas: vultumque virilem
Perfudit: ſpargensque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ:
Nunc tibi me posito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi;
Dat ſpatium collo: ſummasque cacuminat aures;
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt: fugit Autoneïus heros,
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Ut verò ſolitis ſua cornua vidit in undis,
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.

Ingemuit, vox illa fuit: lacrymæque per ora
Non ſua fluxerunt: mens tantùm priſtina mansit.
Quid faciat? repetatne domum, regalia tecta?
An lateat silvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, vidêre canes: primusque Melampus,
Ichnobatesque ſagax latratu signa dedere;
Gnossius Ichnobates, Spartanâ gente Melampus.
Inde ruunt alii rapidâ velociùs aurâ,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus; Arcades omnes;
Nebrophonosque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæusque fero nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudesque ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyïa duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon;
Et Dromas, & Canace, Sticteque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævalidusque Lacon, & curſu fortis Aëllo,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſce;
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos & Melaneus, hirſutaque corpore Lachne;
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati,
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor;
Quosque referre mora eſt. Ea turba cupidine prædæ
Per rupes, ſcopulosque, adituque carentia ſaxa,
Quà via difficilis, quáque eſt via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus.
Heu! famulos fugit ipſe ſuos! clamare libebat;
Actæon ego ſum: dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt: reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit;
Proxima Theridamas; Oresitrophus hæsit in armo.
Tardiùs exierant; ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. Dominum retinentibus illis,
Cetera turba coït, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt: gemit ille, ſonumque,

Et si non hominis, quem non tamen edere possit
Cervus, habet: mæſtisque replet juga nota querelis;
Et genibus ſupplex pronis, similisque roganti,
Circumfert tacitos, tamquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculisque Actæona quærunt,
Et velut abſentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert: ut abeſſe queruntur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem, ſed adeſt: velletque videre,
Non etiam ſentire, canum fera facta ſuorum.
Undique circumſtant: mersisque in corpore roſtris
Dilacerant falsi dominum ſub imagine cervi.
Nec, nisi finitâ per plurima vulnera vitâ,
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.

Rumor in ambiguo eſt: aliis violentior æquo
Viſa Dea eſt: alii laudant, dignamque ſeverâ
Virginitate vocant: pars invenit utraque cauſas.
Sola Jovis conjux non tam culpetne probetne
Eloquitur, quàm clade domûs ab Agenore ductæ
Gaudet: & a Tyria collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. Subit ecce priori
Cauſa recens; gravidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Jovis Semelen: tum linguam ad jurgia ſolvit.
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit.
Ipſa petenda mihi eſt: ipſam, si maxima Juno
Rite vocor, perdam: si me gemmantia dextrâ
Sceptra tenere decet; si ſum regina, Jovisque
Et ſoror & conjux. Certe ſoror. At, puto, furto eſt
Contenta: & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit: id deerat: manifeſtaque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri: tanta eſt fiducia formæ!
Fallat eam, faxo: nec ſum Saturnia, si non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrârit in undas.

Surgit ab his solio : fulvâque recondita nube
Limen adit Semeles : nec nubes ante removit,
Quàm simulavit anum, posuitque ad tempora canos,
Sulcavitque cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit passu : vocem quoque fecit anilem :
Ipsaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato sermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Jovis; suspirat : &, Optem
Juppiter ut sit, ait : metuo tamen omnia : multi
Nomine Divorum thalamos subiere pudicos.
Nec tamen esse Jovis satis est : det pignus amoris,
Si modò verus is est : quantusque & qualis ab alta
Junone excipitur, tantus talisque rogato
Det tibi complexus : suaque ante insignia sumat.

Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
Formârat : rogat illa Jovem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait : nullam patiere repulsam.
Quóque magis credas, Stygii quoque conscia sunto
Numina torrentis : Timor & Deus ille Deorum.
Læta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obsequio Semele; Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cùm fœdus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere, exierat jam vox properata sub auras.
Ingemuit : neque enim non hæc optasse, neque ille
Non jurasse potest. Ergo mæstissimus altum
Æthera conscendit; nutuque sequentia traxit
Nubila : quîs nimbos, immixtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Quà tamen usque potest, vires sibi demere tentat :
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo : nimium feritatis in illo.
Est aliud levius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sævitiæ, flammæque minus, minus addidit iræ.
Tela secunda vocant Superi : capit illa; domumque

Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, donisque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener, si credere dignum,
Inſuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphæ Niſeïdes antris
Occuluere ſuis, lactisque alimenta dedêre.

Dumque ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi;
Forte Jovem memorant, diffuſum nectare, curas
Sepoſuiſſe graves, vacuâque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos: &, Major veſtra profecto eſt,
Quàm quæ contingat maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit, quæ ſit ſententia docti,
Quærere, Tiresiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia silvâ
Corpora ſerpentûm baculi violaverat ictu:
Deque viro factus, mirabile! femina, ſeptem
Egerat autumnos. Octavo rurſus eoſdem
Vidit: &, Eſt veſtræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam: percussis anguibus ìsdem,
Forma prior rediit, genitivaque rurſus imago.
Arbiter hic igitur ſumtus de lite jocosâ,
Dicta Jovis firmat: graviùs Saturnia juſto,
Nec pro materia, fertur doluiſſe: ſuique
Judicis æternâ damnavit lumina nocte.

At pater omnipotens, neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei feciſſe Deo, pro lumine ademto
Scire futura dedit: pœnamque levavit honore.

Ille per Aonias, famâ celeberrimus, urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.

Prima fide vocisque ratæ tentamina sumsit
Cærula Liriope : quam quondam flumine curvo
Implicuit, clausæque suis Cephisos in undis
Vim tulit : enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam nunc qui posset amari ;
Narcissumque vocat. De quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, Si se non noverit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris : exitus illam,
Resque probat, letique genus, novitasque furoris.
Jamque ter ad quinos unum Cephisius annum
Addiderat : poteratque puer, juvenisque videri.
Multi illum juvenes, multæ cupiere puellæ :
Sed fuit in tenerâ tam dira superbia formâ,
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aspicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe ; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat : & tamen usum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Juno : quia, cùm deprendere posset
Sub Jove sæpe suo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Post quàm Saturnia sensit ;
Hujus, ait, linguæ, quâ sum delusa, potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus.
Reque minas firmat : tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.

Ergo ubi Narcissum, per devia lustra vagantem,
Vidit, & incaluit : sequitur vestigia furtim.
Quoque magis sequitur, flammâ propiore calescit.
Non aliter, quàm cùm summis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia sulfura flammam.
O ! quoties voluit blandis accedere dictis,

Et molles adhibere preces ! Natura repugnat,
Nec ſinit incipiat : ſed, quod ſinit, illa parata eſt
Exſpectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Fortè puer, comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adeſt ? &, Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet : utque aciem partes diviſit in omnes,
Voce, Veni, clamat magnâ : vocat illa vocantem.
Reſpicit : &, nullo rurſus veniente, Quid, inquit,
Me fugis ? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Perſtat : & alternæ deceptus imagine vocis ;
Huc coëamus, ait : nullique libentius umquam
Reſponſura ſono, Coëamus, retulit Echo ;
Et verbis favet ipſa ſuis : egreſſaque silvis
Ibat, ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit : fugiensque, Manus complexibus aufer ;
Ante, ait, emoriar, quàm ſit tibi copia noſtri.
Retulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora
Protegit : & ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor, creſcitque dolore repulſæ.
Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ ;
Adducitque cutem macies ; & in aëra ſuccus
Corporis omnis abit : vox tantùm atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet : oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
Inde latet silvis, nulloque in monte videtur ;
Omnibus audîtur : ſonus eſt, qui vivit in illa.
Sic hanc, ſic alias, undis aut montibus ortas,
Luſerat hic Nymphas : ſic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
Sic amet iſte, licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat : aſſensit precibus Rhamnusia juſtis.

Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus : quem nulla volucris,
Nec fera turbârat, nec lapſus ab arbore ramus.

Gramen erat circa, quod proximus humor alebat;
Silvaque, ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer, & ſtudio venandi laſſus & æſtu,
Procubuit, faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque sitim ſedare cupit, sitis altera crevit:
Dumque bibit, viſæ correptus imagine formæ,
Rem sine corpore amat: corpus putat eſſe, quod umbra eſt.
Adſtupet ipſe sibi, vultuque immotus eodem
Hæret, ut e Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus geminum, ſua lumina, sidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines,
Impubesque genas, & eburnea colla, decusque
Oris, & in niveo mixtum candore ruborem;
Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis ipſe:
Se cupit imprudens: &, qui probat, ille probatur.
Dumque petit, petitur: pariterque incendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In medias quoties, viſum captantia collum,
Brachia merſit aquas, nec ſe deprendit in illis!
Quid videat, neſcit; ſed, quod videt, uritur illo;
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra simulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Iſta repercuſſæ, quam cernis, imaginis umbra eſt.
Nil habet iſta ſui: tecumque venitque manetque:
Tecum diſcedat, si tu diſcedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt: ſed opacâ fuſus in herba,
Spectat inexpleto mendacem lumine formam,
Perque oculos perit ipſe ſuos: paulumque levatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia silvas;
Ecquis, ïo silvæ, crudeliùs, inquit, amavit?
Scitis enim, & multis latebra opportuna fuiſtis.
Ecquem, cùm veſtræ tot agantur ſecula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meminiſtis in ævo?
Et placet, & video: ſed quod videoque, placetque,

Non tamen invenio : tantus tenet error amantem !
Quóque magis doleam ; nec nos mare ſeparat ingens ,
Nec via , nec montes , nec clausis mœnia portis :
Exiguâ prohibemur aquâ : cupit ipſe teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis ,
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi : minimum eſt , quod amantibus obſtat.
Quisquis es , huc exi : quid me , puer unice , fallis ?
Quóve petitus abis ? certè nec forma , nec ætas
Eſt mea , quam fugias ; & amârunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico ;
Cúmque ego porrexi tibi brachia , porrigis ultro ;
Cùm riſi , arrides : lacrymas quoque ſæpe notavi ,
Me lacrymante , tuas : nutu quoque signa remittis ;
Et , quantum motu formoſi ſuſpicor oris ,
Verba refers , aures non pervenientia noſtras.
In te ego ſum , ſensi : nec me mea fallit imago.
Uror amore mei : flammas moveoque feroque.
Quid faciam?roger,anne rogem?quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt : inopem me copia fecit.
O ! utinam noſtro ſecedere corpore poſſem !
Votum in amante novum : vellem , quod amamus , abeſſet.
Jamque dolor vires adimit : nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant , primoque exſtinguor in ævo.
Nec mihi mors gravis eſt , posituro morte dolores.
Hic , qui diligitur , vellem diuturnior eſſet ;
Nunc duo concordes animâ moriemur in una.
Dixit , & ad faciem rediit malè ſanus eamdem ;
Et lacrymis turbavit aquas : obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt. Quam cùm vidiſſet abire ;
Quo fugis ? ô ! remane ; nec me , crudelis , amantem
Deſere , clamavit : liceat , quod tangere non eſt ,
Aſpicere : & miſero præbere alimenta furori.
Dumque dolet , ſummâ veſtem deduxit ab ora ,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem.

Non aliter quàm poma ſolent, quæ candida parte,
Parte rubent: aut ut variis ſolet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quæ ſimul aſpexit liquefactâ rurſus in unda,
Non tulit ulterius: ſed, ut intabeſcere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ
Sole tepente ſolent, sic attenuatus amore
Liquitur; & cæco paulatim carpitur igni.
Et neque jam color eſt mixto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ modò viſa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
Indoluit: quotiesque puer miſerabilis, Eheu!
Dixerat; hæc reſonis iterabat vocibus, Eheu!
Cúmque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat ſonitum plangoris eumdem.
Ultima vox ſolitam fuit hæc ſpectantis in undam,
Heu! fruſtra dilecte puer! totidemque remiſit
Verba lacus: dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herba:
Lumina nox claudit, domini mirantia formam.
Tum quoque ſe, poſt quàm eſt infernâ ſede receptus,
In Stygia ſpectabat aquâ. Planxere ſorores
Naïdes, & ſectos fratri poſuere capillos.
Planxere & Dryades: plangentibus adſonat Echo.
Jamque rogum, quaſſasque faces, feretrumque parabant;
Nusquam corpus erat: croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemtor Superûm, Pentheus: præſagaque ridet
Verba ſenis; tenebrasque & cladem lucis ademtæ
Objicit. Ille movens albentia tempora canis;
Quàm felix eſſes, ſi tu quoque luminis hujus

Orbus, ait, fieres; ne Bacchia facra videres!
Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror effe,
Quâ novus huc veniat, proles Semeleïa, Liber.
Quem nisi templorum fueris dignatus honore,
Mille lacer fpargêre locis: & fanguine silvas
Fœdabis, matremque tuam, matrisque forores.
Evenient: neque enim dignabere numen honore;
Meque fub his tenebris nimiùm vidiffe querêris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides fequitur, refponfaque vatis aguntur.
Liber adeft, feftisque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt: mixtæque viris matresque, nurusque,
Vulgusque, proceresque, ignota ad facra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, veftras
Attonuit mentes? Pentheus ait: ærane tantum
Ære repulfa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non belliger ensis,
Non tuba terruerint, non ftrictis agmina telis;
Femineæ voces, & mota infania vino,
Obfcenique greges, & inania tympana vincant?
Vosne, fenes, mirer? qui longa per æquora vecti
Hac Tyron, hac profugos pofuiftis fede Penates;
Nunc sinitis sine Marte capi? Vosne, acrior ætas,
O! juvenes, propiorque meæ; quos arma tenere,
Non thyrfos; galeâque tegi, non fronde, decebat?
Efte, precor, memores, quâ sitis ftirpe creati;
Illiusque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ferpentis. Pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro fama vincite veftrâ.
Ille dedit leto fortes, vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. Si fata vetabant
Stare diu Thebas, utinam tormenta virique
Mœnia diruerent; ferrumque ignisque fonarent!
Effemus miferi sine crimine: forsque querenda,
Non celanda foret; lacrymæque pudore carerent.
At nunc a puero Thebæ capientur inermi;

Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrhâ crinis, molleſque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum, modò vos abſiſtite, cogam
Aſſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat,) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum: juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba ſuorum
Corripiunt dictis: fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta,
Et creſcit, rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, quà nil obſtabat eunti,
Leniùs & modico ſtrepitu, decurrere vidi.
At, quacumque trabes obſtructaque ſaxa tenebant,
Spumeus, & fervens, & ab objice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: & tradunt, manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente ſecutum.

Aſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: &, quamquam pœnæ vix tempora differt,
O! periture, tuâque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; moriſque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes:
Patria Mæonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater, arva juvenci,
Lanigeroſve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat & hamo
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat. Cùm traderet artem;

Accipe, quas habeo, ſtudii ſucceſſor & heres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit,
Præter aquas: unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in îsdem,
Addidici regimen, dextrâ moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ ſidus pluviale capellæ,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Diæ telluris ad oras
Applicor, & dextris addûcor litora remis;
Doque leves ſaltus, udæque immittor arenæ.
Nox ubi conſumta eſt, Aurora rubeſcere primùm
Cœperat: exſurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo; monſtroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit, ſociorum primus Opheltes;
Utque putat, prædam deſerto nactus in agro,
Virgineâ puerum ducit per litora formâ.
Ille, mero ſomnoque gravis, titubare videtur;
Vixque ſequi: ſpecto cultum, faciemque, gradumque;
Nil ibi, quod poſſet credi mortale, videbam.
Et ſenſi, & dixi ſociis, Quod numen in iſto
Corpore ſit, dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.
Quisquis es, ô! faveas, noſtrisque laboribus adsis;
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
Ocior antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus, proræ tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;
Hoc omnes alii: prædæ tam cæca cupido eſt!
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hîc mihi maxima juris;
Inque aditu obsiſto. Furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas; qui Thuſcâ pulſus ab urbe

Exsilium, dirâ pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excuſſum misiſſet in æquora; si non
Hæsiſſem, quamvis amens, in ſune retentus.

Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus,
Bacchus enim fuerat, veluti clamore ſolutus
Sit ſopor, aque mero redeant in pectora ſenſus,
Quid facitis? quis clamor, ait? quâ, dicite, nautæ,
Huc ope perveni? quò me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus,
Ede, velis, dixit: terrâ ſiſtêre petitâ.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros.
Illa mihi domus eſt: vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore: meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat: dextrâ mihi lintea danti,
Quid facis? ô demens! quis te furor, inquit, Acœte,
Pro ſe quisque, tenet? lævam pete. Maxima nutu
Pars mihi significat; pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui: Capiatque alius moderamina, dixi;
Meque miniſterio ſcelerisque artisque removi.
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus posita eſt! ait: & ſubit ipſe, meumque
Explet opus: Naxoque, petit diverſa, relictâ.

Tum Deus illudens, tamquam modò denique fraudem
Senſerit, e puppi pontum proſpectat aduncâ.
Et flenti similis, Non hæc mihi litora, nautæ,
Promisiſtis, ait: non hæc mihi terra rogata eſt.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria veſtra eſt,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam: lacrymas manus impia noſtras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipſum, nec enim præſentior illo

Eſt Deus, adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant;
Velaque deducunt, geminâque ope currere tentant.
Impediunt Hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt, & gravidis diſtringunt vela corymbis.
Ipſe, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam;
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exſiluere viri: ſive hoc inſania fecit,
Sive timor: primusque Medon nigreſcere pinnis,
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamina flecti,
Incipit. Huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, ſquamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium reſilire manus breve vidit; & illas
Jam non eſſe manus, jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore deſiluit: falcata novissima cauda eſt;
Qualia dividuæ ſinuantur cornua Lunæ.
Undique dant ſaltus, multâque aſpergine rorant;
Emerguntque iterum, redeuntque ſub æquora rurſus;
Inque chori ludunt ſpeciem, laſcivaque jactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modò viginti, tot enim ratis illa ferebat,
Reſtabam ſolus: pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam,
Accensis aris, Baccheïa ſacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit; ut ira morâ vires aſſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hunc; cruciataque diris

Corpora tormentis Stygiæ demittite nocti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis : & dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis, ferrumque ignisque, parantur;
Sponte ſuâ patuiſſe fores, lapſasque lacertis
Sponte ſuâ, fama eſt, nullo ſolvente, catenas.

Perſtat Echionides : nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi, electus facienda ad ſacra, Cithæron
Cantibus & clarâ bacchantum voce ſonabat.
Ut fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque aſſumſit amorem;
Penthea ſic ictus longis ululatibus æther
Movit : & audito clangore recanduit ira.
Monte ferè medio eſt, cingentibus ultima ſilvis,
Purus ab arboribus, ſpectabilis undique, campus.
Hîc oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita motu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo
Mater : Io, geminæ, clamavit, adeſte ſorores.
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens : cunctæ coëunt, cunctæque ſequuntur,
Jam trepidum, jam verba minùs violenta loquentem,
Jam ſe damnantem, jam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë : moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quid Actæon neſcit; dextramque precanti
Abſtulit : Inôo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat;
Trunca ſed oſtendens disjectis corpora membris;
Aſpice, mater ait. Viſis ululavit Agave,
Collaque jactavit, movitque per aëra crinem;
Avulſumque caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io comites ! opus hæc victoria noſtrum eſt.
Non citiùs frondes autumno frigore tactas,

Jamque

Jamque malè hærentes altâ rapit arbore ventus ;
Quàm ſunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova ſacra frequentant,
Turaque dant, ſanctasque colunt Iſmenides aras.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER IV.

AT non Alcithoë Minyeïas orgia cenſet
Accipienda Dei ; ſed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat eſſe Jovis : ſociasque ſorores
Impietatis habet. Feſtum celebrare ſacerdos ,
Immunesque operum dominas famulasque ſuorum ,
Pectora pelle tegi , crinales ſolvere vittas ,
Serta comâ , manibus frondentes ſumere thyrſos ,
Juſſerat : & ſævam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque ;
Telasque , calathosque , infectaque penſa reponunt ,
Turaque dant:Bacchumque vocant,Bromiumq;,Lyæumq;
Ignigenamque, ſatumque iterum, ſolumque bimatrem.
Additur his Nyſeus , indetonſusque Thyoneus ,
Et cum Lenæo genialis consitor uvæ ,
Nyctéliusque,Eleleusque parens, & Iacchus,& Evan;
Et quæ præterea per Grajas plurima gentes
Nomina,Liber,habes. Tibi enim inconſumta juventas;
Tu puer æternus , tu formosissimus alto
Conſpiceris cœlo : tibi , cùm sine cornibus aſtas ,
Virgineum caput eſt : Oriens tibi victus , ad usque
Decolor extremo quâ cingitur India Gange.

Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum,
Sacrilegos, mactas; Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis insignia frenis
Colla premis lyncum: Bacchæ Satyrique sequuntur;
Quique senex ferulâ titubantes ebrius artus
Sustinet; & pando non fortiter hæret asello.
Quacumque ingrederis, clamor juvenilis, & unà
Femineæ voces, impulsaque tympana palmis,
Concavaque æra sonant, longoque foramine buxus.
Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adsis;
Jussaque sacra colunt. Solæ Minyeïdes intus,
Intempestivâ turbantes festa Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum;
Dum cessant aliæ, commentaque sacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus;
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque jubent narrare sorores.
Illa, quid e multis referat, nam plurima norat,
Cogitat: & dubia est, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam versâ, squamis velantibus artus,
Stagna Palæstini credunt celebrasse figurâ;
An magis ut sumtis illius filia pennis
Extremos albis in turribus egerit annos.
Naïs an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces;
Donec idem passa est: an, quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
Talibus orsa modis, lanâ sua fila sequente.

Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,

Contiguas tenuere domos : ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primosque gradus vicinia fecit.
Tempore crevit amor : tædæ quoque jure coïſſent ;
Sed vetuere patres : quod non potuere vetare ,
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt : nutu signisque loquuntur ;
Quóque magis tegitur , tectus magis æſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ , quam duxerat olim ,
Cùm fieret paries , domui communis utrique.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum ,
(Quid non ſentit amor ?) primi ſensiſtis amantes ,
Et voci feciſtis iter : tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo transire ſolebant.
Sæpe ut conſtiterant , hinc Thisbe , Pyramus illinc ;
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris ;
Invide , dicebant , paries , quid amantibus obſtas ?
Quantum erat , ut sineres nos toto corpore jungi !
Aut hoc si nimium , vel ad oſcula danda pateres !
Nec ſumus ingrati : tibi nos debere fatemur ,
Quod datus eſt verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversâ nequicquam ſede locuti ,
Sub noctem dixere , Vale : partique dedere
Oſcula quisque ſuæ , non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos Aurora removerat ignes ,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas ;
Ad ſolitum coïere locum. Tum murmure parvo
Multa prius queſti , ſtatuunt , ut nocte silenti
Fallere cuſtodes , foribusque excedere tentent ;
Cúmque domo exierint , urbis quoque clauſtra relinquant :
Neve sit errandum lato ſpatiantibus arvo ,
Conveniant ad buſta Nini : lateantque ſub umbra
Arboris. Arbor ibi , niveis uberrima pomis ,
Ardua morus , erat , gelido contermina fonti.
Pacta placent : & lux , tardè decedere viſa ,
Præcipitatur aquis , & aquis nox ſurgit ab îsdem.

Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum,
Pervenit ad tumulum; diĉtâque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita riĉtus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obſcurum trepido pede fugit in antrum;
Dumque fugit, tergo velamina lapſa relinquit.
Ut lea ſæva ſitim multâ compeſcuit undâ,
Dum redit in silvas, inventos forte sine ipſa,
Ore cruentato tenues laniavit amiĉtus.
Seriùs egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore,
Pyramus. Ut verò veſtem quoque ſanguine tinĉtam
Repperit; Una duos nox, inquit, perdet amantes;
E quibus illa fuit longâ dignissima vitâ:
Noſtra nocens anima eſt. Ego te, miſeranda, peremi,
In loca plena metûs qui juſſi noĉte venires;
Nec prior huc veni. Noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O! quicumque ſub hac habitatis rupe, leones.
Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, & ad paĉtæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oſcula, veſti;
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus:
Quóque erat accinĉtus, demittit in ilia ferrum.
Nec mora: ferventi moriens e vulnere traxit.
Ut jacuit reſupinus humi, cruor emicat altè;
Non aliter, quàm cùm vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenues, ſtridente foramine, longè
Ejaculatur aquas; atque iĉtibus aera rumpit.
Arborei fetus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefaĉtaque ſanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,

Illa redit : juvenemque oculis, animoque requirit ;
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utque locum, & verſam cognovit in arbore formam ;
(Sic facit incertam pomi color) hæret, an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolūm, retróque pedem tulit : oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit, æquoris inſtar,
Quod tremit, exiguâ cùm ſummum ſtringitur aurâ.
Sed poſt quàm remorata ſuos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos ;
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera ſupplevit lacrymis ; fletumque cruori
Miſcuit : & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit ?
Pyrame, reſponde : tua te, cariſſime, Thisbe
Nominat : exaudi, vultusque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos, jam morte gravatos,
Pyramus erexit, viſâque recondidit illâ.
Quæ poſt quàm veſtemque ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum ; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix : eſt & mihi fortis in unum
Hoc manus ; eſt & amor : dabit hic in vulnera vires.
Perſequar exſtinctum : letique miſerrima dicar
Cauſa, comesque, tui : quique a me morte revelli
Heu ſolâ poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O ! multùm miſeri, meus illiusque, parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tū, quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unîus, mox es tectura duorum ;
Signa tene cædis : pullosque, & luctibus aptos,
Semper habe fetus, gemini monumenta cruoris.
Dixit : &, aptato pectus mucrone ſub imum,
Incubuit ferro, quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.

Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater;
Quodque rogis ſupereſt, unâ requieſcit in urna.

Desierat: mediumque fuit breve tempus, & orſa eſt
Dicere Leuconoë: vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus: videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monſtravit. At illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit: extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere poſſint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non ſummo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva ſequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat aptè.
Ut venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vinclisque novâ ratione paratis,
In mediis ambo deprenſi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admiſitque Deos. Illi jacuere ligati
Turpiter: atque aliquis de Dîs non triſtibus optet
Sic fieri turpis. Superi riſere: diuque
Hæc fuit in toto notiſſima fabula cœlo.

Exigit indicii memorem Cythereïa pœnam;
Inque vices illum, tectos qui læſit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma calorque tibi, radiataque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoën ſpectas: & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. Modò ſurgis Eoo
Temporius cœlo: modò ſeriùs incidis undis;

Spectandique morâ brumales porrigis horas.
Deficis interdùm : vitiumque in lumina mentis
Transit, & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles : facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc unam : nec te Clymeneque, Rhodosque,
Nec tenet Ææz genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus ; ipsoque illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit,
Gentis odoriferæ quam formosissima partu
Edidit Eurynome : sed post quàm filia crevit,
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus : isque
Septimus a prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum ;
Ambrosiam pro gramine habent : ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos,
Versus in Eurynomes faciem genitricis : & inter
Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit,
Levia versato ducentem stamina fuso.
Ergo ubi, ceu mater caræ dedit oscula natæ ;
Res, ait, arcana est : famulæ, discedite : neve
Arripite arbitrium matri, secreta loquenti.
Paruerunt : thalamoque, Deus, sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video ; per quem videt omnia tellus ;
Mundi oculus : mihi, crede, places. Pavet illa : metuque,
Et colus, & fusus digitis cecidere remissis ;
Ipse timor decuit. Nec longius ille moratus,
In veram redlit faciem, solitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, positâ vim passa querelâ est.
Invidit Clytie, neque enim moderatus in illa

Solis amor fuerat : ſtimulataque pellicis irâ
Vulgat adulterium ; diffamatumque parenti
Indicat : ille ferox immanſuetusque precantem ,
Tendentemque manus ad lumina Solis , &c , Ille
Vim tulit invitæ , dicentem , defodit altâ
Crudus humo : tumulumque ſuper gravis addit arenæ.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus : iterque
Dat tibi , quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere , Nympha , caput : corpusque exſangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos , radiorum viribus , artus ,
Si queat , in vivum tentat revocare calorem.
Sed , quoniam tantis fatum conatibus obſtat ,
Nectare odorato ſpargit corpusque locumque ;
Multaque præqueſtus , Tanges tamen æthera , dixit.
Protinus imbutum cœleſti nectare corpus
Delicuit , terramque ſuo madefecit odore ;
Virgaque , per glebas ſenſim radicibus actis ,
Turea ſurrexit , tumulumque cacumine rupit.

At Clytien , quamvis amor excuſare dolorem ,
Indiciumque dolor poterat , non amplius auctor
Lucis adit : Venerisque modum ſibi fecit in illa.
Tabuit ex illo , dementer amoribus uſa ,
Nympharum impatiens ; & ſub Jove , nocte dieque ,
Sedit humo nudâ , nudis incomta capillis.
Perque novem luces , expers undæque cibique ,
Rore mero , lacrymisque ſuis jejunia pavit ;
Nec ſe movit humo. Tantùm ſpectabat euntis
Ora Dei : vultusque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo : partemque coloris
Luridus exſangues pallor convertit in herbas.
Eſt in parte rubor : violæque ſimillimus ora
Flos tegit. Illa ſuum , quamvis radice tenetur ,

Vertitur ad Solem, mutataque ſervat amorem.

Dixerat : & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant : pars omnia veros
Poſſe Deos memorant ; ſed non & Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoë, poſt quàm ſiluere ſorores :
Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphe pellicis irâ
Contulit in ſaxum : tantus dolor urit amantes !

Nec loquor, ut quondam, naturæ jure novato,
Ambiguus fuerit modò vir, modò femina, Scython.

Te quoque, nunc adamas, quondam fidiſſime parvo,
Celmi, Jovi : largoque ſatos Curetas ab imbri ;
Et Crocon, in parvos verſum cum Smilace flores,
Prætereo : dulcique animos novitate tenebo.

Unde ſit infamis, quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactosque remolliat artus ;
Diſcite. Cauſa latet : vis eſt notiſſima fontis.
Mercurio puerum divâ Cythereïde natum
Naïdes Idæis enutrivere ſub antris ;
Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cognoſci poſſent : nomen quoque traxit ab illis.
Is, tria cùm primùm fecit quinquennia, montes
Deſeruit patrios ; Idâque altrice relictâ,
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina, gaudebat ; ſtudio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit. Videt hîc ſtagnum lucentis ad imum
Usque ſolum lymphæ : non illic canna paluſtris,
Nec ſteriles ulvæ, nec acutâ cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt : ſtagni tamen ultima vivo
Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis.

Nympha colit : ſed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ ſoleat, nec quæ contendere curſu ;
Solaque Naïadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe ſuas illi fama eſt dixiſſe ſorores ;
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras ;
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras ;
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet.
Sed modò fonte ſuo formoſos perluit artus ;
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines,
Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores : & tunc quoque forte legebat,
Cùm puerum vidit : viſumqne optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
Quàm ſe compoſuit, quàm circumſpexit amictus,
Et finxit vultum ; & meruit formoſa videri.
Tunc sic orſa loqui : Puer ô ! dignissime credi
Eſſe Deus ; ſeu tu Deus es, potes eſſe Cupido ;
Sive es mortalis, qui te genuere, beati ;
Et frater felix, & fortunata profectò,
Si qua tibi ſoror eſt, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longè cunctis, longéque potentior illis,
Si qua tibi ſponſa eſt ; si quam dignabere tædâ.
Hæc tibi sive aliqua eſt, mea sit furtiva voluptas ;
Seu nulla eſt, ego sim : thalamumque ineamus eumdem.
Naïs ab his tacuit : pueri rubor ora notavit
Neſcia quid sit amor : ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto eſt ; aut ſub candore rubenti,
Cùm fruſtra reſonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poſcenti Nymphæ sine fine ſororia ſaltem
Oſcula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis ? an fugio ? tecumque, ait, iſta relinquo ?
Salmacis extimuit : Locaque hæc tibi libera trado,

Hoſpes, ait : ſimulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoque reſpiciens, fruticumque recondita silvâ
Delituit : flexumque genu ſubmisit. At ille,
Ut puer, & vacuis ut inobſervatus in herbis,
Huc it ; & hinc illuc : & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus veſtigia tingit.
Nec mora : temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum verò obſtupuit, nudæque cupidine formæ
Salmacis exarsit : flagrant quoque lumina Nymphes ;
Non aliter, quàm cùm, puro nitidissimus orbe,
Oppositâ ſpeculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur : vix jam ſua gaudia differt.
Jam cupit amplecti : jam ſe malè continet amens.
Ille, cavis, velox, applauſo corpore palmis,
Desilit in latices : alternaque brachia ducens
In liquidis tranſlucet aquis : ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus eſt, exclamat Naïs : &, omnî
Veſte procul jactâ, mediis immittitur undis,
Pugnacemque tenet : luctantiaque oſcula carpit ;
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit ;
Et nunc hàc juveni, nunc circumfunditur illàc.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut ſerpens, quam regia ſuſtinet ales,
Sublimemque rapit : pendens caput illa, pedesque
Alligat, & caudâ ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederæ longos intexere truncos ;
Utque ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimissis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades, ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat : illa premit, commiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita, Dî, jubeatis ; & iſtum
Nulla dies a me, nec me ſeducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos : nam mixta duorum

Corpora junguntur, faciesque inducitur illis
Una: velut si quis, conductâ cortice, ramos
Crescendo jungi, pariterque adolescere cernat.
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo sunt, & forma duplex: nec femina dici,
Nec puer ut possint: neutrumque & utrumque videntur.
Ergo ubi se liquidas, quò vir descenderat, undas
Semimarem fecisse videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, sed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait, Nato date munera vestro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti;
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir: & tactis subitò mollescat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

Finis erat dictis; & adhuc Minyeïa proles
Urget opus, spernitque Deum, festumque profanat;
Tympana cùm subitò non apparentia raucis
Obstrepuere sonis: & adunco tibia cornu,
Tinnulaque æra sonant. Redolent myrrhæque, crocique:
Resque fide major, cœpere virescere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondescere vestis.
Pars abit in vites: & quæ modò fila fuerunt,
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit;
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempusque subibat,
Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes;
Falsaque sævarum simulacra ululare ferarum.
Fumida jam dudum latitant per tecta sorores;
Diversæque locis ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuique inducit brachia pennâ.

Nec quâ perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ : non illas pluma levavit ;
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt ; peraguntque leves stridore querelas.
Testaque, non silvas, celebrant : lucemque perosæ
Nocte volant : seroque trahunt a vespere nomen.

Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat ; magnasque novi matertera vires
Narrat ubique Dei : de totque sororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecere sorores.
Aspicit hanc, natis thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumno numine, Juno ;
Nec tulit : & secum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
Et triplices operire novis Minyeïdas alis ;
Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores ?
Idque mihi satis est ? hæc una potentia nostra est ?
Ipse docet quid agam. Fas est & ab hoste doceri ;
Quidque furor valeat, Pentheâ cæde satisque
Ac super ostendit. Cur non stimuletur, eatque
Per cognata suis exempla furoribus Ino ?
Est via declivis, funestâ nubila taxo ;
Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
Styx nebulas exhalat iners : umbræque recentes
Descendunt illac, simulacraque functa sepulcris.
Pallor Hiemsque tenent latè loca senta : novique,
Quà sit iter, Manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant : ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet : utque fretum de tota flumina terrâ,
Sic omnes animas locus accipit ille ; nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exsangues sine corpore & ossibus Umbræ ;

Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquæ imitamina vitæ.
Sustinet ire illuc, cœlesti sede relictâ,
Tantum odiis iræque dabat! Saturnia Juno.
Quò simul intravit, sacroque a corpore pressum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus simul edidit. Illa Sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant;
Deque suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorunt inter caliginis umbras,
Surrexere Deæ. Sedes Scelerata vocatur:
Viscera præbebat Tityos lanianda, novemque
Jugeribus distentus erat: tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ; quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.
Volvitur Ixion, & se sequiturque fugitque.
Molirique suis letum patruelibus ausæ,
Assiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes acie post quàm Saturnia torvâ
Vidit, & ante omnes Ixiona; rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet, qui me cum conjuge semper
Sprevit? & exponit causas odiique viæque;
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promissa, preces confundit in unum;
Solicitatque Deas. Sic hæc Junone locutâ,
Tisiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit: & obstantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus est ambagibus, infit.
Facta puta, quæcumque jubes: inamabile regnum
Desere: teque refer cœli melioris ad auras.

Læta redit Juno: quam cœlum intrare parantem

Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora : Tisiphone madefactam sanguine sumit
Importuna facem : fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam , tortoque incingitur angue ;
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem ,
Et Pavor , & Terror , trepidoque Insania vultu.
Limine constiterat : postes tremuisse feruntur
Æolii , Pallorque fores infecit acernas ;
Solque locum fugit. Monstris exterrita conjux ,
Territus est Athamas : tectoque exire parabant.
Obstitit infelix , aditumque obsedit , Erinnys ;
Nexaque vipereis distendens brachia nodis ,
Cæsariem excussit : motæ sonuere colubræ.
Parsque jacens humeris , pars circum tempora lapsæ
Sibila dant, saniemque vomunt, linguasque coruscant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues ,
Pestiferâque manu raptos immisit : at illi
Inoosque sinus Athamanteosque pererrant ;
Inspirantque graves animas : nec vulnera membris
Ulla ferunt : mens est , quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni ;
Oris Cerberei spumas , & virus Echidnæ ,
Erroresque vagos , cæcæque oblivia mentis ,
Et scelus, & lacrymas, rabiemque, & cædis amorem ;
Omnia trita simul : quæ sanguine mixta recenti
Coxerat ære cavo , viridi versata cicutâ.
Dumque pavent illi , vertit furiale venenum
Pectus in amborum ; præcordiaque intima movit.
Tum , face jactatâ per eumdem sæpius orbem ,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix , jussique potens , ad inania magni
Regna redit Ditis ; sumtumque recingitur anguem.

Protinus Æolides , mediâ furibundus in aula ,
Clamat , Io , comites , his retia tendite silvis ;
Hic modò cum gemina visa est mihi prole leæna.

Utque feræ, ſequitur veſtigia conjugis amens;
Deque sinu matris ridentem, & parva Learchum
Brachia tendentem, rapit; & bis terque per auras
More rotat fundæ: rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit oſſa ferox. Tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparsi cauſa veneni;
Exululat, passisque fugit malè ſana capillis;
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evohe, Bacche, ſonat. Bacchi ſub nomine Juno
Risit: &, Hos uſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas;
Summa riget, frontemque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc, vires inſania fecerat, Ino;
Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque ſuum: percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O! numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, poteſtas;
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenſo;
Et Dis adde tuis: aliqua & mihi gratia ponto eſt;
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Grajumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abſtulit illis,
Quod mortale fuit; majeſtatemque verendam
Impoſuit, nomenque simul faciemque novavit;
Leucothoëque Deum cum matre Palæmona dixit.

Sidoniæ comites, quantum valuere, ſecutæ,
Signa pedum primo vidêre novissima ſaxo;
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
Deplanxere domum, ſciſſæ cum veſte capillos.
Utque parum juſtæ, nimiumque in pellice ſævæ
Invidiam fecere Deæ. Convicia Juno
Non tulit: &, Faciam vos ipſas maxima, dixit,

Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta ſecuta eſt.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Perſequar, inquit,
In freta reginam: ſaltumque datura, moveri
Haud usquam potuit: ſcopuloque affixa cohæsit.
Altera, dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut fortè tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubitò digitos in crine videres.
Quo quæque in geſtu deprenditur, hæsit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora diſtringunt ſumtis Iſmenides alis.

Neſcit Agenorides natam parvumque nepotem
Æquoris eſſe Deos. Luctu ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe ſuâ; tamquam Fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret: longiſque erratibus actus
Contigit Illyricos, profugâ cum conjuge, fines.
Jamque malis annisque graves, dum prima retractant
Fata domûs, releguntque ſuos ſermone labores;
Num ſacer ille meâ trajectus cuſpide ſerpens,
Cadmus ait, fuerit? tum, cùm Sidone profectus
Vipereos ſparsi per humum, nova ſemina, dentes.
Quem si cura Deûm tam certâ vindicat irâ,
Ipſe precor ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit: &, ut ſerpens, in longam tenditur alvum;
Duratæque cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis;
In pectusque cadit pronus: commiſſaque in unum
Paulatim tereti sinuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant: quæ reſtant, brachia tendit;
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô! conjux, accede, miſerrima, dixit:
Dumque aliquid ſupereſt de me, me tange: manumque

Accipe, dum manus eſt; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui : ſed lingua repentè
In partes eſt fiſſa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt : quotieſque aliquos parat edere queſtus,
Sibilat : hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens, exclamat, pectora conjux,
Cadme, mane : teque his, infelix, exue monſtris.
Cadme ! quid hoc? ubi pes? ubi ſunt humerique manuſque?
Et color, & facies ? &, dum loquor, omnia ? cur non
Me quoque, Cœleſtes, in eumdem vertitis anguem ?
Dixerat : ille ſuæ lambebat conjugis ora ;
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat ;
Et dabat amplexus ; aſſuetaque colla petebat.
Quiſquis adeſt, aderant comites, terretur : at illos
Lubrica permulcent criſtati colla dracones,
Et ſubitò duo ſunt : junctoque volumine ſerpunt,
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt ;
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

Sed tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos fuerat : quem debellata colebat
India, quem poſitis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades, ab origine cretus eâdem,
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ, contraque Deum ferat arma ; genuſque
Non putet eſſe Jovis : neque enim Jovis eſſe putabat
Perſea, quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium, tanta eſt præſentia veri !
Tam violaſſe Deum, quàm non agnôſſe nepotem,
Pœnitet : impoſitus jam cœlo eſt alter : at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri
Aera carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cúmque ſuper Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ ;
Quas humus exceptas varios animavit in angues.

Unde frequens illa eſt, infeſtaque terra colubris.

Inde, per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ,
Fertur, & ex alto ſeductas æthere longè
Deſpectat terras; totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit;
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus.
Jamque cadente die, veritus ſe credere nocti,
Conſtitit Heſperio, regnis Atlantis, in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, currus Aurora diurnos.
Hîc hominum cunctos ingenti corpore præſtans
Iapetionides Atlas fuit: ultima tellus
Rege ſub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes, auro radiante virentes,
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni; generis mihi Juppiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere noſtras.
Hoſpitium requiemque peto: memor ille vetuſtæ
Sortis erat: Themis hanc dederat Parnaſia ſortem;
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor: & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus, & vaſto dederat ſervanda draconi;
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Juppiter absit.
Vimque minis addit: foribusque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, quis enim par eſſet Atlanti
Viribus? At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt;

Accipe munus, ait : lævâque a parte, Medusæ,
Ipse retroversus, squalentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. Jam barba comæque
In silvas abeunt : juga sunt humerique manusque.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen ;
Ossa lapis fiunt : tum partes auctus in omnes
Crevit in immensum, (sic, Dî, statuistis) & omne
Cum tot sideribus cœlum requievit in illo.

Clauserat Hippotades æterno carcere ventos ;
Admonitorque operum, cœlo clarissimus alto,
Lucifer ortus erat : pennis ligat ille resumtis
Parte ab utrâque pedes, teloque accingitur unco ;
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Æthiopum populos, Cepheïa conspicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedan pœnas injustus jusserat Hammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades ; nisi quod levis aura capillos
Moverat, & trepido manabant lumina fletu ;
Marmoreum ratus esset opus. Trahit inscius ignes ;
Et stupet : & visæ correptus imagine formæ,
Pæne suas quatere est oblitus in aëre pennas.
Ut stetit, O ! dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes ;
Pande requirenti nomen terræque tuumque ;
Et cur vincla geras. Primò silet illa : nec audet
Appellare virum virgo : manibusque modestos
Celasset vultus, si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque suumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat : &, nondum memoratis omnibus, unda
Insonuit : veniensque immenso bellua ponto

Eminet: & latum sub pectore possidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & amens
Mater adest: ambo miseri, sed justiùs illa.
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhærent.
Cùm sic hospes ait. Lacrymarum longa manere (est.
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam
Hanc ego si peterem Perseus Jove natus, & illâ,
Quam clausam implevit fecundo Juppiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Æthereas ausus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certè gener. Addere tantis
Dotibus & meritum, faveant modò numina, tento.
Ut mea sit, servata meâ virtute, paciscor.
Accipiunt legem, quis enim dubitaret? & orant,
Promittuntque super regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis, præfixo concita rostro,
Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis,
Sic fera, dimotis impulsu pectoris undis.
Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli:
Cùm subitò juvenis, pedibus tellure repulsâ,
Arduus in nubes abiit. Ut in æquore summo
Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.
Utque Jovis præpes, vacuo cùm vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat aversum; neu sæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri fissum præpes per inane volatu
Terga feræ pressit: dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læsa gravi modò se sublimis in auras
Attollit: modò subdit aquis: modò more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis:
Quáque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,

Nunc laterum coſtas, nunc quà tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato verberat enſe.
Bellua puniceo mixtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. Maduere graves aſpergine pennæ;
Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere, conſpexit ſcopulum, qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eò, rupisque tenens juga prima siniſtrâ,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plauſu clamor ſuperasque Deorum
Implevere domos: gaudent, generumque ſalutant,
Auxiliumque domûs, ſervatoremque fatentur
Caſſiope Cepheusque pater. Reſoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque & cauſa laboris.
Ipſe manus hauſtâ victrices abluit undâ;
Anguiferumque caput durâ ne lædat arenâ,
Mollit humum foliis: natasque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibulâque etiamnum viva medullâ,
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus;
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent;
Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

Dîs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit;
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media eſt. Mactatur vacca Minervæ,
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.
Protinus Andromedan, & tanti præmia facti
Indotata rapit: Tædas Hymenæus Amorque
Præcutiunt: largis ſatiantur odoribus ignes;
Sertaque dependent tectis: lotique, lyræque,

Tibiaque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta, ſonant. Reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroque inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Poſt quàm, epulis functi, generoſi munere Bacchi
Diffudere animos; cultusque habitusque locorum
Quærit Abantiades; quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moresque habitusque virorum.
Quæ ſimul edocuit, Nunc, ô! fortiſſime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quantâ virtute, quibusque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides, gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum, ſolidæ tutum munimine molis;
Cujus in introïtu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, unius partitas luminis uſum:
Id ſe ſollerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppoſitâ cepiſſe manu: perque abdita longè,
Deviaque, & ſilvis horrentia ſaxa fragoſis,
Gorgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros,
Perque vias vidiſſe hominum ſimulacra, ferarumque,
In ſilicem ex ipsis visâ converſa Meduſâ;
Se tamen horrendæ, clypei quod læva gerebat,
Ære repercuſſo, formam aſpexiſſe Meduſæ:
Dumque gravis ſomnus colubrasque ipſamque tenebat,
Eripuiſſe caput collo: pennisque fugacem
Pegaſon, & fratrem, matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſûs:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ jactatis tetigiſſet ſidera pennis.
Ante exſpectatum tacuit tamen. Excipit unus
E numero procerum, quærens, cur ſola ſororum
Geſſerit alterius immixtos crinibus angues.

Hoſpes ait, Quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæſiti cauſam. Clariſſima formâ,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum

Illa:

Illa : nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit : inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervæ
Dicitur. Averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Jovis texit : neve hoc impune fuiſſet,
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER V.

DUMQUE ea Cephenûm medio Danaeïus heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turbæ
Atria complentur : nec conjugialia feſta
Qui canat, eſt clamor ; ſed qui fera nunciet arma.
Inque repentinos convivia verſa tumultus
Assimulare freto possis : quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam ;
En, ait, en adſum præreptæ conjugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Juppiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis ? exclamat : quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus ? meritisne hæc gratia tantis
Redditur ? hac vitam ſervatæ dote rependis ?
Quam tibi non Perſeus, verum si quæris, ademit ;
Sed grave Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponto
Exſaturanda meis. Illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit : nisi si, crudelis, id ipſum
Exigis, ut pereat ; luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod, te ſpectante, revincta eſt?

Et nullam quod opem patruus ſponſusve tuliſti ?
Inſuper, a quoquam quod ſit ſervata, dolebis,
Præmiaque eripies ? quæ si tibi magna videntur,
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes.
Nunc sine, qui petiit, per quem non orba ſeneĉtus,
Ferre, quod & meritis & voce eſt paĉtus : eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra : ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpeĉtans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunĉtatusque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea misit.
Ut ſtetit illa toro, ſtratis tum denique Perſeus
Exsiluit : teloque ferox inimica remiſſo
Peĉtora rupiſſet, nisi poſt altaria Phineus
Iſſet : &, indignum ! ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæsit.
Qui poſt quàm cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,
Palpitat, & positas aſpergit ſanguine menſas.
Tum verò indomitas ardeſcit vulgus in iras,
Telaque conjiciunt : & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine teĉti
Exierat Cepheus, teſtatus jusque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea, ſe prohibente, moveri.
Bellica Pallas adeſt, & protegit ægide fratrem,
Datque animos. Erat Indus Athis, quem, flumine Gange
Edita, Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius formâ : quam divite cultu
Augebat, bis adhuc oĉtonis integer annis ;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus : ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrhâ curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo, quamvis diſtantia, miſſo
Figere doĉtus erat ; ſed tendere doĉtior arcus.
Tum quoque, lenta manu fleĉtentem cornua, Perſeus
Stipite, qui mediâ positus fumabat in ara,
Perculit ; & fraĉtis confudit in ossibus ora.

Hunc ubi laudatos jactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas; (junctissimus illi
Et comes, & veri non dissimulator amoris;)
Post quàm exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Arripit: &, Mecum tibi sint certamina, dixit.
Nec longum pueri fato lætabere; quo plus
Invidiæ, quàm laudis, habes. Hæc omnia nondum
Dixerat, emicuit nervo penetrabile telum;
Vitatumque, tamen sinuosâ veste pependit.
Vertit in hunc harpen, spectatam cæde Medusæ,
Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille
Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atrâ,
Circumspexit Athin, seque acclinavit in illum;
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam:
Sanguine, quo tellus latè madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
Exstantem signis, multæque in pondere massæ
Ingentem, manibus tollit cratera duabus;
Infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem;
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonsumque comas Elycen, Phlegiamque, Clytumq;
Sternit; & exstructos morientûm calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti:
Intorquet jaculum, quod detulit error in Idan,
Expertem frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis;
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accipe, Phineu,
Quem fecisti hostem; pensaque hoc vulnere vulnus.

Jamque remiſſurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hîc quoque Cephenûm poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus;
Hypſea Lyncides. Fuit & grandævus in illis
Emathion, æqui cultor, timidusque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & incessit, ſcelerataque devovet arma.
Huic Chromis, amplexo tremulis altaria palmis,
Demetit enſe caput; quod protinus incidit aræ:
Atque ibi ſemanimi verba exſecrantia linguâ
Edidit, & medios animam exſpiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque & cæſtibus Ammon
Invicti, vinci si poſſent cæſtibus enſes,
Phineâ cecidere manu: Cererisque ſacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vittâ.
Tu quoque, Iapetide, non hos adhibendus in uſus;
Sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ; caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas;
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Ossibus illidit mediæ cervicis: at ille
Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinyphius Pelates: tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Corythi, lignoque cohæsit.
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens e poſte pependit.
Sternitur & Melaneus, Perſeïa caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorylas ditissimus agri.
Dives agri Dorylas, quo non poſſederat alter

Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. Quem post quàm vulneris auctor
Singultantem animam, & versantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, inquit, habeto
De tot agris, terræ: corpusque exsangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: mediâ quæ nare recepta
Cervice exacta est, in partesque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juvat; Clytiumque, Claninq;
Matre satos unâ, diverso vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque, gravi librata lacerto,
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendesius: occidit Astreus,
Matre Palæstinâ, dubio genitore creatus.
Æthionque sagax quondam ventura videre;
Nunc ave deceptus falsâ: regisque Thoactes
Armiger, & cæso genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhausto superest: namque omnibus unum
Opprimere est animus. Conjurata undique pugnant
Agmina pro causâ, meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte socer frustra pius, & nova conjux
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitusque cadentûm;
Pollutosque semel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit, renovataque prœlia miscet.
Circueunt unum Phineus, & mille secuti
Phinea: tela volant, hibernâ grandine plura,
Præter utrumque latus, præterque & lumen & aures.
Applicat hinc humeros ad magnæ saxa columnæ,
Tutaque terga gerens, adversaque in agmina versus,
Sustinet instantes. Instabant parte sinistrâ
Chaonius Molpeus, dextrâ Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diversâ valle duorum,
Exstimulata fame, mugitibus armentorum,
Nescit utrò potius ruat; & ruere ardet utroque;

Sic dubius Perseus, dextrâ lævâne feratur,
Molpea trajecti submovit vulnere cruris;
Contentusque fugâ est: neque enim dat tempus Ethemon,
Sed furit: &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit: &, extremâ percussæ parte columnæ,
Lamina dissiluit; dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum causas satis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perseus, & inermia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ succumbere vidit;
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam: vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thescelus: utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampyx: animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cælaverat auro;
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro: pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaque velle
Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos; Vitioque animi, non crimibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus;
Immotusque silex, armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnam subiere, sed unus
Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conspectâ, saxo concrevit oborto.

Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit : ſonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages, naturam traxit eamdem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt mediâ de plebe virorum
Dicere : bis centum reſtabant corpora pugnæ ;
Gorgone, bis centum riguerunt corpora, viſâ.
Pœnitet injuſti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat ? ſimulacra videt diverſa figuris,
Agnoſcitque ſuos : & nomine quemque vocatos
Poſcit opem : credensque parum, ſibi proxima tangit
Corpora : marmor erant. Avertitur;atque ita ſupplex,
Confeſſasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu : remove fera monſtra, tuæque
Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Meduſæ.
Tolle, precor : non nos odium, regnive cupido
Compulit ad bellum : pro conjuge movimus arma.
Cauſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Non cessiſſe piget. Nihil, ô ! fortissime, præter
Hanc animam concede mihi : tua cetera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod, ait, timidissime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum munus inerti eſt,
Pone metum, tribuam : nullo violabere ferro.
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum :
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri,
Ut mea ſe ſponsi ſoletur imagine conjux.
Dixit : & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti ſua flectere lumina cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum,vultusque in marmore ſupplex,
Submiſſæque manus, faciesque obnoxia mansit.

Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat, & immeritæ vindex ultorque parentis

Aggreditur Prœtum : nam, fratre per arma fugato,
Acriſionêas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce,
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.

Te tamen, ô ! parvæ rector, Polydecta, Seriphi,
Nec juvenis virtus, per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant : ſed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniquâ finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudes : fictamque Meduſæ
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perſeus ait : oraque regis,
Ore Meduſæo, ſilicem ſine ſanguine fecit.

Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit : inde cavâ circumdata nube Seriphon
Deſerit ; a dextra Cythno Gyaroque relictis.
Quáque ſuper pontum via viſa breviſſima, Thebas
Virgineumque Helicona petit : quo monte potita
Conſtitit ; & doctas ſic eſt affata ſorores.
Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures,
Dura Meduſæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi cauſa viæ : volui mirabile monſtrum
Cernere : vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Uranie : Quæcumque eſt cauſa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratiſſima noſtro es.
Vera tamen fama eſt : & Pegaſus hujus origo
Fontis : & ad latices deducit Pallada ſacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antraque, & innumeris diſtinctas floribus herbas :
Feliceſque vocat pariter ſtudiique locique
Mnemonidas. Quam ſic affata eſt una ſororum.
O ! niſi te virtus opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers ; meritoque probas artesque locumque :

Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed, vetitum est adeo sceleri nihil: omnia terrent
Virgineas mentes: dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur, & nondum me totâ mente recepi.
Daulia Threïcio Phocêaque milite rura
Ceperat ille ferox, injustaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia: vidit euntes,
Nostraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides (cognôrat enim) consistite, dixit;
Nec dubitate, precor, tecto grave sidus & imbrem,
Imber erat, vitare meo: subiere minores
Sæpe casas Superi. Dictis & tempore motæ
Annuimusque viro, primasque intravimus ædes.
Desierant imbres, victoque Aquilonibus Austro,
Fusca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit: claudit sua tecta Pyreneus,
Vimque parat: quam nos sumtis effugimus alis.
Ipse secuturo similis stetit arduus arce;
Quáque via est vobis, erit & mihi, dixit, eâdem.
Seque jacit vecors e summæ culmine turris;
Et cadit in vultus, discussique ossibus oris,
Tundit humum moriens, scelerato sanguine tinctam.

Musa loquebatur: pennæ sonuere per auras,
Voxque salutantûm ramis veniebat ab altis.
Suspicit; & linguæ quærit, tam certa loquentes,
Unde sonent: hominemque putat Jove nata locutum.
Ales erat; numeroque novem, sua fata querentes,
Institerant ramis, imitantes omnia, picæ.
Miranti sic orsa Deæ Dea. Nuper & istæ
Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Euippe mater fuit: illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum;
Perque tot Hæmonias, & per tot Achaïdas urbes

Huc venit : & tali committunt prœlia voce.
Desinite indoctum vanâ dulcedine vulgus
Fallere ; nobiscum , si qua eft fiducia vobis ,
Thefpiades certate Deæ. Nec voce , nec arte
Vincemur ; totidemque fumus : vel cedite victæ
Fonte Medufæo , & Hyanteâ Aganippe ;
Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivofos
Cedamus campis : dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat , fed cedere vifum
Turpius. Electæ jurant per flumina Nymphæ ,
Factaque de vivo preffere fedilia faxo.
Tunc , sine forte prior , quæ fe certare profeffa eft ,
Bella canit Superûm : falfoque in honore Gigantas
Ponit , & extenuat magnorum facta Deorum ,
Emiffumque imâ de fede Typhoëa Terræ
Cœlitibus feciffe metum ; cunctosque dediffe
Terga fugæ : donec feffos Ægyptia tellus
Ceperit , & feptem difcretus in oftia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniffe Typhoëa narrat ,
Et fe mentitis Superos celaffe figuris ;
Duxque gregis , dixit , fit Juppiter ; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eft cum cornibus Ammon.
Delius in corvo , proles Semeleïa capro ,
Fele foror Phœbi , niveâ Saturnia vaccâ ,
Pifce Venus latuit , Cyllenius Ibidis alis.

Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
Pofcimur Aonides : fed forsitan otia non sint ,
Nec noftris præbere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita , veftrumque mihi refer ordine carmen ,
Pallas ait : nemorisque levi confedit in umbra.
Mufa refert : Dedimus fummam certaminis uni.
Surgit , & immiffos hederâ collecta capillos ,
Calliope querulas prætentat pollice chordas ;
Atque hæc percussis fubjungit carmina nervis.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro ;
Prima dedit fruges alimentaque mitia terris ;
Prima dedit leges. Cereris ſumus omnia munus ;
Illa canenda mihi eſt. Utinam modò dicere poſſem
Carmina digna Deæ ! certè Dea carmine digna eſt.

Vaſta giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris ; & magnis ſubjectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem , pugnatque reſurgere ſæpe :
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro ;
Læva , Pachyne , tibi : Lilibæo crura premuntur ;
Degravat Ætna caput : ſub qua reſupinus arenas
Ejectat , flammamque fero vomit ore Typhœeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ ;
Oppidaque , & magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus , & Rex pavet ipſe silentûm ,
Ne pateat , latoque ſolum retegatur hiatu ;
Immiſſusque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebroſâ ſede tyrannus
Exierat : curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſt quàm exploratum ſatis eſt loca nulla labare ,
Depoſitique metus ; videt hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens , natumque amplexa volucrem ;
Arma manusque meæ , mea , nate , potentia , dixit ,
Illa , quibus ſuperas omnes , cape tela , Cupido ;
Inque Dei pectus celeres molire ſagittas ,
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu Superos , ipſumque Jovem , tu numina ponti
Victa domas , ipſumque , regit qui numina ponti.
Tartara quid ceſſant ? cur non matriſque tuumque
Imperium profers ? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo , (quæ jam patientia noſtra eſt !)
Spernimur ; ac mecum vires tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides , jaculatricemque Dianam ,
Abſceſſiſſe mihi ? Cereris quoque filia virgo ,

Si patiemur, erit : nam ſpes affectat eaſdem.
At tu pro ſocio, si qua eſt mea gratia, regno,
Junge Deam patruo. Dixit Venus : ille pharetram
Solvit, &, arbitrio matris, de mille ſagittis
Unam ſepoſuit : ſed quâ nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curvavit flexile cornu ;
Inque cor hamatâ percussit arundine Ditem.
Haud procul Hennæis lacus eſt a mœnibus, altæ,
Nomine Pergus, aquæ : non illo plura Cayſtros
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne ; ſuiſque
Frondibus, ut velo, Phœbêos ſubmovet ignes.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver eſt. Quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit ;
Dumque puellari ſtudio calathosque sinumque
Implet, & æquales certat ſuperare legendo ;
Pæne simul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti :
Usque adeo properatur amor ! Dea territa mæſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpius, ore
Clamat : &, ut ſummâ veſtem laniârat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſsis :
Tantaque ſimplicitas puerilibus adſuit annis,
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus ; & nomine quemque vocatos
Exhortatur equos : quorum per colla jubasque
Excutit obſcurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum, ruptâ ferventia terrâ ;
Et quâ Bacchiadæ, bimari gens orta Corintho,
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus.
Eſt medium Cyanes & Piſææ Arethuſæ,
Quod coït anguſtis incluſum cornibus æquor.
Hic fuit, a cujus ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas ;

Gurgite quæ medio ſummâ tenus exſtitit alvo,
Agnovitque Deum. Nec longiùs ibitis, inquit.
Non potes invitæ Cereris gener eſſe: roganda,
Non rapienda fuit. Quod si componere magnis
Parva mihi fas eſt; & me dilexit Anapis.
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupsi.
Dixit: &, in partes diverſas brachia tendens,
Obſtitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram;
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. Iſta viam tellus in Tartara fecit;
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Jura ſui mærens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacitâ; lacrymisque abſumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modò numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres;
Oſſa pati flexus, ungues poſuiſſe rigorem;
Primaque de tota tenuissima quæque liqueſcunt,
Cærulei crines, digitique, & crura, pedesque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus eſt. Poſt hæc tergumque, humerique, latusq;
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil, quod prendere possis.

Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quæsita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus. Illa duabus
Flammiferâ pinus manibus ſuccendit ab Ætna,
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus, ut alma dies hebetârat sidera, natam
Solis ad occaſum, Solis quærebat ab ortu.
Feſſa labore sitim collegerat, oraque nulli
Colluerant fontes: cùm tectam ſtramine vidit

Forte casam; parvasque fores pulsavit: at inde
Prodit anus, Divamque videt; lymphamque roganti,
Dulce dedit, tostâ quod coxerat ante polentâ.
Dum bibit illa datum, duri puer oris & audax
Constitit ante Deam: risitque, avidamque vocavit.
Offensa est: neque adhuc epotâ parte, loquentem
Cum liquido mixtâ perfudit Diva polentâ.
Combibit os maculas; &, quà modò brachia gessit,
Crura gerit: cauda est mutatis addita membris;
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvâque minor mensura lacertâ est.
Mirantem, flentemque, & tangere monstra parantem
Fugit anum; latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora est: quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit: dumque omnia lustrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,
Omnia narrasset: sed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifesta dedit: notamque parenti,
Illo forte loco delapsam, gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tamquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit Diva capillos;
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nec scit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes,
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas;
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Repperit. Ergo illic sævâ vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos
Ruricolasque boves leto dedit: arvaque jussit
Fallere depositum, vitiataque semina fecit.
Fertilitas terræ, latum vulgata per orbem,
Cassa jacet: primis segetes moriuntur in herbis;

Et modò ſol nimius, nimius modò corripit imber.
Sideraque, ventique nocent: avidæque volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.
Cùm caput Elêis Alpheïas extulit undis,
Rorantesque comas a fronte removit ad aures;
Atque ait: O! toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum, genitrix, immenſos ſiſte labores;
Neve tibi fidæ violenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit, patuitque invita rapinæ.
Nec ſum pro patria ſupplex: huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt, & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſolo eſt. Hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem; quam tu, mitiſſima, ſerva.
Mota loco cur ſim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis; cùm tu curisque levata,
Et vultûs melioris eris. Mihi pervia tellus
Præbet iter: ſubterque imas ablata cavernas.
Hîc caput attollo, deſuetaque ſidera cerno.
Ergo, dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces;
Attonitæque diu ſimilis fuit: utque dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia, curribus auras
Exit in æthereas: ibi toto nubila vultu
Ante Jovem paſſis ſtetit invidioſa capillis.
Proque meo veni ſupplex tibi, Juppiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. Si nulla eſt gratia matris,
Nata patrem moveat: neu ſit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt;

Si reperire vocas, amittere certiùs; aut si
Scire ubi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus;
Dummodò reddat eam: neque enim prædone marito
Filia digna tua eſt, si jam mea filia digna eſt.
Juppiter excepit; Commune eſt pignus onusque
Nata mihi tecum: ſed, si modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verùm amor eſt: neque erit nobis gener ille pudori:
Tu modò, Diva, velis. Ut desint cetera, quantum eſt
Eſſe Jovis fratrem! quid? quod nec cetera deſunt;
Nec cedit nisi ſorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi diſcidii, repetat Proſerpina cœlum;
Lege tamen certâ, si nullos contigit illic
Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum eſt.

Dixerat: at Cereri certum eſt educere natam.
Non ita fata sinunt, quoniam jejunia virgo
Solverat: &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curvâ decerpſerat arbore pomum;
Sumtaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo. Solusque ex omnibus illud
Viderat Aſcalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte ſuo furvis peperiſſe ſub antris.
Vidit, & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, teſtemque profanam
Fecit avem: ſparſumque caput Phlegethontide lymphâ
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis;
Inque caput creſcit, longosque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia brachia pennas;
Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctûs,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

Hic tamen indicio pœnam linguâque videri
Commeruiſſe poteſt: vobis, Acheloïdes, unde

Pluma pedesque avium, cùm virginis ora geratis?
An quia, cùm legeret vernos Proſerpina flores,
In comitum numero mixtæ, Sirenes, eratis?
Quam poſt quàm toto fruſtra quæſiſtis in orbe;
Protinus ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum insiſtere remis
Optaſtis: facilesque Deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet uſum;
Virginei vultus, & vox humana remansit.

At, medius fratriſque ſui mæſtæque ſororis,
Juppiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes,
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris;
Nam, modò quæ poterat Diti quoque mæſta videri,
Læta Deæ frons eſt: ut Sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.

Exigit alma Ceres, natâ ſecura repertâ,
Quæ tibi cauſa viæ, cur ſis, Arethuſa, ſacer fons.
Conticuere undæ, quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput; viridesque manu siccata capillos
Fluminis Elêi veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ ſunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me ſtudiosiùs altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudiosiùs altera caſſes.
Sed, quamvis formæ numquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram, formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimiùm laudata juvabat;
Quâque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar, memini, Stymphalide silvâ:
Æſtus erat; magnumque labor geminaverat æſtum.

Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus undâ,
Sponte ſuâ natas ripis declivibus umbras.
Accessi, primúmque pedis veſtigia tinxi;
Poplite deinde tenus: neque eo contenta, recingor;
Molliaque impono ſalici velamina curvæ,
Nudaque mergor aquis. Quas dum ferioque, trahoque,
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto;
Neſcio quod medio ſensi ſub gurgite murmur:
Territaque insiſto propioris margine ripæ.
Quò properas, Arethuſa? ſuis Alphêus ab undis,
Quò properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio sine veſtibus: altera veſtes
Ripa meas habuit. Tanto magis inſtat, & ardet;
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
Ut fugere accipitrem, pennâ trepidante, columbæ,
Ut ſolet accipiter trepidas agitare columbas.
Usque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,
Mænaliosque sinus, gelidumque Erimanthon & Elin,
Currere ſuſtinui: nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego, viribus impar,
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque & rupes, & quà via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo: vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat.
Sed certè ſonituque pedum terrebar, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ, Dictynna, tuæ: cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetrâ.
Mota Dea eſt; ſpissisque ferens e nubibus unam
Me ſuper injecit. Luſtrat caligine tectam

Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit.
Bisque locum, quo me Dea texerat, inscius ambit;
Et bis, Io Arethusa, Io Arethusa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? anne quod agnæ est,
Si qua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit: neque enim vestigia cernit
Longiùs ulla pedum: servat nubemque locumque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
Quáque pedem movi, manat lacus; eque capillis
Ros cadit: & citiùs, quàm nunc tibi facta renarro,
In laticem mutor: sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas, positoque viri, quod sumserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas.
Delia rumpit humum: cæcis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me, cognomine Divæ
Grata meæ, superas eduxit prima sub auras.

Hac Arethusa tenus. Geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit, frenisque coërcuit ora;
Et medium cœli terræque per aëra vecta est;
Atque levem currum Tritonida misit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultæ.
Jam super Europen sublimis & Asida terras
Vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat: regis subit ille penates.
Quà veniat, causamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam. Patria est claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ sparsa per agros
Frugiferas messes, alimentaque mitia, reddant.
Barbarus invidit; tantique ut muneris auctor

Ipſe sit, hoſpitio recipit: ſomnoque gravatum
Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſusque per aëra misit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.

Finierat dictos e nobis maxima cantus:
At Nymphæ viciſſe Deas, Helicona colentes,
Concordi dixere ſono. Convicia victæ
Cùm jacerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas: &, quà vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manùs, pennas exire per ungues
Aſpexere ſuos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora vident, volucresque novas accedere silvis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota levatæ,
Aëre pendebant, nemorum convicia, picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remansit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VI.

PRÆBUERAT dictis Tritonia talibus aurem ;
Carminaque Aonidum, juſtamque probaverat iram.
Tum ſecum ; Laudare parum eſt, laudemur & ipſæ :
Numina nec ſperni ſine pœnâ noſtra ſinamus.
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes,
Quàm ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon
Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater : ſed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile, quamvis
Orta domo parvâ, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſui Nymphæ vineta Tymoli ;
Deſeruere ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolùm veſtes ſpectare juvabat ;
Tum quoque, cùm fierent ; tantus decor adfuit arti !
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes,
Seu digitis ſubigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu ;
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum ;

Seu pingebat acu; ſcires a Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantâque offenſa magiſtrâ,
Certet, ait, mecum; nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat: falſosque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tum ſic orſa loqui: Non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet: ſeris venit uſus ab annis.
Consilium ne ſperne meum: tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.
Aſpicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit;
Vixque manum retinens, confeſſaque vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:
Mentis inops, longâque venis confecta ſenectâ;
Et nimiùm vixiſſe diu nocet: audiat iſtas,
Si qua tibi nurus eſt, ſi qua eſt tibi filia, voces.
Conſilii ſatis eſt in me mihi: neve monendo
Profeciſſe putes, eadem ſententia nobis.
Cur non ipſa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait: formamque removit anilem,
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
Mygdonidesque nurus: ſola eſt non territa virgo;
Sed tamen erubuit, ſubitusque invita notavit
Ora rubor; rurſusque evanuit. Ut ſolet aër
Purpureus fieri, cùm primùm Aurora movetur;
Et breve poſt tempus candeſcere Solis ab ictu.
Perſtat in incepto, ſtolidæque cupidine palmæ
In ſua fata ruit. Neque enim Jove nata recuſat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora: conſiſtunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo vincta eſt: ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis,
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.

Utraque feſtinant : cinctæque ad pectora veſtes
Brachia docta movent, ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit aënum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ:
Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum;
In quo diverſi niteant cùm mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit;
Uſque adeo quod tangit idem eſt! tamen ultima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.

Cecropiâ Pallas ſcopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex Cœleſtes, medio Jove, ſedibus altis
Auguſtâ gravitate ſedent: ſua quemque Deorum
Inſcribit facies. Jovis eſt regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit, medioque e vulnere ſaxi
Exſiluiſſe ferum; quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percuſſamque ſuâ ſimulat de cuſpide terram
Prodere cum baccis fetum canentis olivæ,
Mirarique Deos. Operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis;
Quattuor in partes certamina quattuor addit,
Clara colore ſuo, brevibus diſtincta ſigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus & Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina ſummorum ſibi qui tribuêre Deorum.

Altera Pygmææ fatum miſerabile matris
Pars habet: hanc Juno victam certamine juſſit
Eſſe gruem; populiſque ſuis indicere bellum.

Pingit & Antigonen, ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit : nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumtis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.

Qui superest solus, Cinyran habet angulus orbum :
Isque gradus templi, natarum membra suarum,
Amplectens, saxoque jacens, lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operique suâ facit arbore finem.

Mæonis elusam designat imagine tauri
Europen : verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Assilientis aquæ ; timidasque reducere plantas.
Fecit & Asterien aquilâ luctante teneri;
Fecit olorinis Ledan recubare sub alis.
Addidit ut, Satyri celatus imagine, pulchram
Juppiter implerit gemino Nycteïda fetu;
Amphitryon fuerit, cùm te, Tirynthia, cepit;
Aureus ut Danaën, Asopida luserit igneus,
Mnemosynen pastor, varius Deoïda serpens.
Te quoque, mutatum torvo, Neptune, juvenco,
Virgine in Æolia posuit : tu visus Enipeus
Gignis Aloïdas, aries Bisaltida fallis.
Et te, flava comas, frugum mitissima Mater,
Sensit equum; te sensit avem crinita colubris
Mater equi volucris : sensit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque suam, faciemque locorum
Reddidit. Est illic agrestis imagine Phœbus :
Utque modò accipitris pennas, modò terga leonis
Gesserit : ut pastor Macareïda luserit Issen.
Liber ut Erigonen falsâ deceperit uvâ;
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit.

Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. Doluit fucceffu flava Virago;
Et rupit pictas, cœleftia crimina, veftes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix, laqueoque animofa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miferata levavit;
Atque ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit;
Lexque eadem pœnæ, ne sis fecura futuri,
Dicta tuo generi, ferisque nepotibus efto.
Poft ea difcedens fuccis Hecateïdos herbæ
Spargit: & extemplo trifti medicamine tectæ
Defluxere comæ, cumque his & naris & auris.
Fitque caput minimum, totoque in corpore parva eft.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent;
Cetera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

Lydia tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum fermonibus occupat orbem.
Ante fuos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cùm Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita eft pœnâ popularis Arachnes
Cedere Cœlitibus, verbisque minoribus uti.
Multa dabant animos: fed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut fua progenies: & felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi vifa fuiffet.
Nam fata Tiresiâ, venturi præfcia, Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Ifmenides, ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenisque duobus,

Cum prece tura piâ ; lauroque innectite crinem :
Ore meo Latona jubet. Paretur, & omnes
Thebaïdes jussis ſua tempora frondibus ornant ;
Turaque dant ſanctis, & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turbâ,
Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro ;
Et, quantum ira ſinit, formoſa : movensque decoro
Cum capite immiſſos humerum per utrumque capillos,
Conſtitit : utque oculos circumtulit alta ſuperbos ;
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes ? aut cur colitur Latona per aras ?
Numen adhuc ſine ture meum eſt ? mihi Tantalus auctor,
Cui licuit ſoli Superorum tangere menſas.
Pleïadum ſoror eſt genitrix mihi : maximus Atlas
Eſt avus, æthereum qui fert cervicibus axem :
Jüppiter alter avus ; ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ : me regia Cadmi
Sub domina eſt : fidibusque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis a meque viroque reguntur.
In quamcumque domûs adverto lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes : accedit eodem
Digna Deâ facies : huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes ; & mox generoſque nurusque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam ;
Neſcio quoque audete ſatam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi ; cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ Terra negavit.
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt.
Exſul erat mundi, donec miſerata vagantem ;
Hoſpita tu terris erras, ego, dixit, in undis ;
Inſtabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens : uteri pars eſt hæc ſeptima noſtri.
Sum felix : quis enim neget hoc ? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet ? tutam me copia fecit.
Major ſum, quàm cui poſſit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat, multò mihi plura relinquet.

Exceſſere metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum ;
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum
Latonæ : turbâ quo quantum diſtat ab orba ?
Ite ſacris : properate ſacris ; laurumque capillis
Ponite. Deponunt, infectaque ſacra relinquunt :
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea eſt : ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis geminâ cum prole locuta.
En ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et nisi Junoni, nulli ceſſura Dearum,
An Dea sim, dubitor : perque omnia ſecula cultis
Arceor, ô ! nati, nisi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus. Diro convicia facto
Tantalis adjecit : vosque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis : & me, quod in ipſam recidat, orbam
Dixit ; & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis ;
Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa, querelas.
Dixit idem Phœbe : celerique per aëra lapſu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, latéque patens prope mœnia campus,
Assiduis pulſatus equis ; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant ſubjectas ungula glebas :
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coërcet ;
Hei mihi ! conclamat ; medioque in pectore fixus
Tela gerit, frenisque manu moriente remiſſis,
In latus a dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito ſonitu per inane pharetræ,
Frena dabat Sipylus : veluti cum præſcius imbris
Nube fugit visâ, pendentiaque undique rector

Carbaſa deducit, ne quâ levis effluat aura.
Frena dabat : dantem non evitabile telum
Conſequitur : ſummâque tremens cervice ſagitta
Hæsit, & exſtabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admiſſa jubasque
Volvitur ; & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phædimus infelix, &, aviti nominis heres,
Tantalus, ut ſolito finem impoſuere labori,
Transierant ad opus nitidæ juvenile palæſtræ ;
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus ; cùm, tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuere simul : simul incurvata dolore
Membra ſolo poſuere : simul ſuprema jacentes
Lumina versârunt : animam simul exhalârunt.
Aſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus ;
Inque pio cadit officio : nam Delius illi
Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
Quod simul eductum, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta : cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum simplex Damasichthona vulnus
Afficit : ictus erat, quà crus eſſe incipit, & quà
Mollia nervoſus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis : ſeque ejaculatus in altum
Emicat, & longè terebratâ prosilit aurâ.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat : Dîque ô ! communiter omnes,
Dixerat, ignarus non omnes eſſe rogandos,
Parcite. Motus erat, cùm jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens : minimo tamen occidit ille
Vulnere ; non altâ percuſſo corde ſagittâ.

Fama mali, populique dolor, lacrymæque ſuorum

Tam ſubitæ matrem certam fecere ruinæ,
Mirantem potuiſſe; iraſcentemque, quod auſi
Hoc eſſent Superi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu! quantum hæc Niobe Niobe diſtabat ab illa,
Quæ modò Latoïs populum ſubmoverat aris!
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem,
Invidioſa ſuis! at nunc miſeranda vel hoſti.
Corporibus gelidis incumbit: & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tendens,
Paſcere, crudelis, noſtro, Latona, dolore:
Paſcere, ait; ſatiaque meo tua pectora luctu:
Corque ferum ſatia, dixit. Per funera ſeptem
Efferor: exſulta, victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miſeræ mihi plura ſuperſunt,
Quàm tibi felici: poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat: inſonuit contento nervus ab arcu,
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax: ſtabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una, trahens hærentia viſcere tela
Impoſito fratri, moribunda relanguït ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubitò, duplicataque vulnere cæco eſt:
Oraque non preſſit, niſi poſt quàm ſpiritus exit.
Hæc fruſtra fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat: quam toto corpore mater,
Totâ veſte tegens, Unam minimamque relinque.
De multis minimam poſco, clamavit, & unam.
Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba reſedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque:
Diriguïtque malis. Nullos movet aura capillos:

In vultu color eſt ſine ſanguine : lumina mæſtis
Stant immota genis : nihil eſt in imagine vivi.
Ipſa quoque interiùs cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt : intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta eſt : ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymas etiamnum marmora manant.

Tum verò tanti manifeſtam numinis iram,
Femina virque, timent : cultùque impensiùs omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina Divæ.
Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait : Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres ſprevere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum ;
Mira tamen. Vidi præſens ſtagnumque lacumque
Prodigio notum : nam me jam grandior ævo,
Impatiensque viæ, genitor deducere lectos
Juſſerat inde boves ; gentisque illius eunti
Ipſe ducem dederat : cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacûs medio, ſacrorum nigra favillâ,
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.
Reſtitit ; & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus : & ſimili, Faveas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine, foret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei ; cùm talia reddidit hoſpes.
Non hac, ô ! juvenis, montanum numen in ara eſt.
Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbe interdixit : quàm vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cùm levis inſula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invitâ geminos Latona novercâ.
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur,
Inque ſuo portaſſe ſinu, duo numina, natos.

Jamque Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic affata vetantes;
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. Ad publica munera veni;
Quæ tamen ut detis ſupplex peto, Non ego noſtros
Abluere hîc artus, laſſataque membra parabam;
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis,
Et fauces arent; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul: vitam dederîtis in unda.
Hi quoque vos moveant, qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu: & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minasque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc: ipſos etiam pedibusque manuque
Turbavere lacus: imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movêre maligno.
Diſtulit ira ſitim: neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Deâ. Tollensque ad ſidera palmas,
Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto!
Eveniunt optata Deæ: juvat iſſe ſub undas;
Et modò tota cavâ ſummergere membra palude;
Nunc proferre caput; ſummo modò gurgite nare;
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſidere: ſæpe
In gelidos reſilire lacus. Et nunc quoque turpes

Litibus exercent linguas : pulſoque pudore ,
Quamvis ſint ſub aqua , ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca eſt , inflataque colla tumeſcunt ;
Ipſaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt : colla intercepta videntur ;
Spina viret : venter , pars maxima corporis , albet ;
Limoſoque novæ ſaliunt in gurgite ranæ.

Sic ubi neſcio quis Lyciâ de gente virorum
Retulit exitium ; Satyri reminiſcitur alter ,
Quem Tritoniacâ Latoüs arundine victum
Affecit pœnâ. Quid me mihi detrahis ? inquit.
Ah ! piget : ah ! non eſt , clamabat , tibia tanti.
Clamanti cutis eſt ſummos derepta per artus ;
Nec quicquam , nisi vulnus erat : cruor undique manat :
Detectique patent nervi , trepidæque sine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viſcera possis ,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ , silvarum numina , Fauni ,
Et Satyri fratres , & tunc quoque clarus Olympus ,
Et Nymphæ flêrunt : & quisquis montibus illis
Lanigerosque greges , armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit , madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas , ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam , vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor
Marsya, nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

Talibus extemplo redit ad præſentia dictis
Vulgus ; & exſtinctum cum ſtirpe Amphiona lugent.
Mater in invidia eſt : tamen hanc quoque dicitur unus
Flêſſe Pelops : humeroque , ſuas ad pectora poſt quàm
Deduxit veſtes , ebur oſtendiſſe siniſtro.
Concolor hic humerus , naſcendi tempore , dextro ,
Corporeusque fuit : manibus mox cæſa paternis
Membra ferunt junxiſſe Deos , aliisque repertis ,

Qui locus eſt juguli medius ſummique lacerti,
Defuit : impoſitum eſt, non comparentis in uſum
Partis, ebur : factoque Pelops fuit integer illo.

Finitimi proceres coëunt : urbesque propinquæ
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argosque, & Sparte, Pelopeïadesque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ,
Orchomenosque ferox, & nobilis ære Corinthos,
Meſſeneque ferax, Patræque, humilesque Cleonæ,
Et Nelêa Pylos, neque adhuc Pittheïa Trœzen.
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriusque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſit? ſolæ ceſſatis Athenæ.
Obſtitit officio bellum; ſubvectaque ponto
Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat; & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibusque viriſque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes junxit. Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas :
Eumenides ſtravere torum : tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.
Hac ave ſunt juncti Procne Tereusque; parentes
Hac ave ſunt facti : gratata eſt ſcilicet illis
Thracia : Dîſque ipſi grates egere : diemque,
Quâque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quâque erat ortus Itys, feſtam juſſere vocari :
Uſque adeo latet utilitas! Jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni :
Cùm blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Ulla mea eſt, vel me viſendæ mitte ſorori;
Vel ſoror huc veniat : redituram tempore parvo
Promittes ſocero : magni mihi numinis inſtar

Germanam vidisse dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci : veloque & remige portus
Cecropios intrat ; Piræaque litora tangit.
Ut primùm soceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur ; infausto committitur omine sermo.
Cœperat adventûs causam, mandata referre
Conjugis ; & celeres missæ spondere recursus :
Ecce venit magno dives Philomela paratu,
Divitior formâ : quales audire solemus
Naïdas & Dryadas mediis incedere silvis ;
Si modò des illis cultus, similesque paratus.
Non secus exarsit, conspectâ virgine, Tereus,
Quam si quis canis ignem supponat aristis,
Aut frondem, positasque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies : sed & hunc innata libido
Exstimulat : pronumque genus regionibus illis
In Venerem est. Flagrat vitio gentisque suoque.
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutricisque fidem : nec non ingentibus ipsam
Solicitare datis, totumque impendere regnum ;
Aut rapere, & sævo raptam defendere bello.
Et nihil est, quod non effreno captus amore
Ausit : nec capiunt inclusas pectora flammas.
Jamque moras malè fert ; cupidoque revertitur ore
Ad mandata Procnes, & agit sua vota sub illis.
Facundum faciebat amor : quotiesque rogabat
Ulterius justo, Procnen, ita velle ferebat.
Addidit & lacrymas, tamquam mandasset & illas.
Prô Superi ! quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent ! Ipso sceleris molimine Tereus
Creditur ipse pius, laudemque a crimine sumit.
Quid? quod idem Philomela cupit : patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Perque suam, contraque suam, petit usque, salutem.
Spectat eam Tereus, præcontrectatque videndo ;
Osculaque, & collo circumdata brachia cernens,

Omnia pro ſtimulis, facibusque, ciboque furoris,
Accipit: & quoties ampleſtitur illa parentem,
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet, agitque
Illa patri grates: & ſucceſſiſſe duabus
Id putat, (infelix!) quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo reſtabat: equique
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi.
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius, quamvis ſeceſſit, in illa
Æſtuat: & repetens faciem, motuſque, manuſque;
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipſe ſuos nutrit, curâ removente ſoporem.
Lux erat: &, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſa coëgit,
Et voluere ambæ, voluiſti tu quoque, Tereu,
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore;
Et mihi ſolicitæ lenimen dulce ſeneſtæ
Quàm primùm, omnis erit nobis mora longa, remittas.
Tu quoque quàm primùm, ſatis eſt procul eſſe ſororem,
Si pietas ulla eſt, ad me, Philomela, redito.
Mandabat, pariterque ſuæ dabat oſcula natæ;
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriuſque popoſcit,
Inter ſeque datas junxit; natamque nepotemque
Abſentes memori pro ſe jubet ore ſalutent;
Supremumque vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuitque ſuæ præſagia mentis.
At ſimul impoſita eſt pictæ Philomela carinæ,
Admotumque fretum remis, telluſque repulſa eſt;
Vicimus! exclamat: mecum mea vota feruntur.
Exſultatque, & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus: & nuſquam lumen detorquet ab illa.

Non aliter, quàm cùm pedibus prædator obuncis
Depoſuit nido leporem Jovis ales in alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua præmia raptor.
Jamque iter effectum: jamque in ſua litora feſſis
Puppibus exierant: cùm rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, silvis obſcura vetuſtis;
Atque ibi pallentem, trepidamque, & cuncta timentem;
Et jam cum lacrymis, ubi ſit germana, rogantem,
Includit: faſſuſque nefas, & virginem, & unam
Vi ſuperat; fruſtra clamato ſæpe parente,
Sæpe ſorore ſuâ, magnis ſuper omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur;
Utque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, avidoſque timet, quibus hæſerat, ungues.
Mox ubi mens rediit; paſſos laniata capillos,
Lugenti ſimilis, cæſis plangore lacertis,
Intendens palmas, Pro! diris, barbare, factis!
Pro crudelis! ait. Nec te mandata parentis
Cum lacrymis movere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbaſti. Pellex ego facta ſororis,
Tu geminis conjux. Non hæc mihi debita pœna.
Quin animam hanc, ne quod facinus tibi, perfide, reſtet,
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hæc Superi cernunt, si numina Divûm
Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum;
Quandocumque mihi pœnas dabis. Ipſa, pudore
Projecto, tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: ſi silvis clauſa tenebor,
Implebo silvas & conſcia ſaxa querelis.
Audiat hæc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſt quàm commota tyranni;
Nec minor hac metus eſt: cauſâ ſtimulatus utrâque,
Quo fuit accinctus, vaginâ liberat enſem;

Arreptamque comâ, flexis post terga lacertis,
Vincla pati cogit. Jugulum Philomela parabat;
Spemque suæ mortis viso conceperat ense.
Ille indignanti, & nomen patris usque vocanti,
Luctantique loqui compressam forcipe linguam
Abstulit ense fero: radix micat ultima linguæ;
Ipsa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
Utque salire solet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat, & moriens dominæ vestigia quærit.
Hoc quoque post facinus, vix ausim credere, fertur
Sæpe suâ lacerum repetîsse libidine corpus.
Sustinet ad Procnen post talia facta reverti;
Conjuge quæ viso germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat;
Et lacrymæ fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris, auro fulgentia lato;
Induiturque atras vestes: & inane sepulcrum
Constituit, falsisque piacula Manibus infert;
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa Deus bis sex acto lustraverat anno:
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit;
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo;
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium est, miserisque venit sollertia rebus.
Stamina barbaricâ suspendit callida telà;
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris: perfectaque tradidit uni;
Utque ferat dominæ gesta rogat. Ille rogata
Pertulit ad Procnen, nec scit quid tradat in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni,
Germanæque suæ carmen miserabile legit;
Et, mirum potuisse, silet. Dolor ora repressit;
Verbaque, quærenti satis indignantia, linguæ
Defuerunt: nec flere vacat: sed fasque nefasque
Confusura ruit: pœnæque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Triëterica Bacchi

Sithoniæ celebrare nurus : nox conſcia ſacris.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti,
Nocte ſuâ eſt egreſſa domo regina : Deique
Ritibus inſtruitur, furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur : lateri cervina ſiniſtro
Vellera dependent : humero levis incubat haſta.
Concita per ſilvas, turbâ comitante ſuarum,
Terribilis Procne, furiiſque agitata doloris,
Bacche, tuas ſimulat. Venit ad ſtabula avia tandem,
Exululatque, Evoëque ſonat, portaſque refringit,
Germanamque rapit, raptæque inſignia Bacchi
Induit : & vultus hederarum frondibus abdit,
Attonitamque trahens intra ſua limina ducit.
Ut ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandam,
Horruit infelix ; totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, ſacrorum pignora demit,
Oraque develat miſeræ pudibunda ſorori ;
Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Suſtinet hæc oculos, pellex ſibi viſa ſororis :
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Teſtarique Deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Procne : fletumque ſororis
Corripiens, Non eſt lacrymis hîc, inquit, agendum,
Sed ferro ; ſed ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit. In omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremâbo,
Artificem mediis immittam Terea flammis ;
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudorem
Abſtulerunt, ferro rapiam : aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum, quodcumque paravi.
Quid ſit, adhuc dubito. Peragit dum talia Procne,
Ad matrem veniebat Itys. Quid poſſit, ab illo
Admonita eſt : oculiſque tuens immitibus, Ah ! quàm
Es ſimilis patri ! dixit. Nec plura locuta,
Triſte parat facinus, tacitâque exæſtuat irâ.

Ut tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Mixtaque blanditiis puerilibus oſcula junxit;
Mota quidem eſt genitrix, infractaque conſtitit ira;
Invitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia matrem pietate labare
Senſit, ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias? raptâ ſilet altera linguâ?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras: ſcelus eſt pietas in conjuge Tereo.
Nec mora: traxit Ityn; veluti Gangetica cervæ
Lactentem fetum per ſilvas tigris opacas.
Utque domûs altæ partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, & jam ſua fata videntem,
Eïa, & jam, Mater, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Procne, lateri quà pectus adhæret;
Nec vultum avertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela reſolvit.
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia, membra
Dilaniant: pars inde cavis exſultat aënis,
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea menſis;
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas ſit adire viro, comites famuloſque removit.
Inde, ſedens ſolio Tereus ſublimis avito,
Veſcitur; inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.
Tantaque nox animi eſt! Ityn huc arceſſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Procne;
Jamque ſuæ cupiens exſiſtere nuncia cladis;
Intus habes, quod poſcis, ait. Circumſpicit ille,
Atque ubi ſit, quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat, ſparſis furiali cæde capillis,
Proſiliit, Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris: nec tempore maluit ullo

Poſſe loqui, & meritis teſtari gaudia dictis.
Thracius ingenti menſas clamore repellit,
Vipereasque ciet Stygiâ de valle ſorores:
Et modò, si possit, reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, demerſaque viſcera, geſtit.
Flet modò, ſeque vocat buſtum miſerabile nati;
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendêre putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera silvas,
Altera tecta ſubit: neque adhuc de pectore cædis
Effluxere notæ, ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtæ;
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.

Hic dolor ante diem, longæque extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Juſtitiâ, dubium, validisne potentior armis.
Quattuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
Femineæ ſortis: ſed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix,
Procri, fuit: Boreæ Tereus Thraceſque nocebant:
Dilectâque diu caruit Deus Orithyïâ,
Dum rogat, & precibus mavult, quàm viribus, uti.
Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus irâ,
Quæ ſolita eſt illi, nimiumque domeſtica, vento;
Et meritò, dixit. Quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animoſque minaces?
Admovique preces, quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt: vi triſtia nubila pello;
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cùm fratres cœlo ſum nactus aperto,
Nam mihi campus is eſt, tanto molimine luctor;

Ut medius noſtris concursibus intonet æther,
Exsiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cùm ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cavernis;
Solicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiiſſe: ſocerque
Non orandus erat, ſed vi faciendus, Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas: quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus; latumque perhorruit æquor:
Pulvereamque trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum: pavidamque metu, caligine tectus,
Orithyïan amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat, arſerunt agitati fortiùs ignes.
Nec priùs aerii cursûs ſuppreſſit habenas,
Quàm Ciconum tenuit populos, ſua mœnia, raptor.
Illic & gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genitrix facta eſt: partus enixa gemellos,
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has unà memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubmiſſa capillis,
Implumes Calaïsque puer Zethesque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flaveſcere malæ.
Ergo, ubi conceſſit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis, nitido radiantia villo,
Per mare non motum primâ petiere carinâ.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VII.

JAMQUE fretum Minyæ Pagaſæâ puppe ſecabant,
Perpetuâque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Phineus viſus erat; juvenesque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugârant:
Multaque perpessi, claro ſub Iaſone tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
Dumque adeunt regem, Phryxêaque vellera poſcunt,
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Æetias ignes:
Et luctata diu, poſt quàm ratione furorem
Vincere non poterat; Fruſtra, Medêa, repugnas;
Neſcio quis Deus obſtat, ait: mirumque, nisi hoc eſt,
Aut aliquid certè simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimiùm mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modò denique vidi,
Ne pereat, timeo? Quæ tanti cauſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque:
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?

Hæc quoque terra poteſt, quod ames, dare. Vivat, an ille
Occidat, in Dîs eſt : vivat tamen ! idque precari
Vel sine amore licet. Quid enim commisit Iaſon ?
Quam, nisi crudelem, non tangat Iaſonis ætas,
Et genus, & virtus ? quam non, ut cetera desint,
Forma movere poteſt ? certè mea pectora movit.
At, nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore ;
Concurretque ſuæ ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus ; aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem ? oculosque videndo
Conſcelero ? Cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, inſopitumque draconem ?
Dî meliora velint ! quamquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis ?
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtrâ ?
Ut per me ſoſpes, sine me det lintea ventis ?
Virque sit alterius, pœnæ Medêa relinquar ?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ ;
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem : cogamque in fœdera teſtes
Eſſe Deos. Quid tuta times ? accingere, & omnem
Pelle moram : tibi ſe ſemper debebit Iaſon :
Te face ſollemni junget sibi : perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turbâ.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deosque,
Et natale ſolum, ventis ablata, relinquam ?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans : ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. Non magna relinquam ;
Magna ſequar, titulum ſervatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hîc quoque fama viget, cultusque arteſque virorum ;

Quemque ego, cum rebus quas totus possidet orbis,
Æſoniden mutaſſe velim : quo conjuge felix
Et Dis cara ferar, & vertice sidera tangam.
Quid ? quod neſcio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere ; cinctaque ſævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo ?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iaſonis hærens,
Per freta longa trahar : nihil illum amplexa verebor ;
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpæ
Imponis, Medêa, tuæ ? quin aſpice quantum
Aggrediare nefas : &, dum licet, effuge crimen.
Dixit : & ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Conſtiterant : & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeïdos aras,
Quas nemus umbroſum, ſecretaque silva tegebant.
Et jam fortis erat, pulſusque reſederat ardor ;
Cùm videt Æſoniden, exſtinctaque flamma revixit.
Erubuere genæ, totoque recanduit ore.
Ut ſolet a ventis alimenta aſſumere, quæque
Parva ſub inductâ latuit ſcintilla favillâ,
Creſcere ; & in veteres agitata reſurgere vires ;
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, ſpecie præſentis inarsit.
Et caſu, ſolito formosior Æſone natus
Illâ luce fuit : poſſes ignoſcere amanti.
Spectat : & in vultu, veluti nunc denique viſo,
Lumina fixa tenet : nec ſe mortalia demens
Ora videre putat : nec ſe declinat ab illo.
Ut verò cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hoſpes, & auxilium ſubmiſsâ voce rogavit,
Promisitque torum ; lacrymis ait illa profusis.
Quid faciam ? video : nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor. Servabere munere noſtro :
Servatus promiſſa dato. Per ſacra triformis

Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem ſoceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque ſuos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque uſum : lætusque in caſtra recessit.
Poſtera depulerat ſtellas Aurora micantes;
Conveniunt populi ſacrum Mavortis in arvum,
Consiſtuntque jugis : medio Rex ipſe reſedit
Agmine purpureus, ſceptroque insignis eburno.
Ecce adamantêis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri : tactæque vaporibus herbæ
Ardent. Utque ſolent pleni reſonare camini,
Aut ubi terrenâ silices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liquidarum aſpergine aquarum;
Pectora sic intus clauſas volventia flammas,
Gutturaque uſta ſonant. Tamen illis Æſone natus
Obvius it. Vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque ſolum pede pulſavere biſulco,
Fumificisque locum mugitibus implevere.
Diriguêre metu Minyæ : ſubit ille, nec ignes
Sentit anhelatos : tantùm medicamina poſſunt!
Pendulaque audaci mulcet palearia dextrâ;
Suppositosque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi : Minyæ clamoribus implent
Adjiciuntque animos. Galeâ tum ſumit aënâ
Vipereos dentes, & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus, valido prætincta veneno;
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem maternâ ſumit in alvo,
Perque ſuos intus numeros componitur, infans,
Nec nisi maturus communes exit in auras;
Sic ubi viſceribus gravidæ telluris imago
Effecta eſt hominis, feto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, simul edita concutit arma.

Quos ubi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Hæmonii juvenis torquere paratos,
Demiſere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum;
Utque peti juvenem tot vidit ab hoſtibus unum,
Palluit; & ſubitò sine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant a ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit; ſecretasque advocat artes.
Ille, gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi;
Victoremque tenent, avidisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
Obſtitit incepto pudor: at complexa fuiſſes;
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agisque
Carminibus grates, & Dîs auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem;
Qui criſtâ linguisque tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſt quàm ſparsit Lethæi gramine ſucci,
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina siſtant;
Somnus in ignotos oculos ſubrepit: & auro
Heros Æſonius potitur: ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum, ſpolia altera, portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

Hæmoniæ matres pro gnatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres: congeſtaque flammâ
Tura liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abeſt gratantibus Æſon,
Jam propior leto, feſſusque ſenilibus annis.
Cùm sic Æſonides: O! cui debere ſalutem
Confiteor, conjux, quamquam mihi cuncta dediſti,

Excessitque fidem meritorum summa tuorum ;
Si tamen hoc possunt, quid enim non carmina possunt?
Deme meis annis ; & demtos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota est pietate rogantis,
Dissimilemque animum subiit Æeta relictus.
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, scelus ? ergo ego cuiquam
Posse tuæ videar spatium transcribere vitæ ?
Nec sinat hoc Hecate ; nec tu petis æqua : sed isto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iason.
Arte meâ soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis : modò Diva triformis
Adjuvet, & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coïrent,
Efficerentque orbem. Post quàm plenissima fulsit,
Ac solidâ terras spectavit imagine Luna :
Egreditur tectis, vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos :
Fertque vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucresque, ferasque,
Solverat alta quies : nullo cum murmure sepes,
Immotæque silent frondes ; silet humidus aër.
Sidera sola micant : ad quæ sua brachia tendens
Ter se convertit, ter sumtis flumine crinem
Irroravit aquis, ternis ululatibus ora
Solvit ; & in dura submisso poplite terrâ :
Nox, ait, arcanis fidissima, quæque diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus, astra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris
Adjutrixque venis, cantusque, artesque magarum,
Quæque magas, Tellus, pollentibus instruis herbis,
Auræque, & venti, montesque, amnesque, lacusque,
Dîque omnes nemorum, Dîque omnes noctis, adeste ;
Quorum ope, cùm volui, ripis mirantibus, amnes
In fontes rediere suos : concussaque sisto,
Stantia concutio cantu, freta ; nubila pello,

Nubilaque

Nubilaque induco ; ventos abigoque vocoque :
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces :
Vivaque faxa, fuâ convulfaque robora terrâ,
Et silvas moveo ; jubeoque tremifcere montes ;
Et mugire folum, Manesque exire fepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temefæa labores
Æra tuos minuant : currus quoque carmine noftro
Pallet avi, pallet noftris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaftis ; & unco
Haud patiens oneris collum pressiftis aratro.
Vos ferpentigenis in fe fera bella dediftis :
Cuftodemque, rudem fomni, fopiftis ; & aurum,
Vindice decepto, Grajas misiftis in urbes.
Nunc opus eft fuccis, per quos renovata feneƈtus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis : neque enim micuerunt sidera fruftra ;
Nec fruftra volucrum traƈtus cervice draconum
Currus adeft : aderat demiffus ab æthere currus.
Quò simul afcendit, frenataque colla draconum
Permulsit, manibusque leves agitavit habenas ;
Sublimis rapitur : fubjeƈtaque Theffala Tempe
Defpicit, & Creteis regionibus applicat angues :
Et quas Offa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othrysque, Pindusque, & Pindo major Olympus,
Perfpicit : & placitâ partim radice revellit,
Partim fuccidit curvamine falcis aënæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi : neque eras immunis, Enipeu ;
Nec non Penêæ, nec non Spercheïdes undæ
Contribuêre aliquid, juncofaque litora Bœbes.
Carpit & Euboïcâ vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru pennisque draconum,
Nonaque nox omnes luftrantem viderat agros ;
Cùm rediit : neque erant taƈti, nisi odore, dracones ;
Et tamen annofæ pellem pofuere feneƈtæ.

Conſtitit adveniens citra limenque foresque,
Et tantum cœlo tegitur: refugitque viriles
Contactus; ſtatuitque aras e ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at lævâ parte Juventæ.
Quas ubi verbenis silvâque incinxit agreſti,
Haud procul, egeſtâ ſcrobibus tellure duabus,
Sacra facit: cultroſque in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carchesia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carchesia lactis;
Verba simul fundit, terrenaque numina poſcit;
Umbrarumque rogat raptâ cum conjuge regem,
Ne properent artus animâ fraudare ſeniles.
Quos ubi placavit precibusque & murmure longo,
Æſonis effetum proferri corpus ad aras
Jussit: & in plenos reſolutum carmine ſomnos,
Exanimi similem, ſtratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æſoniden, procul hinc jubet ire miniſtros;
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi. Paſſis Medêa capillis,
Bacchantûm ritu, flagrantes circuit aras;
Multifidasque faces in foſſa ſanguinis atrâ
Tingit, & intinctas geminis accendit in aris:
Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulfure luſtrat.
Interea validum poſito medicamen aëno
Fervet, & exſultat; ſpumisque tumentibus albet.
Illic Hæmoniâ râdices valle reſectas,
Seminaque, floresque, & ſuccos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addit & exceptas, Lunâ pernocte, pruinas,
Et ſtrigis infames, ipsis cum carnibus, alas;
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. Nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Vivacisque jecur cervi: quibus inſuper addit

Ora caputque novem cornicis fecula paffæ.
His & mille aliis poft quàm sine nomine rebus
Propositum inftruxit mortarî barbara munus ;
Arenti ramo jam pridem mitis olivæ
Omnia confundit, fummisque immifcuit ima.
Ecce vetus calido verfatus ftipes aëno
Fit viridis primò : nec longo tempore frondem
Induit ; & fubitò gravidis oneratur olivis.
At quacumque cavo fpumas ejecit aëno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes ;
Vernat humus, floresque & mollia pabula furgunt.
Quod simul ac vidit, ftricto Medêa recludit
Enfe fenis jugulum : veteremque exire cruorem
Paffa, replet fuccis. Quos poft quàm combibit Æfon
Aut ore acceptos, aut vulnere ; barba comæque,
Canitie positâ, nigrum rapuere colorem.
Pulfa fugit macies : abeunt pallorque situsque,
Adjectoque cavæ fupplentur fanguine venæ,
Membraque luxuriant. Æfon miratur, & olim
Ante quater denos hunc fe reminifcitur annos.

Viderat ex alto tanti miracula monftri
Liber : & admonitus juvenes nutricibus annos
Poffe fuis reddi ; petit hoc Æetida munus.

Neve doli ceffent, odium cum conjuge falfum
Phasias assimulat, Peliæque ad limina fupplex
Confugit : atque illam, quoniam gravis ipfe fenectâ,
Excipiunt natæ. Quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Æfonis effe situs, atque hac in parte moratur ;
Spes eft virginibus Peliâ fubjecta creatis,
Arte fuum parili revirefcere poffe parentem ;
Idque petunt, pretiumque jubent sine fine pacifci.
Illa brevi fpatio silet, & dubitare videtur ;

Suspenditque animos fictâ gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita est, Quo sit fiducia major
Muneris hujus, ait; qui vestras maximus ævo est
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effetus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu.
Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validosque venefica succos
Mergit in ære cavo. Minuuntur corporis artus,
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos;
Et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora: balatum mirantibus, exsilit agnus;
Lascivitque fugâ, lactantiaque ubera quærit.
Obstupuere satæ Peliâ: promissaque post quàm
Exhibuere fidem, tum verò impensiùs instant.
Ter juga Phœbus equis, in Ibero gurgite mersis,
Demserat; & quartâ radiantia nocte micabant
Sidera; cùm rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.
Jamque neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suo custodes somnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant jussæ cum Colchide limina natæ;
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis, inertes?
Stringite, ait, gladios; veteremque haurite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas:
In manibus vestris vita est ætasque parentis.
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri: telisque senectam
Exigite, & saniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est:
Et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest: oculosque reflectunt,
Cæcaque dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus;

Semilacerque toro tentat consurgere : & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens ;
Quid facitis, gnatæ ? quid vos in fata parentis
Armat, ait ? cecidere illis animique manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit aënis.

Quod nisi pennatis serpentibus isset in auras,
Non exemta foret pœnæ : fugit alta, superque
Pelion umbrosum, Philyreïa tecta, superque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto,
Deucalionêas effugit inobrutus undas.

Æoliam Pitanen a læva parte relinquit,
Factaque de saxo longi simulacra draconis :
Idæumque nemus, quo, nati furta, juvencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cervi ;
Quâque pater Corythi parvâ tumulatur arenâ ;
Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
Eurypylique urbem, quâ Coæ cornua matres
Gesserunt, tum cùm discederet Herculis agmen.

Phœbêamque Rhodon, & Ialysios Telchinas,
Quorum oculos, ipso vitiantes omnia visu,
Juppiter exosus, fraternis subdidit undis.

Transit & antiquæ Cartheïa mœnia Ceæ,
Quâ pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

Inde lacus Hyries videt, & cycneïa Tempe,
Quæ subitus celebravit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos : taurum quoque vincere jussus,

Vicerat ; & , ſpreto toties iratus amore ,
Præmia poſcenti taurum ſuprema negabat.
Ille indignatus , Cupies dare , dixit : & alto
Deſiluit ſaxo. Cuncti cecidiſſe putabant :
Factus olor niveis pendebat in aëra pennis.

At genitrix Hyrie , ſervati neſcia , flendo
Delicuit , ſtagnumque ſuo de nomine fecit.

Adjacet his Pleuron , in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.

Inde Calaurêæ Latoïdos aſpicit arva ,
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt : in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat , ſævarum more ferarum.

Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit , in tumidam phocen ab Apolline verſi ;
Eumelique domum lugentis in aëre natam.

Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit : hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.

Sed poſt quàm Colchis arsit nova nupta venenis ,
Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque ;
Sanguine natorum perfunditur impius enſis :
Ultaque ſe malè mater , Iaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata draconibus , intrat
Palladias arces : quæ te , juſtiſſime Phineu ,
Teque , ſenex Peripha , pariter vidêre volantes ,
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.

Excipit hanc Ægeus , facto damnandus in uno :
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque fœdere jungit.

Jamque aderat Theſeus, proles ignara parenti,
Qui virtute ſuâ bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medêa, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidnêæ memorant e dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu;
Eſt via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abſtraxit: rabidâ qui concitus irâ
Implevit pariter ternis latratibus auras;
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concreſſe putant; naƈtaſque alimenta feracis
Fecundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ, quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Agreſtes aconita vocant. Ea conjugis aſtu
Ipſe parens Ægeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumſerat ignarâ Theſeus data pocula dextrâ,
Cùm pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis, facinuſque excuſſit ab ore:
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.

At genitor, quamquam lætatur ſoſpite nato;
Attonitus tantum, leti diſcrimine parvo,
Committi potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
Muneribuſque Deos implet: feriuntque ſecures
Colla toroſa boum, vinƈtorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies: agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine tauri;
Quodque ſuis ſecurus arat Cromyona colonus,
Munus opuſque tuum eſt. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem;
Vidit & immitem Cephesias ora Procruſten:

Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
Occidit ille Sinis, magnis malè viribus uſus;
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè ſparſuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën, Lelegeïa mœnia, limes
Compoſito Scirone, patet: ſparsique latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat ossibus unda;
Quæ jactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos: ſcopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annosque tuos, numerare velimus,
Facta premant annos. Pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus.
Conſonat aſſenſu populi, precibusque faventûm,
Regia: nec totâ triſtis locus ullus in urbe eſt.

Nec tamen, (usque adeò nulli ſincera voluptas!
Solicitique aliquid lætis intervenit!) Ægeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamquam
Claſſe valet; patriâ tamen eſt firmiſſimus irâ,
Androgeïque necem juſtis ulciſcitur armis.
Ante tamen bellum vires acquirit amicas;
Quâque potens habitus, volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi jungit, & Aſtypaleïa regna;
Promiſſis Anaphen, regna Aſtypaleïa bello;
Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
Marmoreamque Paron, quáque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod avara popoſcerat, auro:
Mutata eſt in avem, quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem, nigris velata monedula pennis.

At non Oliaros, Didymæque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnossiacas juvere rates: latere inde ſiniſtro
Œnopiam Minos petit, Æacideïa regna.

Œnopiam veteres appellavere : sed ipse
Æacus Æginan genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoscere famæ
Expetit : occurrunt illi Telamonque, minorque,
Quàm Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur, tardus gravitate senili,
Æacus ; & quæ sit veniendi causa requirit.
Admonitus patrii luctûs suspirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia centum.
Arma juves oro pro gnato sumta ; piæque
Pars sis militiæ : tumulo solatia posco.
Huic Asopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meæ : neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac est tellus : ea fœdera nobis.
Tristis abit, Stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit : & utilius bellum putat esse minari,
Quàm gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
Classis ab Œnopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat ; cùm pleno concita velo
Attica puppis adest, in portusque intrat amicos ;
Quæ Cephalum, patriæque simul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes post tempore visum
Agnovere tamen Cephalum, dextrasque dedêre :
Inque patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
Ingreditur : ramumque tenens popularis olivæ,
A dextrâ lævâque duos ætate minores
Major habet, Clyton & Buten, Pallante creatos.
Post quàm congressus primi sua verba tulerunt ;
Cecropidûm Cephalus peragit mandata ; rogatque
Auxilium : fœdusque refert & jura parentûm :
Imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia causam,
Æacus, in capulo sceptri nitente sinistrâ ;
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ.
Nec dubiè vires, quas hæc habet insula, vestras

Ducite, & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt: ſuperat mihi miles, & hoſti.
Gratia Dîs; felix & inexcuſabile tempus.
Immo ita ſit, Cephalus, creſcat tua civibus opto
Res, ait. Adveniens equidem modò gaudia cepi;
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia proceſſit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi veſtrâ priùs urbe receptus.
Æacus ingemuit, triſtique ita voce locutus.
Flebile principium melior fortuna ſequetur.
Hanc utinam poſſem vobis memorare! ſine ullo
Ordine nunc repetam. Neu longâ ambage morer vos;
Oſſa ciniſque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues, irâ populis Junonis iniquæ,
Incidit exoſæ dictas a pellice terras.
Dum viſum mortale malum, tantæque latebat
Cauſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem, quæ victa jacebat.
Principio cœlum ſpiſsâ caligine terras
Preſſit; & ignavos incluſit nubibus æſtus.
Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacuſque;
Milliaque incultos ſerpentûm multa per agros
Erraſſe, atque ſuis fluvios temeraſſe venenis.
Strage canum primâ, volucrumque, oviumque, boumque;
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros,
Sponte ſuâ lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad præſepe gemit, leto moriturus inerti.

Non aper iraſci meminit ; non fidere curſu
Cerva , nec armentis incurrere fortibus urſi :
Omnia languor habet. Silvisque , agrisque , viisque
Corpora fœda jacent : vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor : non illa canes , avidæque volucres ,
Non cani tetigere lupi : dilapſa liqueſcunt ,
Afflatuque nocent ; & agunt contagia latè.
Pervenit ad miſeros , damno graviore , colonos
Peſtis , & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primò : flammæque latentis
Indicium rubor eſt , & duſtus anhelitus ægrè.
Aſpera lingua tumet ; trepidisque arentia venis
Ora patent : auræque graves captantur hiatu.
Non ſtratum , non ulla pati velamina poſſunt ;
Dura ſed in terra ponunt præcordia : nec fit
Corpus humo gelidum , ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt , inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades , obſuntque auſtoribus artes.
Quo propior quisque eſt , ſervitque fideliùs ægro ;
In partem leti citiùs venit. Utque ſalutis
Spes abiit , finemque vident in funere morbi ;
Indulgent animis : & nulla , quid utile , cura eſt ;
Utile enim nihil eſt. Passim , poſitoque pudore ,
Fontibus , & fluviis , puteisque capacibus hærent :
Nec priùs eſt exſtinſta ſitis , quàm vita , bibendo.
Inde graves multi nequeunt conſurgere , & ipſis
Immoriuntur aquis : alius tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris invisi tædia leſti ;
Prosiliunt : aut , si prohibent consiſtere vires ,
Corpora devolvunt in humum , fugiuntque penates
Quisque ſuos : ſua cuique domus funeſta videtur.
Et quia cauſa latet , locus eſt in crimine. Notis
Semanimes errare viis , dum ſtare valebant ,
Aſpiceres ; flentes alios , terræque jacentes ,
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu :
Membraque pendentis tendunt ad ſidera cœli ,

Hic illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit eſſe,
Ut vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum?
Quo ſe cumque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat ſtratum: veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitatâque ilice glandes.
Templa vides contra, gradibus ſublimia longis:
Juppiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita tura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inque manu turis pars inconſumta reperta eſt!
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud exſpectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriâque, tribuſque
Cùm facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & ſubitò collapſa, ſine ictibus ullis,
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monituſque Deorum
Prodiderat: triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes:
Ante ipſas, quo mors foret invidioſior, aras.
Pars animam laqueo claudunt, mortiſque timorem
Morte fugant, ultróque vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla eſt,
Deque rogis pugnant, alieniſque ignibus ardent.
Qui lacryment, deſunt: indefletæque vagantur
Natarum matrumque animæ, juvenumque ſenumque.
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.

Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Juppiter ô! dixi, ſi te non falſa loquuntur

Dicta, sub amplexus Æginæ Asopidos isse;
Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem;
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundo.
Accipio, sintque ista precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit juxta, patulis rarissima ramis,
Sacra Jovi, quercus, de semine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosoque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives: & inania mœnia reple.
Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, stabantque comæ: tamen oscula terræ
Roboribusque dedi; nec me sperare fatebar:
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
Nox subit: & curis exercita corpora somnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre suis visa est, parilique tremiscere motu,
Graniferumque agmen subjectis spargere in arvis.
Crescere quod subitò, & majus majusque videri,
Ac se tollere humo, rectoque assistere trunco;
Et maciem, numerumque pedum, nigrumque colorem,
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit: damno vigilans mea visa, querorque
In Superis opis esse nihil. At in ædibus ingens
Murmur erat: vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni,
Ecce venit Telamon properus: foribusque reclusis,
Speque fideque, pater, dixit, majora videbis:
Egredere. Egredior: qualesque in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Aspicio, agnoscoque: adeunt, regemque salutant.

Vota Jovi ſolvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros,
Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti: mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent; parcumq; genus, patiensq; laborum,
Quæſitique tenax; & qui quæſita reſervent.
Hi te ad bella, pares annis animiſque, ſequentur;
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus,
Eurus enim attulerat, fuerit mutatus in Auſtros.

Talibus atque aliis longum ſermonibus illi
Implevere diem: lucis pars ultima menſæ
Eſt data, nox ſomnis. Jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, ſimul & Pallante creati
Conveniunt: ſed adhuc regem ſopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpatium pulchroſque receſſus
Cecropidas ducit: cum quîs ſimul ipſe reſedit.
Aſpicit Æoliden ignotâ ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuſpis.
Pauca priùs mediis ſermonibus ille locutus;
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædiſque ferinæ;
Quâ tamen e ſilvâ teneas haſtile reciſum,
Jam dudum dubito: certè, ſi fraxinus eſſet,
Fulva colore foret: ſi cornus, nodus ineſſet.
Unde ſit, ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis e fratribus alter, &, Uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur, quodcumque petit; Fortunaque miſſum
Non regit: & revolat, nullo referente, cruentum.
Tum verò juvenis Nereïus omnia quærit:
Cur ſit, & unde datum; quis tanti muneris auctor.

Quæ petit, ille refert : sed, quæ narrare pudori est,
Quâ tulerit mercede, silet : tactusque dolore
Conjugis amissæ, lacrymis ita fatur obortis.
Hoc me, nate Deâ, quis possit credere ? telum
Flere facit, facietque diu ; si vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge carâ
Perdidit : hoc utinam caruissem munere semper !
Procris erat, si fortè magis pervenit ad aures
Orithyïa tuas, raptæ soror Orithyïæ.
Si faciem moresque velis conferre duarum,
Dignior ipsa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus :
Hanc mihi junxit Amor. Felix dicebar, eramque :
Non ita Dîs visum est : ac nunc quoque forsitan essem.
Alter agebatur post sacra jugalia mensis,
Cùm me, cornigeris tendentem retia cervis,
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris :
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace Deæ. Quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis ; ego Procrin amabam.
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
Sacra tori, coïtusque novos, thalamosque recentes,
Primaque deserti referebam fœdera lecti :
Mota Dea est : &, Siste tuas, ingrate, querelas ;
Procrin habe, dixit. Quod si mea provida mens est,
Non habuisse voles : meque illi irata remisit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto ;
Esse metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene servasset. Faciesque ætasque jubebant
Credere adulterium : prohibebant credere mores.
Sed tamen absueram : sed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum : sed cuncta timemus amantes.
Quærere, quo doleam, studeo ; donisque pudicam
Solicitare fidem. Favet huic Aurora timori :
Immutatque meam, videor sensisse, figuram.

Palladias ineo, non cognoſcendus, Athenas;
Ingredviorque domum. Culpâ domus ipſa carebat,
Caſtaque ſigna dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Ut vidi, obſtupui; meditataque pæne reliqui
Tentamenta fide: malè me, quin vera faterer,
Continui; malè quin, ut oportuit, oſcula ferrem.
Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illâ
Eſſe poteſt triſti; deſiderioque calebat
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam ſic dolor ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Repulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicumque eſt: uni mea gaudia ſervo.
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus: & in mea pugno
Vulnera, dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo; Malè tectus ego en, malè pactus adulter,
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore,
Inſidioſa malo cum conjuge limina fugit:
Offenſâque mei, genus omne peroſa virorum
Montibus errabat, ſtudiis operata Dianæ.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam, & peccaſſe fatebar:
Et potuiſſe, datis, ſimili ſuccumbere culpæ
Me quoque, muneribus, ſi munera tanta darentur.
Hoc mihi confeſſo, læſum prius ulta pudorem,
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tamquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus: quem cùm ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum; manibus quod, cernis, habemus.

Muneris alterius quæ ſit fortuna requiris?

Accipe : mirandi novitate movebere facti.

Carmina Laïades non intellecta priorum
Solverat ingeniis ; & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum , vates obſcura , ſuarum.
Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
Peſtis ; & exitio multi pecorumque ſuoque
Rurigenæ pavêre feram. Vicina juventus
Venimus , & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu ,
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus , quas illa ſequentes
Effugit , & volucri non ſegniùs alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno :
Muneris hoc nomen. Jam dudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi , colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat , nec jam poteramus , ubi eſſet ,
Scire : pedum calidus veſtigia pulvis habebat ;
Ipſe oculis ereptus erat. Non ocior illo
Haſta , nec excuſſæ contorto verbere glandes ,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii ſubjectis imminet arvis :
Tollor eò , capioque novi ſpectacula cursûs :
Quo modò deprendi , modò ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt. Nec limite callida recto ,
In ſpatiumve fugit ; ſed decipit ora ſequentis :
Et redit in gyrum , ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic , ſequiturque parem : ſimiliſque tenenti
Non tenet , & vacuos exercet in aëra morſus.
Ad jaculi vertebar opem : quod dextera librat
Dum mea , dum digitos amentis indere tento ;
Lumina deflexi : revocataque rurſus eodem
Retuleram. Medio , mirum ! duo marmora campo
Aſpicio : fugere hoc , illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine cursûs

Esse Deus voluit; si quis Deus adfuit illis.

Hactenus: & tacuit. Jaculo quod crimen in ipso?
Phocus ait: jaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sint, Phoce, doloris:
Illa priùs referam. Juvat ô! meminisse beati
Temporis, Æacida, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor socialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Ulla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole ferè radiis feriente cacumina primis,
Venatum in silvas juveniliter ire solebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam:
Tutus eram jaculo. Sed cùm satiata ferinæ
Dextera cædis erat; repetebam frigus, & umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram exspectabam: requies erat illa labori.
Aura, recordor enim, venias, cantare solebam;
Meque juves, intresque sinus, gratissima, nostros:
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æstus.
Forsitan addiderim, sic me mea fata trahebant,
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sim solitus: tu me reficisque fovesque:
Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola: meoque
Spiritus iste tuus semper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis: nomenque auræ tam sæpe vocatum
Esse putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguâque refert audita susurrâ.
Credula res amor est: subito collapsa dolore,
Ut sibi narratur, cecidit: longoque refecta

Tempore ; Se miseram , se fati dixit iniqui :
Deque fide questa est : & crimine concita vano ,
Quod nihil est , metuit. Metuit sine corpore nomen :
Et dolet infelix veluti de pellice verâ.
Sæpe tamen dubitat , speratque miserrima falli :
Indicioque fidem negat ; & , nisi viderit ipsa ,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Auroræ lumina noctem :
Egredior , silvasque peto ; victorque per herbas ,
Aura veni , dixi , nostroque medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse. Veni , tamen , optima , dixi.
Fronde levem rursus strepitum faciente caducâ ,
Sum ratus esse feram ; telumque volatile misi.
Procris erat : medioque tenens in pectore vulnus ,
Hei mihi ! conclamat. Vox est ubi cognita fidæ
Conjugis , ad vocem præceps amensque cucurri.
Semanimem , & sparsas fœdantem sanguine vestes ,
Et sua , me miserum ! de vulnere dona trahentem
Invenio ; corpusque meo mihi carius ulnis
Sontibus attollo : scissâque a pectore veste
Vulnera sævá ligo : conorque inhibere cruorem :
Neu me morte suâ sceleratum deserat , oro.
Viribus illa carens , & jam moribunda , coëgit
Hæc se pauca loqui : Per nostri fœdera lecti ,
Perque Deos supplex oro , superosque , meosque ;
Per si quid merui de te bene ; perque manentem
Nunc quoque , cùm pereo , causam mihi mortis , amorem ;
Ne thalamis Auram patiare innubere nostris.
Dixit : & errorem tum denique nominis esse
Et sensi , & docui. Sed quid docuisse juvabat ?
Labitur ; & parvæ fugiunt cum sanguine vires.
Dumque aliquid spectare potest , me spectat : & in me
Infelicem animam nostroque exhalat in ore :

Sed, vultu meliore, mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat, & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER VIII.

Jam nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus: & humida ſurgunt
Nubila: dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Æacidis Cephaloque; quibus feliciter acti,
Ante exſpectatum, portus tenuere petitos.

Interea Minos Lelegeïa litora vaſtat:
Prætentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro,
Inter honoratos medio de vertice canos,
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phœbes:
Et pendebat adhuc belli Fortuna, diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris,
In quibus auratam proles Latoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhæsit.
Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Nisi;
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo,
Tum cùm pax eſſet: bello quoque ſæpe ſolebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Jamque, morâ belli, procerum quoque nomina norat,
Armaque, equosque, habitusque, Cydonêasque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plus etiam, quàm noſſe ſat eſt. Hac judice, Minos,

Seu caput abdiderat criſtatâ casside pennis,
In galeâ formoſus erat: ſeu ſumſerat auro
Fulgentem clypeum, clypeum ſumsiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis?
Làudabat virgo junctam cum viribus artem.
Imposito patulos calamo sinuaverat arcus?
Sic Phœbum ſumtis jurabat ſtare ſagittis.
Cùm verò faciem demto nudaverat ære,
Purpureusque albi ſtratis insignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora regebat;
Vix ſua, vix ſanæ virgo Niſeïa compos
Mentis erat. Felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus eſt illi, liceat modò, ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus: eſt impetus illi,
Turribus e ſummis in Gnossia mittere corpus
Caſtra, vel æratas hoſti recludere portas;
Vel si quid Minos aliud velit. Utque ſedebat
Candida Dictæi ſpectans tentoria regis;
Læter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio eſt: doleo quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen acceptâ, poterat deponere bellum,
Obside: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit; meritò Deus arsit in illa.
O! ego ter felix, si, pennis lapſa per auras,
Gnossiaci possim caſtris insiſtere regis!
Faſſaque me flammasque meas, quâ dote, rogarem,
Vellet emi! tantùm patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potiùs ſperata cubilia, quàm sim
Proditione potens! quamvis ſæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta gerit certè pro nato bella peremto,
In cauſaque valet: cauſamque tuentibus armis,
Ut puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem;
Cur ſuus hæc illi reſerabit mœnia Mavors,

Et non noſter amor ? meliùs sine cæde, morâque,
Impensâque ſui poterit ſuperare cruoris.
Quàm metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens ! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, nisi neſcius, audeat haſtam ?
Cœpta placent, & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam ; finemque imponere bello.
Verùm velle parum eſt. Aditus cuſtodia ſervat,
Clauſtraque portarum genitor tenet. Hunc ego ſolum
Infelix timeo : ſolus mea vota moratur.
Di facerent, sine patre forem ! Sibi quisque profecto
Fit Deus : ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jam dudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcumque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior ? ire per ignes,
Per gladios auſim. Neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt : opus eſt mihi crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior, illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.

Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox intervênit ; tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat, quâ curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet : thalamos taciturna paternos
Intrat ; &, heu facinus ! fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat : prædâque potita nefandâ
Fert ſecum ſpolium ſceleris ; progreſſaque portâ
Per medios hoſtes, meritis fiducia tanta eſt !
Pervenit ad regem, quem sic affata paventem.
Suasit amor facinus : proles ego regia Niſi
Scylla, tibi trado patriosque meosque Penates.
Præmia nulla peto, nisi te : cape pignus amoris
Purpureum crinem ; nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. Scelerataque dextrâ
Munera porrexit. Minos porrecta refugit ;
Turbatusque novi, reſpondit, imagine facti :

Dî te submoveant, ô! nostri infamia secli,
Orbe suo! tellusque tibi pontusque negentur!
Certè ego non patiar, Jovis incunabula, Creten,
Quæ meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: &, ut leges captis justissimus auctor
Hostibus imposuit, classis retinacula solvi
Jussit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto post quàm deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit;
Consumtis precibus violentam transit in iram,
Intendensque manus, passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relictâ,
O! patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis, immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus, & meritum est: nec te data munera, nec te
Noster movit amor; nec quod spes omnis in unum
Te mea congesta est? Nam quò deserta revertar?
In patriam? superata jacet. Sed finge manere;
Proditione meâ clausa est mihi. Patris ad ora?
Quæ tibi donavi: cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola pateret.
Hac quoque sic prohibes? sic nos, ingrate, relinquis?
Non genitrix Europa tibi, sed inhospita Syrtis,
Armeniæve tigres, austrove agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua est: generis falsa est ea fabula vestri.
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas,
Nise pater: gaudete malis modò prodita nostris,
Mœnia: nam fateor, merui, & sum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat: cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris crimen? scelus hoc patriæque patrique;
Officium tibi sit. Te verè conjuge digna est,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;

Distortemque

Diſſortemque utero fetum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas ? an inania venti
Verba ferunt , idemque tuas , ingrate , carinas ?
Jam jam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi : tu plus feritatis habebas.
Me miſeram ! properare juvat : divulſaque remis
Unda ſonat : mecum ſimul , ah ! mea terra recedit.
Nil agis , ô ! fruſtra meritorum oblite meorum.
Inſequar invitum : puppimque amplexa recurvam ,
Per freta longa trahar. Vix dixerat , inſilit undas :
Conſequiturque rates , faciente Cupidine vires ;
Gnoſſiacæque hæret comes invidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit , nam jam pendebat in auras ,
Et modò factus erat fulvis Halyæëtos alis ,
Ibat , ut hærentem roſtro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit : at aura cadentem
Suſtinuiſſe levis , ne tangeret æquora , viſa eſt.
Pluma fuit : plumis in avem mutata vocatur
Ciris : & a tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit , ut egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit , & ſpoliis decorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis : fœdumque patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalamis removere pudorem ,
Multiplicique domo cæciſque includere tectis.
Dædalus , ingenio fabræ celeberrimus artis ,
Ponit opus : turbatque notas , & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
Ludit ; & ambiguo lapſu refluitque fluitque ,
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit undas :
Et nunc ad fontes , nunc in mare verſus apertum ,
Incertas exercet aquas : ita Dædalus implet
Innumeras errore vias : vixque ipſe reverti

Ad limen potuit : tanta eſt fallacia tecti !
Quo poſt quàm tauri geminam juvenisque figuram
Clausit ; & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita novenis ;
Utque ope virgineâ , nullis iterata priorum ,
Janua difficilis filo eſt inventa relecto ;
Protinus Ægides , raptâ Minoïde , Dian
Vela dedit : comitemque ſuam crudelis in illo
Litore deſeruit. Deſertæ , & multa querenti ,
Amplexus & opem Liber tulit : utque perenni
Sidere clara foret , ſumtam de fronte coronam
Immisit cœlo. Tenues volat illa per auras ;
Dumque volat , gemmæ ſubitos vertuntur in ignes :
Conſiſtuntque loco , ſpecie remanente Coronæ ,
Qui medius Nixique genu eſt Anguemque tenentis.

Dædalus interea , Creten longumque peroſus
Exsilium , tactusque ſoli natalis amore ,
Clauſus erat pelago. Terras licet , inquit , & undas
Obſtruat , at cœlum certè patet : ibimus illac.
Omnia possideat , non possidet aëra Minos.
Dixit : & ignotas animum dimittit in artes ,
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas ,
A minima cœptas , longam breviore ſequenti ;
Ut clivo creviſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit avenis.
Tum lino medias , & ceris alligat imas.
Atque ita compositas parvo curvamine flectit ,
Ut veras imitentur aves. Puer Icarus unà
Stabat ; & , ignarus ſua ſe tractare perîcla ,
Ore renidenti , modò quas vaga moverat aura ,
Captabat plumas : flavam modò pollice ceram
Mollibat , luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. Poſt quàm manus ultima cœptis
Imposita eſt , geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus : motâque pependit in aura.

Instruit & natum ; Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo : ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas ; si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. Nec te spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictumve Orionis ensem.
Me duce, carpe viam. Pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque, genæ maduere seniles,
Et patriæ tremuere manus. Dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo : pennisque levatus
Ante volat, comitique timet. Velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem producit in aëra nido ;
Hortaturque sequi, damnosasque erudit artes :
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremulâ dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivâve innixus arator,
Vidit, & obstupuit : quique æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. Et jam Junonia lævâ
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictæ ;
Dextra Lebynthos erat, fecundaque melle Calymne ;
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruitque ducem : cœlique cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant ceræ : nudos quatit ille lacertos ;
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque cæruleâ, patrium clamantia nomen,
Excipiuntur aquâ, quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater ; Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es ? quâ te regione requiram ?
Icare, dicebat ; pennas aspexit in undis,
Devovitque suas artes : corpusque sepulcro
Condidit : & tellus a nomine dicta sepulti.

Hunc, miseri tumulo ponentem corpora nati,
Garrula ramosâ prospexit ab ilice perdix :

Et plausit pennis, teſtataque gaudia cantu eſt.
Unica tunc volucris, nec viſa prioribus annis:
Factaque nuper avis, longum tibi, Dædale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta rapacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum, ferroque incîdit acuto
Perpetuos dentes; & ſerræ reperit uſum.
Primus & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit; ut, æquali ſpatio diſtantibus illis,
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit, ſacrâque ex arce Minervæ
Præcipitem mittit, lapſum mentitus. At illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas; avemque
Reddidit, & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii, quondam velocis, in alas,
Inque pedes abiit: nomen, quod & ante, remansit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis, altoque cacumine, nidos:
Propter humum volitat, ponitque in ſepibus ova;
Antiquique memor, metuit ſublimia, casûs.

Jamque fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon, & ſumtis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur: jam lamentabile Athenæ
Pendere desierant Theſeâ laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Minervam
Cum Jove Dîsque vocant aliis; quos ſanguine voto,
Muneribusque datis, & acerris turis adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis;
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Solicitâ ſupplex petiit prece. Cauſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindexque Dianæ.

Œnea namque ferunt, pleni ſucceſſibus anni,
Primitias, frugem Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
Invidioſus honos: ſolas ſine ture relictas
Præteritæ ceſſaſſe ferunt Latoïdos aras.
Tangit & ira Deos. At non impune feremus;
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Œnêos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros; ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget ardua cervix;
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modò creſcenti ſegetes proculcat in herba;
Nec matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in ſpicis intercipit. Area fruſtra,
Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fetus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes: non has paſtorve canesve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi; nec ſe, nisi mœnibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleagros, & unà
Lecta manus juvenum coïere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini, ſpectatus cæſtibus alter,
Alter equo; primæque ratis molitor Iaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, prolesque Aphareïa Lynceus,
Et velox Idas; & jam non femina Cæneus,
Leucippusque ferox, jaculoque insignis Acaſtus,
Hippothoosque, Dryasque, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.

Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis :
Cumque Pheretiade & Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in armis.
Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis ;
Penelopesque ſocer, cum Parrhaſio Ancæo,
Ampycidesque ſagax, & adhuc a conjuge tutus
Œclides, nemorisque decus Tegeæa Lycei.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem ;
Crinis erat ſimplex, nodum collectus in unum.
Ex humero pendens reſonabat eburnea lævo
Telorum cuſtos : arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultus. Facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit, renuente Deo : flammasque latentes
Hauſit ; &, O ! felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum ! Nec plura ſinunt tempusque pudorque
Dicere : majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit a plano : devexaque proſpicit arva.
Quò poſt quàm venere viri, pars retia tendunt ;
Vincula pars adimunt canibus, pars preſſa ſequuntur
Signa pedum, cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat, quâ ſe demittere rivi
Aſſuêrant pluvialis aquæ : tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longâ parvæ ſub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus, & propulſa fragorem
Silva dat : exclamant juvenes, prætentaque forti
Tela tenent dextrâ, lato vibrantia ferro.
Ille ruit ; ſpargitque canes, ut quisque ruenti
Obſtat : & obliquo latrantes diſſipat ictu.

Cuſpis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito.
Longius ît: auctor teli Pagaſæus Iaſon.
Phœbe, ait Ampycides, si te colùique coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quâ potuit, precibus Deus annuit. Ictus ab illo,
Sed sine vulnere, aper: ferrum Diana volanti
Abſtulerat jaculo: lignùm sine acumine venit.
Ira feri mota eſt: nec fulmine lenius arsit.
Lux micat ex oculis, ſpiratque e pectore flamma.
Utque volat moles, adducto concita nervo,
Cùm petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juvenes vaſto sic impete vulnificus ſus
Fertur: & Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes
Cornua, proſternit: ſocii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus,
Hippocoonte ſatus: trepidantem, & terga parantem
Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Trojana periſſet
Tempora: ſed, ſumto positâ conamine ab haſta,
Arboris insiluit, quæ ſtabat proxima, ramis:
Deſpexitque, loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis,
Imminet exitio, frendensque recentibus armis,
Othriadæ magni roſtro femur hausit adunco.
At gemini, nondum cœleſtia sidera, fratres,
Ambo conſpicui, nive candidioribus albâ
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent, nisi ſetiger inter opacas,
Nec jaculis, îſſet, nec equo loca pervia, silvas.
Perſequitur Telamon: ſtudioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa ſagittam

Impoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure feri ſummum deſtringit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictûs,
Quam Meleagros erat. Primus vidiſſe putatur,
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem;
Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.
Erubuere viri: ſeque exhortantur, & addunt
Cum clamore animos: jaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet jactis; &, quos petit, impedit ictus.
  Ecce, furens contra ſua fata, bipennifer Arcas,
Diſcite femineis quid tela virilia præſtent,
O juvenes! operique meo concedite, dixit.
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis,
Hunc tamen, invitâ, perimet mea dextra, Dianâ.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitemque manu tollens utràque ſecurim,
Inſtiterat digitis, primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audacem: quáque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataque ſanguine multo
Viſcera, lapſa fluunt; madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in adverſum, proles Ixionis, hoſtem
Pirithoüs, validâ quatiens venabula dextrâ.
Cui procul Ægides, O! me mihi carior, inquit,
Pars animæ, conſiſte, meæ: licet eminus eſſe
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & æratâ torſit grave cuſpide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obſtitit eſculeâ frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Æſonides jaculum: quod caſus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, &, inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Œnidæ variat: miſſiſque duabus,
Haſta prior terrâ, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora: dum ſævit, dum corpora verſat in orbem,

Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit ;
Vulneris auctor adeſt : hoſtemque irritat ad iram ,
Splendidaque adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo ,
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram :
Immanemque ferum , multâ tellure jacentem ,
Mirantes ſpectant : neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant ; ſed tela tamen ſua quisque cruentant.
Ipſe , pede imposito , caput exitiabile preſſit ;
Atque ita , Sume mei ſpolium , Nonacria , juris ,
Dixit : & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias , rigidis horrentia ſetis
Terga , dat , & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor.
Invidêre alii , totoque erat agmine murmur.
E quibus , ingenti tendentes brachia voce ,
Pone age , nec titulos intercipe , femina , noſtros ,
Theſtiadæ clamant : neu te fiducia formæ
Decipiat ; longéque tuo sit captus amore
Auctor. Et huic adimunt munus , jus muneris illi.
Non tulit , & tumidâ frendens Mavortius irâ ,
Diſcite raptores alieni , dixit , honoris ,
Facta minis quantum diſtent. Hausitque nefando
Pectora Plexippi , nil tale timentia , ferro.
Toxea , quid faciat , dubium , pariterque volentem
Ulciſci fratrem , fraternaque fata timentem ,
Haud patitur dubitare diu : calidumque priori
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.
Dona Deûm templis , nato victore , ferebat ,
Cum videt exſtinctos fratres , Althæa , referri.
Quæ , plangore dato , mæſtis ululatibus urbem
Implet ; & auratas mutavit veſtibus atris.
At simul eſt auctor necis editus , excidit omnis
Luctus ; & a lacrymis in pœnæ verſus amorem eſt.
Stipes erat , quem , cùm partus enixa jaceret
Theſtias , in flammam triplices poſuere Sorores :

Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
O! modò nate, damus. Quo poſt quàm carmine dicto
Exceſſere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem, ſparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatusque tuos, juvenis, ſervaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tædasque in fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. Pugnant materque ſororque:
In diverſa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu ſceleris pallebant ora futuri;
Sæpe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modò neſcio quid similis crudele minanti
Vultus erat; modò quem miſereri credere poſſes.
Cúmque ferus lacrymas animi ſiccaverat ardor,
Inveniebantur lacrymæ tamen. Utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus,
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vicem ponit, positamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente;
Et, conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. Nam poſt quàm peſtifer ignis
Convaluit; Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dirâ lignum fatale tenebat,
Ante ſepulcrales infelix aſtitit aras:
Pœnarumque Deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus advertite veſtros.
Ulciſcor, facioque, nefas: mors morte pianda eſt:
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus.
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Œneus nato victore fruetur?
Theſtius orbus erit? meliùs lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæque recentes,

Officium sentite meum : magnoque paratas
Accipite inferias , uteri mala pignora nostri.
Hei mihi ! quò rapior ? Fratres , ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus : meruisse fatemur
Illum , cur pereat : mortis mihi displicet auctor.
Ergo impune feret ? vivusque , & victor , & ipso
Successu tumidus , regnum Calydonis habebit ?
Vos , cinis exiguus , gelidæque jacebitis umbræ ?
Haud equidem patiar. Pereat sceleratus : & ille
Spemque patris , regnique trahat , patriæque ruinam.
Mens ubi materna est ? ubi nunc pia vota parentum ?
Et , quos sustinui , bis mensûm quinque labores ?
O ! utinam primis arsisses ignibus infans !
Idque ego passa forem ! Vixisti munere nostro ,
Nunc merito moriere tuo. Cape præmia facti ;
Bisque datam , primùm partu , mox stipite rapto ,
Redde animam : vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio, & nequeo. Quid agam ? modò vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt , & tantæ cladis imago :
Nunc animum pietas , maternaque nomina frangunt.
Me miseram ! male vincetis : sed vincite , fratres ;
Dummodo , quæ dedero vobis solatia , vosque
Ipsa sequar. Dixit : dextrâque aversa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit , aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes : & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius , atque absens flammâ Meleagros in illa
Uritur , & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus : at magnos superat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat , & sine sanguine , leto ,
Mæret : & Ancæi felicia vulnera dicit.
Grandævumque patrem, fratremque, piasque sorores
Cum gemitu , sociamque tori vocat ore supremo ;
Forsitan & matrem. Crescunt ignisque dolorque ,
Languescuntque iterum : Simul est exstinctus uterque ,
Inque leves abiit paulatim spiritus auras.

Alta jacet Calydon : lugent juveneſque ſeneſque.
Vulguſque , proceresque gemunt : ſciſſæque capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninæ.
Pulvere canitiem genitor vultuſque ſeniles
Fœdat humi fuſus , ſpatioſumque increpat ævum.
Nam de matre manus , diri ſibi conſcia facti ,
Exegit pœnas , acto per viſcera ferro.
Non mihi si centum Deus ora ſonantia , linguæ
Ingeniumque capax , totumque Helicona dediſſet ;
Triſtia perſequerer miſerarum dicta ſororum.
Immemores decoris , liventia pectora tundunt ;
Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque
Oſcula dant ipſi , poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem , cineres hauſtos ad pectora preſſant :
Affuſæque jacent tumulo : ſignataque ſaxo
Nomina complexæ , lacrymas in nomina fundunt.
Quas , Parthaoniæ tandem Latoïa clade
Exſatiata domûs , præter Gorgenque , nurumque
Nobilis Alcmenæ , natis in corpore pennis
Allevat ; & longas per brachia porrigit alas :
Corneaque ora facit ; verſaſque per aëra mittit.

Interea Theſeus , ſociati parte laboris
Functus , Erechthêas Tritonidos ibat ad arces.
Clauſit iter , fecitque moras Acheloüs eunti ,
Imbre tumens. Succede meis , ait , inclyte , tectis ,
Cecropida ; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes ſolidas , obliquaque volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi : nec fortibus illic
Profuit armentis , nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens , nivibus de monte ſolutis ,
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies , ſolito dum flumina currant
Limite ; dum tenues capiat ſuus alveus undas.
Annuit Ægides : Utarque , Acheloë , domoque ,

Consilioque tuo, respondit: & usus utroque est.
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa subit. Molli tellus erat humida musco;
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Jamque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuere toris Theseus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illâ Trœzenius heros
Parte Lelex, raris jam sparsus tempora canis.
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætissimus hospite tanto.
Protinus appositas, nudæ vestigia, Nymphæ
Instruxere epulis mensas: dapibusque remotis,
In gemma posuere merum. Tum maximus heros,
Æquora prospiciens oculis subjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoque ostendit: &, Insula nomen
Quod gerat illa, doce: quamquam non una videtur.
Amnis ad hæc; Non est, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque jacent terræ: spatium discrimina fallit.
Quóque minus spretæ factum mirere Dianæ;
Naïdes hæ fuerant: quæ cùm bis quinque juvencos
Mactassent, rurisque Deos ad sacra vocassent;
Immemores nostri, festas duxere choreas.
Intumui: quantusque feror, cùm plurimus umquam,
Tantus eram: pariterque animis immanis & undis,
A silvis silvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique nostri,
In freta provolvi. Fluctus nosterque marisque
Continuam diduxit humum; partesque resolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis,

Ut tamen ipse vides, procul, en procul una recessit
Insula, grata mihi: Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi:
Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inque profundum
Propulit e scopulo pariture corpora natæ.
Excepi: nantemque ferens, O! proxima cœlo

Regna vagæ, dixi, ſortite, Tridentifer, undæ,
In quo deſinimus, quò ſacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis & æquus,
Si pater, Hippodamas, aut ſi minùs impius eſſet,
Debuit illius miſereri; ignoſcere nobis.
Affer opem: merſæque, precor, feritate paternâ
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa, licebit,
Hanc quoque complectar. Movit caput æquoreus rex;
Concuſſitque ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. Ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientia motu:
Dumque ea contrecto, totum dureſcere ſenſi
Corpus; & inductâ condi præcordia terrâ.
Dum loquor, amplexa eſt artus nova terra natantes;
Et gravis increvit mutatis inſula membris.

Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes, utque Deorum
Sprètor erat, mentiſque ferox, Ixione natus;
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
Eſſe Deos, dixit, ſi dant adimuntque figuras.
Obſtupuere omnes; nec talia dicta probârunt;
Ante omneſque Lelex. Animo maturus & ævo,
Sic ait: Immenſa eſt, finemque potentia cœli
Non habet; & quicquid Superi voluere, peractum eſt.
Quóque minus dubites, tiliæ contermina quercus
Collibus eſt Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipſe locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Miſit in arva, ſuo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc ſtagnum; tellus habitabilis olim,
Nunc celebres mergis, fulicisque paluſtribus undæ.
Juppiter huc, ſpecie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades poſitis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes;
Mille domos clauſere feræ. Tamen una recepit,

Parva quidem, ſtipulis & cannâ tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illâ ſunt annis juncti juvenilibus, illâ
Conſenuere casâ: paupertatemque fatendo
Effecere levem, nec iniquâ mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras;
Tota domus, duo ſunt: îdem parentque jubentque.
Ergo ubi Cœlicolæ parvos tetigere penates,
Submiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes;
Membra ſenex posito jussit relevare ſedili:
Quo ſuperinjecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suſcitat heſternos; foliiſque & cortice sicco
Nutrit; & ad flammas animâ producit anili:
Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aëno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. Furcâ levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, curvâ clavo ſuſpenſus ab ansâ:
Is tepidis impletur aquis; artusque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis
Impositus lecto, ſpondâ pedibusque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non nisi tempore feſto
Sternere conſuerant: ſed & hæc vilisque vetusque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Accubuere Dei. Menſam ſuccincta tremensque
Ponit anus: menſæ ſed erat pes tertius impar;
Teſta parem fecit. Quæ poſt quàm ſubdita clivum
Suſtulit, æquatam mentæ terſere virentes.
Ponitur hic bicolor ſinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,

Intubaque, & radix, & lactis massa coacti;
Ovaque, non acri leviter versata favillâ:
Omnia fictilibus. Post hæc cælatus eâdem
Sistitur argillâ crater, fabricataque fago
Pocula; quâ cava sunt flaventibus illita ceris.
Parva mora est; epulasque foci misere calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ;
Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
Hîc nux, hîc mixta est rugosis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est. Super omnia vultus
Accessere boni, nec iners pauperque voluntas.
Interea quoties, haustum cratera repleri
Sponte suâ, per seque vident succrescere vina,
Attoniti novitate pavent: manibusque supinis,
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon;
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anser erat, minimæ custodia villæ,
Quem Dis hospitibus domini mactare parabant.
Ille celer pennâ tardos ætate fatigat,
Eluditque diu: tandemque est visus ad ipsos
Confugisse Deos. Superi vetuere necari;
Dîque sumus, meritasque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. Vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modò vestra relinquite tecta,
Ac nostros comitate gradus, & in ardua montis
Ite simul. Parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexere oculos, & mersa palude
Cetera prospiciunt: tantum sua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum,
Illa vetus, dominis etiam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subiere columnæ:
Stramina flavescunt; adopertaque marmore tellus,

Cælatæque fores, aurataque tecta videntur:
Talia cùm placido Saturnius edidit ore.
Dicite, juſte ſenex, & femina conjuge juſto
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Conſilium Superis aperit commune Philemon.
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: & quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem: nec conjugis umquam
Buſta meæ videam: neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur. Templi tutela fuere,
Donec vita data eſt. Annis ævoque ſoluti
Ante gradus ſacros cùm ſtarent fortè, locique
Narrarent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Jamque ſuper gelidos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O! conjux, dixere ſimul, ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani, neque erat cur fallere vellent,
Narravere ſenes: equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos; ponenſque recentia, dixi,
Cura pii Dîs ſunt, &, qui coluere, coluntur.

Deſierat: cunctoſque & res & moverat auctor,
Theſea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur. Sunt, ô! fortiſſime, quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renovamine manſit:
Sunt, quibus in plures jus eſt tranſire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modò te juvenem, modò te videre leonem:
Nunc violentus aper, nunc, quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,

Flumen eras : interdum undis contrarius ignis.

Nec minus Autolyci conjux, Eriſichthone nata,
Juris habet. Pater hujus erat, qui numina Divûm
Sperneret, & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur ; & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus,
Una nemus : vittæ mediam, memoresque tabellæ,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas ;
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum : menſuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat : nec non & cetera tanto
Silva ſub hac, silvâ quanto jacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illâ
Abſtinuit, famulosque jubet ſuccidere ſacrum
Robur : & ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc raptâ ſceleratus verba ſecuri.
Non dilecta Deæ ſolùm, ſed & ipſa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacùmine terram.
Dixit : &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus :
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere ; ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus ;
Haud aliter fluxit, diſcuſsâ cortice, ſanguis,
Quàm ſolet ante aras, ingens ubi victima taurus
Concidit, abruptâ cruor e cervice profuſus.
Obſtupuere omnes : aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſævamque inhibere bipennim.
Aſpicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit
Theſſalus : inque virum convertit ab arbore ferrum,
Detruncatque caput ; repetitaque robora cædit.
Editus e medio ſonus eſt cum robore talis.
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratissima, ligno :

Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam proſtravit pondere silvam.
Attonitæ Dryades damno nemorisque ſuoque,
Omnes germanæ, Cererem cum veſtibus atris
Mærentes adeunt; pœnamque Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisque ſui pulcherrima motu,
Concussit gravidis oneratos messibus agros:
Moliturque genus pœnæ miſerabile, si non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtiferâ lacerare Fame. Quæ quatenus ipsi
Non adeunda Deæ, neque enim Cereremque Famemque
Fata coire sinunt, montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat, Oreada, dictis.
  Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris:
Triſte ſolum, ſterilis, sine fruge, sine arbore, tellus.
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,
Et jejuna Fames. Ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata, jube: nec copia rerum
Vincat eam; ſuperetque meas certamine vires.
Neve viæ ſpatium te terreat, accipe currus:
Accipe, quos frenis altè moderere, dracones.
Et dedit. Illa dato ſubvecta per aëra curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis,
Caucaſon appellant, ſerpentûm colla levavit:
Quæsitamque Famem lapidoſo vidit in agro,
Unguibus & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina: pallor in ore,
Labra incana situ, ſcabræ rubigine fauces:
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent.
Oſſa ſub incurvis exſtabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, & a ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat

Orbis, & immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit, neque enim eſt accedere juxta
Auſa, refert mandata Deæ; paulumque morata,
Quamquam aberat longè, quamquam modò venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem, retroque dracones
Egit in Hæmoniam, versis ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris, quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi, peragit; perque aëra vento
Ad juſſam delata domum eſt: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque ſopore ſolutum,
Noctis erat tempus, geminis amplectitur alis:
Seque viro inſpirat, faucesque, & pectus & ora
Afflat, & in vacuis ſpargit jejunia venis.
Functaque mandato, fecundum deſerit orbem;
Inque domos inopes, aſſueta, revertitur, arva.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes ſub imagine ſomni,
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat:
Exercetque cibo deluſum guttur inani,
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut verò eſt expulſa quies, furit ardor edendi,
Perque avidas fauces immenſaque viſcera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poſcit; & appoſitis queritur jejunia mensis:
Inque epulis epulas quærit. Quodque urbibus eſſe,
Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit uni.
Plusque cupit, quo plura ſuam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terrâ,
Nec ſatiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non umquam alimenta recuſat,
Innumerasque faces cremat; & quo copia major
Eſt data, plura petit; turbâque voracior ipsâ eſt;
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſa cibi eſt: ſemperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris,

Attenuârat opes : ſed inattenuata manebas
Tum quoque , dira fames , implacatæque vigebat
Flamma gulæ. Tandem , demiſſo in viſcera cenſu ,
Filia reſtabat , non illo digna parente :
Hanc quoque vendit inops. Dominum generoſa recuſat ;
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas ,
Eripe me domino , qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes , ait. Hæc Neptunus habebat :
Qui , prece non ſpretâ , quamvis modò viſa ſequenti
Eſſet hero , formamque novat , vultumque virilem
Induit , & cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans , O ! qui pendentia parvo
Æra cibo celas , moderator arundinis , inquit ,
Sic mare compoſitum , ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus , & nullos , niſi fixus , ſentiat hamos :
Quæ modò , cum vili turbatis veſte capillis ,
Litore in hoc ſteterat , nam ſtantem in litore vidi ,
Dic ubi ſit : neque enim veſtigia longiùs exſtant.
Illa Dei munus bene cedere ſentit : & a ſe
Se quæri gaudens , his eſt reſecuta rogantem.
Quiſquis es , ignoſcas : in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi , ſtudioque operatus inhæsi.
Quóque minus dubites , ſic has Deus æquoris artes
Adjuvet , ut nemo jam dudum litore in iſto ,
Me tamen excepto , nec fœmina conſtitit ulla.
Credidit : & verſo dominus pede preſſit arenam ,
Eluſusque abiit : illi ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere ſuam transformia corpora ſentit ,
Sæpe pater dominis Triopeïda vendit : at illa
Nunc equa , nunc ales , modò bos , modò cervus abibat :
Præbebatque avido non juſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſt quàm conſumſerat omnem
Materiam , dederatque gravi nova pabula morbo ;
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit : & infelix minuendo corpus alebat.

Quid moror externis ? etiam mihi sæpe novandi
Corporis , ô juvenes ! numero finita poteſtas.
Nam modò, quod nunc ſum, videor: modò flector in anguem:
Armenti modò dux vires in cornua ſumo :
Cornua , dum potui : nunc pars caret altera telo
Frontis , ut ipſe vides. Gemitus ſunt verba ſecuti.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER IX.

Quæ gemitûs, truncæque Deo Neptunius heros
Cauſa rogat frontis : cùm sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines.
Triſte petis munus : quis enim ſua prœlia victus
Commemorare velit? Referam tamen ordine : nec tam
Turpe fuit vinci, quàm contendiſſe decorum eſt :
Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
  Nomine si qua ſuo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides : alii ceſſere duobus.
Ille Jovem ſocerum dare ſe, famamque laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat juſſa novercæ.
Contra ego : (turpe Deum mortali cedere duxi :
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum,
Curſibus obliquis intra tua regna fluentûm :
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantùm ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmenâ matre creatum,

Juppiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jam dudum lumine torvo
Spectat, & accensæ non fortiter imperat iræ;
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera linguâ.
Dummodo pugnando superem, tu vince loquendo.
Congrediturque ferox. Puduit modò magna locutum
Cedere. Rejeci viridem de corpore vestem;
Brachiaque opposui: tenuique a pectore varas
In statione manus, & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ jactu flavescit arenæ.
Et modò cervicem, modò crura micantia captat,
Aut captare putes; omnique a parte lacessit.
Me mea defendit gravitas, frustraque petebar.
Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa, suoque est pondere tuta.
Digredimur paulum: rursumque ad bella coïmus,
Inque gradu stetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ, toto nitidissima saltu,
Expetitur conjux: spectant armenta, paventque
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides a se mea pectora: quartò
Excutit amplexus, adductaque brachia solvit;
Impulsumque manu, certum mihi vera fateri,
Protinus avertit: tergoque onerosus inhæsit.
Si qua fides, neque enim fictâ mihi gloria voce
Quæritur, imposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen exserui sudore fluentia multo
Brachia; vix solvi duros a corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibetque resumere vires:

Et

Et cervice meâ potitur. Tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt, & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas devertor ad artes;
Elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui poſt quàm flexos sinuavi corpus in orbes,
Cúmque fero movi linguam ſtridore biſulcam;
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes;
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: &, ut vincas alios, Acheloë, dracones;
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fecunda ſuis erat illa: nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum,
Quin gemino cervix herede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis e cæde colubris,
Creſcentemque malo, domui; domitamque peremi.
Quid fore te credas, ſolum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, ceu guttura forcipe preſſus;
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille toris a læva parte lacertos;
Admiſſumque trahens ſequitur: deprenſaque durâ
Cornua figit humo, meque altâ ſternit arenâ.
Nec ſatis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncâque a fronte revellit.
Naides hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrarunt; diveſque meo bona Copia cornu eſt.
Dixerat: at Nymphe, ritu ſuccincta Dianæ,
Una miniſtrarum, fusis utrimque capillis,
Inceſſit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas, felicia poma, fecundas.
Lux ſubit: &, primo feriente cacumina Sole,
Diſcedunt juvenes: neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, motæque reſidant,

Opperiuntur, aquæ: vultus Acheloüs agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris,
Cetera sospes erat: capitis quoque, fronde salignâ,
Aut super impositâ celatur arundine, damnum.

At te, Nesse ferox, ejusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga sagittâ.
Namque, novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberiùs solito nimbis hiemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque impervius, amnis.
Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem,
Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum:
Officioque meo ripâ sistetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumque, ipsumque timentem,
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso.
Mox, ut erat, pharetrâque gravis, spolioque leonis,
Nam clavam & curvos trans ripam miserat arcus,
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec, quâ sit clementissimus amnis,
Quærit; & obsequio deferri spernit aquarum.
Jamque tenens ripam, missos cùm tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Nessoque parante
Fallere depositum; Quò te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse biformis,
Dicimus: exaudi; nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit, at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equinâ.
Vulnere, non pedibus te consequar. Ultima dicta
Re probat: & missâ fugientia terga sagittâ
Trajicit. Exstabat ferrum de pectore aduncum:
Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen
Emicuit, mixtus Lernæi tabe veneni.

Excipit hunc Nessus : Neque enim moriemur inulti,
Secum ait : & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.

Longa fuit medii mora temporis : actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercæ.
Victor ab Œchalia Cenæo sacra parabat
Vota Jovi, cum Fama loquax præcessit ad aures,
Deïanira tuas, (quæ veris addere falsa
Gaudet, & e minima sua per mendacia crescit)
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans : Venerisque novæ perterrita famâ
Indulsit primò lacrymis ; flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum : mox deinde, Quid autem
Flemus, ait ? pellex lacrymis lætabitur istis :
Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidq; novandum (est,
Dum licet ; & nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam ? repetam Calydona, morerne ?
Excedam tectis ? an, si nihil amplius, obstem ?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
Forte paro facinus ? quantumque injuria possit,
Femineusque dolor, jugulatâ pellice, testor ?
In cursus animus varios abit : omnibus illi
Prætulit imbutam Nesseo sanguine vestem
Mittere, quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit : blandisque miserrima verbis,
Dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Tura dabat primis, & verba precantia, flammis ;
Vinaque marmoreas paterâ fundebat in aras ;
Incaluit vis illa mali ; resolutaque flammis
Herculeos abiit, late diffusa, per artus.
Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit.
Victa malis post quàm patientia, repulit aras,
Implevitque suis nemorosam vocibus Œten.

Nec mora : letiferam conatur ſcindere veſtem.
Quâ trahitur , trahit illa cutem : fœdumque relatu ;
Aut hæret membris fruſtra tentata revelli ;
Aut laceros artus , & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor , gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu , ſtridit ; coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt : ſorbent avidæ præcordia flammæ ,
Cæruleusque fluit toto de corpore ſudor :
Ambuſtique ſonant nervi : cæcâque medullis
Tabe liquefactis , tendens ad ſidera palmas ;
Cladibus , exclamat , Saturnia , paſcere noſtris.
Paſcere : & hanc peſtem ſpecta , crudelis , ab alto :
Corque ferum ſatia. Vel si miſerandus & hoſti ;
Hoſtis enim tibi ſum , diris cruciatibus ægram ,
Inviſamque animam , natamque laboribus , aufer.
Mors mihi munus erit : decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui ? ſævoque alimenta parentis
Antæo eripui ? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex ; nec forma triplex tua, Cerbere, movit ?
Vosne , manus , validi preſſiſtis cornua tauri ?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ ,
Partheniumque nemus ? veſtrâ virtute relatus
Thermodontiaco cælatus baltheus auro ,
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone ?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere , nec mî
Arcadiæ vaſtator aper ? nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum , geminasque reſumere vires ?
Quid ? cùm Thracas equos, humano ſanguine pingues ,
Plenaque corporibus laceris præſepia vidi ,
Viſaque dejeci , dominumque ipſosque peremi ?
His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis ?
Hac cœlum cervice tuli ? Defeſſa jubendo eſt
Sæva Jovis conjux : ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt , cui nec virtute reſiſti ,
Nec telis armisve poteſt : pulmonibus errat

Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus: & sunt, qui credere possint
Esse Deos? Dixit: perque altam saucius Œten
Haud aliter graditur, quàm si venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frementem,
Sæpe retentantem totas infringere vestes,
Sternentemque trabes, irascentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavatâ
Aspicit: utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tulisti?
Tune meæ necis auctor eris? Tremit ille, pavetque
Pallidus; & timidè verba excusantia dicit.
Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortiùs, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
Astringi, & spissâ glomerari grandine corpus;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exsanguemque metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidas versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboïco scopulus brevis emicat altè
Gurgite; & humanæ servat vestigia formæ.
Quem, quasi sensurum, nautæ calcare verentur,
Appellantque Lichan. At tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Œte,
Inque pyram structis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque visuras iterum Trojana sagittas,
Ferre jubes Pæante satum: quo flamma ministro
Subdita. Dumque avidis comprenditur ignibus agger,
Congeriem silvæ Nemeæo vellere summam
Sternis: &, impositâ clavæ cervice, recumbis,
Haud alio vultu, quàm si conviva jaceres

Inter plena meri redimitus pocula fertis.
Jamque valens, & in omne latus diffufa fonabat,
Securosque artus, contemtoremque petebat
Flamma fuum: timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita, fensit enim, læto Saturnius ore
Juppiter alloquitur: Noftra eft timor iste voluptas,
O! Superi: totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque;
Et mea progenies veftro quoque tuta favore eft.
Nam, quamquam ipsius datur hoc immanibus actis,
Obligor ipfe tamen: fed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Œtæas fpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes;
Nec nisi maternâ Vulcanum parte potentem
Sentiet: æternum eft, a me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullâque domabile flammâ.
Idque ego, defunctum terrâ, cœleftibus oris
Accipiam, cunctisque meum lætabile factum
Dîs fore confido: si quis tamen Hercule, si quis
Forte Deo doliturus erit, data præmia nolet;
Sed meruiffe dari fciet, invitusque probabit.
Affenfere Dei: conjux quoque regia vifa eft
Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliffe Jovis; feque indoluiffe notatam.
Interea, quodcumque fuit populabile flammæ,
Mulciber abftulerat; nec cognofcenda remansit
Herculis effigies; nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet, tantumque Jovis veftigia fervat.
Utque novus ferpens, positâ cum pelle fenectâ,
Luxuriare folet, fquamâque virere recenti;
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte fui meliore viget; majorque videri
Cœpit, & auguftâ fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aftris.
Sensit Atlas pondus. Neque adhuc Stheneleïus iras

Solverat Euryſtheus, odiumque in prole paternum
Exercebat atrox: at longis anxia curis
Argolis Alcmene, queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iolen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque animoque receperat Hyllus;
Impleratque uterum generoſo germine. Cui sic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem,
Corripiantque moras, tum cùm matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam;
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cùm jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur sidere signum:
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Jovem. Nec jam tolerare labores
Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet, parsque eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendensque ad cœlum brachia, magno
Lucinam, Nixosque pares, clamore vocabam.
Illa quidem vênit, ſed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit gemitus, ſubſedit in illa
Ante fores arâ: dextroque a poplite lævum
Preſſa genu, digitis inter ſe pectine junctis,
Suſtinuit nixus. Tacitâ quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi: cupioque mori, moturaque duras
Verba queror silices. Matres Cadmeïdes adſunt,
Votaque ſuſcipiunt, exhortanturque dolentem.
Una miniſtrarum, mediâ de plebe, Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis ſtrenua jussis;
Officiis dilecta ſuis. Ea ſensit iniquâ
Neſcio quid Junone geri: dumque exit, & intrat

Sæpe fores; Divam residentem vidit in ara,
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem;
Et, Quæcumque es, ait, dominæ gratare: levata eſt
Argolis Alcmene, potiturque puerpera voto.
Exsiluit, junctasque manus patefacta remisit
Diva potens uteri: vinclis levor ipſa remissis.
Numine decepto, risiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamque ipsis Dea ſæva capillis
Traxit, & e terra corpus relevare volentem
Arcuit: inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum: forma eſt diverſa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: noſtrasque domos, ut & ante, frequentat.

Dixit: &, admonitu veteris commota miniſtræ,
Ingemuit; quam sic nurus eſt affata gementem.
Te tamen, ô! genitrix, alienæ ſanguine veſtro
Rapta movet facies. Quid? si tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quamquam lacrymæque dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. Fuit unica matri,
Me pater ex alia genuit, notissima formâ
Œchalidum, Dryope: quam, virginitate carentem,
Vimque Dei paſſam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon; & habetur conjuge felix.
Eſt lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris efficiens: ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum neſcia; quóque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus; tepidique ope lactis alebat.
Haud procul a ſtagno, Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: & idem factura videbar;
Namque aderam. Vidi guttas e flore cruentas.

Decidere ; & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obſcena Priapi,
Contulerat verſos, ſervato nomine, vultus.
Neſcierat ſoror hoc ; quæ cùm perterrita retro
Ire, & adoratis vellet diſcedere Nymphis ;
Hæſerunt radice pedes. Convellere pugnat :
Nec quicquam, nisi ſumma, movet : ſuccreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit, conata manu laniare capillos ;
Fronde manum implevit: frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſſos, namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen, materna rigeſcere ſentit
Ubera : nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis ; opemque
Non poteram tibi ferre, ſoror : quantumque valebam,
Creſcentem truncum ramoſque amplexa, morabar :
Et, fateor, volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miſerrimus, adſunt ;
Et quærunt Dryopen : Dryopen quærentibus illis
Oſtendi loton. Tepido dant oſcula ligno ;
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil, nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara ſoror. Lacrymæ miſero de corpore factis
Irrorant foliis : ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundit in aëra queſtus.
Si qua fides miſeris, hoc me per numina juro
Non meruiſſe nefas : patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ : si mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes ; & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici : noſtrâque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat, noſtrâque ſub arbore ludat.
Cúmque loqui poterit, matrem facitote ſalutet.
Et triſtis dicat ; Latet hoc ſub ſtipite mater.
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores,

Et frutices omnes corpus putet eſſe Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque.
Quîs si qua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morſu, frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo : nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit, ſummoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus : sine munere veſtro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desierant simul ora loqui, simul eſſe : diuque,
Corpore mutato, rami caluere recentes.
Dumque refert Iole fatum miſerabile, dumque
Eurytidos lacrymas admoto pollice siccat
Alcmene, flet & ipſa tamen. Compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam : nam limine conſtitit alto
Pæne puer, dubiâque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolâus in annos.

Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quæ cùm jurare pararet
Dona tributuram poſt hac ſe talia nulli,
Non eſt paſſa Themis. Nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit, Capaneusque nisi ab Jove vinci
Haud poterit : ibuntque pares in vulnera fratres :
Seductâque, ſuos manes, tellure, videbit
Vivus adhuc vates : ultusque parente parentem
Natus, erit facto pius & ſceleratus eodem :
Attonitusque malis, exſul mentisque domûsque,
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris ;
Donec eum conjux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumque latus Phegeïus hauſerit ensis.
Tum demum magno petet hos Acheloïa ſupplex
Ab Jove Callirhoë natis infantibus annos.
Juppiter his motus, privignæ dona nurûſque

Præcipiet, facietque viros impubibus annis.

Hæc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis; vario Superi ſermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui: queritur caneſcere mitis
Iasiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat, Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Juppiter ora
Solvit: &, O! noſtri si qua eſt reverentia, dixit,
Quò ruitis? tantumne sibi quis poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? Fatis Iolâus in annos,
Quos egit, rediit: fatis revireſcere debent
Callirhoë geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quóque hoc animo meliore feratis,
Me quoque, fata regunt: quæ si mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni;
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo: qui propter amara ſeneſtæ
Pondera deſpicitur, nec, quo priùs, ordine regnat.
Dicta Jovis movêre Deos: nec ſuſtinet ullus,
Cum videant feſſos Rhadamanthon & Æacon annis,
Et Minoa, queri. Qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas, ipſo quoque nomine, gentes:
Tunc erat invalidus: Deïonidenque juventæ
Robore Miletum, Phœboque parente ſuperbum,
Pertimuit: credensque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tuâ: celerique carinâ
Ægæas metiris aquas; & in Aside terrâ
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri, toties redeuntis eódem,

Cognita Cyanee : præſtanti corpora formâ ,
Byblida cum Cauno , prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt , ut ament conceſſa puellæ.
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris ,
Non , ſoror ut fratrem , nec quâ debebat , amavit.
Illa quidem primò nullos intelligit ignes ,
Nec peccare putat , quod ſæpius oſcula jungat ,
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo ;
Mendacique diu pietatis fallitur umbrâ.
Paulatim declinat amor , viſuraque fratrem
Culta venit ; nimiumque cupit formoſa videri :
Et , si qua eſt illic formoſior , invidet illi.
Sed nondum manifeſta sibi eſt , nullumque ſub illo
Igne facit votum ; verùm tamen æſtuat intus.
Jam dominum appellat : jam nomina ſanguinis odit ;
Byblida jam mavult , quàm ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcenas animo demittere non eſt
Auſa ſuo vigilans. Placidâ reſoluta quiete
Sæpe videt, quod amat : viſa eſt quoque jungere fratri
Corpus ; & erubuit , quamvis ſopita jacebat.
Somnus abit : silet illa diu , repetitque quietis
Ipſa ſuæ ſpeciem , dubiâque ita mente profatur.
Me miſeram ! tacitæ quid vult sibi noctis imago ,
Quàm nolim rata sit ? Cur hæc ego ſomnia vidi ?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis :
Et placet , & poſſum , si non sit frater , amare :
Et me dignus erat. Verùm nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem ,
Sæpe licet simili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno , nec abeſt imitata voluptas.
Prô Venus ! & tenerâ volucer cum matre Cupido !
Gaudia quanta tuli ! quàm me manifeſta libido
Contigit ! ut jacui totis reſoluta medullis !
Ut meminiſſe juvat ! quamvis brevis illa voluptas ,
Noxque fuit præceps , & cœptis invida noſtris.
O ! ego , si liceat mutato nomine jungi ,

Quàm bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti !
Quàm bene, Caune, meo poteras gener esse parenti !
Omnia, Dî facerent, essent communia nobis,
Præter avos ! Tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur, pulcherrime, matrem !
At mihi, quæ malè sum, quos tu, sortita parentes,
Nil nisi frater eris : quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea visa ? quod autem
Somnia pondus habent ? an habent & somnia pondus ?
Dî melius ! Dî nempe suas habuere sorores.
Sic Saturnus Opim, junctam sibi sanguine, duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis sua jura : quid ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversaque fœdera tento ?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor ;
Aut, hoc si nequeo, peream precor ante, toroque
Mortua componar, positæque det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum.
Finge placere mihi, scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuere sororum.
Unde sed hos novi ? cur hæc exempla paravi ?
Quò feror ? obscenæ procul hinc discedite flammæ :
Nec, nisi quâ fas est germanæ, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam ? poterisne loqui ? poterisne fateri ?
Coget amor : potero. Vel, si pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit sententia mentem.
In latus erigitur, cubitoque innixa sinistro,
Viderit : insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi ! quò labor ? quem mens mea concipit ignem ?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit, & dubitat : scribit, damnatque tabellas ;

Et notat, & delet : mutat, culpatque, probatque :
Inque vicem ſumtas ponit, poſitasque reſumit.
Quid velit, ignorat : quicquid factura videtur,
Diſplicet : in vultu eſt audacia mixta pudori.
Scripta Soror fuerat : viſum eſt delere Sororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris.
Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
Hanc tibi mittit amans : pudet, ah ! pudet edere nomen!
Et, ſi quid cupiam, quæris ; ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſa meo : nec cognita Byblis
Ante forem, quàm ſpes votorum certa fuiſſet.
Eſſe quidem læſi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida ſæpe
Lumina, nec cauſâ ſuſpiria mota patenti,
Et crebri amplexus ; & quæ, ſi forte notaſti,
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
Ipſa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
Sunt mihi Dî teſtes, ut tandem ſanior eſſem :
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix ; & plus, quàm ferre puellam
Poſſe putes, ego dura tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſervare potes, tu perdere ſolus amantem.
Elige utrum facias. Non hoc inimica precatur :
Sed quæ, cùm tibi ſit junctiſſima, junctior eſſe
Expetit ; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura ſenes norint : & quid liceatque, nefaſque,
Faſque ſit, inquirant ; legumque examina ſervent :
Conveniens Venus eſt annis temeraria noſtris.
Quid liceat, neſcimus adhuc : & cuncta licere
Credimus : & ſequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient : tantum abſit cauſa timendi.
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus.
Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi :

Et damus amplexus, & jungimus oſcula coram.
Quantum eſt, quod deſit! miſerere fatentis amorem,
Et non faſſuræ, niſi cogeret ultimus ardor:
Neve merere, meo ſubſcribi cauſa ſepulcro.
  Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: ſummuſque in margine verſus adhæsit.
Protinus impreſsâ ſignat ſua crimina gemmâ,
Quam tinxit lacrymis: linguam defecerat humor.
Deque ſuis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidissime, noſtro,
Dixit, & adjecit poſt longo tempore, fratri.
Cùm daret, elapſæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata eſt: miſit tamen. Apta miniſter
Tempora nactus, adit, traditque latentia verba.
Attonitus ſubitâ juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ ſibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, ô! vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si noſtrum tua fata pudorem
Non traherent ſecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles auditâ, Bybli, repulsâ:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores:
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces.
Et meritò: quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam citò commisi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi. Ne non ſequeretur euntem,
Parte aliquâ veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in ſcopulos igitur, ſubmerſaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recurſus.
Quid? quod & ominibus certis prohibebar amori.

Indulgere meo, tum cùm mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potiùs mutanda dies? Deus ipse monebat,
Signaque certa dabat, si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram, præsensque meos aperire furores.
Vidisset lacrymas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Amplectique pedes: affusaque poscere vitam:
Et, si rejicerer, potui moritura videri.
Omnia fecissem, quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia, mentem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri.
Non adiit cautè: non legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horamque animumque vacantem.
Hæc nocuere mihi: neque enim de tigride natus;
Nec rigidas silices, solidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta, gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. Repetendus erit: nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, dum spiritus iste manebit.
Nam primum, si fata mihi revocare liceret,
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare secundum est.
Quippe nec ille potest, ut jam mea vota relinquam,
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et, quia desierim, leviter voluisse videbor;
Aut etiam tentasse illum, insidiisque petisse.
Vel certè non hoc, qui plurimus urit, & ussit
Pectora nostra, Deo, sed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi, & petii: temerata est nostra voluntas:
Ut nihil adjiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina parvum.
Dixit: &, incertæ tanta est discordia mentis!
Cùm pigeat tentasse, libet tentare: modumque

Exit ; & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt , patriam fugit ille , nefasque ;
Inque peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.
Tum verò mæſtam totâ Miletida mente
Defeciſſe ferunt : tum verò a pectore veſtem
Deripuit , planxitque ſuos furibunda lacertos :
Jamque palam eſt demens ; inconceſſamque fatetur
Spem Veneris : sine quâ patriam , inviſosque penates ,
Deſerit , & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motæ , proles Semeleïa , thyrſo
Iſmariæ celebrant repetita triennia Bacchæ ;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubasides vidêre nurus : quibus , illa , relictis ,
Caras , & armiferos Lelegas , Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undas ,
Quoque Chimæra jugo mediis in partibus ignem ,
Pectus & ora leæ , caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt silvæ : cùm tu laſſata ſequendo
Procidis ; & , durâ positis tellure capillis ,
Bybli , taces ; frondesque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur : ſæpe , ut moderetur amori ,
Præcipiunt ; ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet : viridesque ſuis terit unguibus herbas
Byblis , & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naïdas his venam , quæ numquam areſcere poſſet ,
Suppoſuiſſe ferunt : quid enim dare majus habebant ?
Protinus , ut ſecto piceæ de cortice guttæ ,
Utve tenax gravidâ manat tellure bitumen ;
Utve , ſub adventum ſpirantis lene Favonî ,
Sole remolleſcit , quæ frigore conſtitit , unda ,
Sic lacrymis conſumta ſuis Phœbeïa Byblis
Vertitur in fontem , qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ ; nigrâque ſub ilice manat.

Fama novi centum Cretæas forsitan urbes

Implêſſet monſtri ; si non miracula nuper ,
Iphide mutatâ , Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæſtia regno
Progenuit tellus , ignoto nomine Ligdum ,
Ingenuâ de plebe virum. Nec cenſus in illo
Nobilitate ſuâ major : ſed vita fideſque
Inculpata fuit : gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his movit , cùm jam prope partus adeſſet.
Quæ voveam , duo ſunt : minimo ut relevere labore ,
Utque marem parias. Onerosior altera ſors eſt :
Et vires fortuna negat. Quod abominor , ergo
Edita ſortè tuo fuerit si femina partu ,
(Invitus mando : Pietas , ignoſce ,) necetur.
Dixerat : & lacrymis vultum lavere profusis ,
Tam qui mandabat , quàm cui mandata dabantur.
Sed tamen usque ſuum vanis Telethuſa maritum
Solicitat precibus , ne ſpem sibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Ligdo ſententia : jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem ;
Cùm medio noctis ſpatio , ſub imagine ſomni ,
Inachis ante torum , pompâ comitata ſuorum ,
Aut ſtetit , aut viſa eſt. Inerant lunaria fronti
Cornua , cum ſpicis nitido flaventibus auro ,
Et regale decus : cum quâ latrator Anubis ,
Sanctaque Bubaſtis , variuſque coloribus Apis :
Quique premit vocem , digitoque silentia ſuadet ;
Siſtraque erant , numquamque ſatis quæsitus Osiris ,
Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.
Cùm , velut excuſſam ſomno , & manifeſta videntem ,
Sic affata Dea eſt. Pars , ô ! Telethuſa , mearum ,
Pone graves curas ; mandataque falle mariti.
Nec dubita , cùm te partu Lucina levârit ,
Tollere quicquid erit. Dea ſum auxiliaris , opemque
Exorata fero : nec te coluiſſe querêris
Ingratum numen. Monuit , thalamoque recessit.
Læta thoro ſurgit , puraſque ad sidera ſupplex

Creſſa manus tollens, rata sint ſua viſa, precatur.
Ut dolor increvit, ſeque ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro femina patri;
Jussit ali mater, puerum mentita; fidemque
Res habuit: neque erat facti nisi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum:
Iphis avus fuerat. Gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Impercepta pià mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus,
Cùm pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Ianthen;
Inter Phæſtiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleſte.
Par ætas, par forma fuit: primasque magiſtris
Accepere artes, elementa ætatis, ab isdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus, & æquum
Vulnus utrique tulit: ſed erat fiducia diſpar.
Conjugii pactæque exſpectat tempora tædæ,
Quamque virum putat eſſe, ſuum fore credit, Ianthe.
Iphis amat, quâ poſſe frui deſperat; & auget
Hoc ipſum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrymas, Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novæque
Cura tenet Veneris? si Dî mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non & perdere vellent,
Naturale malum ſaltem, & de more, dediſſent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries: ſequitur ſua femina cervum.
Sic & aves coëunt; interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla eſt.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat, taurum dilexit filia Solis:
Femina nempe marem. Meus eſt furiosior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa ſecuta eſt

Spem Veneris : tamen illa dolis , & imagine vaccæ ,
Passa bovem est : & erat , qui deciperetur , adulter.
Huc licet e toto sollertia confluat orbe ,
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis ;
Quid faciet ? Num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet ? num te mutabit , Ianthe ?
Quin animum firmas ? teque ipsa recolligis , Iphi ?
Consiliique inopes & stultos excutis ignes ?
Quid sis nata , vide : nisi te quoque decipis ipsam ,
Et pete quod fas est : & ama , quod femina debes.
Spes est quæ capiat : spes est quæ pascat amorem.
Hanc tibi res adimit. Non te custodia caro
Arcet ab amplexu , nec cauti cura magistri ,
Non patris asperitas. Non se negat ipsa roganti ,
Nec tamen est potiunda tibi : nec , ut omnia fiant ,
Esse potes felix ; ut Dîque hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars una est vana meorum :
Dique mihi faciles , quicquid valuere , dederunt.
Quodque ego,vult genitor, vult ipsa,socerque futurus:
At non vult Natura , potentior omnibus istis ,
Quæ mihi sola nocet. Venit ecce optabile tempus ,
Luxque jugalis adest , ut jam mea fiat Ianthe ;
Nec mihi continget : mediis sitiemus in undis.
Pronuba quid Juno , quid ad hæc , Hymenæe , venitis
Sacra ? quibus qui ducat abest , ubi nubimus ambæ.
Pressit ab his vocem : nec leniùs altera virgo
Æstuat : utque celer venias , Hymenæe , precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens , modò tempora differt:
Nunc , ficto languore , moram trahit. Omina sæpe ,
Visaque causatur. Sed jam consumserat omnem
Materiam ficti : dilataque tempora tædæ
Institerant , unusque dies restabat : at illa
Crinalem capiti vittam natæque sibique
Detrahit : & , passis aram complexa capillis ,
Isi , Parætonium , Mareoticaque arva , Pharonque ,
Quæ colis , & septem digestum in cornua Nilum ,

Fer, precor, inquit, opem: noſtroque medere timori.
Te, Dea, te quondam, tuaque hæc insignia vidi:
Cunctaque cognovi, comitesque, facesque, ſonumque
Siſtrorum: memorique animo tua juſſa notavi.
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipſa,
Consilium monitumque tuum eſt: miſerere duarum,
Auxilioque juva. Lacrymæ ſunt verba ſecutæ.
Viſa Dea eſt moviſſe ſuas, & moverat, aras.
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulſerunt; crepuitque ſonabile siſtrum.
Non ſecura quidem, fauſto tamen omine læta,
Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
Quàm ſolita eſt, majore gradu: nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomtis brevior menſura capillis.
Plusque vigoris adeſt, habuit quàm femina. Jam, quæ
Femina nuper eras, puer es. Date muneŕa templis:
Nec timidâ gaudete fide. Dant munera templis.
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
  Dona puer ſolvit, quæ femina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis latum patefecerat orbem,
Cùm Venus & Juno, ſociosque Hymenæus ad ignes
Conveniunt; potiturque ſuâ puer Iphis Ianthe.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER X.

INDE per immenſum, croceo velatus amictu,
Aëra digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras
Tendit; & Orpheâ nequicquam voce rogatur.
Adfuit ille quidem: ſed nec ſollemnia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo
Uſque fuit, nulloſque invênit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova, Naïadum turbâ comitata, vagatur,
Decidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſt quàm Rhodopeïus auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tænariâ eſt auſus deſcendere portâ.
Perque leves populos, ſimulacraque functa ſepulcris,
Perſephonen adiit, inamœnaque regna tenentem
Umbrarum dominum: pulsisque ad carmina nervis,
Sic ait. O! poſiti ſub terrâ numina mundi,
In quem recidimus quicquid mortale creamur;
Si licet, &, falsi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec uti villoſa colubris
Terna Meduſæi vincirem guttura monſtri.
Cauſa viæ conjux: in quam calcata venenum
Vipera diffudit, creſcenteſque abſtulit annos.

Poſſe pati volui : nec me tentaſſe negabo.
Vicit Amor. Superâ Deus hic bene notus in ora eſt :
An ſit & hìc, dubito. Sed & hìc tamen auguror eſſe :
Famaque ſi veterem non eſt mentita rapinam,
Vos quoque junxit Amor. Per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices, oro, properata retexite fila.
Omnia debemur vobis : paulumque morati,
Serius aut citius ſedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes : hæc eſt domus ultima : vosque
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoque, cùm juſtos matura peregerit annos,
Juris erit veſtri : pro munere poſcimus uſum.
Quod ſi fata negant veniam pro conjuge, certum eſt
Nolle redire mihi : leto gaudete duorum.

Talia dicentem, nervosque ad verba moventem,
Exſangues flebant animæ : nec Tantalus undam
Captavit refugam : ſtupuitque Ixionis orbis.
Nec carpſere jecur volucres : urnisque vacarunt
Belides, inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
Tum primùm lacrymis, victarum carmine, fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas. Nec regia conjux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare :
Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes
Inter, & incessit paſſu de vulnere tardo.
Hanc, ſimul & legem, Rhodopeïus accipit heros ;
Ne flectat retro ſua lumina ; donec Avernas
Exierit valles : aut irrita dona futura.

Carpitur acclivus per muta ſilentia trames,
Arduus, obſcurus, caligine denſus opacâ.
Nec procul abfuerunt telluris margine ſummæ :
Hìc, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
Flexit amans oculos : & protinus illa relapſa eſt.
Brachiaque intendens, prendique, & prendere certans,
Nil niſi cedentes infelix arripit auras.
Jamque iterum moriens non eſt de conjuge quicquam

Queſta ſuo : quid enim nisi ſe quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit : revolutaque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit geminâ nece conjugis Orpheus,
Quàm tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit; quem non pavor ante reliquit,
Quàm natura prior, ſaxo per corpus oborto :
Quique in ſe crimen traxit, voluitque videri
Olenos eſſe nocens : tuque ô ! confiſa figuræ,
Infelix Lethæa, tuæ; junctiſſima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem,
Portitor arcuerat : ſeptem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris ſine munere, ſedit.
Cura, dolorque animi, lacrymæque alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumque Aquilonibus Hæmon.
Tertius æquoreis incluſum Piſcibus annum
Finierat Titan; omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem : ſeu quod malè ceſſerat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Jungere ſe vati : multæ doluere repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares : citraque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

Collis erat, collemque ſuper planiſſima campi
Area; quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat : quâ poſt quàm parte reſedit
Dîs genitus vates, & fila ſonantia movit,
Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus.
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodiſque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,

Amnicolæque

Amnicolæque simul salices, & aquatica lotos,
Perpetuóque virens buxus, tenuesque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula tinus.
Vos quoque, flexipedes hederæ, venistis, & unà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi:
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ, victoris præmia, palmæ:
Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus,
Grata Deûm matri: siquidem Cybeleïus Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
  Adfuit huic turbæ, metas imitata, cupressus:
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus.
Namque sacer Nymphis, Carthæa tenentibus arva,
Ingens cervus erat: latéque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras.
Cornua fulgebant auro, demissaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo
Bulla super frontem, parvis argentea loris
Vincta, movebatur: parilesque ex ære nitebant,
Auribus in geminis, circum cava tempora, baccæ.
Isque metu vacuus, naturalique pavore
Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cyparisse, tibi. Tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modò texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo residens, huc latus & illuc,
Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Æstus erat, mediusque dies; Solisque vapore
Concava litorei fervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosâ posuit sua corpora terrâ
Cervus, & arboreâ ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto
Fixit: &, ut sævo morientem vulnere vidit,

Velle mori ſtatuit. Quæ non ſolatia Phœbus
Dixit : & , ut leviter , pro materiàque doleret ,
Admonuit : gemit ille tamen : munusque ſupremum
Hoc petit a Superis , ut tempore lugeat omni.
Jamque , per immenſos egeſto ſanguine fletus ,
In viridem verti cœperunt membra colorem ;
Et modò , qui niveâ pendebant fronte capilli ,
Horrida cæſaries fieri : ſumtoque rigore ,
Sidereum gracili ſpectare cacumine cœlum.
Ingemuit , triſtisque Deus , Lugebere nobis ,
Lugebisque alios , aderisque dolentibus , inquit.

Tale nemus vates contraxerat : inque ferarum
Concilio , medius turbæ , volucrumque ſedebat.
Ut ſatis impulſas tentavit pollice chordas ;
Et ſensit varios , quamvis diverſa ſonarent ,
Concordare modos , hoc vocem carmine rupit.
Ab Jove, Muſa parens, cedunt Jovis omnia regno ,
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta prius : cecini plectro graviore Gigantas ,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt leviore lyrâ : pueroſque canamus
Dilectos Superis ; inconcessisque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex Superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit : & inventum eſt aliquid , quod Juppiter eſſe ,
Quàm quod erat , mallet : nullâ tamen alite verti
Dignatur , niſi quæ poſſit ſua fulmina ferre.
Nec mora : percuſſo mendacibus aëre pennis ,
Abripit Iliaden : qui nunc quoque pocula miſcet ,
Invitâque Jovi nectar Junone miniſtrat.

Te quoque, Amyclide, poſuiſſet in æthere Phœbus,
Triſtia ſi ſpatium ponendi fata dediſſent.
Quà licet , æternus tamen es : quotiesque repellit
Ver hiemem , Piſcique Aries ſuccedit aquoſo ;

Tu toties oreris, viridique in cespite vernas.
Te meus ante alios genitor dilexit: & orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi.
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ;
Immemor ipse sui non retia ferre recusat,
Non tenuisse canes; non per juga montis iniqui
Isse comes: longàque alit assuetudine flammas.
Jamque ferè medius Titan venientis & actæ
Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque;
Corpora veste levant, & succo pinguis olivi
Splendescunt, latique ineunt certamina disci:
Quem prius aërias libratum Phœbus in auras
Misit, & oppositas disjecit pondere nubes.
Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercusso subjecit ab aëre tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æquè,
Ac puer, ipse Deus: collapsosque excipit artus.
Et modò te refovet: modò tristia vulnera siccat:
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant subito caput illa gravatum,
Nec se sustineant, spectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix; humeroque recumbit.
Laberis, Œbalide, primâ fraudate juventâ,
Phœbus ait: videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es facinusque meum. Mea dextera leto
Inscribenda tuo est: ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse, vocari
Culpa potest: nisi culpa potest, & amasse, vocari.

Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! Sed quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt:
Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erit, quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbam,
Deſinit eſſe cruor: Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia: ſi non
Purpureus color huic, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phœbo eſt, is enim fuit auctor honoris.
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & ai ai
Flos habet inſcriptum: funeſtaque litera ducta eſt.
Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon: honorque
Durat in hoc ævi, celebrandaque, more priorum,
Annua prælatâ redeunt Hyacinthia pompâ.

At ſi fortè roges fecundam Amathunta metalli,
An genuiſſe velit Propœtidas, abnuat æquè,
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxere Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Jovis Hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathuſiacaſve bidentes:
Hoſpes erat cæſus. Sacris offenſa nefandis,
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed quid loca grata,quid urbes
Peccavere meæ? quod crimen, dixit, in illis?
Exſilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece; vel ſi quid medium mortiſque fugæque.
Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui:

Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.

Sunt tamen obſcenæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare Deam : pro quo ſua , numinis irâ ,
Corpora cum formâ primæ vulgaſſe feruntur.
Utque pudor cessit , ſanguisque induruit oris ,
In rigidum parvo silicem diſcrimine verſæ.

Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat , offenſus vitiis , quæ plurima menti
Femineæ Natura dedit , sine conjuge cælebs
Vivebat : thalamique diu conſorte carebat.
Interea niveum mirâ feliciter arte
Sculpit ebur ; formamque dedit , quâ femina naſci
Nulla poteſt : operisque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies , quam vivere credas :
Et , si non obſtet reverentia , velle moveri.
Ars adeo latet arte ſuâ ! Miratur , & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet , an sit
Corpus , an illud ebur : nec ebur tamen eſſe fatetur.
Oſcula dat , reddique putat : loquiturque , tenetque :
Et credit tactis digitos insidere membris :
Et metuit , preſſos veniat ne livor in artus.
Et modò blanditias adhibet , modò , grata puellis
Munera , fert illi conchas , teretesque lapillos ,
Et parvas volucres , & flores mille colorum ,
Liliaque , pictasque pilas , & ab arbore lapſas
Heliadum lacrymas. Ornat quoque veſtibus artus :
Dat digitis gemmas , longoque monilia collo :
Aure leves baccæ , redimicula pectore pendent.
Cuncta decent : nec nuda minus formoſa videtur.
Collocat hanc ſtratis , conchâ Sidonide tinctis :
Appellatque tori ſociam : acclinataque colla
Mollibus in plumis , tamquam ſenſura , reponit.
Feſta dies Veneri , totâ celeberrima Cypro ,

Venerat : &, pandis inductæ cornibus aurum,
Conciderant ictæ niveâ cervice juvencæ ;
Turaque fumabant : cùm munere functus ad aras
Constitit ; & timidè, si Dî dare cuncta potestis,
Sit conjux opto, (non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion) similis mea, dixit, eburneæ.
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint : &, amici numinis omen,
Flamma ter accensa est ; apicemque per aëra duxit.
Ut rediit, simulacra suæ petit ille puellæ :
Incumbensque toro, dedit oscula. Visa tepere est.
Admovet os iterum : manibus quoque pectora tentat:
Tentatum mollescit ebur : positoque rigore,
Subsidit digitis, ceditque : ut Hymettia sole
Cera remollescit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipsoque fit utilis usu.
Dum stupet, & timidè gaudet, fallique veretur ;
Rursus amans rursusque manu sua vota retractat :
Corpus erat : saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agat : oraque tandem
Ore suo non falsa premit : dataque oscula virgo
Sensit, & erubuit : timidumque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest dea. Jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit : de quo tenet insula nomen.

Editus hac ille est, qui, si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam. Natæ procul hinc, procul este parentes:
Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides ; nec credite factum :
Vel, si credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admissum sinit hoc Natura videri,
Gentibus Ismariis, & nostro gratulor orbi ;

Gratulor huic terræ, quod abeſt regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas. Sit dives amomo;
Cinnamaque, coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Tura ferat, floresque alios Panchaïa tellus;
Dum ferat & Myrrham. Tanti nova non fuit arbos.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha: facesque ſuas a crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio, tumidisque afflavit Echidnis,
E tribus una ſoror. Scelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio majus ſcelus. Undique lecti
Te cupiunt proceres; totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi: dum ne sit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit; fœdoque repugnat amori:
Et ſecum, Quò mente feror? quid molior? inquit.
Dî, precor, & Pietas, ſacrataque Jura parentûm,
Hoc prohibete nefas, ſcelerique resiſtite tanto:
Si tamen hoc ſcelus eſt. Sed enim damnare negatur
Hanc Venerem Pietas: coëuntque animalia nullo
Cetera delectu. Nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: fit equo ſua filia conjux;
Quasque creavit, init pecudes, caper: ipſaque cujus
Semine concepta eſt, ex illo concipit ales.
Felices, quibus iſta licent! Humana malignas
Cura dedit leges: & quod Natura remittit,
Invida jura negant. Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram! quod non naſci mihi contigit illic.
Fortunâque loci lædor: quid in iſta revolvor?
Spes interdictæ, diſcedite. Dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. Ergo si filia magni
Non eſſem Cinyræ, Cinyræ concumbere poſſem?
Nunc quia tam meus eſt, non eſt meus; ipſaque damno
Eſt mihi proximitas: aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,

Dum ſcelus effugiam. Retinet malus error amantem,
Ut præſens ſpectem Cinyran, tangamque, loquarque,
Oſculaque admoveam, si nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas & jura & nomina, ſentis?
Tune eris, & matris pellex, & adultera patris?
Tune ſoror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue Sorores,
Quæ, facibus ſævis oculos atque ora petentes,
Noxia corda vident? At tu, dum corpore non es
Paſſa nefas, animo ne concipe: neve potentis,
Concubitu vetito, Naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipſa vetat: pius ille, memorque
Juris: & ô! vellem similis furor eſſet in illo!
 Dixerat. At Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, ſcitatur ab ipſa,
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa silet primò: patriisque in vultibus hærens,
Æſtuat, & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat; siccatque genas, atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultaque, qualem
Optet habere virum, Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Eſto
Tam pia ſemper, ait. Pietatis nomine dicto,
Demisit vultus, ſceleris sibi conſcia, virgo.
 Noctis erat medium, curasque & pectora ſomnus
Solverat: at virgo Cinyreïa pervigil igni
Carpitur indomito, furioſaque vota retractat.
Et modò deſperat, modò vult tentare: pudetque,
Et cupit; &, quod agat, non invenit. Utque ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima reſtat,
Quò cadat, in dubio eſt; omnique a parte timetur;
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque ſumit utroque.
Nec modus, aut requies, nisi mors, reperitur amoris.

Mors placet. Erigitur : laqueoque inneɛtere fauces
Deſtinat : &, zonâ ſummo de poſte revinɛtâ,
Care, vale, Cinyra, cauſamque intellige mortis,
Dixit : & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus, reſeratque fores : mortisque paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcinditque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit ;
Tum dare complexus, laqueique requirere cauſam.
Muta silet virgo, terramque immota tuetur ;
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus ; canosque ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut sibi committat, quicquid dolet. Illa rogantem
Averſata gemit : certa eſt exquirere nutrix ;
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opemque
Me sine ferre tibi : non eſt mea pigra ſeneɛtus.
Seu furor eſt, habeo quæ carmine ſanet & herbis.
Sive aliquis nocuit, magico luſtrabere ritu.
Sive eſt ira Deûm, ſacris placabilis ira.
Quid rear ulterius ? Certè fortuna domusque
Soſpes, & in curſu eſt : vivunt genitrixque paterque.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Peɛtore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas ; aliquemque tamen præſentit amorem :
Propositique tenax, quodcumque sit, orat, ut ipſi
Indicet : & gremio lacrymantem tollit anili :
Atque ita compleɛtens infirmis colla lacertis,
Senſimus, inquit : amas : & in hoc mea, pone timorem,
Sedulitas erit apta tibi : nec ſentiet umquam
Hoc pater. Exsiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, Diſcede, precor ; miſeroque pudori
Parce, ait. Inſtanti, Diſcede, aut desine, dixit,
Quærere quid doleam. Scelus eſt, quod ſcire laboras.

Horret anus, tremulasque manus annisque metuque
Tendit, & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ.
Et modò blanditur, modò, si non conſcia fiat,
Terret: & indicium laquei cœptæque minatur
Mortis: & officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lacrymisque implevit obortis
Pectora nutricis: conataque ſæpe fateri,
Sæpe tenet vocem: pudibundaque veſtibus ora
Texit: &, O! dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit. Gelidos nutricis in artus
Oſſaque, ſensit enim, penetrat tremor: albaque toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis:
Multaque, ut excuteret diros, si poſſet, amores,
Addidit. At virgo ſcit ſe non falſa moneri:
Certa mori tamen eſt, si non potiatur amato.
Vive, ait hæc; potiere tuo, non auſa, parente,
Dicere, conticuit: promiſſaque numine firmat.
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus niveâ velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant, ſpicea ſerta, ſuarum:
Perque novem noctes Venerem, tactusque viriles,
In vetitis numerant. Turbâ Cenchrêis in illa
Regis adeſt conjux, arcanaque ſacra frequentat.
Ergo, legitimâ vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyran malè ſedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores:
Et faciem laudat. Quæsitis virginis annis;
Par, ait, eſt Myrrhæ. Quam poſt quàm adducere juſſa eſt,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus! Infelix non toto corpore ſentit
Lætitiam virgo; præſagaque pectora mærent.
Sed tamen & gaudet: tanta eſt diſcordia mentis!
Tempus erat, quo cuncta silent; interque Triones
Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes:
Ad facinus venit illa ſuum. Fugit aurea cœlo
Luna: tegunt nigræ latitantia sidera nubes;

Nox caret igne ſuo. Primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio ſacrata parentis amore.
Ter pedis offenſi ſigno eſt revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxque atra, pudorem.
Nutricisque manum lævâ tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. Thalami jam limina tangit,
Jamque fores aperit, jam ducitur intus: at illi
Poplite ſucciduo genua intremuere, fugitque
Et color, & ſanguis: animusque relinquit euntem.
Quóque ſuo propior ſceleri, magis horret, & auſi
Pœnitet; & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem longæva manu deducit: & alto
Admotam lecto cùm traderet, Accipe, dixit;
Iſta tua eſt, Cinyra: devotaque corpora junxit.
Accipit obſceno genitor ſua viſcera lecto,
Virgineosque metus levat, hortaturque timentem.
Forſitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat:
Dicat & illa, Pater; ſceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero; conceptaque crimina portat.
Poſtera nox facinus geminat: nec finis in illa eſt.
Cùm tandem Cinyras, avidus cognoſcere amantem
Poſt tot concubitus, illato lumine, vidit
Et ſcelus, & natam: verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vaginâ deripit enſem.
Myrrha fugit, tenebris & cæcæ munere noctis
Intercepta neci: latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ;
Cùm tandem terrâ requievit feſſa Sabæâ;
Vixque uteri portabat onus. Tum neſcia voti,
Atque inter mortisque metus, & tædia vitæ,
Eſt tales exorſa preces. O! ſi qua patetis
Numina confeſſis; merui, nec triſte recuſo
Supplicium: ſed, ne violem vivosque ſuperſtes,

Mortuaque exſtinctos, ambobus pellite regnis;
Mutatæque mihi vitamque necemque negate.
Numen confessis aliquod patet. Ultima certè
Vota ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra ſupervenit; ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci;
Oſſaque robur agunt: mediàque manente medullâ,
Sanguis it in ſuccos, in magnos brachia ramos,
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamque gravem creſcens uterum perſtrinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat:
Non tulit illa moram; venientique obvia ligno
Subſedit, mersitque ſuos in cortice vultus.
Quæ, quamquam amisit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen: & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Eſt honor & lacrymis: ſtillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.

At malè conceptus ſub robore creverat infans;
Quærebatque viam, quâ ſe, genitrice relictâ,
Exſereret. Mediâ gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem, nec habent ſua verba dolores;
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt similis, curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrymisque cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
Admovitque manus, & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas; &, fiſsâ cortice, vivum
Reddit onus, vagitque puer: quem mollibus herbis
Naïdes impositum lacrymis unxere parentis.
Laudaret faciem Livor quoque. Qualia namque
Corpora nudorum tabulà pinguntur Amorum,
Talis erat: ſed, ne faciat diſcrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitque volatilis ætas;
Et nihil eſt annis velocius. Ille ſorore

Natus avoque ſuo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus; modò formoſiſſimus infans;
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt:
Jam placet & Veneri, matriſque ulciſcitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius exſtanti deſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum Dea repulit: altiùs actum
Vulnus erat ſpecie: primóque fefellerat ipſam.
Capta viri formâ, non jam Cythereïa curat
Litora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli.
Abſtinet & cœlo: cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet: huic comes eſt: aſſuetaque ſemper in umbrâ
Indulgere ſibi, formamque augere colendo,
Per juga, per silvas, dumoſaque ſaxa vagatur,
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ.
Hortaturque canes, tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum,
Aut agitat damas: a fortibus abſtinet apris.
Raptoreſque lupos, armatoſque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas, si quid prodeſſe monendo
Poſſit, Adoni, monet: Fortiſque fugacibus eſto,
Inquit; in audaces non eſt audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo;
Neve feras, quibus arma dedit Natura, laceſſe;
Stet mihi ne magno tua gloria. Non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movêre, leones,
Setigeroſque ſues, oculoſque, animoſque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus eſt fulvis, & vaſta leonibus ira;
Inviſumque mihi genus eſt. Quæ cauſa, roganti,
Dicam, ait: & veteris monſtrum mirabere culpæ.
Sed labor inſolitus jam me laſſavit: & ecce
Opportuna ſuâ blanditur populus umbrâ;
Datque torum ceſpes. Libet hac requieſcere tecum,

Et requievit, humo : preſſitque & gramen, & ipſum.
Inque sinu juvenis poſitâ cervice, renidens
Sic ait : ac mediis interſerit oſcula verbis.

Forsitan audieris aliquam certamine curſûs
Veloces ſuperaſſe viros. Non fabula rumor
Ille fuit : ſuperabat enim : nec dicere poſſes,
Laude pedum, formæne bono præſtantior eſſet.
Scitanti Deus huic de conjuge ; Conjuge, dixit,
Nil opus eſt, Atalanta, tibi : fuge conjugis uſum.
Nec tamen effugies, teque ipſâ viva carebis.
Territa ſorte Dei per opacas innuba silvas
Vivit, & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat : Nec ſum potiunda, nisi, inquit,
Victa priùs curſu : pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur,
Mors pretium tardis. Ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis : ſed, tanta potentia formæ eſt !
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſûs ſpectator iniqui ;
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux !
Dixerat : ac nimios juvenum damnârat amores.
Ut faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si femina fias ;
Obſtupuit : tollenſque manus, Ignoſcite, dixit,
Quos modò culpavi : nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. Laudando concipit ignem ;
Et, ne quis juvenum currat velociùs, optat ;
Invidiâque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur ? inquit.
Audentes Deus ipſe juvat. Dum talia ſecum
Exigit Hippomenes, paſſu volat alite virgo.
Quæ quamquam Scythicâ non ſecius ire ſagittâ
Aonio viſa eſt juveni, tamen ille decorem
Miratur magis : & curſus facit ipſe decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis :

Tergaque jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo;
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. Haud aliter, quàm cùm ſuper atria velum
Candida purpureum ſimulatas inficit umbras.
Dum notat hæc hoſpes, decurſa novissima meta eſt:
Et tegitur feſtâ victrix Atalanta coronâ.
Dant gemitum victi, penduntque ex fœdere pœnas.
  Non tamen eventu juvenum deterritus horum,
Conſtitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quæris inertes!
Mecum confer, ait: ſeu me fortuna potentem
Fecerit, a tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi;
Eſt Neptunus avus: pronepos ego regis aquarum.
Nec virtus citra genus eſt: ſeu vincar, habebis,
Hippomene victo, magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneïa vultu
Aſpicit: & dubitat, ſuperari an vincere malit.
Atque ita, Quis Deus hunc formoſis, inquit, iniquus
Perdere vult? caræque jubet diſcrimine vitæ
Conjugium petere hoc? Non ſum, me judice, tanti.
Nec formâ tangor: poteram tamen hac quoque tangi.
Quid? quod adhuc puer eſt: non me movet ipſe, ſed ætas.
Quid? quod ineſt virtus, & mens interrita leti.
Quid? quod ab æquoreâ numeratur origine quartus.
Quid? quod amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat, si me Fors illi dura negârit.
Dum licet, hoſpes, abi; thalamosque relinque cruentos.
Conjugium crudele meum eſt: tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes a ſapiente puellâ.
Cur tamen eſt mihi cura tui, tot jam ante peremtis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt; agiturque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?

Non erit invidiæ victoria nostra ferendæ.
Sed non culpa mea est. Utinam desistere velles !
Aut, quoniam es demens, utinam velocior esses !
At quàm virgineus puerili vultus in ore est !
Ah ! miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem !
Vivere dignus eras. Quod si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent ;
Unus eras, cum quo sociare cubilia possem.
Dixerat : utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Jam solitos poscunt cursus populusque paterque ;
Cùm me sollicità proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes. Cythereïa, comprecor, ausis
Adsit, ait, nostris ? &, quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas ;
Motaque sum, fateor : nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ Tamaseum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima : quem mihi prisci
Sacravere senes, templisque accedere dotem
Hanc jussere meis. Medio nitet arbor in arvo,
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria fortè meâ veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu : nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii ; docuique, quis usus in illis.
Signa tubæ dederant ; cùm carcere pronus uterque
Emicat, & summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentûm, Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene : propera. Nunc viribus utere totis.
Pelle moram : vinces. Dubium Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneïa dictis.
O ! quoties, cùm jam posset transire, morata est !
Spectatosque diu vultus invita reliquit !
Aridus e lasso veniebat anhelitus ore :

Metaque erat longè. Tum denique de tribus unum
Fetibus arboreis proles Neptunia misit.
Obſtupuit virgo, nitidique cupidine pomi
Declinat curſus, aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes: reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri, ceſſataque tempora, curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit.
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi,
Conſequitur, transitque virum. Pars ultima cursûs
Reſtabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardiùs illa rediret,
Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo viſa eſt dubitare: coëgi
Tollere, & adjeci ſublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate moràque.
Neve meus ſermo curſu sit tardior illo,
Præterita eſt virgo: duxit ſua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit,
Nec mihi tura dedit. Subitam convertor in iram;
Contemnique dolens, ne sim ſpernenda futuris,
Exemplo caveo: meque ipſam exhortor in ambos.
Templa Deûm Matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,
Transibant: & iter longum requieſcere ſuasit.
Illic concubitûs intempeſtiva cupido
Occupat Hippomenen, a numine concita noſtro.
Luminis exigui fuerat prope templa receſſus,
Speluncæ similis, nativo pumice tectus;
Relligione ſacer priſcâ: quò multa ſacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init; & vetito temerat ſacraria probro.
Sacra retorſerunt oculos: turritaque Mater,
An Stygiâ ſontes, dubitavit, mergeret undâ.
Pœna levis viſa eſt. Ergo modò lævia fulvæ

Colla jubæ velant : digiti curvantur in ungues.
Ex humeris armi fiunt : in pectora totum
Pondus abit : ſummæ caudâ verruntur arenæ.
Iram vultus habet : pro verbis murmura reddunt ;
Pro thalamis celebrant silvas : aliisque timendi,
Dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, ſed pugnæ pectora præbent,
Effuge : ne virtus tua sit damnoſa duobus.

Illa quidem monuit, junctiſque per aëra cygnis
Carpit iter : ſed ſtat monitis contraria virtus.
Forte ſuem latebris, veſtigia certa ſecuti,
Excivere canes ; silviſque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excuſſit pando venabula roſtro,
Sanguine tincta ſuo : trepidumque, & tuta petentem
Trux aper inſequitur : totoſque ſub inguine dentes
Abdidit, & fulvâ moribundum ſtravit arenâ.
Vecta levi curru medias Cytherêa per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus,
Desiluit : pariterque sinus, pariterque capillos
Rupit ; & indignis percuſſit pectora palmis.
Queſtaque cum fatis ; At non tamen omnia veſtri
Juris erunt, inquit. Luctûs monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei : repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit ? nobis Cinyreïus heros
Invidiæ mutatus erit ? Sic fata, cruorem
Nectare odorato ſpargit : qui tactus ab illo

Intumuit ; sic , ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla ſolet. Nec plenâ longior horâ
Facta mora eſt ; cùm flos e ſanguine concolor ortus :
Qualem , quæ lento celant ſub cortice granum ,
Punica ferre ſolent : brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque malè hærentem , & nimiâ levitate caducum ,
Excutiunt îdem , qui præſtant nomina , venti.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XI.

CARMINE dum tali ſilvas, animoſque ferarum
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum, tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea, percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic eſt noſtri contemtor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora.
Quæ foliis præſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus, in ipſo
Aëre concentu victus vociſque lyræque eſt;
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis,
Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria creſcunt
Bella: moduſque abiit, inſanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plauſuſque, & Bacchêi ululatus
Obſtrepuere ſono citharæ. Tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primùm, attonitas etiamnum voce canentis,
Innumeras volucres, angueſque, agmenque ferarum,
Mænades Orphêi titulum rapuere theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris;

Et coëunt, ut aves, si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: ſtructoque utrimque theatro,
Ceu matutinâ cervus periturus arenâ,
Præda canum eſt: vatemque petunt, & fronde virenti
Conjiciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
Pars torquent silices. Neu desint tela furori,
Forte boves preſſo ſubigebant vomere terram;
Nec procul hinc, multo fructum ſudore parantes,
Dura lacertosi fodiebant arva coloni;
Agmine qui viſo fugiunt, operisque relinquunt
Arma ſui: vacuosque jacent diſperſa per agros
Sarculaque, raſtrique graves, longique ligones.
Quæ poſt quàm rapuere feræ, cornuque minaci
Divellêre boves, ad vatis fata recurrunt.
Tendentemque manus, & in illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. Perque os, pro Juppiter! illud,
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mæſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina ſæpe ſecutæ
Fleverunt silvæ: positis te frondibus arbos,
Tonſa comam, luxit: lacrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuraque carbaſa pullo
Naïdes & Dryades, paſſosque habuere capillos.
Membra jacent diverſa locis. Caput, Hebre, lyramque
Excipis; &, mirum! medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripæ.
Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
Os petit, & ſparſos ſtillanti rore capillos.
Tandem Phœbus adeſt, morſusque inferre parantem
Arcet: & in lapidem rictus ſerpentis apertos

Congelat ; & patulos , ut erant , indurat hiatus.
Umbra ſubit terras : & , quæ loca viderat ante ,
Cuncta recognoſcit : quærensque per arva piorum
Invenit Eurydicen , cupidisque amplectitur ulnis.
Hîc , modò conjunctis ſpatiantur paſſibus ambo ,
Nunc præcedentem ſequitur : nunc prævius anteit,
Eurydicenque ſuam jam tutò reſpicit Orpheus.

Non impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyæus :
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum ,
Protinus in silvis matres Edonidas omnes ,
Quæ fecere nefas , tortâ radice ligavit.
Quippe pedum digitos,in quantum quæque ſecuta eſt,
Traxit ; & in ſolidam detrusit acumine terram.
Utque ſuum laqueis , quos callidus abdidit auceps ,
Crus ubi commisit volucris , ſensitque teneri ;
Plangitur , ac trepidans aſtringit vincula motu ;
Sic , ut quæque ſolo defixa cohæſerat harum ,
Exſternata fugam fruſtra tentabat : at illam
Lenta tenet radix , exſultantemque coërcet.
Dumque ubi sint digiti,dum pes ubi quærit,& ungues,
Aſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras.
Et conata femur mærenti plangere dextrâ ,
Robora percuſſit : pectus quoque robora fiunt.
Robora ſunt humeri : porrectaque brachia veros
Eſſe putes ramos , & non fallare putando.
Nec ſatis hoc Baccho eſt,ipſos quoque deſerit agros:
Cumque choro meliore , ſui vineta Tymoli
Pactolonque petit : quamvis non aureus illo
Tempore , nec caris erat invidioſus arenis.
Hunc, aſſueta cohors, Satyri Bacchæque frequentant:
At Silenus abeſt. Titubantem annisque meroque
Ruricolæ cepere Phryges : vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan , cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat , cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum ,

Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque dies , & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus , Lydos cùm lætus in agros
Rex venit ; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum , sed inutile , fecit
Muneris arbitrium , gaudens altore recepto.
Ille malè usurus donis , ait , Effice , quicquid
Corpore contigero , fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis , nocituraque munera solvit
Liber ; at indoluit , quod non meliora petîsset.
Lætus abit , gaudetque malo Berecynthius heros ;
Pollicitamque fidem tangendo singula tentat.
Vixque sibi credens , non altâ fronde virentem
Ilice detraxit virgam : virga aurea facta est.
Tollit humo saxum : saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam : contactu gleba potenti
Massa fit. Arentes Cereris decerpsit aristas ;
Aurea messis erat. Demtum tenet arbore pomum ;
Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
Admovit digitos ; postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis ,
Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
Vix spes ipse suas animo capit , aurea fingens
Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri ,
Exstructas dapibus , nec tostæ frugis egentes :
Tum verò , sive ille suâ Cerealia dextrâ
Munera contigerat , Cerealia dona rigebant :
Sive dapes avido convellere dente parabat ,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miscuerat puris auctorem muneris undis ?
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali , divesque , miserque
Effugere optat opes : & , quæ modò voverat , odit.
Copia nulla famem relevat : sitis arida guttur
Urit , & inviso meritus torquetur ab auro.

Ad cœlumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater: peccavimus, inquit;
Sed miſerere, precor, ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deûm numen: Bacchus peccaſſe fatentem
Reſtituit, pactamque fidem, data munera, ſolvit.
Neve malè optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, quâ plurimus exit,
Subde caput: corpuſque ſimul, ſimul elue crimen.
Rex juſſæ ſuccedit aquæ. Vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam, veteris percepto ſemine venæ,
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.

Ille, peroſus opes, ſilvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: nocituraque, ut ante,
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam, freta proſpiciens, latè riget arduus alto
Tmolus in aſcenſu: clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve ceratâ modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Judice ſub Tmolo, certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit, & aures
Liberat arboribus: quercu coma cærula tantùm
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deum pecoris ſpectans, In judice, dixit
Nulla mora eſt. Calamis agreſtibus inſonat ille;
Barbaricoque Midan, aderat nam forte canenti,
Carmine delinit. Poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phœbi: vultum ſua ſilva ſecuta eſt.
Ille, caput flavum lauro Parnaſide vinctus,

Verrit

Verrit humum Tyrio ſaturatâ murice pallâ ;
Inſtructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Suſtinet a læva : tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. Tum ſtamina docto
Pollice ſolicitat : quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſubmittere cannas.
Judicium ſanctique placet ſententia montis
Omnibus : arguitur tamen , atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram ;
Sed trahit in ſpatium , villiſque albentibus implet ;
Inſtabileſque imo facit , & dat poſſe moveri.
Cetera ſunt hominis : partem damnatur in unam ,
Induiturque aures lentè gradientis aſelli.
  Ille quidem celat , turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed ſolitus longos ferro reſecare capillos
Viderat hoc famulus : qui , cùm nec prodere viſum
Dedecus auderet , cupiens efferre ſub auras ,
Nec poſſet reticere tamen , ſecedit ; humumque
Effodit : & , domini quales aſpexerit aures ,
Voce refert parvâ ; terræque immurmurat hauſtæ.
Indiciumque ſuæ vocis tellure regeſtâ
Obruit , & ſcrobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit : & , ut primùm pleno maturuit anno ,
Prodidit agricolam : leni nam motus ab Auſtro
Obruta verba refert , dominique coarguit aures.

  Ultus abit Tmolo , liquidumque per aëra vectus
Anguſtum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedonteîs Latoïus aſtitit arvis.
Dextera Sigæi , Rhœtæi læva profundi ,
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde novæ primùm moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt : ſuſceptaque magna labore

Crescere difficili, nec opes exposcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Ædificant muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur, & addit,
Perfidiæ cumulum, falsis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ litora Trojæ,
Inque freti formam terras convertit; opesque
Abstulit agricolis, & fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc satis est: Regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo: quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides: promissaque munera, dictos
Poscit equos: tantique operis mercede negatâ,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec, pars militiæ, Telamon sine honore recessit;
Hesioneque data potitur. Nam conjuge Peleus
Clarus erat Divà: nec avi magis ille superbit
Nomine, quàm soceri: siquidem Jovis esse nepoti
Contigit haud uni, conjux Dea contigit uni.
Namque senex Thetidi Proteus; Dea, dixerat, undæ,
Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quicquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Juppiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat;
In suaque Æaciden succedere vota nepotem
Jussit, & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Hæmoniæ curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt; ubi, si foret altior unda,
Portus erat: summis inductum est æquor arenis.
Litus habet solidum, quod nec vestigia servet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat algâ.
Myrtea silva subest, bicoloribus obsita baccis.
Est specus in medio: naturâ factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quò sæpe venire

Frenato delphine ſedens, Theti nuda, ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno vincta jacebas,
Occupat: &, quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod niſi veniſſes, variatis ſæpe figuris,
Ad ſolitas artes, auſo foret ille potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat;
Nunc gravis arbor eras, hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculoſæ tigridis: illâ
Territus Æacides a corpore brachia ſolvit.
Inde Deos pelagi, vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo turis adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacida, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modò, cùm gelido ſopita quieſcet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras;
Sed preme quicquid erit, dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum,
Admiſitque ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum: cùm pulchra, relicto,
Nereïs ingreditur conſueta cubilia, ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus;
Illa novat formas, donec ſua membra teneri
Sentit, & in partes diverſas brachia tendit.
Tum demum ingemuit; Neque, ait, ſine numine vincis:
Exhibita eſtque Thetis. Confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis; ingentique implet Achille.

Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant Fraterno ſanguine ſontem,
Expulſumque domo patriâ Trachinia tellus
Accipit. Hic regnum ſine vi, ſine cæde, tenebat
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem

Ore ferens Ceyx : illo qui tempore mæſtus ,
Diſsimilisque ſui , fratrem lugebat ademtum.
Quò poſt quam Æacides , feſſus curâque viâque ,
Venit ; & intravit , paucis comitantibus , urbem ;
Quosque greges pecorum,quæ ſecum armenta trahebat,
Haud procul a muris ſub opacâ valle reliquit.
Copia cùm facta eſt adeundi prima tyranni ,
Velamenta manu prætendens ſupplice , qui ſit ,
Quóque ſatus , memorat : tantùm ſua crimina celat.
Mentitusque fugæ cauſam , petit urbe , vel agro ,
Se juvet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur. Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent , Peleu ; nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo momenta potentia , clarum
Nomen, avumque Jovem : nec tempora perde precando.
Quod petis,omne feres : tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacumque vides. Utinam meliora videres !
Et flebat. Moveat quæ tantos cauſa dolores ,
Peleusque comitesque rogant : quibus ille profatur.
Forſitan hanc volucrem , rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves , ſemper pennas habuiſſe putetis.
Vir fuit : & tanta eſt animi conſtantia , quantum
Acer erat , belloque ferox , ad vimque paratus :
Nomine Dædalion , illo genitore creatus
Qui vocat Auroram , cœloque novissimus exit.
Culta mihi pax eſt ; pacis mihi cura tenendæ ,
Conjugiique , fuit : fratri fera bella placebant :
Illius virtus reges , gentesque ſubegit.
Quæ nunc Thisbêas agitat mutata columbas ,
Nata erat huic Chione : quæ dotatissima formâ
Mille procis placuit , bis ſeptem nubilis annis.
Fortè revertentes , Phœbus Maiàque creatus ,
Ille ſuis Delphis , hic vertice Cyllenæo ,
Vidêre hanc pariter , pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo ;
Non tulit ille moras : virgàque movente ſoporem

Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti,
Vimque Dei patitur. Nox cœlum sparserat astris:
Phœbus anum simulat, præceptaque gaudia sumit.
Ut sua maturus complevit tempora venter;
Alipedis de stirpe Dei, versuta propago,
Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne;
Qui facere assuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Nascitur e Phœbo, namque est enixa gemellos,
Carmine vocali clarus citharâque Philammon.
Quid peperisse duos, & Dîs placuisse duobus?
Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Esse satam prodest? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certè, quæ se præferre Dianæ
Sustinuit; faciemque Deæ culpavit. At illi
Ira ferox mota est; Factisque placebimus, inquit.
Nec mora: curvavit cornu, nervoque sagittam
Impulit; & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox tentataque verba sequuntur;
Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quem, misera ô pietas! ego tum patruoque dolorem
Corde tuli! fratrique pio solatia dixi!
Quæ pater haud aliter, quàm cautes murmura ponti,
Accipit: & natam delamentatur ademtam.
Ut verò ardentem vidit, quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus
Concita membra fugæ mandat: similisque juvenco,
Spicula crabronum pressâ cervice gerenti,
Quà via nulla, ruit. Jam tum mihi currere visus
Plus homine est: alasque pedes sumsisse putares.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti
Vertice Parnasi potitur. Miseratus Apollo:
Cùm se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis;
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.

Et nunc accipiter, nullis ſatis æquus, in omnes
Sævit aves; aliisque dolens fit cauſa dolendi.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo; curſu feſtinus anhelo
Advolat armenti cuſtos Phocêus Anetor.
Heu Peleu! Peleu! magnæ tibi nuncius adſum
Cladis, ait. Quodcumque ferat, jubet edere Peleus.
Pendet, & ipſe metu trepidat Trachinius heros.
Ille refert. Feſſos ad litora curva juvencos
Appuleram, medio cùm Sol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret.
Parsque boum fulvis genua inclinârat arenis,
Latarumque jacens campum ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc;
Nant alii, celſoque exſtant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto.
Nereïdes Nereusque tenent: hos navita templi
Edidit eſſe Deos, dum retia litore siccat.
Juncta palus huic eſt, denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde, fragore gravi ſtrepitans, loca proxima terret,
Bellua vaſta, lupus: ulvisque paluſtribus exit,
Oblitus & ſpumis, & ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos; rubrâ ſuffuſus lumina flammâ.
Qui, quamquam ſævit pariter rabieque fameque,
Acrior eſt rabie. Neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem, ſatiare; ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data: ſanguine litus
Undaque prima rubent, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit.
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus, & arma,
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus,

Dixerat agreſtis. Nec Pelea damna movebant ;
Sed , memor admiſſi , Nereïda colligit orbam
Damna ſui inferias exſtincto mittere Phoco.
Induere arma viros , violentaque ſumere tela
Rex jubet Œtæus : cum quis ſimul ipſe parabat
Ire : ſed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit , & , nondum totos ornata capillos ,
Disjicit hos ipſos : colloque infuſa mariti ,
Mittat ut auxilium ſine ſe , verbisque precatur
Et lacrymis ; animasque duas ut ſervet in una.
Æacides illi ; Pulchros , Regina , piosque
Pone metus : plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri :
Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris ;
Arce focus ſummâ : feſſis loca grata carinis.
Aſcendunt illuc , ſtratosque in litore tauros
Cum gemitu aſpiciunt , vaſtatoremque cruento
Ore ferum , longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti ,
Cæruleam Peleus Pſamathen , ut finiat iram ,
Orat ; opemque ferat : nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam : ſed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perſtat , dulcedine ſanguinis aſper ;
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit. Corpus , præterque colorem ,
Omnia ſervavit : lapidis color indicat , illum
Jam non eſſe lupum , jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terrâ
Fata ſinunt : Magnetas adit vagus exſul , & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acaſto.

Interea fratrisque ſui , fratremque ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Cëyx ,
Conſulat ut ſacras , hominum oblectamina , ſortes ,
Ad Clarium parat ire Deum : nam templa profanus

Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilii tamen ante sui, fidissima, certam
Te facit, Halcyone : cui protinus intima frigus
Ossa receperunt ; buxoque simillimus ora
Pallor obit : lacrymisque genæ maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit ;
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, carissime, mentem
Vertit ? ubi est, quæ cura mei prius esse solebat ?
Jam potes Halcyone securus abesse relictâ.
Jam via longa placet : jam sum tibi carior absens.
At, puto, per terras iter est ; tantumque dolebo,
Non etiam metuam, curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi ;
Et sæpe in tumulis sine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quod socer Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
Contineat ventos ; &, cùm velit, æquora placet.
Cùm semel emissi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum est ; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. Cœli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi, nam novi, & sæpe paternâ
Parva domo vidi, magis hoc reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
Care, potest, conjux, nimiumque es certus eundi ;
Me quoque tolle simul : certè jactabimur unà ;
Nec, nisi quæ patiar, metuam : pariterque feremus
Quicquid erit : pariter super æquora lata feremur.
Talibus Æolidos dictis lacrymisque movetur
Sidereus conjux : neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli ;
Multaque respondit, timidum solantia pectus :
Nec tamen idcirco causam probat. Addidit illis

Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem.
Longa quidem nobis omnis mora; ſed tibi juro
Per patrios ignes, si me modò fata remittent,
Ante reverſurum, quàm Luna bis impleat orbem.
His ubi promissis ſpes eſt admota recursûs,
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Quâ rurſus visâ, veluti præſaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrymasque emisit obortas,
Amplexusque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapſaque corpore tota eſt.
Aſt juvenes, quærente moras Cêyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos;
Æqualique ictu ſcindunt freta. Suſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurvâ,
Concuſsâque manu dantem sibi signa, maritum
Prima videt: redditque notas. Ubi terra recessit
Longiùs, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat, ſpatio ſubmota, videri;
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum;
Seque toro ponit. Renovat lectusque locusque
Halcyonæ lacrymas: & quæ pars, admonet, absit.
Portubus exierant; & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos;
Cornuaque in ſumma locat arbore, totaque malo
Carbaſa deducit; venientesque accipit auras.
Aut minus, aut certè medium, non amplius, æquor
Puppe ſecabatur, longéque erat utraque tellus;
Cùm mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus; & præceps ſpirare valentiùs Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum ſubnectite velum.
Hic jubet: impediunt adverſæ juſſa procellæ;
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris ullam.

Sponte tamen properant alii subducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor;
Hic rapit antennas. Quæ dum sine lege geruntur,
Aspera crescit hiems; omnique e parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miscent.
Ipse pavet: nec se, qui sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector; nec quid jubeatve vetetve:
Tanta mali moles! totàque potentior arte est!
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur,
Pontus; & inductas aspergine tingere nubes.
Et modò, cùm fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor est illis; Stygiâ modò nigrior undâ:
Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis;
Et modò sublimis, veluti de vertice montis,
Despicere in valles, imumque Acheronta, videtur;
Nunc, ubi demissam curvum circumstetit æquor,
Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem, fluctu latus icta, fragorem;
Nec leviùs pulsata sonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries ballistave concutit arces.
Utque solent, sumtis in cursu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela, leones;
Sic ubi se, ventis, admiserat unda, coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, spoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres,
Inque fretum credas totum descendere cœlum;
Inque plagas cœli tumefactum ascendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ. Caret ignibus æther;
Cæcaque nox premitur tenebris hiemisque suisque.

Discutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus: &, ut miles, numero præstantior omni,
Cùm sæpe assiluit defensæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudisque accensus amore,
Inter mille viros murum tamen occupat unus.
Sic ubi pulsarunt acres latera ardua fluctus,
Vastiùs insurgens decimæ ruit impetus undæ;
Nec priùs absistit fessam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ descendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. Trepidant haud segniùs omnes,
Quàm solet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars, animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas, stupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat,
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem: subeunt illi fratresque parensque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum est.
Halcyone Cêyca movet: Cêycis in ore
Nulla nisi Halcyone est: &, cùm desideret unam,
Gaudet abesse tamen. Patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
Verùm ubi sit, nescit: tantâ vertigine pontus
Fervet! &, inductâ piceis e nubibus umbrâ,
Omne latet cœlum, duplicataque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbos;
Frangitur & regimen; spoliisque animosa superstans
Unda, velut victrix, sinuatas despicit undas.
Nec leviùs, quàm si quis Athon Pindumve, revulsos
Sede suâ, totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit; pariterque & pondere & ictu
Mergit in ima ratem: cum quâ pars magna virorum

Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. Alii partes & membra carinæ
Trunca tenent. Tenet ipſe manu, quâ ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Cêyx; ſocerumque patremque
Invocat, heu! fruſtra: ſed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. Illam meminitque refertque:
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat, abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.
Ecce, ſuper medios fluctus, niger arcus aquarum
Frangitur: & ruptâ merſum caput obruit undâ.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illâ nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: reditusque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat,
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat;
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat; nullamque ſibi præferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra, pro functo morte, rogari
Suſtinet: utque manus funeſtas arceat aris,
Iri, meæ, dixit, fidissima nuncia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam;
Exſtinctique jube Cêycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen, veros narrantia caſus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris; &, arquato cœlum curvamine signans,
Tecta petit jussi ſub rupe latentia regis.
Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni;

Quò numquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire poteſt. Nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi, criſtati cantibus oris,
Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Solicitive canes, canibusve ſagacior anſer;
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve ſonum reddunt convicia linguæ.
Muta Quies habitat: ſaxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem, cum murmure labens,
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fecunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Janua, quæ verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo totâ: cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt, ebeno ſublimis in atra,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus;
Quo cubat ipſe Deus, membris languore ſolutis.
Hunc circa passim, varias imitantia formas,
Somnia vana jacent totidem, quot messis ariſtas,
Silva gerit frondes, ejectas litus arenas.
Quò simul intravit, manibusque obſtantia virgo
Somnia dimovit; veſtis fulgore reluxit
Sacra domus: tardàque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi ſe: cubitoque levatus,
Quid veniat, cognôrat enim, ſcitatur. At illa;
Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui corda diurnis
Feſſa miniſteriis mulces, reparasque labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
Herculeâ Trachine jube, ſub imagine regis,
Halcyonen adeant; simulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. Poſt quàm mandata peregit

Iris , abit. Neque enim ulteriùs tolerare vaporis
Vim poterat : labique ut Somnum ſensit in artus ,
Effugit ; & remeat per , quos modò venerat , arcus.
At pater , e populo natorum mille ſuorum ,
Excitat artificem , ſimulatoremque figuræ ,
Morphea. Non illo juſſos ſollertiùs alter
Exprimit inceſſus , vultumque ſonumque loquendi.
Adjicit & veſtes , & conſuetissima cuique
Verba. Sed hic ſolos homines imitatur : at alter
Fit fera , fit volucris , fit longo corpore ſerpens.
Hunc Icelon Superi , mortale Phobetora vulgus
Nominat. Eſt etiam diverſæ tertius artis
Phantaſos:ille in humum,ſaxumque,undamque,trabemque,
Quæque vacant animâ , feliciter omnia transit.
Regibus hi ducibusque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent : populos alii plebemque pererrant.
Præterit hos ſenior : cunctisque e fratribus unum
Morphea , qui peragat Thaumantidos edita , Somnus
Eligit : & rurſus molli languore ſolutum
Depoſuitque caput , ſtratoque recondidit alto.
Ille volat , nullos ſtrepitus facientibus alis ,
Per tenebras : intraque moræ breve tempus,in urbem
Pervenit Hæmoniam : positisque e corpore pennis ,
In faciem Cêycis abit : formâque ſub illa
Luridus , exſangui similis , sine veſtibus ullis ,
Conjugis ante torum miſeræ ſtetit. Uda videtur
Barba viri , madidisque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens , fletu ſuper ora refuſo ,
Hæc ait. Agnoſcis Cêyca , miſerrima conjux ?
An mea mutata eſt facies nece ? Reſpice : noſces ,
Inveniesque , tuo pro conjuge , conjugis umbram.
Nil opis , Halcyone , nobis tua vota tulerunt :
Occidimus : falſæ tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
Auſter , & ingenti jactatam flamine ſolvit ;
Oraque noſtra , tuum clamantia nomen ,

Implerunt fluctus. Non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus : non iſta vagis rumoribus audis :
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge, age : da lacrymas, lugubriaque indue : nec me
Indeploratum ſub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui. Fletus quoque fundere veros
Viſus erat : geſtumque manus Cêycis habebant.
Ingemit Halcyone lacrymans, motatque lacertos
Per ſomnum : corpuſque petens, amplectitur auras ;
Exclamatque, Mane : quò te rapis ? ibimus unà.
Voce ſui ſpecieque viri turbata, ſoporem
Excutit : & primò, si sit, circumſpicit illic,
Qui modò viſus erat : nam, moti voce, miniſtri
Intulerant lumen. Poſt quàm non invenit usquam,
Percutit ora manu : laniatque a pectore veſtes,
Pectoraque ipſa ferit : nec crinem ſolvere curat ;
Scindit : & altrici, quæ luctûs cauſa, roganti ;
Nulla eſt Halcyone : nulla eſt, ait : occidit unà
Cum Cêyce ſuo. Solantia tollite verba ;
Naufragus interiit. Vidi, agnovique ; manusque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit : ſed & umbra tamen manifeſta virique
Vera mei. Non ille quidem, si quæris, habebat
Aſſuetos vultus : nec, quo prius ore, nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo,
Infelix vidi. Stetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco : & quærit, veſtigia si qua ſupersint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam ;
Et ne, me fugiens, ventos ſequerere, rogabam.
At certè vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes ! Tecum fuit utile, tecum
Ire mihi : neque enim de vitæ tempore quicquam
Non simul egiſſem : nec mors diſcreta fuiſſet.
Nunc abſens pereo, jactor nunc fluctibus abſens ;
Et, sine me, me pontus habet. Crudelior ipſo

Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longiùs; & tanto pugnem ſupereſſe dolori.
Sed neque pugnabo, nec te, miſerande, relinquam;
Et tibi nunc ſaltem veniam comes: inque ſepulcro,
Si non urna, tamen junget nos litera: si non
Oſſibus oſſa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet: verboque intervenit omni
Plangor, & attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad litus: & illum
Mæſta locum repetit, de quo ſpectârat euntem.
Dumque, Moratus ibi: dumque, Hic retinacula ſolvit,
Hoc mihi diſcedens dedit oſcula litore, dicit,
Dumque notata oculis reminiſcitur acta, fretumque
Proſpicit; in liquida, ſpatio diſtante, tuetur
Neſcio quid, quasi corpus, aquâ. Primóque, quid illud
Eſſet, erat dubium. Poſt quàm appulit unda,
Et, quamvis aberat, corpus tamen eſſe liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota eſt;
Et tamquam ignoto lacrymam daret, Heu! miſer, inquit,
Quisquis es, & si qua eſt conjux tibi! Fluctibus actum
Fit propius corpus: quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus & minus eſt amens ſua. Jamque propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoſcere poſſet:
Cernit: erat conjux. Ille eſt, exclamat: & unà
Ora, comas, veſtem lacerat: tendensque trementes
Ad Cêyca manus, Sic, ô carissime conjux?
Sic ad me, miſerande, redis? ait. Adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris iras
Frangit; & incurſus quæ prædelaſſat aquarum.
Insilit huc; mirumque fuit potuiſſe: volabat;
Percutiensque levem modò natis aëra pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat, mæſto similem, plenumque querelæ,
Ora dedêre ſonum, tenui crepitantia roſtro.
Ut verò tetigit mutum & sine ſanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,

Frigida nequicquam duro dedit ofcula roftro.
Senferit hoc Cèyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit vifus, populus dubitabat: at ille
Senferat. Et tandem, Superis miferantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius ìsdem
Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale folutum
Fœdus in alitibus: coëunt, fiuntque parentes;
Perque dies placidos, hiberno tempore, feptem,
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuftodit, & arcet
Æolus egreffu; præftatque nepotibus æquor.

Hos aliquis fenior, circum freta làta volantes,
Spectat: & ad finem fervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si fors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem, fubftrictaque crura gerentem,
Afpicis, (oftendens fpatiofum guttura mergum,)
Regia progenies: &, si defcendere ad ipfum
Ordine perpetuo quæris, funt hujus origo
Ilus & Affaracus, raptusque Jovi Ganymedes,
Laomedonque fenex, Priamusque novissima Trojæ
Tempora fortitus. Frater fuit Hectoris ifte;
Qui, nisi fensiffet primâ nova fata juventâ,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet;
Quamvis eft illum proles enixa Dymantis.
Æfacon umbrosâ furtim peperiffe fub Ida
Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidâque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitiofa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, nisi rarus, adibat.
Non agrefte tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, silvas captatam fæpe per omnes,
Afpicit Hefperien patriâ Cebrenida ripâ,
Injectos humeris siccantem fole capillos.
Vifa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longéque lacu deprenfa relicto

Accipitrem fluvialis anas. Quam Troïus heros
Inſequitur : celeremque metu celer urget amore.
Ecce, latens herbâ coluber, fugientis adunco
Dente pedem ſtringit, viruſque in corpore linquit.
Cum vitâ ſuppreſſa fuga eſt : amplectitur amens
Exanimem ; clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum ;
Sed non hoc timui : nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo : vulnus ab angue,
A me cauſa data eſt. Ego ſim ſceleratior illo,
Ni tibi, morte meâ, mortis ſolatia mittam.
Dixit : & e ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Molliter excepit : nantemque per æquora pennis
Texit, & optatæ non eſt data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi,
Obſtarique animæ, miſerâ de ſede volenti
Exire. Utque novas humeris aſſumſerat alas,
Subvolat : atque iterum corpus ſuper æquora mittit.
Pluma levat caſus. Furit Æſacos : inque profundum
Pronus abit, letique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem : longa internodia crurum ;
Longa manet cervix : caput eſt a corpore longè.
Æquor amat : nomenque manet, quia mergitur, illi.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XII.

NESCIUS assumtis Priamus pater Æsacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi;
Postmodo qui raptâ longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam: conjuratæque sequuntur
Mille rates, gentisque simul commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta; nisi æquora sævi
Invia fecissent venti, Bœotaque tellus
Aulide piscosâ puppes tenuisset ituras.
Hic, patrio de more, Jovi cùm sacra parassent;
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danaï vidêre draconem
In platanum, cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summâ;
Quas simul, & matrem circum sua damna volantem,
Corripuit serpens; avidâque recondidit alvo.
Obstupuere omnes: at veri providus augur
Thestorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
Troja cadet; sed erit nostri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, & servat serpentis imagine saxum.

Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
Bellaque non transfert: & ſunt, qui parcere Trojæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerit urbi.
At non Theſtorides: nec enim neſcitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deæ. Poſt quàm pietatem publica cauſa,
Rexque patrem vicit; caſtumque datura cruorem,
Flentibus, ante aram ſtetit Iphigenîa, miniſtris,
Victa Dea eſt: nubemque oculis objecit; & inter
Officium turbamque ſacri, vocesque precantûm,
Suppoſitâ fertur mutaſſe Mycenida cervâ.
Ergo ubi, quâ decuit, lenita eſt cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit;
Accipiunt ventos a tergo mille carinæ,
Multaque perpeſſæ Phrygiâ potiuntur arenâ.

Orbe locus medio eſt, inter terrasque, fretumque,
Cœleſtesque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod eſt usquam, quamvis regionibus absit,
Inſpicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummâque domum sibi legit in arce:
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis:
Nocte dieque patent. Tota eſt ex ære ſonanti;
Tota fremit: vocesque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullâque silentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis;
Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
Eſſe ſolent: qualemve ſonum, cùm Juppiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque.
Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
Millia Rumorum, confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures;
Hi narrata ferunt aliò: menſuraque ficti
Creſcit, & auditis aliquid novus adjicit auctor.

Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditioque recens, dubioque auctore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt, totumque inquirit in orbem.

Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates: neque inexspectatus in armis
Hostis adest: prohibent aditu, litusque tuentur
Troës: & Hectoreâ primus fataliter hastâ,
Protesilaë, cadis: commissaque prœlia magno
Stant Danaïs: fortisque animæ nece cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera posset,
Sanguine senserunt. Et jam Sigæa rubebant
Litora: jam leto, proles Neptunia, Cygnus
Mille viros dederat: jam curru instabat Achilles,
Troaque Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina: perque acies aut Cygnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo candentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem;
Concutiensque suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô! juvenis, solatia mortis habeto,
Dixit, ab Hæmonio quod sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides: vocem gravis hasta secuta est.
Sed, quamquam certâ nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri.
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Deâ, nam te famâ prænovimus, inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abesse?
Mirabatur enim. Non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis cassis, neque onus cava parma sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoque ob hoc capere arma solet: removebitur omne
Tegminis officium; tamen indestrictus abibo.
Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui

Nereaque, & natas, & totum temperet æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden: quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum.
Excutit hoc heros: rursusque trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus,
Sincerumque, fuit. Nec tertia cuspis apertum,
Et se præbentem valuit destringere Cygnum.
Haud secus exarsit, quàm Circo taurus aperto,
Cùm sua terribili petit irritamina cornu,
Pœniceas vestes, elusaque vulnera sentit.
Num tamen exciderit ferrum, considerat, hastæ;
Hærebat ligno. Manus est mea debilis ergo;
Quasque, ait, ante habuit vires, effudit in uno.
Nam certè valuit, vel cùm Lyrnesia primus
Mœnia disjeci; vel cùm Tenedonque, suoque
Eëtionêas implevi sanguine Thebas.
Vel cùm purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opusque meæ bis sensit Telephus hastæ.
Hîc quoque tot cæsis, quorum per litus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: & ante actis veluti malè crederet, hastam
Misit in adversum Lyciâ de plebe Menœten;
Loricamque simul, subjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum;
Atque ait, Hæc manus est: hæc, quâ modò vicimus, hasta:
Utar in hunc îsdem: sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat;
Inque humero sonuit non evitata sinistro:
Inde, velut muro solidâve a caute, repulsa est.
Quà tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
Viderat, & frustra fuerat gavisus, Achilles.
Vulnus erat nullum: sanguis fuit ille Menœtæ.
Tum verò præceps, curru fremebundus ab alto,
Desilit: & nitido securum cominus hostem

Enſe petens, parmam gladio galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoque adverſa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.
Cedentique ſequens inſtat: turbatque, ruitque;
Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum,
Ante oculosque natant tenebræ: retroque ferenti
Averſos paſſus medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino pectore Cygnum
Vi multâ vertit, terræque afflixit Achilles.
Tum, clypeo genibusque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ: quæ preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces; & reſpiramen iterque
Eripiunt animæ. Victum ſpoliare parabat;
Arma relicta videt. Corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem, cujus modò nomen habebat.

Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: &, poſitis, pars utraque ſubſtitit, armis.
Dumque vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros,
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia foſſas;
Feſta dies aderat, quâ Cygni victor Achilles
Pallada vittatæ placabat ſanguine vaccæ.
Cujus ut impoſuit profecta calentibus aris,
Et Dîs acceptus penetravit in æthera nidor,
Sacra tulere ſuam; pars eſt data cetera menſis.
Diſcubuere toris proceres, & corpora toſtâ
Carne replent: vinoque levant curasque ſitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi;
Sed noctem ſermone trahunt: virtusque loquendi
Materia eſt. Pugnam referunt hoſtisque ſuamque;
Inque vices adita atque exhauſta pericula ſæpe
Commemorare juvat: quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potiùs loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè, domito, victoria, Cygno,

In ſermone fuit. Viſum mirabile cunctis,
Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipſum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cùm ſic Neſtor ait. Veſtro fuit unicus ævo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu,
Cygnus: at ipſe olim patientem vulnera mille,
Corpore non læſo, Perrhæbum Cænea vidi;
Cænea Perrhæbum, qui, factis inclytus, Othryn
Incoluit: quóque id mirum magis eſſet in illo,
Femina natus erat. Monſtri novitate moventur,
Quisquis adeſt: narretque, rogant: quos inter Achilles,
Dic, age, nam cunctis eadem eſt audire voluntas,
O! facunde ſenex, ævi prudentia noſtri;
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria verſus;
Quâ tibi militiâ, cujus certamine pugnæ
Cognitus; a quo ſit victus, ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas,
Multaque me fugiant, primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat illâ,
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domique
Acta tot: ac, ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere, vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit, proles Elateïa, Cænis,
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas, urbes, tibi enim popularis, Achille,
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forsitan illos;
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa, tuæ. Nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos: ſecretaque litora carpens,
Æquorei vim paſſa Dei eſt: ita Fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſæ:
Elige quid voveas. Eadem hoc quoque Fama ferebat.

Magnum,

Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum:
Tale pati nil poſſe mihi da, femina ne sim:
Omnia præſtiteris. Graviore novissima dixit
Verba ſono: poteratque viri vox illa videri,
Sicut erat. Nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper, ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere lætus abit: ſtudiisque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
 Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus;
Nubigenasque feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Hæmonii proceres aderant, aderamus & ipsi;
Feſtaque confusâ reſonabat regia turbâ.
Ecce canunt Hymenæon: & ignibus atria fumant;
Cinctaque adeſt virgo matrum nuruumque catervâ,
Præsignis facie. Felicem diximus illâ
Conjuge Pirithoum: quod pæne fefellimus omen.
Nam tibi, ſævorum ſævissime Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visâ,
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ,
Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probarant,
Aut poterant, rapiunt: captæque erat urbis imago.
Femineo clamore ſonat domus. Ocius omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait? qui, me vivente, laceſſas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno.
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros,
Submovet inſtantes; raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra; neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Forte fuit juxta, signis exſtantibus aſper,
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe

Suſtulit Ægides ; adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere & ore vomens, madidâ reſupinus arenâ
Calcitrat. Ardeſcunt germanâ cæde bimembres ;
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos : & primâ pocula pugnâ
Miſſa volant, fragileſque cadi, curvique lebetes ;
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis ; & primus ab æde
Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis ;
Elatumque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrificâ molitur colla ſecuri ;
Illisit fronti Lapithæ Celadontis : & oſſa
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exsiluere oculi ; disjectisque ossibus oris,
Acta retro naris, medioque infixa palato eſt.
Hunc pede convulſo menſæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, disjecto in pectora mento ;
Cumque atro mixtos ſputantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur iſtis ?
Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen ;
Depressitque duos, Brotean & Orion. Orio
Mater erat Mycale, quam deduxiſſe canendo
Sæpe reluctanti conſtabat cornua Lunæ.
Non impunè feres, teli modò copia detur,
Dixerat Exadius : telique habet inſtar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruiturque oculos : quorum pars cornibus hæret,
Pars fluit in barbam ; concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem ; dextrâque a parte, Charaxi

Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.
Correpti rapidâ, veluti seges arida, flammâ
Arserunt crines: & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curvâ
Cum faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet, & in trepida submersum sibilat undâ.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen, tellure revulsum,
Tollit, onus plaustri: quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas. Socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometem,
Gaudia nec retinet, Rhœtus. Sic comprecor, inquit,
Cetera sit fortis castrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum stipite vulnus;
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque transit.
E quibus ut, primâ tectus lanugine malas,
Procubuit Corythus; Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Evagros ait. Nec dicere Rhœtus
Plura sinit: rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os, in pectora, flammas.
Te quoque, sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur; sed non in te quoque constitit idem
Exitus: assiduæ successu cædis ovantem,
Quà juncta est humero cervix, sude figis obustâ.
Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
Rhœtus; & ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit & Ornêus, Lycabasque, & saucius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisenore Thaumas;
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto nunc vulnere tardiùs ibat;
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum;
Quique suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso,

Ne fuge ; ad Herculeos , inquit , ſervaberis arcus.
At non Eurynomus Lycidasque , & Arêos & Imbreus
Effugêre necem : quos omnes dextra Dryantis
Perculit adverſos. Adverſum tu quoque , quamvis
Terga fugæ dederas , vulnus , Crenæe , tuliſti.
Nam grave , reſpiciens , inter duo lumina ferrum ,
Quà naris fronti committitur , accipis , imæ.
In tanto fremitu , ductis sine fine , jacebat ,
Sopitus vinis , & inexperrectus , Aphidas ;
Languentique manu carchesia mixta tenebat ,
Fuſus in Oſſææ villosis pellibus urſæ.
Quem procul ut vidit fruſtra nulla arma moventem ,
Inſerit amento digitos , Miſcendaque , dixit ,
Cum Styge vina bibes , Phorbas. Nec plura moratus,
In juvenem torsit jaculum : ferrataque collo
Fraxinus , ut caſu jacuit reſupinus , adacta eſt.
Mors caruit ſenſu : plenoque e gutture fluxit
Inque toros , inque ipſa niger carchesia ſanguis.
Vidi ego Petræum , conantem evellere terrâ
Glandiferam quercum : quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc , labefactaque robora jactat ,
Lancea Pirithoï , coſtis immiſſa Petræi ,
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoï virtute Lycum cecidiſſe ferebant ;
Pirithoï cecidiſſe Chromin : ſed uterque minorem
Victori titulum , quàm Dictys Helopsque , dederunt.
Fixus Helops jaculo , quod pervia tempora fecit ;
Et miſſum a dextra lævam penetravit in aurem.
Dictys , ab ancipiti delapſus acumine montis ,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum ,
Decidit in præceps : & pondere corporis ornum
Ingentem fregit , ſuaque induit ilia fractæ.
Ultor adeſt Aphareus ; ſaxumque e monte revulſum
Mittere conatur : conantem ſtipite querno
Occupat Ægides , cubitique ingentia frangit
Oſſa. Nec ulteriùs dare corpus inutile leto

Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum;
Oppofuitque genu costis: prensamque sinistrâ
Cæsariem retinens, vultum minitantiaque ora
Robore nodoso, præduraque tempora, fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan
Sternit, & immissâ protectum pectora barbâ
Hippason, & summis exstantem Riphea silvis;
Tereaque, Hæmoniis qui, prensos montibus, ursos
Ferre domum vivos indignantesque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultra
Thesea Demoleon: solidoque revellere dumo
Annosam pinum magno molimine tentat:
Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
Sed procul a telo Theseus veniente recessit,
Pallados admonitu: credi sic ipse volebat.
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectusque, humerumque sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille;
Quem Dolopum rector, bello superatus, Amyntor
Æacidæ dederat, pacis pignusque, fidemque.
Hunc procul ut fœdo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratissime Crantor,
Accipe, ait: validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam.
Quæ laterum cratem perrumpit, & ossibus hærens
Intremuit: trahit ille manu sine cuspide lignum;
Id quoque vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat. Æger in hostem
Erigitur, pedibusque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galeâ clypeoque sonantes,
Defensatque humeros, prætentaque sustinet arma;
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegræon & Hylen
Eminus: Hiphinoum, collato Marte, Claninque.
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat

Pelle lupi, ſævique vicem præſtantia teli,
Cornua vara boum, multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Aſpice, dixi,
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro;
Et jaculum torſi. Quod cùm vitare nequiret,
Oppoſuit dextram paſſuræ vulnera fronti;
Affixa eſt cum fronte manus. Fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum,
Stabat enim propior, mediam ferit enſe ſub alvum.
Proſiluit, terrâque ferox ſua viſcera traxit;
Tractaque calcavit, calcataque rupit; & illis
Crura quoque impediit, & inani concidit alvo.
   Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit;
Si modò naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aureaque
Ex humeris medios coma deſcendebat in armos.
Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manuſque,
Pectoraque artificum laudatis proxima ſignis;
Et quâ parte viri eſt: nec equi mendoſa ſub illa
Deteriorque viro facies. Da colla, caputque;
Caſtore dignus erit. Sic tergum ſeſſile, ſic ſtant
Pectora celſa toris: totus pice nigrior atrâ.
Candida cauda tamen: color eſt quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere ſuâ de gente; ſed una
Abſtulit Hylonome: quâ nulla nitentior inter
Semiferos altis habitavit femina ſilvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo,
Cyllaron una tenet: cultus quoque, quantus in illis
Eſſe poteſt membris: ut ſit coma pectine lævis;
Ut modò rore maris, modò ſe violâve roſâve
Implicet; interdum candentia lilia geſtet:
Biſque die lapſis Pagaſææ vertice ſilvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
Nec, niſi quæ deceant, electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo.
Par amor eſt illis: errant in montibus unà;

Antra simul ſubeunt : & tum Lapitheïa tecta
Intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto eſt : jaculum de parte siniſtrâ
Venit ; & inferiùs, quàm collo pectora ſubſunt,
Cyllare, te fixit : parvo cor vulnere læſum
Corpore cum toto, poſt tela educta, refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
Impoſitâque manu vulnus fovet ; oraque ad ora
Admovet : atque animæ fugienti obsiſtere tentat.
Ut videt exſtinctum : dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhæſerat illi,
Incubuit : moriensque ſuum complexa maritum eſt.
  Ante oculos ſtat & ille meòs, qui ſena leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis,
Phæocomes, hominemque simul protectus equumque.
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden a ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima : perque os,
Perque cavas nares, oculosque, auresque, cerebrum
Molle fluit : veluti concretum vimine querno
Lac ſolet ; utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat ; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
Scit tuus hoc genitor, gladium ſpoliantis in ima
Ilia demisi. Chthonius quoque Teleboasque
Enſe jacent noſtro. Ramum prior ille bifurcum
Geſſerat, hic jaculum : jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides : apparet adhuc vetus, ecce, cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti ;
Tunc poteram magni, si non ſuperare, morari
Hectoris arma meis : illo ſed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat ; nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti,
Ampyca quid referam ? qui quadrupedantis Oëcli
Fixit in adverſo cornum sine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto

Stravit Erygdupum. Memini & venabula condi
Inguine, Nessëis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampyciden Mopsum. Mopso jaculante, biformis
Occubuit, frustraque loqui tentavit, Odites,
Ad mentum linguâ, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque Bromumque,
Antimachumque Helimumque securiferumque Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum nomenque notavi.
Provolat Emathii spoliis armatus Halesi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus: huic ætas inter juvenemque senemque,
Vis juvenilis, erat: variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeâque, Macedoniâque sarissâ
Conspicuus, faciemque obversus in agmen utrumque,
Armaque concussit, certumque equitavit in orbem;
Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras.
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi femina semper,
Tu mihi Cænis eris. Nec te natalis origo
Comminuit? mentemque subit, quo præmia facto,
Quâque viri falsam speciem mercede parâris?
Vel, quid nata, vide, vel quid sis passa: columque,
I, cape cum calathis; & stamina pollice torque;
Bella relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum cursu missâ latus eruit hastâ,
Quà vir equo commissus erat. Furit ille dolore,
Nudaque Phyllêi juvenis ferit ora sarissâ.
Non secus hæc resilit, quàm tecti a culmine grando;
Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
Cominus aggreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non sunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis ense,
Quandoquidem mucro est hebes, inquit; & in latus ensem
Obliquat, longâque amplectitur ilia dextrâ.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti;
Fractaque dissiluit percusso lamina collo.

Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus demiſit in armos
Enſem fatiferum: cæcamque in viſcera movit
Verſavitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres,
Telaque in hunc omnes unum mittuntque, feruntque:
Tela retuſa cadunt: manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateïus, ictu.

Fecerat attonitos nova res. Heu! dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro! quamquam ille vir eſt; nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. Quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? quid, quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Deâ, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet: nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabesque ſuper, totosque involvite montes;
Vivacemque animam miſſis elidite ſilvis.
Silva premat fauces; & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hoſtem;
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo: congeſtaque robora duris
Fert humeris. Sed enim poſt quàm ſuper ora caputque
Crevit onus; neque habet, quas ducat, ſpiritus auras,
Deficit interdum; modò ſe ſuper aëra fruſtra
Tollere conatur, jactasque evolvere ſilvas;
Interdumque movet: veluti, quam cernimus, ecce,
Ardua ſi terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio eſt: alii ſub inania corpus
Tartara detruſum ſilvarum mole ferebant.
Annuit Ampycides: medioque ex aggere fulvis

Vidit avem pennis liquidas exire sub auras ;
Quæ mihi tunc primum, tunc est conspecta supremum.
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus , & ingenti circum clangore sonantem
Aspexit , pariterque oculis animoque secutus ;
O ! salve , dixit , Lapithææ gloria gentis
Maxima , vir quondam , sed nunc avis unica , Cæneu.
Credita res auctore suo est. Dolor addidit iram ;
Oppressumque ægrè tulimus tot ab hostibus unum.
Nec priùs abstitimus ferrum exercere cruore ,
Quàm data pars leto , partem fuga noxque removit.

Hæc , inter Lapithas & semihomines Centauros ,
Prœlia , Tlepolemus , Pylio referente , dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore ;
Atque ait ; Herculeæ mirum est oblivia laudis
Acta tibi , senior : certè mihi sæpe referre
Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.
Tristis ad hæc Pylius : Quid me meminisse malorum
Cogis ? & obductos annis rescindere luctus ?
Inque tuum genitorem odium offensasque fateri ?
Ille quidem majora fide (Dî !) gessit ; & orbem
Implevit meritis ; quod mallem posse negari.
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus : quis enim laudaverit hostem ?
Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
Stravit : & immeritas urbes , Elinque Pylonque ,
Diruit : inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. Utque alios taceam , quos ille peremit ;
Bis sex Nelidæ fuimus , conspecta juventus :
Bis sex Herculeis ceciderunt , me minus uno ,
Viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum est ;
Mira Periclymeni mors est : cui posse figuras
Sumere quas vellet , rursusque reponere sumtas
Neptunus dederat , Nelêi sanguinis auctor.
Hic , ubi nequicquam est formas variatus in omnes ,

Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divûm gratissima Regi.
Viribus uſus avis, pennis roſtroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimiùm certos Tirynthius arcus;
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri quà jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & quà levis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt gravitate, ſagitta;
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta siniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô! Rhodiæ ductor pulcherrime classis?
Ne tamen ulteriùs, quàm fortia facta silendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
  Hæc poſt quàm dulci Neleïus edidit ore;
A ſermone ſenis, repetito munere Bacchi,
Surrexere toris: nox eſt data cetera ſomno.

  At Deus, æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Stheneleïda verſum
Mente dolet patriâ: ſævumque peroſus Achillen
Exercet memores, plus quàm civiliter, iras.
Jamque ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Smynthea dictis;
O! mihi de fratris longè gratissime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ;
Ecquid, ut has jam jam caſuras aſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles? ecquid, ne perſequar omnes,
Hectoris umbra ſubit, circum ſua Pergama tracti?
Cùm tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo,
Vivit adhuc, operis noſtri populator, Achilles.
Det mihi ſe: faxo, triplici quid cuſpide possim,

Sentiat. At quoniam concurrere cominus hoſti
Non datur, occultâ necopinum perde ſagittâ.
Annuit: atque animo pariter patruoque ſuoque
Delius indulgens, nebulâ velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediàque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſusque Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait: si qua eſt tibi cura tuorum,
Vertere in Æaciden, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troïa ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum;
Certaque letiferâ direxit ſpicula dextrâ.
Quod Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
Vinceris a timido Grajæ raptore maritæ?
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodontiacâ malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgî
Nominis, Æacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armârat Deus idem, idemque cremârat.
Jam cinis eſt; & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quæ, gloria, compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet: & hac eſt
Par sibi Pelides, nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere possis,
Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non regno major & ævo
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato
Laërtâque, fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit;
Argolicosque duces mediis conſidere caſtris
Jussit, & arbitrium litis trajecit in omnes.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XIII.

CONSEDERE duces ; &, vulgi ſtante coronâ,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax :
Utque erat impatiens iræ, Sigeïa torvo
Litora reſpexit, claſſemque in litore, vultu ;
Intendensque manus, Agimus, pro Juppiter ! inquit,
Ante rates cauſam ! & mecum confertur Ulyſſes !
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego ſuſtinui, quas hac a claſſe fugavi.
Tutius eſt fictis igitur contendere verbis,
Quàm pugnare manu. Sed nec mihi dicere promtum,
Nec facere eſt iſti : quantumque ego marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Eſſe reor ; vidiſtis enim : ſua narret Ulyſſes,
Quæ ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.
Præmia magna peti fateor ; ſed demit honorem
Æmulus Ajaci. Non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quicquid ſperavit Ulyſſes.
Iſte tulit pretium jam nunc certaminis hujus,
Quo, cùm victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus,
Mœnia qui forti Trojana ſub Hercule cepit ;
Litoraque intravit Pagaſæâ Colcha carinâ.

Æacus huic pater eſt : qui jura silentibus illic
Reddit, ubi Æoliden ſaxum grave Siſyphon urget.
Æacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur
Juppiter eſſe ſuam : sic ab Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc ſeries in cauſa prosit, Achivi,
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat : fraterna peto. Quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtisque & fraude ſimillimus illi,
Inſerit Æacidis alienæ nomina gentis ?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi ? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit ? detrectavitque furore
Militiam ficto : donec ſollertior iſto,
Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma.
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla !
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus !
Atque utinam,aut verus furor ille,aut creditus eſſet!
Nec comes hic Phrygias umquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum ! non te, Pœantia proles,
Expositum Lemnos noſtro cum crimine haberet.
Qui nunc, ut memorant, silveſtribus abditus antris
Saxa moves gemitu, Laërtiadæque precaris,
Quæ meruit : quæ, si Dî ſunt, non vana preceris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
Heu ! pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque aliturque avibus; volucresque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyſſem.
Mallet & infelix Palamedes eſſe relictus;
Viveret; aut certè letum sine crimine haberet.
Quem malè convicti nimiùm memor iſte furoris
Prodere rem Danaam finxit, fictumque probavit
Crimen, & oſtendit, quod jam præfoderat, aurum.

Ergo aut exsilio vires subduxit Achivis,
Aut nece : sic pugnat, sic est metuendus, Ulysses.
Qui, licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,
Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen
Esse rear nullum : qui, cùm imploraret Ulyssen
Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
Proditus a socio est. Non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides, qui nomine sæpe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Aspiciunt oculis Superi mortalia justis.
En eget auxilio, qui non tulit; utque reliquit,
Sic linquendus erat : legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios : adsum, videoque trementem,
Pallentemque metu, ac trepidantem morte futurâ.
Opposui molem clypei, texique jacentem,
Servavique animam, minimum est hîc laudis, inertem.
Si perstas certare, locum redeamus in illum;
Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorem;
Post clypeumque late, & mecum contende sub illo.
At post quàm eripui; cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
  Hector adest, secumque Deos in prœlia ducit.
Quáque ruit, non tu tantùm terreris, Ulysse;
Sed fortes etiam : tantùm trahit ille timoris!
Hunc ego, sanguineæ successu cædis ovantem,
Cominus ingenti resupinum pondere fudi.
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
Sustinui : sortemque meam vovistis, Achivi;
Et vestræ valuere preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ; non sum superatus ab illo.
  Ecce ferunt Troës ferrumque, ignemque Jovemque
In Danaas classes : ubi nunc facundus Ulysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditûs. Date tot pro navibus arma.
Quod si vera licet mihi dicere; quæritur istis,
Quàm mihi, major honos : conjunctaque gloria nostra est;

Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum raptâ cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum, nihil eſt, Diomede remoto.
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma,
Dividite : & major pars ſit Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco ? qui clam, qui ſemper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hoſtem.
Ipſe nitor galeæ, claro radiantis ab auro,
Insidias prodet, manifeſtabitque latentem.
Sed neque Dulichius ſub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret : nec non oneroſa gravisque
Pelias eſſe poteſt imbellibus haſta lacertis.
Nec clypeus, vaſti cælatus imagine mundi,
Conveniet timidæ, natæque ad furta siniſtræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus ?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
Cur ſpolieris, erit; non, cur metuaris ab hoſte.
Et fuga, quâ ſolâ cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi eſt, geſtamina tanta trahenti.
Adde, quod iſte tuus, tam rarò prœlia paſſus,
Integer eſt clypeus : noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique, quid verbis opus eſt ? ſpectemur agendo :
Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes;
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.

Finierat Telamone ſatus, vulgique ſecutum
Ultima murmur erat : donec Laërtius heros
Aſtitit : atque oculos, paulum tellure moratos,
Suſtulit ad proceres; exſpectatoque reſolvit
Ora ſono : neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis heres;
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam, non æqua mihi vobisque, negârunt

Fata ; (manuque simul veluti lacrymantia tersit
Lumina :) quis magno meliùs ſuccedat Achilli ,
Quàm per quem magnus Danaïs ſuccessit Achilles ?
Huic modò ne prosit, quod, ut eſt, hebes eſſe videtur.
Neve mihi noceat , quod vobis ſemper , Achivi ,
Profuit ingenium : meaque hæc facundia , si qua eſt ,
Quæ nunc pro domino , pro vobis ſæpe locuta eſt ,
Invidiâ careat : bona nec ſua quisque recuſet.
Nam genus , & proavos , & quæ non fecimus ipsi ,
Vix ea noſtra voco. Sed enim , quia retulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos , noſtri quoque ſanguinis auctor
Juppiter eſt ; totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt , Arcesius illi ,
Juppiter huic: neque in his quisquam damnatus & exſul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas : Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generosior ortu ,
Nec mihi , quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons ,
Proposita arma peto : meritis expendite cauſam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt ,
Ajacis meritum non sit : nec ſanguinis ordo ,
Sed virtutis honos ſpoliis quæratur in iſtis.
Aut si proximitas , primusque requiritur heres ;
Eſt genitor Peleus , eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci ? Phthiam Scyronve ferantur.
Nec minùs eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen ? num ſperat , ut auferat arma ?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur ;
Plura quidem feci , quàm quæ comprendere dictis
In promtu mihi sit : rerum tamen ordine ducar.
  Præſcia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum : deceperat omnes ,
In quibus Ajacem , ſumtæ fallacia veſtis.
Arma ego femineis , animum motura virilem ,
Mercibus inſerui : neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus , cùm parmam haſtamque tenenti ,

Nate Deâ, dixi; tibi ſe peritura reſervant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum, fortemque ad fortia miſi.
Ergo opera illius mea ſunt: ego Telephon haſtâ
Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum eſt: me credite Leſbon,
Me Tenedon, Chryſenque, & Cyllan, Apollinis urbes,
Et Syron cepiſſe: meâ concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſia mœnia dextrâ.
Utque alias taceam; qui ſævum perdere poſſet
Hectora, nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervênit ad omnes,
Aulidaque Euboïcam complerunt mille carinæ;
Exſpectata diu, nulla, aut contraria claſſi,
Flamina ſunt: duræque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, Diviſque iraſcitur ipſis:
Atque in rege tamen pater eſt. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides;
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſam.
Hunc tamen utilitas populi fratriſque, datique
Summa movet ſceptri; laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem; quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit: quo ſi Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces,
Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Trojæ:
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandârat communis Græcia, cauſam;
Accuſoque Parin: prædamque Helenamque repoſco;
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus, ſcis hoc, Menelaë, nefandas;

Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilioque manuque
Utiliter feci ſpatiosi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prœlia noſti?
Quis tuus uſus erat? nam si mea facta requiris,
Hoſtibus insidior: foſſas munimine cingo;
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: doceo quo simus alendi
Armandique modo: mittor quò poſtulat uſus.
Ecce Jovis monitu, deceptus imagine ſomni,
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere cauſam.
Non sinat hoc Ajax, delendaque Pergama poſcat;
Quodque poteſt, pugnet. Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba ſequatur?
Non erat hoc nimium, numquam nisi magna loquenti.
Quid? quod & ipſe fugis: vidi, puduitque videre,
Cùm tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, ô! ſocii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipſe diſertum
Fecerat; averſos profugâ de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes;
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam
Ausit: at auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hoſtem;
Amiſſamque meâ virtutem voce repoſco.
Tempore ab hoc, quodcumque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt, quem, dantem terga, retraxi.
Denique de Danaïs quis te laudatve petitve?
At ſua Tydides mecum communicat acta;

Me probat, & socio semper confidit Ulysse.
Est aliquid, de tot Grajorum millibus, unum
A Diomede legi: nec me sors ire jubebat:
Sic tamen &, spreto noctisque hostisque periclo,
Ausum eadem, quæ nos, Phrygiâ de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere: & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram: nec, quod specularer, habebam;
Et jam præmissâ poteram cum laude reverti.
Haud contentus eâ, petii tentoria Rhesi;
Inque suis ipsum castris comitesque peremi.
Atque ita captivo victor, votisque potitus,
Ingredior curru, lætos imitante triumphos.
Cujus equos, pretium pro nocte, popofcerat hostis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devastata meo? Cum multo sanguine fudi
Cœranon Iphitiden, & Alastoraque, Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytaninque,
Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,
Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum;
Quique minus celebres nostrâ sub mœnibus urbis
Procubuere manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipso pulchra loco: nec vanis credite verbis.
Aspicite, en: (vestemque manu diducit) &, Hæc sunt
Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios, & habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert? si se pro classe Pelasgâ
Arma tulisse refert contra Troasque Jovemque.
Confiteorque, tulit: neque enim bene facta malignè
Detrectare meum est: sed nec communia solus
Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
Repulit Actorides, sub imagine tutus Achillis,
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreo solum concurrere Marti

Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
Nonus in officio, & prælatus munere fortis.
Sed tamen eventus veftræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miferum! quanto cogor meminiffe dolore
Temporis illius, quo, Grajûm murus, Achilles
Procubuit! nec me lacrymæ, luctusve, timorve
Tardarunt, quin corpus humo fublime referrem.
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et simul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires;
Eft animus, veftros certè fenfurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato cærula mater
Ambitiofa fuo fuit, ut cœleftia dona,
Artis opus tantæ, rudis & sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina norit,
Oceanum, & terras, cumque alto sidera cœlo,
Pleïadasque, Hyadasque, immunemque æquoris Arcton,
Diverfasque urbes, nitidumque Orionis enfem.
Poftulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quod me, duri fugientem munera belli,
Arguit incepto ferum accessiffe labori:
Nec fe magnanimo maledicere fentit Achilli.
Si simulaffe vocat crimen, simulavimus ambo.
Si mora pro culpa eft, ego fum maturior illo.
Me pia detinuit conjux: pia mater Achillen;
Primaque funt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo, si jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprenfus Ulyssis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis, Ulyffes.
Neve in me ftolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum; vobis quoque digna pudore
Objicit. An falfo Palameden crimine turpe
Accufaffe mihi, vobis damnaffe decorum eft?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens, valuit: nec vos audiftis in illo

Crimina, vidistis: pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui: factum defendite vestrum;
Consensistis enim. Nec me suasisse negabo,
Ut se subtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit, & vivit. Non hæc sententia tantùm
Fida, sed & felix; cùm sit satis esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,
Ne mandate mihi: meliùs Telamonius ibit;
Eloquioque virum morbis irâque furentem
Molliet, aut aliquâ producet callidus arte.
Ante retro Simoïs fluet, & sine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaïa Trojæ;
Quàm, cessante meo pro vestris pectore rebus,
Ajacis stolidi Danaïs sollertia prosit.
Sis licet infestus sociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exsecrere, meumque
Devoveas sine fine caput; cupiasque dolenti
Me tibi forte dari, nostrumque haurire cruorem;
Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri;
Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar, faveat Fortuna, sagittis;
Quàm sum Dardanio, quem cepi, vate potitus;
Quàm responsa Deûm, Trojanaque fata, retexi;
Quàm rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ
Hostibus e mediis. Et se mihi comparet Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illis.
Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hîc metuis? cur audet Ulysses
Ire per excubias, & se committere nocti?
Perque feros enses, non tantùm mœnia Troum,
Verum etiam summas arces intrare: suâque
Eripere æde Deam: raptamque efferre per hostes?
Quæ nisi fecissem, frustra Telamone creatus
Gestasset lævâ taurorum tergora septem.

Illâ nocte mihi Trojæ victoria parta eſt :
Pergama tum vici, cùm vinci poſſe coëgi.
Desine Tydiden vultuque & murmure nobis
Oſtentare meum : pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cùm ſociâ clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras : tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui, nisi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoque hæc peteret : peteret moderatior Ajax,
Eurypilusque ferox, claroque Andremone natus ;
Nec minus Idomeneus, patriâque creatus eâdem
Meriones : peteret majoris frater Atridæ ;
Quippe manu fortes, nec ſunt tibi Marte ſecundi.
Consiliis ceſſere meis. Tibi dextera bello
Utilis ; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes : pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes ;
Nos animo : quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium ; quanto dux milite major,
Tanto ego te ſupero : nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu : vigor omnis in illis.
At vos, ô Proceres, vigili date præmia veſtro ;
Proque tot annorum curâ, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt : obſtantia fata removi ;
Altaque, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi ;
Per, si quid ſupereſt, quod sit ſapienter agendum ;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum ;
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis ;
Eſte mei memores : aut si mihi non datis arma,
Huic date. Et oſtendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt : &, quid facundia poſſet,
Re patuit ; fortisque viri tulit arma diſertus.

Heċtora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Suſtinuit toties; unam non ſuſtinet iram;
Inviċtumque virum vincit dolor. Arripit enſem,
Et, Meus hic certè eſt: an & hunc ſibi poſcet Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit,
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare, niſi Ajax.
Dixit: & in peċtus, tum denique vulnera paſſum,
Quà patuit ferro, letalem condidit enſem.
Nec valuere manus infixum educere telum;
Expulit ipſe cruor. Rubefaċtaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui priùs Œbalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis, illa querelæ.

Viċtor ad Hypſipyles patriam clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Tranſierat: tandem portu votoque potitus
Vela dat; ut referat, Tirynthia tela, ſagittas.
Quæ poſt quàm ad Grajos, domino comitante, revexit,
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello.
Troja ſimul Priamuſque cadunt: Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis, poſt omnia, formam,
Externaſque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum quà clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat; neque adhuc conſederat ignis;
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat: traċtata comis antiſtita Phœbi
Non profeċturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres, patriorum ſigna Deorum,
Dum licet, amplexas, ſuccenſaque templa tenentes,
Invidioſa trahunt viċtores præmia Graji.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe, proavitaque regna tuentem,
Sæpe videre patrem, monſtratum a matre, ſolebat.

Jamque viam suadet Boreas, flatuque secundo
Carbasa mota sonant: jubet uti navita ventis.
Troja, vale: rapimur, clamant, dantque oscula terræ,
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem, (miserabile visu!)
In mediis Hecube natorum inventa sepulcris.
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
Dulichiæ traxêre manus: tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem lacrymasque relinquit.
Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
Regia dives erat, cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Consilium sapiens: sceleris nisi præmia magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum, juguloque sui defigit alumni;
Et, tamquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem e scopulo subjectas misit in undas.
Litore Threïcio classem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior esset.
Hîc subitò, quantus, cùm viveret, esse solebat,
Exit humo late ruptâ; similisque minaci,
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei disceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite: utque meum non sit sine honore sepulcrum,
Placet Achillêos mactata Polyxena manes.
Dixit: &, immiti sociis parentibus Umbræ,
Rapta sinu matris, quam jam prope sola fovebat,
Fortis, & infelix, & plus quàm femina, virgo,
Ducitur ad tumulum, diroque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, post quàm crudelibus aris

Admota eſt, ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem,
Inque ſuo vidit figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoſo ſanguine, dixit.
Nulla mora eſt: at tu jugulo, vel pectore, ferrum
Conde meo: jugulumque ſimul pectuſque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polyxena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabitur ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt, minuitque necis mihi gaudia: quamvis
Non mea mors illi, verùm ſua vita gemenda eſt.
Vos modò, ne Stygios adeam non libera Manes,
Eſte procul, ſi juſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde meâ placare paratis,
Liber erit ſanguis. Si quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, rogat: genitrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat jus triſte ſepulcri,
Sed lacrymis: tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat. At populus lacrymas, quas illa tenebat,
Non tenet: ipſe, etiam flens invituſque, ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa, ſuper terram, defecto poplite, labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare pudendas,
Cùm caderet, caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt; deploratoſque recenſent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo; teque, ô! modò regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet, niſi quod tamen Hectora partu
Edideras: dominum matri vix reperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſque, viroque,

Huic quoque dat lacrymas : lacrymas in vulnera fundit,
Osculaque ore legit : consuetaque pectora plangit ;
Canitiemque suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc, laniato pectore, dixit.
Nata tuæ, (quid enim superest?) dolor ultime matri,
Nata, jaces ! videoque tuum, mea vulnera, vulnus !
En, ne perdiderim quemquam sine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes. At te, quia femina, rebar
A ferro tutam : cecidisti & femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ, nostrique orbator, Achilles.
At post quàm cecidit Paridis Phœbique sagittis ;
Nunc certè, dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoque mî metuendus erat : cinis ipse sepulti
In genus hoc sævit : tumulo quoque sensimus hostem.
Æacidæ fecunda fui : jacet Ilion ingens,
Eventuque gravi finita est publica clades ;
Si finita tamen. Soli mihi Pergama restant ;
In cursuque meus dolor est. Modò maxima rerum,
Tot generis natisque potens, nuribusque, viroque,
Nunc trahor exsul, inops, tumulis avulsa meorum,
Penelopæ munus : quæ me, data pensa trahentem,
Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hectoris illa est
Clara parens : hæc est, dicet, Priameïa conjux.
Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi. Quò ferrea resto ?
Quidve moror ? quò me servas, damnosa senectus ?
Quid, Dî crudeles, nisi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis anum ? quis posse putaret
Felicem Priamum, post diruta Pergama, dici ?
Felix morte suâ : nec te, mea nata, peremtam
Aspicit : & vitam pariter regnumque reliquit.
At, puto, funeribus dotabere, regia virgo ;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc est Fortuna domûs. Tibi munera matris

Contingent fletus, peregrinæque haustus arenæ.
Omnia perdidimus. Supereft, cur vivere tempus
In breve fustineam, proles gratissima matri,
Nunc folus, quondam minimus de ftirpe virili,
Has datus Ifmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & fparfos immiti fanguine vultus?
Dixit: & ad litus paffu processit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas;
Afpicit ejectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrymasque introrfus obortas
Devorat ipfe dolor: duroque fimillima faxo
Torpet: & adversâ figit modò lumina terrâ,
Interdum torvos fuftollit ad æthera vultus;
Nunc pofiti fpectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera præcipuè: feque armat & inftruit irâ.
Quâ fimul exarfit, tamquam regina maneret,
Ulcifci ftatuit; pœnæque in imagine tota eft.
Utque furit catulo lactente orbata leæna;
Signaque nacta pedum, fequitur, quem non videt, hoftem;
Sic Hecube, poft quàm cum luctu mifcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita fuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeftora cædis;
Colloquiumque petit: nam fe monftrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryfius: prædæque affuetus amore
In fecreta venit: cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dedifti,
Per Superos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falfaque jurantem; tumidâque exæftuat irâ;
Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,

Exſpoliatque genas oculis, (facit ira valentem,)
Immergitque manus : fœdataque ſanguine fonti
Non lumen, neque enim ſupereſt, loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque inceſſere jactu
Cœpit : at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morsibus inſequitur : rictuque in verba parato
Latravit, conata loqui. Locus exſtat, & ex re
Nomen habet : veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mæſta per agros.
Illîus Troasque ſuos, hoſteſque Pelasgos,
Illîus Fortuna Deos quoque moverat omnes;
Sic omnes, ut & ipſa Jovis conjuxque, ſororque,
Eventus Hecubam meruiſſe negaverit illos.

Non vacat Auroræ, quamquam îsdem faverat armis,
Cladibus & caſu Trojæque Hecubæque moveri.
Cura Deam propior, luctusque domeſticus angit
Memnonis amissi, Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleâ pereuntem cuſpide mater.
Vidit; & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat : latuitque in nubibus æther.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens : ſed, crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Jovis, lacrymisque has addere voces.
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus æther,
Nam mihi ſunt totum rarissima templa per orbem,
Diva tamen venio : non ut delubra, dieſque
Des mihi ſacrificos, caliturasque ignibus aras.
Si tamen aſpicias, quantum tibi femina præſtem,
Tum cùm luce novâ noctis confinia ſervo,
Præmia danda putes. Sed non ea cura, neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei venio : qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo; primisque ſub annis

Occidit a forti, sic vos voluiſtis, Achille.
Da, precor, huic aliquem, ſolatia mortis, honorem,
Summe Deûm rector; maternaque vulnera leni.
Juppiter annuerat, cùm Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus; nigrique volumina fumi
Infecere diem: veluti cùm flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat, glomerataque corpus in unum
Denſatur; faciemque capit, ſumitque calorem
Atque animam ex igni. Levitas ſua præbuit alas.
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis: pariter ſonuere ſorores
Innumeræ, quibus eſt eadem natalis origo.
Terque rogum luſtrant, & conſonus exit in auras
Ter clangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tum duo diverſâ populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtriſque & aduncis unguibus iras
Exercent, alaſque adverſaque pectora laſſant;
Inferiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora, ſeque viro forti meminere creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor: ab illo
Memnonides dictæ. Cùm Sol duodena peregit
Signa, parentali perituræ marte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum;
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta; piaſque
Nunc quoque dat lacrymas, & toto rorat in orbe.

Nec tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt: ſacra, &, ſacra altera, patrem,
Fert humeris, venerabile onus, Cythereïus heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniumque ſuum: profugâque per æquora claſſe
Fertur ab Antandro: ſcelerataque limina Thracum,
Et Polydorêo manantem ſanguine terram
Linquit: & utilibus ventis, æſtuque ſecundo
Intrat Apollineam, ſociis comitantibus, urbem.

Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Rite colebantur, temploque domoque recepit;
Urbemque oſtendit, delubraque vota, duasque
Latonâ quondam ſtirpes pariente retentas.
Ture dato flammis, vinoque in tura profuſo,
Cæſorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: poſitique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchiſes: O! Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,
Bisque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius, niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & triſtis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidiſti quinque parentem.
Quem nunc, tanta homines rerum inconſtantia verſat!
Pæne vides orbum: quid enim mihi filius abſens
Auxilii? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineæ ſorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem, laticemque meri, baccamque Minervæ
Transformabantur: divesque erat uſus in illis.
Hoc ubi cognovit, Trojæ populator, Atrides,
Ne non ex aliqua veſtram ſenſiſſe procellam
Nos quoque parte putes, armorum viribus uſus,
Abſtrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœleſti munere claſſem.
Effugiunt quo quæque poteſt. Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt; &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia pectora pœnæ
Dedit: & ut timido poſſis ignoſcere fratri,
Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat; per quos decimum duraſtis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis:

Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia; Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem: si miro perdere more
Ferre vocatur opem. Nec quâ ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſim.
Summa mali nota eſt: pennas ſumſere, tuæque
Conjugis in volucrem, niveas abiere columbas.

Talibus atque aliis poſt quàm convivia dictis
Implerunt; menſâ, ſomnum petiere, remotâ.
Cúmque die ſurgunt, adeuntque oracula Phœbi;
Qui petere antiquam matrem, cognataque juſſit
Litora. Proſequitur rex, & dat munus ituris,
Anchiſæ ſceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Cratera Æneæ, quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aoniis Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc illi Therſes, fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cælaverat argumento.
Urbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas.
Hæ pro nomine erant, &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exſequiæ, tumulique, igneſque, rogique,
Effuſæque comas, & apertæ pectora, matres
Significant luctum. Nymphæ quoque flere videntur,
Siccatosque queri fontes: sine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia ſaxa capellæ.
Ecce facit mediis, natas Orione, Thebis,
Hanc non femineum jugulo dare pectus aperto,
Illam demiſſo per fortia vulnera telo
Pro populo cecidiſſe ſuo; pulchriſque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari;
Tum de virginea geminos exire favillâ,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus: antiquo ſignis fulgentibus ære,
Summus inaurato crater erat aſper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt;

Dantque ſacerdoti, cuſtodem turis, acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros a ſanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere; locique
Ferre diu nequiere Jovem: centumque relictis
Urbibus, Auſonios optant contingere portus.
Sævit hiems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus inſidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulyſſei,
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt,
Vocalemque ſuâ terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus, ubi nati rege Moloſſo
Irrita ſubjectis fugêre incendia pennis.
Proxima Phæacum, felicibus obsita pomis,
Rura petunt: Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, ſimulataque Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora linguis;
E quibus imbriferos obverſa Pachynos ad Auſtros;
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybæon: at Arcton
Æquoris expertem ſpectat, Boreanque Peloros.
Hac ſubeunt Teucri: remisque æſtuque ſecundo,
Sub noctem potitur Zanclæâ claſſis arenâ.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infeſtant: vorat hæc, raptas revomitque, carinas;
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum,
Virginis ora gerens: &, si non omnia vates
Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat: & eluſos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet Galatêa capillos,

Talibus alloquitur, repetens suspiria, dictis.
Te tamen, ô! virgo, genus haud immite virorum
Expetit; utque facis, potes his impune negare;
At mihi, cui pater est Nereus, quam cærula Doris
Enixa est; quæ sum turbâ quoque tuta sororum,
Non, nisi per fluctus, licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lacrymæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo,
Et solata Deam est; Refer, ô! carissima, dixit;
Neve tui causam tege, sum tibi fida, doloris.
Nereïs his contra resecuta Cratæide natam.
Acis erat, Fauno Nymphâque Symæthide cretus,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
Nostra tamen major. Nam me sibi junxerat uni
Pulcher: &, octonis iterum natalibus actis,
Signârat dubiâ teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præsentior, edam.
Par utrimque fuit. Prô! quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus silvis, & visus ab hospite nullo
Impune, & magni cum Dîs contemtor Olympi,
Quid sit amor, sentit: nostrique cupidine captus
Uritur, oblitus pecorum antrorumque suorum.
Jamque tibi formæ, jamque est tibi cura placendi;
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos.
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
Et spectare feros in aqua, & componere, vultus.
Cædis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris,
Cessant: & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; Lumenque, quod unum
Fronte geris mediâ, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
Risit, &, O! vatum celeberrime, falleris, inquit;

Altera jam rapuit. Sic fruſtra vera monentem
Spernit : & aut gradiens ingenti litora paſſu
Degravat, aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum, cuneatus acumine longo,
Collis : utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus aſcendit Cyclops, mediusque reſedit.
Lanigeræ pecudes, nullo ducente, ſecutæ.
Cui poſt quàm pinus, baculi quæ præbuit uſum,
Ante pedes posita eſt, antennis apta ferendis ;
Sumtaque arundinibus compacta eſt fiſtula centum,
Senſerunt toti paſtoria sibila montes ;
Senſerunt undæ : latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
  Candidior nivei folio, Galatêa, liguſtri ;
Floridior pratis ; longâ procerior alno,
Splendidior vitro, tenero laſcivior hædo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis ;
Solibus hibernis, æſtivâ gratior umbrâ,
Nobilior pomis, platano conſpectior altâ,
Lucidior glacie ; maturâ dulcior uvâ,
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto ;
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Sævior indomitis eadem Galatêa juvencis,
Durior annosâ quercu, fallacior undis ;
Lentior & ſalicis virgis, & vitibus albis ;
His immobilior ſcopulis, violentior amne,
Laudato pavone ſuperbior, acrior igni,
Aſperior tribulis, fetâ truculentior urſâ,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro ;
Et, quod præcipue vellem tibi demere, poſſem !
Non tantùm cervo, claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugacior aurâ.
At, bene si nôris, pigeat fugiſſe ; morasque
Ipſa tuas damnes, & me retinere labores.
Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia ſaxo

Antra ; quibus nec Sol medio ſentitur in æſtu ,
Nec ſentitur hiems : ſunt poma gravantia ramos ;
Sunt auro ſimiles longis in vitibus uvæ ;
Sunt & purpureæ : tibi & has ſervamus & illas.
Ipſa tuis manibus , silveſtri nata ſub umbrâ ,
Mollia fraga leges : ipſa autumnalia corna ,
Prunaque , non ſolùm nigro liventia ſucco ,
Verùm etiam generoſa , novasque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneæ , me conjuge , nec tibi deerunt
Arbutei fetus. Omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt : multæ quoque vallibus errant;
Multas silva tegit : multæ ſtabulantur in antris.
Nec , si fortè roges , possim tibi dicere , quot sint.
Pauperis eſt numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris : præſens potes ipſa videre ,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt , fetura minor , tepidis in ovilibus agni ;
Sunt quoque , par ætas , aliis in ovilibus hædi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum : pars inde bibenda
Servatur : partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles , vulgataque tantùm
Munera contingent , damæ , leporesque , capræque ,
Parve columbarum , demtusve cacumine nidus ;
Inveni geminos , qui tecum ludere possint ,
Inter ſe ſimiles , vix ut dignoſcere possis ,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inveni : & dixi , Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modò cæruleo nitidum caput exſere ponto ;
Jam , Galatêa , veni ; nec munera deſpice noſtra.
Certè ego me novi , liquidæque in imagine vidi
Nuper aquæ ; placuitque mihi mea forma videnti.
Aſpice , sim quantus. Non eſt hoc corpore major
Juppiter in cœlo : nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
Prominet in vultus : humerosque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent densissima ſetis

Corpora, turpe puta : turpis ſine frondibus arbos ;
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres : ovibus ſua lana decori eſt ;
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei : quid ? non hæc omnia magno
Sol videt e cœlo ? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do ſocerum : tantùm miſerere, preceſque
Supplicis exaudi : tibi enim ſuccumbimus uni.
Quique Jovem, & cœlum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor : tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemtûs eſſem patientior hujus,
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas, præferſque meis amplexibus Acin ?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatêa, tibi, modò copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham : divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam, ſic ſe tibi miſceat, undas.
Uror enim ; læſusque exæſtuat acriùs ignis ;
Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo : nec tu, Galatêa, moveris.
Talia nequicquam queſtus, nam cuncta videbam,
Surgit : & ut taurus vaccâ furibundus ademtâ
Stare nequit, silvâque & notis ſaltibus errat.
Cùm ferus ignaros ; nec quicquam tale timentes,
Me videt atque Acin : Videoque, exclamat ; &, Iſta
Ultima ſit, faciam, Veneri concordia veſtræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætne.
Aſt ego vicino paveſacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Symæthius heros ;
Et, Fer opem, Galatêa, precor, mihi : ferte parentes,
Dixerat, & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops : partemque e monte revulſam

Mittit, &, extremus quamvis pervênit ad illum
Angulus e ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri folùm per fata licebat,
Fecimus; ut vires aſſumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat, & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre,
Purgaturque morâ. Tum moles jacta dehiſcit,
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo;
Osque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis.
Miraque res! ſubitò mediâ tenus exſtitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui, nisi quod major, quod toto cærulus ore eſt,
Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.

Desierat Galatêa loqui, cœtuque ſoluto,
Diſcedunt; placidisque natant Nereïdes undis.
Scylla redit: neque enim medio ſe credere ponto
Audet; & aut bibulâ sine veſtibus errat arenâ,
Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus
Gurgitis, inclusâ ſua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboïca versis Anthedone membris,
Glaucus adeſt: viſæque cupidine virginis hæret;
Et, quæcumque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore
Pervenit in ſummum positi prope litora montis.
Ante fretum, eſt ingens, apicem collectus in unum,
Longa sine arboribus convexus ad æquora, vertex.
Conſtitit hîc: & tuta loco, monſtrumne, Deusne
Ille sit, ignorans, admiraturque colorem,
Cæſariemque humeros, ſubjectaque terga, tegentem,
Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piſcis.
Sentit: & innitens, quæ ſtabat proxima, moli;
Non ego prodigium, non ſum fera bellua, virgo;

Sum Deus, inquit, aquæ : nec majus in æquora Proteus
Jus habet, aut Triton, Athamantiadesve Palæmon.
Ante tamen mortalis eram : ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia piſces,
Nunc, in mole ſedens, moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia litora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis,
Quas neque cornigeræ morſu læſerė juvencæ;
Nec placidæ carpsiſtis, oves, hirtæve capillæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores;
Non data ſunt capiti genialia ſerta, nec umquam
Falciferæ ſecuere manus. Ego primus in illo
Ceſpite conſedi, dum lina madentia ſicco.
Utque recenſerem captivos ordine piſces,
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis fictæ! ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto, cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus; terrâque, ut in æquore, niti.
Dumque moror, mirorque ſimul, fugit omnis in undas
Turba ſuas: dominumque novum, lituſque, relinquunt.
Obſtupui: dubiusque diu, quæ cauſa, requiro;
Num Deus hoc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos,
Cùm ſubitò trepidare intus præcordia ſensi;
Alteriusque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare loco: Repetendaque numquam
Terra, vale, dixi: corpuſque ſub æquora mersi.
Dî maris exceptum ſocio dignantur honore;
Utque mihi, quæcumque feram, mortalia demant,
Oceanum Tethynque rogant. Ego luſtror ab illis;
Et, purgante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.

Nec mora : diversis lapsi de fontibus amnes,
Totaque vertuntur supra caput æquora nostrum.
Hactenus acta mihi possum memoranda referre ;
Hactenus & memini : nec mens mea cetera sensit.
Quæ post quàm rediit, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eumdem mente, recepi.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæsariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingentesque humeros, & cærula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species, quid Dîs placuisse marinis,
Quid juvat esse Deum, si tu non tangeris istis ?
Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
Scylla Deum : furit ille, irritatusque repulsâ
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XIV.

JAMQUE Gigantêis injectam faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri
Nescia, nec quicquam junctis debentia bubus,
Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum;
Liquerat & Zanclen, adversaque mœnia Rhegî,
Navifragumque fretum, gemino quod litore pressum
Ausoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magnâ Tyrrhena per æquora lapsus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole satæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam simul aspexit; dictâ acceptâque salute,
Diva, Dei miserere, precor: nam sola levare
Tu potes hunc, dixit, videar modò dignus, amorem.
Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quàm mihi, cognitius, qui sum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi sit causa furoris;
Litore in Italico, Messania mœnia contra,
Scylla mihi visa est: pudor est promissa, precesque,
Blanditiasque meas, contemtaque verba referre.
At tu, sive aliquid regni est in carmine, carmen
Ore move sacro: sive expugnacior herba est;
Utere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, sanesque hæc vulnera, mando;

Fineque nil opus eſt : partem ferat illa caloris.
At Circe , neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium ; ſeu cauſa eſt hujus in ipſa ,
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno ,
Talia verba refert : Melius ſequerere volentem ,
Optantemque eadem , parilique cupidine captam.
Dignus eras : ultro poteras certéque rogari ;
Et , si ſpem dederis , mihi crede , rogaberis ultro.
Neu dubites , absitque tuæ fiducia formæ ;
En ego , cùm Dea sim , nitidi cùm filia Solis ,
Carmine cùm tantum , tantum cùm gramine possim ,
Ut tua sim , voveo. Spernentem ſperne : ſequenti
Redde vices , unoque duos ulciſcere facto.
Talia tentanti , Priùs , inquit , in æquore frondes ,
Glaucus , & in ſummis naſcentur montibus algæ ;
Soſpite quàm Scyllâ noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt : & lædere quatenus ipſum
Non poterat , nec vellet amans ; iraſcitur illi ,
Quæ sibi prælata eſt : Venerisque offenſa repulsâ ,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit ; & tritis Hecateïa carmina miſcet.
Cærulaque induitur velamina : perque ferarum
Agmen adulantum mediâ procedit ab aula ;
Oppositumque petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion , ingreditur ferventes æſtibus undas.
In quibus , ut ſolidâ , ponit veſtigia , ripâ ;
Summaque decurrit pedibus ſuper æquora siccis.
Parvus erat gurges , curvos sinuatus in arcus ,
Grata quies Scyllæ : quò ſe referebat ab æſtu
Et maris & cœli , medio cùm plurimus orbe
Sol erat , & minimas a vertice fecerat umbras.
Hunc Dea prævitiat , portentiferisque venenis
Inquinat. Hîc preſſos latices radice nocenti
Spargit : & , obſcurum verborum ambage novorum ,
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit , mediâque tenus deſcenderat alvo ,

Cùm ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit : ac primò non credens corporis illas
Eſſe ſui partes , refugitque , abigitque , timetque
Ora proterva canum. Sed quos fugit , attrahit unà.
Et corpus quærens femorum , crurumque , pedumque ,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Statque canum rabies : ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis , ùteroque exſtante , cohærent.
Flevit amans Glaucus : nimiúmque hoſtiliter uſæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit : cúmque eſt data copia primùm ,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulyſſen.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas ,
Ni priùs in ſcopulum , qui nunc quoque ſaxeus exſtat ,
Transformata foret : ſcopulum quoque navita vitat.

Hanc ubi Trojanæ remis avidamque Charybdin
Evicere rates ; cùm jam prope litus adeſſent
Auſonium , Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque ,
Non bene diſcidium Phrygii latura mariti ,
Sidonis : inque pyrâ , ſacri ſub imagine factâ ,
Incubuit ferro ; deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens nova mœnia terræ ,
Ad ſedemque Erycis , fidumque relatus Aceſten ,
Sacrificat ; tumulumque ſui genitoris honorat.
Quasque rates Iris Junonia pæne cremârat ,
Solvit : & Hippotadæ regnum , terrasque calenti
Sulfure fumantes , Acheloïadumque relinquit
Sirenum ſcopulos : orbataque præside pinus
Inarimen , Prochytenque legit , ſterilique locatas
Colle Pithecuſas , habitantûm nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem , & perjuria quondam
Cercopum exoſus , gentisque admiſſa doloſæ ,
In deforme viros animal mutavit ; ut îdem
Disssimiles homini poſſent similesque videri.

Membraque contraxit : naresque a fronte resimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes : nec non priùs abstulit usum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Posse queri tantùm rauco stridore relinquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeïa dextrâ
Mœnia deseruit ; lævâ de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta palustribus ulvis
Litora Cumarum, vivacisque antra Sibyllæ
Intrat : &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultus tellure moratos
Erexit : tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas spectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum : potiere petitis ;
Elysiasque domos, & regna novissima mundi,
Me duce, cognosces, simulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla est via. Dixit : & auro
Fulgentem ramum silvâ Junonis Avernæ
Monstravit, jussitque suo devellere trunco.
Paruit Æneas : & formidabilis Orci
Vidit opes, atavosque suos, umbramque senilem
Magnanimi Anchisæ : didicit quoque jura locorum,
Quæque novis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lassos averso tramite passus,
Cum duce Cumæâ fallit sermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit;
Seu Dea tu præsens, seu Dîs gratissima, dixit ;
Numinis instar eris semper mihi : meque fatebor
Muneris esse tui : quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras
Templa tibi statuam, tribuam tibi turis honorem.
Respicit hunc vates, &, suspiratibus haustis ;
Nec Dea sum, dixit : nec sacri turis honore

Humanum dignare caput. Neu neſcius erres,
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes;
Optatis potiere tuis. Ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit optarem juvenes quoque protinus annos;
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam,
Si Venerem paterer. Contemto munere Phœbi,
Innuba permaneo. Sed jam felicior ætas
Terga dedit: tremuloque gradu venit ægra ſenectus;
Quæ patienda diu eſt. Nam jam mihi ſecula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Ter centum meſſes, ter centum muſta videre.
Tempus erit, cùm me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: conſumtaque membra ſenectâ
Ad minimum redigantur onus: nec àmata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phœbus quoque forsitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Usque adeò mutata ferar! nullique videnda,
Voce tamen noſcar: vocem mihi fata relinquent.

Talia, convexum per iter, memorante Sibyllâ,
Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
Troïus Æneas: ſacriſque e more litatis,
Litora adit, nondùm nutricis habentia nomen.
Hìc quoque ſubſtiterat, poſt tædia longa laborum,
Neritius Macareus, comes experientis Ulyſſei:
Deſertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden: improviſóque repertum
Vivere miratus, Qui te caſusve, Deusve,
Servat Achæmenide? cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur veſtræ quæ terra carinæ?
Talia quærenti, jam non hirſutus amictu,

Jam ſuus, & ſpinis conſerto tegmine nullis,
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine rictus;
Hac mihi si potior domus eſt Ithaceque carinâ,
Si minus Ænean veneror genitore: nec umquam
Eſſe ſatis potero, præſtem licet omnia, gratus.
Quod loquor, & ſpiro, cœlumque & ſidera Solis
Reſpicio, (poſſimne ingratus & immemor eſſe?)
Ille dedit: quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: &, ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Aut tumulo, aut certè non illâ condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, niſi ſi timor abſtulit omnem
Senſum animumque, fuit, cùm vos petere alta relictus
Æquora proſpexi? Volui inclamare; ſed hoſti
Prodere me timui: veſtræ quoque clamor Ulyſſis
Pæne rati nocuit. Vidi, cùm, monte revulſo,
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vaſta gigantêo jaculantem ſaxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctusve lapiſve carinam,
Pertimui; jam me non eſſe oblitus in illa.
Ut verò fuga vos ab acerba morte removit,
Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,
Prætentatque manu ſilvas; & luminis orbus
Rupibus incurſat: fœdataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exſecratur Achivam.
Atque ait: O! ſi quis referat mihi caſus Ulyſſen!
Aut aliquem e ſociis, in quem mea ſæviat ira!
Viſcera cujus edam, cujus viventia dextrâ
Membra meâ laniem, cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & eliſi trepident ſub dentibus artus;
Quàm nullum, aut leve ſit damnum mihi lucis ademtæ!
Hæc, & plura ferox. Me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam ſanguine barbam.

Mors erat ante oculos ; minimum tamen illa malorum.
Et jam prenſurum , jam jam mea viſcera rebar
In ſua merſurum : mentique hærebat imago
Temporis illius , quo vidi bina meorum
Ter quater affligi ſociorum corpora terræ.
Quæ ſuper ipſe jacens , hirſuti more leonis ,
Viſceraque , & carnes , oblisisque oſſa medullis ,
Semanimesque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit : ſtabam sine ſanguine mæſtus ;
Mandentemque videns , ejectantemque cruentas
Ore dapes , & fruſtra mero glomerata vomentem.
Talia fingebam miſero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans , omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupidusque moriri ,
Glande famem pellens , & mixtâ frondibus herbâ ,
Solus , inops , exſpes : leto pœnæque relictus ,
Haud procul aſpexi , longo poſt tempore , navim ;
Oravique fugam geſtu , ad litusque cucurri ;
Et movi : Graiumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos , comitum gratissime , caſus ,
Et ducis , & turbæ , quæ tecum credita ponto eſt.

Æolon ille refert Tuſco regnare profundo ;
Æolon Hippotaden , cohibentem carcere ventos ;
Quos bovis incluſos tergo , memorabile munus ,
Dulichium ſumsiſſe ducem : flatuque ſecundo
Lucibus iſſe novem , & terram aſpexiſſe petitam.
Proxima poſt nonam cùm ſeſe Aurora moveret ,
Invidiâ ſocios , prædæque cupidine ductos ,
Eſſe ratos aurum , demsiſſe ligamina ventis ;
Cum quibus iſſe retro , per , quas modò venerat , undas ,
Æoliique ratem portus repetîſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrygonis , inquit , in urbem
Venimus. Antiphates terrâ regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum , numero comitante duorum ;
Vixque fugâ quæsita ſalus comitique mihique.

Tertius e nobis Læſtrigonis impia tinxit
Ora cruore ſuo : fugientibus inſtat , & agmen
Concitat Antiphates. Coëunt , & ſaxa trabesque
Continuant : merguntque viros , merguntque carinas.
Una tamen , quæ nos , ipſumque vehebat Ulyſſen ,
Effugit. Amiſsâ ſociorum parte , dolentes ,
Multaque conqueſti terris allabimur illis ,
Quas procul hinc cernis. Procul hinc tibi, cerne,videnda eſt
Inſula , viſa mihi : tuque , ô ! juſtissime Trôum ,
Nate Deâ , neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es , Ænea , moneo , fuge litora Circes.
Nos quoque , Circæo religatâ in litore pinu ,
Antiphatæ memores , immanſuetique Cyclopis ,
Ire negabamus , & tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti. Sors me , fidumque Polyten ,
Eurylochumque ſimul , nimiique Elpenora vini ,
Bisque novem ſocios Circæa ad mœnia miſit.
Quæ ſimul attigimus , ſtetimusque in limine tecti ;
Mille lupi , mixtæque lupis urſæque leæque
Occurſu fecere metum : ſed nulla timenda ,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movêre per aëra caudas ,
Noſtraque adulantes comitant veſtigia ; donec
Excipiunt famulæ , perque atria marmore tecta ,
Ad dominam ducunt. Pulchro ſedet illa receſſu ,
Sollemni ſolio ; pallamque induta nitentem ,
Inſuper aurato circumvelatur amictu.
Nereïdes Nymphæque ſimul , quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis , nec fila ſequentia ducunt ,
Gramina diſponunt ; ſparſosque ſine ordine flores
Secernunt calathis , variasque coloribus herbas.
Ipſa , quod hæ faciunt , opus exigit : ipſa quid uſûs
Quoque ſit in folio , quæ ſit concordia mixtis ,
Novit : & advertens penſas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit , dictâ acceptâque ſalute ,
Diffudit vultus , & reddidit omnia votis.

Nec mora : miſceri coƈti jubet hordea grani ,
Mellaque , vimque meri , cum laƈte coagula paſſo :
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine , ſuccos
Adjicit. Accipimus ſacrâ data pocula dextrâ.
Quæ ſimul arenti ſitientes hausimus ore ,
Et tetigit ſummos virgâ Dea dira capillos ;
(Et pudet , & referam ,) ſetis horreſcere cœpi ,
Nec jam poſſe loqui : pro verbis edere raucum
Murmur , & in terram toto procumbere vultu ;
Osque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro ,
Colla tumere toris : & , quâ modò pocula parte
Sumta mihi fuerant , illâ veſtigia feci.
Cumque eadem passis , tantum medicamina poſſunt !
Claudor harâ : ſolumque ſuis caruiſſe figurâ
Vidimus Eurylochum : ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet , pecoris pars una maneret
Nunc quoque ſetigeri : nec , tantæ cladis ab illo
Certior , ad Circen ultor veniſſet , Ulyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album ;
Moly vocant Superi : nigrâ radice tenetur.
Tutus eo , monitisque ſimul cœleſtibus intrat
Ille domum Circes : & ad inſidioſa vocatus
Pocula , conantem virgâ mulcere capillos
Repulit ; & ſtriƈto pavidam deterruit enſe.
Inde fides , dextræque datæ : thalamoque receptus ,
Conjugii dotem , ſociorum corpora , poſcit.

Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ ,
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ ;
Verbaque dicuntur diƈtis contraria verbis.
Quo magis illa canit , magis hoc tellure levati
Erigimur : ſetæque cadunt , bifidosque relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri : ſubjeƈta lacertis
Brachia ſunt. Flentem flentes ampleƈtimur illum ,
Hæremusque ducis collo : nec verba locuti
Ulla priora ſumus , quàm nos teſtantia gratos.

Annua nos illic tenuit mora : multaque præsens
Tempore tam longo vidi : multa auribus hausi ;
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi retulit una
Quattuor e famulis, ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde sacrâ positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, & quare sacrâ coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & scire volenti,
Accipe, ait, Macareu : dominæque potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ : tu dictis adjice mentem.

Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat : licet ipse decorem
Aspicias, fictâque probes ab imagine veram.
Par animus formæ : nec adhuc spectasse per annos
Quinquennem poterat Graiâ quater Elide pugnam.
Ille suos Dryadas, Latiis in montibus ortas,
Verterat in vultus : illum fontana petebant
Numina, Naïades ; quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquæ, cursuque brevissimus Almo,
Narque tulit præceps, & amœnæ Farfarus umbræ ;
Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus, unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palatî
Dicitur ancipiti peperisse Venilia Jano.
Hæc, ubi nubilibus primùm maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est.
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi ;
Unde Canens dicta est. Silvas & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucresque vagas retinere solebat.
Quæ dum femineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,

Indigenas fixurus apros : tergumque premebat
Acris equi ; lævâque haſtilia bina ferebat ,
Pœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.
Venerat in silvas & filia Solis easdem ;
Utque novas legeret fecundis collibus herbas ,
Nomine dicta ſuo Circæa , reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem , virgultis abdita , vidit ,
Obſtupuit : cecidere sinu , quas legerat , herbæ ,
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Ut primùm valido mentem collegit ab æſtu ,
Quid cuperet , faſſura fuit. Ne poſſet adire ,
Curſus equi fecit , circumfuſusque ſatelles.
Non tamen effugies , vento rapiare licebit ,
Si modò me novi , si non evanuit omnis
Herbarum virtus , nec me mea carmina fallunt.
Dixit : & effigiem , nullo cum corpore , falsi
Finxit apri : præterque oculos tranſcurrere regis
Jussit , & in denſum trabibus nemus ire videri ,
Plurima quà silva eſt , & equo loca pervia non ſunt.
Haud mora : continuò prædæ petit inſcius umbram
Picus ; equique celer fumantia terga relinquit :
Spemque ſequens vanam , silvâ pedes errat in alta.
Concipit illa preces , & verba venefica dicit ;
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat ,
Quo ſolet & niveæ vultum confundere Lunæ ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tum quoque cantato denſetur carmine cœlum ,
Et nebulas exhalat humus ; cæcisque vagantur
Limitibus comites : & abeſt cuſtodia regi.
Nacta locum tempusque , Per , ô ! tua lumina , dixit ,
Quæ mea ceperunt , perque hanc , pulcherrime , formam ,
Quæ facit , ut ſupplex tibi sim Dea , conſule noſtris
Ignibus ; & ſocerum , qui pervidet omnia , Solem
Accipe ; nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipſamque precesque repellit ;
Et , quæcumque es , ait , non ſum tuus : altera captum

Me tenet : & teneat per longum, comprecor, ævum.
Nec Venere externâ ſocialia fœdera lædam,
Dum mihi Janigenam ſervabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus, Titania, fruſtra;
Non impune feres, neque enim reddère Canenti;
Læſaque quid faciat, quid amans, quid femina, diſces
Rebus, ait : ſed amans, & læſa, & femina Circe.
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum;
Ter juvenem baculo tetigit : tria carmina dixit.
Ille fugit : ſeſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seque novam ſubitò Latiis accedere silvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem.
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum,
Pluma fit : & fulvo cervix præcingitur auro.
Nec quicquam antiqui Pico, niſi nomina, reſtat.
Interea comites, clamato ſæpe per agros
Nequicquam Pico, nullâque in parte reperto,
Inveniunt Circen : nam jam tenuaverat auras,
Paſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi,
Criminibusque premunt veris, regemque repoſcunt,
Vimque ferunt, ſævisque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccosque veneni;
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Convocat : & magicis Hecaten ululatibus orat.
Exsiluere loco, (dictu mirabile!) silvæ;
Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbos;
Sparſaque ſanguineis maduerunt pabula guttis :
Et lapides visi mugitus edere raucos;
Et latrare canes : & humus ſerpentibus atris
Squalere, & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pavet. Illa paventûm
Ora venenatâ tetigit mirantia virgâ.
Cujus ab attactu, variarum monſtra ferarum

In juvenes veniunt : nulli ſua manſit imago.
Preſſerat occiduus Tarteſſia litora Phœbus ;
Et fruſtra conjux oculis animoque Canentis
Exſpectatus erat. Famuli populuſque per omnes
Diſcurrunt silvas , atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere , & lacerare capillos ,
Et dare plangorem ; facit hæc tamen omnia : ſeſe
Proripit , ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes , totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt , inopem ſomnique cibique ,
Per juga , per valles , quà fors ducebat , euntem.
Ultimus aſpexit feſſam luctuque viâque
Tibris , & in gelida ponentem corpora ripâ.
Illic cum lacrymis , ipſos modulata dolores
Verba , ſono tenui mærens , fundebat ; ut olim
Carmina jam moriens canit exſequialia cygnus.
Luctibus extremùm tenues liquefacta medullas
Tabuit ; inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen signata loco eſt ; quem rite Canentem ,
Nomine de Nymphæ , veteres dixere Camenæ.
Talia multa mihi , longum narrata per annum ,
Viſaque ſunt. Reſides , & deſuetudine tardi ,
Rurſus inire fretum , rurſus dare vela , jubemur.
Ancipiteſque vias , & iter Titania vaſtum
Dixerat , & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui , fateor ; nactuſque hoc litus , adhæsi.

Finierat Macareus : urnâque Æneïa nutrix
Condita marmoreâ , tumulo breve carmen habebat ;
Hic me Caieten , notæ pietatis alumnus ,
Argolico ereptam , quo debuit igne , cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis ;
Et procul insidias , infamatæque relinquunt
Tecta Deæ , lucoſque petunt , ubi , nubilus umbrâ ,
In mare cum flava prorumpit Tibris arenâ.
Faunigenæque domo potitur , natâque Latini ;

Non sine Marte tamen : bellum cum gente feroci
Suscipitur, pactâque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota : diuque
Ardua solicitis victoria quæritur armis.
Auget uterque suas externo robore vires ;
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Castra. Neque Æneas Evandri ad limina frustra,
At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem,
Venerat. Ille quidem sub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni post quàm mandata peregit,
Auxiliumque petit ; vires Ætolius heros
Excusat : nec se soceri committere pugnæ
Velle sui populos : nec quos e gente suorum
Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis ;
Admonitu quamquam luctus renovantur amaro,
Perpetiar memorare tamen. Post quàm alta cremata est
Ilion, & Danaas paverunt Pergama flammas ;
Naryciusque heros, a virgine, virgine raptâ,
Quam meruit solus pœnam, digessit in omnes,
Spargimur : & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœlique marisque
Perpetimur Danaï, cumulumque, Capharea, cladis.
Neve morer referens tristes ex ordine casus ;
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ servatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit : patriis sed rursus ab Argis
Pellor : & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus : tantosque per alta labores
Æquora sustinui, tantos terrestribus armis,
Ut mihi felices sint illi sæpe vocati,
Quos communis hiems, importunisque Caphareus
Mersit aquis : vellemque horum pars una fuissem.
Ultima jam passi, comites, belloque fretoque,
Deficiunt, finemque rogant erroris. At Acmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus asper,

Quid supereſt, quod jam patientia veſtra recuſet
Ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherêa, quod ultra,
Velle puta, faciat? Nam dum pejora timentur,
Eſt in vota locus: ſors autem pessima rerum,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraque ſumma malorum.
Audiat ipſa licet: licèt, ut facit, oderit omnes
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Acmon
Inſtimulat verbis, veteremque reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis. Numeri majoris amici
Acmona corripimus: cui reſpondere paranti
Vox pariter, vocisque via eſt tenuata: comæque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
Pectoraque, & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt: cubitique leves sinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent, finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nicteus,
Hunc mirantur Abas: & dum mirantur, eamdem
Accipiunt faciem: numerusque ex agmine major
Subvolat, & remos plausis circumſonat alis.
Si volucrum quæ sit ſubitarum forma requiris;
Ut non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has ſedes, & Iapygis arida Dauni
Arva gener teneo, minimâ cum parte meorum.
Hactenus Œnides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque sinus, Meſſapiaque arva, relinquit.
In quibus antra videt, quæ multâ nubila silvâ,
Et levibus ſtagnis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illâ paſtor regione fugatas
Terruit, & primò ſubitâ formidine movit;
Mox, ubi mens rediit, & contemſere ſequentem;
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has paſtor: ſaltuque imitatus agreſti

Addidit obſcenis convicia ruſtica dictis.
Nec priùs obticuit, quàm guttura condidit arbor.
Arbore enim ſuccoque licet cognoſcere mores;
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet. Aſperitas verborum ceſſit in illas.
  Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Ætola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella inſtructa gerunt; multumque ab utraque cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: ignesque timent, quibus unda pepercit.
Jamque picem, & ceras, alimentaque cetera flammæ,
Mulciber urebat, perque altum ad carbaſa malum
Ibat, & incurvæ fumabant tranſtra carinæ;
Cùm memor has pinus Idæo vertice cæſas
Sancta deûm genitrix, tinnitibus aëra pulſi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves, domitis invecta leonibus, auras,
Irrita ſacrilegâ jactas incendia dextrâ
Turne, ait. Eripiam; nec, me patiente, cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit, dicente Deâ: tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi;
Aëraque, & ſubitis tumidum concurſibus æquor,
Aſtræi turbant, & eunt in prœlia, fratres.
E quibus alma parens, unius viribus uſa,
Stupea prærumpit Phrygiæ retinacula claſſis;
Fertque rates pronas, imoque ſub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi;
Quodque priùs fuerat, latus eſt: mediiſque carina
Subdita navigiis, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color eſt: quaſque ante timebant,
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïdes æquoreæ: duriſque in montibus ortæ

Molle fretum celebrant : nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quàm multa pericula sævo
Pertulerint pelago, jactatis sæpe carinis
Supposuere manus; nisi si qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odêre Pelasgos;
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus : & lætæ vidêre rigescere puppim
Cautibus Alcinoi, saxumque increscere ligno.
Spes erat, in Nymphas animatâ classe marinas,
Posse, metu monstri, Rutulum desistere bello :
Perstat, habetque Deos pars utraque : quique Deorum
Instar, habent animos. Nec jam dotalia regna,
Nec sceptrum soceri, nec te, Lavinia virgo,
Sed vicisse, petunt : deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt, Turnusque cadit : cadit Ardea, Turno
Sospite, dicta potens : quam post quàm barbarus ignis
Abstulit, & tepidâ latuerunt tecta favillâ;
Congerie e media, tum primùm cognita, præpes
Subvolat : & cineres plausis everberat alis.
Et sonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque mansit in illa
Urbis : & ipsa suis deplangitur Ardea pennis.
Jamque Deos omnes, ipsamque Æneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras;
Cùm, bene fundatis opibus crescentis Iüli,
Tempestivus erat cœlo Cythereïus heros;
Ambieratque Venus Superos : colloque parentis
Circumfusa sui, Numquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus, oro;
Æneæque meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;
Dummodo des aliquod. Satis est inamabile regnum
Aspexisse semel, Stygios semel îsse per amnes.
Assensere Dei : nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque annuit ore.

Tum pater, Estis, ait, cœlesti munere digni,
Quæque petis, pro quoque petis: cape, gnata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet, gratesque agit illa parenti;
Perque leves auras, junctis invecta columbis,
Litus adit Laurens; ubi, tectus arundine, serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet, Æneæ quæcumque obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre sub æquora cursu.
Corniger exsequitur Veneris mandata: suisque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et respergit, aquis: pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambrosià cum dulci nectare mixtà
Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.

Inde sub Ascanii ditione binominis Alba,
Resque Latina fuit: succedit Silvius illi;
Quo satus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro. Clarum subit Alba Latinum;
Epitos ex illo est: post hunc Capetusque, Capysque;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit, & in Tusci demersus fluminis undis
Nomina fecit aquæ: de quo Remulusque feroxque
Acrota sunt geniti: Remulus, maturior annis,
Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui quo regnârat, eodem
Monte jacet positus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ summam Proca gentis habebat.
Rege sub hoc Pomona fuit: quâ nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit sollertius hortos,
Nec fuit arborei studiosior altera fetus;
Unde tenet nomen. Non silvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis est, sed aduncâ dexterà falce:

Quâ modò luxuriem premit, & ſpatiantia passim
Brachia compeſcit. Fiſsâ modò cortice virgam
Inſerit, & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec patitur ſentire sitim, bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agreſtûm metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet refugitque viriles.
Quid non & Satyri, ſaltatibus apta juventus,
Fecere? & pinu præcinĉti cornua Panes,
Silvanusque, ſuis ſemper juvenilior annis,
Quique Deus fures vel falce, vel inguine, terret,
Ut poterentur eâ? Sed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O! quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit! verique fuit meſſoris imago!
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti,
Deſeĉtum poterat gramen verſaſſe videri.
Sæpe manu ſtimulos rigidâ portabat; ut illum
Jurares feſſos modò disjunxiſſe juvencos.
Falce datâ, frondator erat, vitisque putator.
Induerat ſcalas? leĉturum poma putares.
Miles erat, gladio; piſcator, arundine ſumtâ.
Denique per multas aditum sibi ſæpe figuras
Reperit, ut caperet ſpeĉtatæ gaudia formæ.
Ille etiam, piĉtâ redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo, positis ad tempora canis,
Aſſimulavit anum: cultosque intravit in hortos,
Pomaque mirata eſt: Tantoque potentior, inquit.
Paucaque laudatæ dedit oſcula, qualia numquam
Vera dediſſet anus: glebâque incurva reſedit,
Suſpiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra, ſpatioſa tumentibus uvis;
Quam ſociâ poſt quàm pariter cum vite probavit;
At si ſtaret, ait, cælebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.

Hæc quoque, quæ junctâ vitis requiescit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubitusque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus esset
Solicitata procis: nec quæ Lapitheïa movit
Prœlia, nec conjux timidis audacis Ulyssei.
Nunc quoque, cùm fugias averserisque petentes,
Mille proci cupiunt; & Semideique, Deique,
Et quæcumque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,
Plus quàm credis, amo, vulgares rejice tædas;
Vertumnumque tori socium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe. Neque enim sibi notior ille est,
Quàm mihi: nec toto passim vagus errat in orbe.
Hæc loca sola colit: nec uti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat: tu primus & ultimus illi
Ardor eris; solique suos tibi devovet annos.
Adde, quod est juvenis; quod naturale decoris
Munus habet, formasque aptè fingetur in omnes;
Et, quod erit jussus, jubeas licet omnia, fiet.
Quid? quod amatis idem; quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet; lætâque tenet tua munera dextrâ?
Sed neque jam fetus desiderat arbore demtos,
Nec, quas hortus alit, cum succis mitibus herbas;
Nec quicquam, nisi te. Miserere ardentis: & ipsum,
Qui petit, ore meo præsentem crede precari.
Ultoresque Deos, & pectora dura perosam
Idalien, memoremque time Rhamnusidis iram.
Quoque magis timeas, etenim mihi multa vetustas
Scire dedit, referam totâ notissima Cypro
Facta; quibus flecti facilè & mitescere possis.
Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten, humili de stirpe creatus.
Viderat: & totis perceperat ossibus æstum.

Luctatusque diu, poſt quàm ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modò nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ;
Et modò de multis blanditus cuique miniſtris,
Solicitâ petiit propenſum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis;
Interdum madidas lacrymarum rore coronas
Poſtibus intendit, poſuitque in limine duro
Molle latus: triſtique feræ convicia fecit.
Surdior illa freto ſurgente, cadentibus Hædis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc vivâ radice tenetur,
Spernit & irridet: factiſque immitibus addit
Verba ſuperba ferox: & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis, & ante fores hæc verba noviſſima dixit.
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mihi. Lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidâque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certè aliquid laudare mei cogêris, eritque
Quo tibi ſim gratus: meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante tui curam ceſſiſſe memento,
Quàm vitam; geminâque ſimul mihi luce carendum.
Nec tibi Fama mei ventura eſt nuncia leti;
Ipſe ego, ne dubites, adero; præſenſque videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina paſcas.
Si tamen, ô! Superi, mortalia fata videtis,
Eſte mei memores: nihil ultra lingua precari
Suſtinet; & longo facite ut memoremur in ævo;
Et, quæ demſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes, ornatos ſæpe coronis,
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
Cùm foribus laquei religaret vincula ſummi;
Hæc tibi ſerta placent, crudelis & impia? dixit.

Inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam;
Atque onus infelix, elisà fauce, pependit.
Icta pedum motu trepidantûm, ut multa gementem
Visa dedisse sonum est, adapertaque janua factum
Prodidit: exclamant famuli: frustraque levatum,
Nam pater occiderat, referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
Membra sui, post quàm miserarum verba parentûm
Edidit; & matrum miserarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem,
Luridaque arsuro portabat membra feretro.
Forte viæ vicina domus, quà flebilis ibat
Pompa, fuit: duræque sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes, quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus;
Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
Vix bene compositum lecto prospexerat Iphin,
Deriguere oculi: calidusque e corpore sanguis,
Inducto pallore, fugit. Conataque retrò
Ferre pedes, hæsit: conata avertere vultus;
Hoc quoque non potuit: paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jam pridem pectore, saxum.
Neve ea ficta putes, dominæ sub imagine signum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine templum
Prospicientis habet. Quorum memor, ô! mea, lentos
Pone, precor, fastus, & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi, nequicquam formas Deus aptus in omnes,
Edidit; in juvenem rediit, & anilia demit
Instrumenta sibi: talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima Solis imago
Evicit nubes, nullâque obstante, reluxit.
Vimque parat; sed vi non est opus: inque figura
Capta Dei Nymphe est: & mutua vulnera sentit.

Proximus Auſonias injuſti miles Amulî
Rexit opes : Numitorque ſenex, amiſſa, nepotum
Munere, regna capit : feſtisque Palilibus Urbis
Mœnia conduntur. Tatiusque patresque Sabini
Bella gerunt : arcisque viâ, Tarpeia, reclusâ,
Dignâ animam pœnâ congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces ; & corpora victa ſopore
Invadunt : portasque petunt, quas objice firmâ
Clauſerat Iliades. Unam tamen ipſa recludit,
Nec ſtrepitum verſo, Saturnia, cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidiſſe repagula sensit,
Et clauſura fuit ; nisi quod reſcindere numquam
Dîs licet acta Deûm. Jano loca juncta tenebant
Naïdes Auſoniæ, gelido rorantia fonte ;
Has rogat auxilium. Nec Nymphæ juſta petentem
Suſtinuere Deam : venasque & flumina fontis
Elicuere ſui. Nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, neque iter præcluſerat unda.
Lurida ſupponunt fecundo ſulfura fonti,
Incenduntque cavas, fumante bitumine, venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis : & Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis, aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammiferâ gemini fumant aſpergine poſtes ;
Portaque, nequicquam rigidis permiſſa Sabinis,
Fonte fuit præſtructa novo ; dum Martius arma
Indueret miles. Quæ poſt quàm Romulus ultro
Obtulit, & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, ſtrata eſtque ſuis ; generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius ensis ;
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet ; Tatiumque accedere regno.

Occiderat Tatius, populisque æquata duobus,
Romule, jura dabas : positâ cùm casside Mavors

Talibus affatur Divûmque hominumque parentem.
Tempus adeſt, genitor, quoniam fundamine magno
Res Romana viget, nec præſide pendet ab uno,
Præmia, quæ promiſſa mihi dignoque nepoti,
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi, concilio quondam præſente Deorum,
Nam memoro, memorique animo pia verba notavi,
Unus erit, quem tu tolles in cærula cœli;
Dixiſti. Rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit Omnipotens: & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit Urbem.
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixusque haſtæ, preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit: pronumque per aëra lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palatî;
Reddentemque ſuo jam regia jura Quiriti
Abſtulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapſum tenues: ceu latâ plumbea fundâ
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere cœlo.
Pulchra ſubit facies, & pulvinaribus altis
Dignior, & qualis trabeati forma Quirini.
Flebat ut amiſſum conjux; cùm regia Juno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat, & vacuæ ſua ſic mandata referre.
O! & de Latia, ô! & de gente Sabinâ
Præcipuum matrona decus; dignissima tanti
Ante fuiſſe viri conjux, nunc eſſe Quirini,
Siſte tuos fletus: &, si tibi cura videndi
Conjugis eſt, duce me, lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O! Dea, namque mihi, nec quæ sis dicere promtum eſt,
Et liquet eſſe Deam, duc, ô! duc, inquit: & offer

Conjugis ora mihi. Quæ si modò poſſe videre
Fata ſemel dederint, cœlum aſpectaſſe fatebor.
Nec mora: Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi sidus ab æthere lapſum
Decidit in terras: a cujus lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramque vocat: quæ nunc Dea juncta Quirino eſt.

OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER XV.

QUÆRITUR interea, qui tantæ pondera molis
Suſtineat, tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum prænuncia veri
Fama Numam. Non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit, & quæ ſit rerum natura requirit.
Hujus amor curæ, patriâ Curibusque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graja quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia, quærenti, ſic e ſenioribus unus
Retulit indigenis, veteris non inſcius ævi.
Dives ab Oceano bubus Jove natus Iberis
Litora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur: &, armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni, nec inhoſpita tecta, Crotonis
Intraſſe; & requie longum relevaſſe laborem;
Atque ita diſcedens, Ævo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dîs acceptiſſimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur: Patrias, age, deſere ſedes;
I, pete diverſi lapidoſas Æſaris undas.

Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Poſt ea diſcedunt pariter ſomnusque Deusque.
Surgit Alemonides; tacitâque recentia mente
Viſa refert: pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet: prohibent diſcedere leges;
Pœnaque mors posita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat densissima sidereum nox;
Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere,
Et, nisi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit: patriumque simul transferre parabat
In ſedes penetrale novas. Fit murmur in urbe;
Spretarumque agitur legum reus. Utque peracta eſt
Cauſa prior, crimenque patet sine teſte probatum,
Squalidus ad Superos tollens reus ora manusque,
O! cui jus cœli bis ſex fecere labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niveis atrisque lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpæ.
Nunc quoque sic lata eſt ſententia triſtis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus e nigro color eſt mutatus in album;
Candidaque Herculeo ſententia munere facta
Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventisque faventibus æquor
Navigat Ionium, Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit, & Sybarin, Salentinumque Neæthum,
Thurinosque sinus, Temeſenque & Iapygis arva.
Vixque pererratis, quæ ſpectant litora, terris,
Invenit Æſarei fatalia fluminis ora;
Nec procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus: juſsâque ibi mœnia terrâ
Condidit, & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat certâ primordia famâ
Eſſe loci, poſitæque Italis in finibus urbis.

Vir fuit hîc ortu Samius : ſed fugerat unà
Et Samon & dominos, odioque tyrannidis exſul
Sponte erat : isque, licet cœli regione remotos,
Mente Deos adiit ; &, quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cúmque animo, & vigili perſpexerat omnia curâ,
In medium diſcenda dabat : cœtumque ſilentûm,
Dictaque mirantûm, magni primordia mundi,
Et rerum cauſas, & quid natura, docebat ;
Quid Deus, unde nives, quæ fulminis eſſet origo :
Juppiter, an venti, diſcuſsâ nube, tonarent ;
Quid quateret terras, quâ ſidera lege mearent,
Et quodcumque latet. Primusque animalia menſis
Arcuit imponi : primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non & credita, verbis.
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges : ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidæque in vitibus uvæ ;
Sunt herbæ dulces : ſunt, quæ miteſcere flammâ,
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor,
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit : atque epulas ſine cæde & ſanguine præbet.
Carne feræ ſedant jejunia ; nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaque, gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumque, ferumque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu ! quantum ſcelus eſt, in viſcera viſcera condi !
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus !
Alteriusque animantem animantis vivere leto !
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te niſi triſtia mandere ſævo
Vulnera dente juvat ? ritusque referre Cyclopum ?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis,
Et male morati, poteris jejunia ventris ?

At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fetibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
  Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris;
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo.
Cuncta sine insidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis, erant. Post quàm non utilis auctor
Victibus invidit, quisquis fuit ille virorum,
Corporeasque dapes avidam demersit in alvum;
Fecit iter sceleri: primâque e cæde ferarum
Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum.
Idque satis fuerat: nostrumque petentia letum
Corpora missa neci, salvâ pietate, fatemur;
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit: & prima putatur
Hostia sus meruisse mori; quia semina pando
Eruerit rostro, spemque interceperit anni.
Vite, caper, morsâ, Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris: nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis: vitàque magis, quàm morte juvatis.
Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque,
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi demto modò pondere aratri,
Ruricolam mactare suum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satis est, quod tale nefas committitur: ipsos
Inscripsere Deos sceleri: numenque supernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima, labe carens, & præstantissima formâ,
Nam placuisse nocet, vittis præsignis & auro,

Sistitur ante aras, auditque ignara precantem;
Imponique suæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit, fruges: percussaque sanguine cultros
Inficit in liquida prævisos forsitan undà.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentesque Deûm scrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis vesci, genus ô! mortale? quod, oro,
Ne facite: & monitis animos advertite nostris.
Cumque boum dabitis cæsorum membra palato,
Mandere vos vestros scite & sentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet, sequar ora moventem
Rite Deum; Delphosque meos, ipsumque recludam
Æthera; & augustæ reserabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis evestigata priorum,
Quæque diu latuere, canam. Juvat ire per alta
Astra: juvat, terris & inerti sede relictis,
Nube vehi, validique humeris insistere Atlantis;
Palantesque animos passim, ac rationis egentes,
Despectare procul, trepidosque, obitumque timentes
Sic exhortari; seriemque evolvere fati.

O! genus attonitum gelidæ formidine mortis!
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis?
Materiem vatum, falsique piacula mundi.
Corpora sive rogus flammâ, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: semperque, priore relictâ
Sede, novis habitant domibus, vivuntque receptæ.
Ipse ego, nam memini, Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum, lævæ gestamina nostræ,
Nuper Abantêis templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc; & quoslibet occupat artus

Spiritus : eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter : nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem ;
Sed tamen ipſa eadem eſt : animam ſic ſemper eamdem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite, vaticinor, cognatas cæde nefandâ
Exturbare animas ; nec ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi ; nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt : omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen. Neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt : ſed ut unda impellitur undâ,
Urgeturque prior venienti, urgetque priorem ;
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur ;
Et nova ſunt ſemper : nam quod fuit ante, relictum eſt ;
Fitque, quod haud fuerat : momentaque cuncta novantur.
Cernis & emeritas in lucem tendere noctes,
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem cœlo, cùm laſſa quiete
Cuncta jacent mediâ ; cúmque albo Lucifer exit
Clarus equo : rurſumque alius, cùm prævia luci
Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terrâ cùm tollitur imâ,
Mane rubet : terrâque, rubet, cùm conditur imâ ;
Candidus in ſummo eſt : melior natura quod illic
Ætheris eſt, terræque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt umquam : ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor eſt ; major, ſi contrahit orbem.
Quid ? non in ſpecies ſuccedere quattuor annum
Aſpicis, ætatis peragentem imitamina noſtræ ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo,
Vere novo eſt. Tunc herba recens, & roboris expers

Turget, & insolida est; & spe delectat agrestem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem, post Ver, robustior Annus;
Fitque valens juvenis. Neque enim robustior ætas
Ulla, nec uberior: nec, quæ magis æstuet, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ,
Maturus mitisque, inter juvenemque senemque
Temperie medius, sparsis per tempora canis.
Inde senilis hiems tremulo venit horrida passu;
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
Nostra quoque ipsorum semper, requieque sine ulla,
Corpora vertuntur: nec quod fuimusve, sumusve,
Cras erimus. Fuit illa dies, quâ semina tantùm,
Spesque hominum primæ, maternâ habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit, & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit; eque domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem jacuit sine viribus infans;
Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum;
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo,
Constitit, adjutis aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxque fuit: spatiumque juventæ
Transit: &, emensis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subripit hæc ævi, demoliturque, prioris
Robora: fletque Milon senior, cùm spectat inanes
Illos, qui fuerant, solidorum mole tororum,
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculo rugas aspexit aniles,
Tyndaris: & secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
Omnia destruitis: vitiataque dentibus ævi
Paulatim lentâ consumitis omnia morte.
Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa vocamus.
Quasque vices peragant, animos adhibete, docebo.

Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. Ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent; nulloque premente,
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quamquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt: resolutaque tellus
In liquidas rorescit aquas: tenuatus in auras
Aëraque humor abit: demto quoque pondere, rursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit;
Hic in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Nec species sua cuique manet: rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in toto quicquam, mihi credite, mundo;
Sed variat, faciemque novat: nascique vocatur,
Incipere esse aliud, quàm quod fuit ante; morique,
Desinere illud idem: cùm sint huc forsitan illa,
Hæc translata illuc; summâ tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eâdem
Crediderim: sic ad ferrum venistis ab auro
Secula: sic toties versa es, Fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum. Vidi factas ex æquore terras:
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ;
Et vetus inventa est in montibus anchora summis.
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: & eluvie mons est deductus in æquor,
Eque paludosâ siccis humus aret arenis;
Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
Hic fontes Natura novos emisit; at illic
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt; aut desiccata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
Exsistit procul hinc, alioque renascitur ore.

Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in arvis.
Et Myſum capitisque ſui, ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt, aliâ nunc ire, Caïcum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum ſuppressis fontibus aret.
Ante bibebatur, nunc quas contingere nolis,
Fundit Anigros aquas: poſt quàm, nisi vatibus omnis
Eripienda fides, illic lavere bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris.
Fluctibus ambitæ fuerant Antiſſa Pharosque,
Et Phœniſſa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt.
Leucada continuam veteres habuere coloni;
Nunc freta circueunt. Zancle quoque juncta fuiſſe
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abſtulit; & mediâ tellurem repulit undâ.
Si quæras Helicen & Burin, Achaïdas urbes,
Invenies ſub aquis: & adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida merſis.
Eſt prope Pitthêam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu!)
Vis fera ventorum, cæcis incluſa cavernis,
Exſpirare aliquà cupiens, luctataque fruſtra
Liberiore frui cœlo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet;
Extentam tumefecit humum: ceu ſpiritus oris
Tendere vesicam ſolet, aut derepta bicorni
Terga capro. Tumor ille loco permanſit; & alti
Collis habet ſpeciem, longoque induruit ævo.
Plurima cùm ſubeant, audita aut cognita vobis,
Pauca ſuper referam. Quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida eſt: ortuque obituque caleſcit.

Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cùm Luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera : quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & huic Sybaris, noſtris conterminus arvis,
Electro similes faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, ſunt, qui non corpora tantùm,
Verùm animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcenæ Salmacis undæ ?
Æthiopesque lacus ? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut mirum patitur gravitate ſoporem.
Clitorio quicumque sitim de fonte levârit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua, calido contraria vino;
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus,
Prœtidas attonitas poſt quàm per carmen & herbas
Eripuit Furiis, purgamina mentis in illas
Misit aquas : odiumque meri permansit in undis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis :
Quem quicumque parùm moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibiſſet.
Eſt locus Arcadiæ, Pheneon dixere priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis : quas nocte timeto;
Nocte nocent potæ : sine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus & flumina vires
Concipiunt. Tempusque fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet, Ortygie. Timuit concursibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
Quæ nunc immotæ perſtant, ventisque resiſtunt.
  Nec, quæ ſulfureis ardet fornacibus, Ætne
Ignea ſemper erit : neque enim fuit ignea ſemper.
Nam sive eſt animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas.
Sive leves imis venti cohibentur in antris;

Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiem jactant; ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis.
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammæ
Non dabit, abſumtis per longum viribus ævum,
Naturæque ſuum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem, deſertaque deſeret ignes.
Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene,
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis,
Cùm Tritoniacam novies ſubiere paludem.
Haud equidem credo. Sparſæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis:
Nonne vides, quæcumque morâ fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
Cognita res uſu, de putri viſcere passim
Florilegæ naſcuntur apes: quæ more parentûm,
Rura colunt, operique favent; in ſpemque laborant.
Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava litoreo si demas brachia cancro,
Cetera ſupponas terræ; de parte ſepultâ
Scorpius exibit, caudâque minabitur uncâ.
Quæque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineæ, res obſervata colonis,
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas;
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: utque eadem sint longis ſaltibus apta,
Poſterior partes ſuperat menſura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed malè viva caro eſt: lambendo mater in artus
Fingit; & in formam, quantam capit ipſa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit ſexangula, fetus

Melliferarum apium sine membris corpora nafci,
Et ferosque pedes, ferasque affumere pennas?
Junonis volucrem, quæ caudâ sidera portat,
Armigerumque Jovis, Cythereïadasque columbas,
Et genus omne avium, mediis e partibus ovi
Ni fciret fieri, fieri quis poffe putaret?
Sunt qui, cùm claufo putrefacta eft fpina fepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus;
Una eft, quæ reparet, feque ipfa refeminet, ales.
Affyrii Phœnica vocant. Non fruge, neque herbis,
Sed turis lacrymis, & fucco vivit amomi.
Hæc ubi quinque fuæ complevit fecula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum sibi conftruit ore.
Quò simul ac casias, & nardi lenis ariftas,
Quaffaque cum fulva fubftravit cinnama myrrhâ,
Se fuper imponit, finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum phœnica renafci.
Cùm dedit huic ætas vires; onerique ferendo eft,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ;
Fertque pius cunasque fuas, patriumque fepulcrum;
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores facras Hyperionis æde reponit.
Si tamen eft aliquid miræ novitatis in iftis;
Alternare vices, & quæ modò femina tergo
Paffa marem eft, nunc effe marem miremur hyænam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur & aurâ,
Protinus assimulat tactu quofcumque colores.
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho;
E quibus, ut memorant, quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides; & congelat aëre tacto.
Sic & curalium, quo primùm contigit auras
Tempore, durefcit: mollis fuit herba fub undis.
Deferet ante dies, & in alto Phœbus anhelos

Æquore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species translata novas. Sic tempora verti
Cernimus, atque illas assumere robora gentes;
Concidere has. Sic magna fuit censuque virisque,
Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguëre Mycenæ,
Nec non Cecropiæ, nec non Amphionis arces.
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ.
Œdipodioniæ quid sunt, nisi fabula, Thebæ?
Quid Pandioniæ restant, nisi nomen, Athenæ?
Nunc quoque Dardaniam fama est consurgere Romam.
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis undis,
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat; & olim
Immensi caput orbis erit. Sic dicere vates,
Faticinasque ferunt sortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque salutis,
Dixerat Æneæ, cùm res Trojana labaret;
Nate Deâ, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes, non tota cadet, te sospite, Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter: ibis, & unà
Pergama rapta feres, donec Trojæque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii proceres per secula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iüli
Efficiet: quo, cùm tellus erit usa, fruentur
Ætheriæ sedes: cœlumque erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse Penatigero Æneæ,
Mente memor refero: cognataque mœnia lætor
Crescere; & utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longè
Exspatiemur equis; cœlum, & quodcumque sub illo est;

Immutat formas, tellusque, & quicquid in illa eſt.
Nos quoque pars mundi, quoniam non corpora ſolùm,
Verùm etiam volucres animæ ſumus, inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumque in pectora condi,
Corpora, quæ poſſint animas habuiſſe parentûm,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certè, tuta eſſe & honeſta ſinamus;
Neve Thyeſtêis cumulemur viſcera menſis.
Quàm malè conſueſcit! quàm ſe parat ille cruori
Impius humano! vituli qui guttura cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures.
Aut qui vagitus similes puerilibus hædum
Edentem jugulare poteſt; aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos. Quantum eſt, quod desit in iſtis
Ad plenum facinus, quò transitus inde paratur!
Bos aret, aut mortem ſenioribus imputet annis;
Horriferum contra Borean ovis arma miniſtret.
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueoſque artesque doloſas
Tollite: nec volucrem viſcatâ fallite virgâ;
Nec formidatis cervos eludite pinnis;
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, si qua nocent: verùm hæc quoque perdite tantùm.
Ora vacent epulis, alimentaque mitia carpant.

Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis,
In patriam remeaſſe ferunt, ultroque petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas.
Conjuge qui felix Nymphâ, ducibusque Camenis,
Sacrificos docuit ritus; gentemque, feroci
Aſſuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Quem, poſt quàm ſenior regnumque ævumque peregit,
Exſtinctum Latiæque nurus, populusque, Patresque,
Deflevere Numam: nam conjux, urbe relictâ,
Vallis Aricinæ densis latet abdita silvis;
Sacraque Oreſtêæ gemitu queſtuque Dianæ

Impedit. Ah! quoties Nymphæ nemorisque lacûsque,
Ne faceret, monuere! & consolantia verba
Dixere! Ah! quoties flenti Theseïus heros,
Siste modum, dixit: neque enim fortuna querenda
Sola tua est. Similes aliorum respice casus,
Mitiùs ista feres: utinamque exempla dolentem,
Non mea, te possent relevare! sed & mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras, puto, contigit aures,
Credulitate patris, sceleratæ fraude novercæ,
Occubuisse neci. Mirabere, vixque probabo;
Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaeïa quondam
Tentatum frustra, patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluisse, & crimine verso,
Indiciine metu magis, offensâne repulsæ,
Arguit: immeritumque pater projecit ab urbe;
Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pitthêam profugo curru Trœzena petebam;
Jamque Corinthiaci carpebam litora ponti,
Cùm mare surrexit; cumulusque immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere, visus,
Et dare mugitus, summoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum, mihi mens interrita mansit,
Exsiliis contenta suis: cùm colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisque auribus, horrent
Quadrupedes; monstrique metu turbantur, & altis
Præcipitant currum scopulis. Ego ducere vanâ
Frena manu, spumis albentibus oblita, luctor;
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
Nî rota, perpetuum quâ circumvertitur axem,
Stipitis occursu fracta ac disjecta fuisset.
Excutior curru: lorisque tenentibus artus,
Viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,

Membra rapi partim, partim reprensa relinqui,
Ossa gravem dare fracta sonum, fessamque videres
Exhalari animam; nullasque in corpore partes,
Noscere quas posses: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere nostræ,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna;
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda:
Nec, nisi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. Quam post quàm fortibus herbis,
Atque ope Pæoniâ, Dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne præsens augerem muneris hujus
Invidiam, densas objecit Cynthia nubes.
Utque forem tutus, possemque impune videri,
Addidit ætatem: nec cognoscenda reliquit
Ora mihi. Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretâque relictis,
Hîc posuit: nomenque simul, quod possit equorum
Admonuisse, jubet deponere: Quique fuisti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus inde colo: de Dîsque minoribus unus,
Numine sub dominæ, lateo: atque accenseor illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent: montisque jacens radicibus imis,
Liquitur in lacrymas: donec, pietate dolentis
Mota, soror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit; & æternas artus tenuavit in undas.

At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter stupuit, quàm cùm Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis aspexit in arvis,
Sponte suâ primùm, nulloque agitante, moveri;
Sumere mox hominis, terræque amittere, formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Etruscam
Edocuit gentem casus aperire futuros.

Utve Palatinis hærentem collibus olim,
Cùm subitò vidit frondescere Romulus hastam;
Quæ radice novâ, non ferro stabat adacto;
Et jam non telum, sed lenti viminis arbor,
Non exspectatas dabat admirantibus umbras.

Aut sua flumineâ cùm vidit Cipus in unda
Cornua, vidit enim, falsamque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito remeabat ab hoste.
Ad cœlumque oculos, & eódem brachia tollens,
Quicquid, ait, Superi, monstro portenditur isto,
Seu lætum est, Patriæ lætum populoque Quirini;
Sive minax, mihi sit. Viridique e cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras;
Vinaque dat pateris: mactatarumque bidentûm,
Quid sibi significent, trepidantia consulit exta.
Quæ simul inspexit Tyrrhenæ gentis haruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
Non manifesta tamen. Cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen;
Rex, ait, ô! salve: tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
Hic locus & Latiæ parebunt cornibus arces.
Tu modò rumpe moram, portasque intrare patentes
Appropera. Sic fata jubent: namque Urbe receptus
Rex eris, & sceptro tutus potiere perenni.
Retulit ille pedem: torvamque a mœnibus Urbis
Avertens faciem, Procul, ah! procul omina, dixit,
Talia Dî pellant: multoque ego justius ævum
Exsul agam, quàm me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populumque gravemque Senatum
Convocat. Ante tamen pacali cornua lauro
Velat: & aggeribus factis a milite forti
Insistit: priscoque Deos e more precatus,
En, ait, hic unus, quem vos ni pellitis urbe,

Rex erit : is qui sit, signo, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit : quem vobis indicat augur,
Si Romam intrârit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas ;
Sed nos obstitimus : quamvis conjunctior illo
Nemo mihi est. Vos Urbe virum prohibete, Quirites ;
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis ;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt ; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, si quis procul audiat illos ;
Tale sonat populus. Sed per confusa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille ?
Et spectant frontes : prædictaque cornua quærunt.
Rursus ad hos Cipus, Quem poscitis, inquit, habetis ;
Et, demtâ capiti, populo prohibente, coronâ,
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demisere oculos omnes, gemitumque dedere ;
Atque illud meritis clarum, (quis credere possit ?)
Inviti vidêre caput : nec honore carere
Ulteriùs passi, festam imposuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depresso subjectis bubus aratro
Complecti posses ad finem Solis ab ortu.
Cornuaque æratis, miram referentia formam,
Postibus insculpunt, longum mansura per ævum.

Pandite nunc, Musæ, præsentia numina vatum,
Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas,
Unde Coroniden, circumflua Tibridis alveo,
Insula Romuleæ sacris adsciverit urbis.

Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exsangui squalebant corpora tabo.
Funeribus fessi post quàm mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentûm ;

Auxilium cœleſte petunt : mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phœbi;
Utque ſalutiferâ miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet ille, pharetræ,
Intremuere ſimul : cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem; pavefactaque pectora movit;
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petiſſes;
Et pete nunc propiore loco : nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt; ſed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolemque arceſſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſt quàm accepêre Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeïus urbem;
Quique petant ventis Epidauria litora, mittunt.
Quæ ſimul incurvâ miſſi tetigere carinâ;
Concilium Grajosque patres adiere : darentque
Oravere Deum, qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ : certas ita dicere ſortes.
Diſſidet & variat ſententia : parsque negandum
Non putat auxilium; multi renuêre, ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant, ſeram crepuſcula lucem,
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi;
Cùm deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in æde
Eſſe ſolet : baculumque tenens agreſte ſiniſtrâ,
Cæſariem longæ dextrâ deducere barbæ,
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus : veniam, ſimulacraque noſtra relinquam.
Hunc modò ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice : & usque nota viſu; ut cognoſcere poſſis.
Vertar in hunc; ſed major ero : tantusque videbor,
In quantum verti cœleſtia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit : ſomnique fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat ignes;

Incerti, quid agant, proceres, ad templa petiti
Conveniunt operofa Dei : quâque ipfe morari
Sede velit, signis cœleftibus indicet, orant.
Vix bene desierant, cùm criftis aureus altis
In ferpente Deus prænuncia sibila misit ;
Adventuque fuo signumque, arasque, foresque,
Marmoreumque folum, faftigiaque aurea movit ;
Pectoribusque tenus mediâ fublimis in æde
Conftitit : atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. Cognovit numina caftos
Evinctus vittâ crines albente facerdos ;
Et, Deus en, Deus en ; linguisque animisque favete,
Quisquis ades, dixit. Sis, ô ! pulcherrime, vifus
Utiliter ; populosque juves tua facra colentes.
Quisquis adeft, juffum venerantur numen ; & omnes
Verba facerdotis referunt geminata : piumque
Æneadæ præftant & mente & voce favorem.
Annuit his : motisque Deus, rata pignora, criftis,
Ter repetita dedit vibratâ sibila linguâ.
Tum gradibus nitidis delabitur, oraque retro
Flectit : & antiquas abiturus refpicit aras ;
Affuetasque domos, habitataque templa falutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum, flectitque sinus : mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reftitit hîc : agmenque fuum, turbæque fequentis
Officium placido vifus dimittere vultu.
Corpus in Aufonia pofuit rate : numinis illa
Sensit onus : prefsâque Dei gravitate carinâ,
Æneadæ gaudent : cæfoque in litore tauro,
Torta coronatæ folvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem : Deus eminet altè ;
Impositâque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas defpectat aquas : modicisque per æquor
Ionium Zephyris, fexto Pallantidos ortu,
Italiam tenuit ; præterque Lacinia templo

Nobilitata Deæ, Scylacêaque litora fertur.
Linquit Iapygiam, lævisque Amphissia remis
Saxa fugit: dextrâ prærupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque,
Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Themesesque metalla;
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Pæsti.
Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiscíferumque tenentur
Linternum, multamque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveisque frequens Sinuessa columbis;
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachasque obsessa palude,
Et tellus Circæa, & spissi litoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertêre carinam;
Asper enim jam pontus erat, Deus explicat orbes,
Perque sinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia litus.
Æquore pacato, patrias Epidaurius aras
Linquit: &, hospitio juncti sibi numinis usus,
Litoream tractu squamæ crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec Castrumque, sacrasque
Lavinî sedes, Tiberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit; quæque ignes, Troïca, servant,
Vesta, tuos: lætoque Deum clamore salutant.
Quáque per adversas navis cita ducitur undas,
Tura super ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque sonant: & odorant aëra fumis;
Ictaque conjectos incalfacit hostia cultros.
Jamque, caput rerum, Romanam intraverat urbem,
Erigitur serpens; summoque acclinia malo

Colla movet, ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis;
Inſula nomen habet: laterumque a parte duorum
Porrigit æquales, mediâ tellure, lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeïus anguis
Contulit: & finem, ſpecie cœleſte reſumtâ,
Luctibus impoſuit, venitque ſalutifer Urbi.

Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris;
Cæſar in Urbe ſuâ Deus eſt: quem Marte togâque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Reſque domi geſtæ, properataque gloria rerum,
In ſidus vertêre novum, ſtellamque comantem,
Quàm ſua progenies. Neque enim de Cæſaris actis
Ullum majus opus, quàm quod pater exſtitit hujus.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos!
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates! Numidaſque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridatêiſque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini;
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe, triumphos;
Quàm tantum genuiſſe virum, quo præſide rerum,
Humano generi, Superi, caviſtis abundè!
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus,
Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Ænêæ genitrix; vidit quoque triſte parari
Pontifici letum, & conjurata arma moveri;
Palluit: & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aſpice, dicebat, quantâ mihi mole parentur
Inſidiæ! quantâque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iülo!
Solane ſemper ero juſtis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret haſta,
Nunc malè defenſæ confundant mœnia Trojæ?
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, ſedeſque intrare ſilentûm;

Bellaque cum Turno gerere ; aut, si vera fatemur,
Cum Junone magis ? Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis ? Timor hic meminisse priorum
Non sinit. In me acui sceleratos cernitis enses ;
Quos prohibete, precor ; facinusque repellite : neve
Cæde sacerdotis flammas exstinguite Vestæ.

Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit, Superosque movet. Qui rumpere quamquam
Ferrea non possunt veterum decreta Sororum,
Signa tamen luctûs dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuisse nefas. Phœbi quoque tristis imago
Lurida solicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris ;
Sæpe inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atrâ
Sparsus erat : sparsi Lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo ;
Mille locis lacrymavit ebur : cantusque feruntur
Auditi sanctis, & verba minacia, lucis.
Victima nulla litat, magnosque instare tumultus
Fibra monet, cæsumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa Deorum,
Nocturnos ululasse canes, umbrasque silentûm
Erravisse ferunt ; motamque tremoribus urbem.
Non tamen insidias venturaque vincere fata
Præmonitus potuere Deûm : strictique feruntur
In templum gladii : neque enim locus ullus in Urbe,
Ad facinus diramque placet, nisi Curia, cædem.
Tum verò Cytherêa manu percussit utrâque
Pectus : & ætheriâ molitur condere nube,
Quâ priùs infesto Paris est ereptus Atridæ ;
Et Diomedêos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor. Sola insuperabile fatum,

Nata, movere paras? intres, licet, ipſa Sororum
Tecta trium, cernes illic, molimine vaſto,
Ex ære & ſolido rerum tabularia ferro;
Quæ neque concurſum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas, tuta atque æterna, ruinas.
Invenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis. Legi ipſe, animoque notavi:
Et referam; ne ſis etiamnum ignara futuri.
Hic ſua complevit, pro quo, Cytherêa, laboras,
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cœlo, templiſque colatur,
Tu facies, natuſque ſuus, qui nominis heres,
Impoſitum feret Urbis onus: cæſique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpiciis obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharſalia ſentiet illum,
Æmathiâque iterum madefacti cæde Philippi;
Et Magnum Siculis nomen ſuperabitur undis;
Romanique ducis conjux Ægyptia, tædæ
Non bene fiſa, cadet: fruſtraque erit illa minata,
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
Oceano, numerem? Quodcumque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit: pontus quoque ſerviet illi.
Pace datâ terris, animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legeſque feret juſtiſſimus auctor;
Exemploque ſuo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem, venturorumque nepotum,
Proſpiciens, prolem ſanctâ de conjuge natam
Ferre ſimul nomenque ſuum, curaſque jubebit:
Nec, niſi cùm ſenior ſimiles æquaverit annos,
Ætherias ſedes cognataque ſidera tanget.
Hanc animam interea, cæſo de corpore raptam,
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra, Forumque
Divus ab excelſa proſpectet Julius æde.
  Vix ea fatus erat; mediâ cum ſede Senatûs
Conſtitit alma Venus, nulli cernenda: ſuique

Cæſaris eripuit membris, nec in aëra ſolvi
Paſſa recentem animam, cœleſtibus intulit aſtris.
Dumque tulit, lumen capere, atque igneſcere, ſenſit;
Emiſitque ſinu. Lunâ volat altius illa;
Flammiferumque trahens, ſpatioſo limite, crinem
Stella micat, natique videns bene facta, fatetur
Eſſe ſuis majora; & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præferri quamquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
Invitum præfert, unâque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus;
Ægea sic Theſeus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Jove. Juppiter arces
Temperat ætherias, & mundi regna triformis;
Terra ſub Auguſto. Pater eſt & rector uterque.
Dî, precor, Ænêæ comites, quibus ensis & ignis
Ceſſerunt, Dîque Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Veſtaque Cæſareos inter ſacrata Penates;
Et cum Cæſarea tu, Phœbe domeſtice, Veſtâ,
Quique tenes altus Tarpeïas, Juppiter, arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque;
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
Quâ caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto,
Accedat cœlo, faveatque precantibus abſens,

Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi;
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quâque patet domitis Romana potentia terris;
Ore legar populi: perque omnia ſecula famâ
(Si quid habent veri vatum præſagia,) vivam.

F I N I S.

FABULARUM

ET

RERUM MEMORABILIUM

INDEX.

Numeri Romani librum, barbarici versum indicant.

A.

Diomedes

I.

Q.

R.

FINIS.

IMAGINUM INTERPRETATIO.

TOMO I. Frons voluminis Ovidium exhibet ad ſcribendum ſeſe accingentem, & plurimis, in hanc operam, codicibus ſtipatum. Clio quæ Muſas inter hiſtoriæ præeſt ſimul & heroicæ poeſi, tubam cum lauro poetæ oſtendit. Erato, cantibus amatoriis addicta, eidem coronam myrteam, & plumam ex ipſius Cupidinis alâ modò extractam, calami vice, porrigit. Ad imam oram Tabulæ, adverſus ſtans Amor, ad os admovet duas tibias, alteram alterâ breviorem; quibus Verſûs Elegiaci forma ferè designatur.

Ibid. Aperit Heroidas, primam Eroticorum partem, idem Ovidius in horto ſedens, & jam totus in ſcriptis amatoriis. Prope adſtat unus ex Amoribus, dictantis ſpeciem referens: Amor alter in aere ſuſpenſus, Corinnæ Ovidianæ effigiem amanti Poetæ ſpectandam offert.

TOMO II. Tabula, fronti voluminis affixa, Fabulæ originem adumbrat. Scena Tabulæ Creta inſula, quam indigitant duæ ſtatuæ Curetum eminus conſpicuæ: hic antrum in quo Jupiter lactatus & educatus. Ad oram imaginis ante-

riorem, Græcia, Fabulæ mater, perſonata conſpicitur magnâ cum majeſtate, ſub effigie mulieris, caput quercu redimitum, & ſceptrum dextrâ pineum gerentis. Juxta ſedet Hiſtoria ſuis inſignita ſymbolis; hæc mirabunda ſpectat Græciam, quæ calamum ſibi ereptum ad Fabulam converſa, huicce rivali ſuæ tradit. His Fabula characteribus diſtincta : ſtat propè Græciam, ipsâ paullò humilior, capite papaveribus cincto, mundo muliebri ſpectabilis. Latus Fabulæ premit puer quo Genius Poetices effictus : is Jovis fulmen geſtat & cum cycno colludit.

Ibid. Metamorphoſeon libros indicat Tabula, quæ ſubjicit oculis Deucalionem & Pyrrham, genus humanum, lapidum jactu, reparantes.

TOMO III. Ad frontem voluminis, Ovidium ab uxore divulſum, dum illi vale extremum dicit, miles conſcendere cogit in navem, ad exilium.

Ibid. Faſtorum libro primo præfigitur Ovidii Tumulus, quem choreis & cantibus concelebrant circumfusi Sarmatæ.

INDICULUS AUCTORUM,

Quos in lucem edidit J. Barbou, quorumque Editio locupletatur cum egregiis diagrammatibus, tum emendatissimis viticulis, a celebratissimo D. Cochin, aliisque celeberrimis Magiſtris exaratis.

Catullus, Tibullus & Propertius, *in-12.*
Lucretius, *in-12.*
Virgilius, 3 *vol. in-12.*
Horatius, *in-12.*
Juvenalis & Persius, *in-12.*
Phædri Fabulæ, *in-12.*
Martialis Epigrammata, 2 *vol. in-12.*
Bezæ, Mureti & J. Secundi, Juvenilia, *in-12.*
Sarcotis, Carmen P. Maſenio Auct. *in-12.*
Plauti Comœdiæ, 3 *vol. in-12.*
Sarbievii (Casimiri) Carmina, *in-12.*
P. Desbillons Fabulæ, *in-12.*
Pub. Ovidius Naſo, 3 *vol. in-12.*
Cæſaris Commentaria, 2 *vol. in-12.*
Cornelius Nepos, *in-12.*
Salluſtius, *in-12.*
Velleïus Paterculus, *in-12.*
Eutropius, *in-12.*
Quintus Curtius, *in-12.*
Cornelius Tacitus, 3 *vol. in-12.*
Selecta Senecæ philoſophi Opera, *in-12.*
Imitatio Chriſti, ex recensione J. Valart, *in-12.*

SUB PRELO.

Ciceronis Opera, *in-12.*
Juſtinus, *in-12.*
Novum Jeſu-Chriſti Teſtamentum, *in-12.*
Plinii Naturalis Hiſtoriæ, *in-12.*
Titus Livius, *in-12.*

Reliqui Auctores singulis annis ab eodem Bibliopolâ prelo ſubjicientur.

APPROBATIO.

Jussu Illustrissimi Franciæ Cancellarii, hanc Operum *P. Ovidii Nasonis* novam editionem vidi, nec quidquam, quo minùs in publicam lucem prodeat, obstare censeo. Parisiis, 11 Junii 1761.

GIBERT.

PRIVILÉGE DU ROI.

Louis, par la grace de Dieu, Roi de France & de Navarre. A nos amés & féaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maître des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand-Conseil, Prévôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenants Civils, & autres nos Justiciers qu'il appartiendra : SALUT. Notre amé JOSEPH BARBOU, Imprimeur & Libraire à Paris, Nous a fait exposer qu'il desireroit faire imprimer & donner au Public des Ouvrages qui ont pour titre : *De rebus ad Minorem Balearium gestis, anno 1756. Commentarius Auctore Josepho Benedicto Justiniani, Benedictino-Cassinate. P. Ovidii Nasonis Opera.* S'il Nous plaisoit lui accorder nos Lettres de Permission pour ce nécessaires. A CES CAUSES, voulant favorablement traiter l'Exposant, Nous lui avons permis & permettons par ces Présentes, de faire imprimer

lesdits Ouvrages autant de fois que bon lui semblera, & de les vendre, faire vendre & débiter par tout notre Royaume, pendant le temps de trois années consécutives, à compter du jour de la date des Présentes. Faisons défenses à tous Imprimeurs-Libraires, & autres personnes, de quelque qualité & condition qu'elles soient, d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de notre obéissance. A la charge que ces Présentes seront enrégistrées tout au long sur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, dans trois mois de la date d'icelles; que l'impression desdits Ouvrages sera faite dans notre Royaume, & non ailleurs, en bon papier & beaux caracteres, conformément à la feuille imprimée, attachée pour modele sous le contre-scel des Présentes; que l'Impétrant se conformera en tout aux Réglements de la Librairie, & notamment à celui du 10 Avril 1725. qu'avant de les exposer en vente, les Manuscrits qui auront servi de copie à l'impression desdits Ouvrages, seront remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, ès mains de notre très-cher & féal Chevalier Chancelier de France le Sieur DELAMOIGNON; & qu'il en sera ensuite remis deux Exemplaires de chacun dans notre Bibliothéque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notredit très-cher & féal Chevalier Chancelier de France le Sieur DELAMOIGNON: le tout à peine de nullité des Présentes; du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire jouir ledit Exposant ou ses ayant cause, pleine-

ment & paisiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons qu'à la copie des Préſentes, qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin deſdits Ouvrages, foi ſoit ajoutée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huiſſier ou Sergent ſur ce requis, de faire pour l'exécution d'icelles tous actes requis & néceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant clameur de Haro, Charte Normande & Lettres à ce contraires. CAR tel eſt notre plaiſir. DONNÉ à Verſailles le vingt-huitiéme jour du mois de Juillet, l'an de grace mil ſept cent ſoixante-un, & de notre Regne le quarante-ſixieme. Par le Roi en ſon Conſeil. LEBEGUE.

Regiſtré ſur le Regiſtre XV. de la Chambre Royale & Syndicale des Libraires & Imprimeurs de Paris, N. 394. fol. 207. conformément au Réglement de 1723. A Paris, ce 9 Août 1761. Signé, BAUCHE, *Adjoint.*

Literæ quibus impreſſus eſt hic Auctor, a P. S. FOURNIER Juniore inciſæ ſunt.

